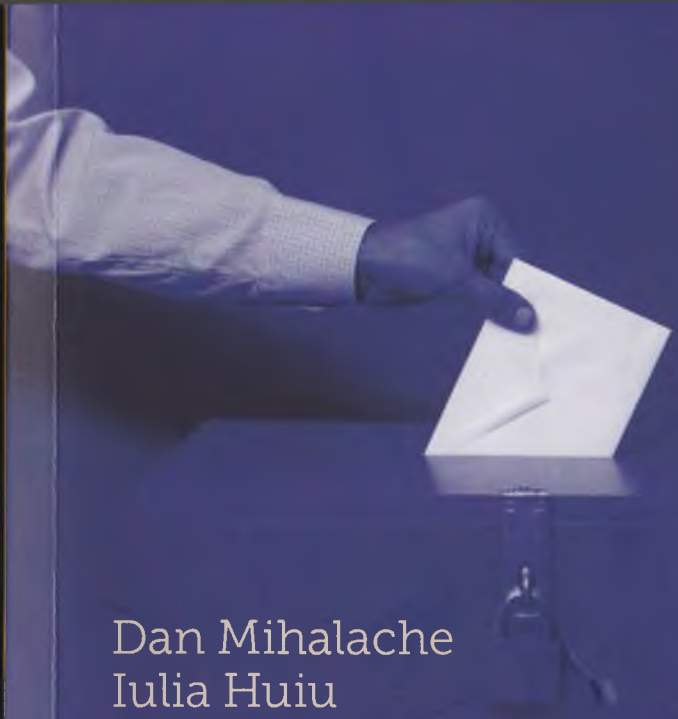

Dan Mihalache
Iulia Huiu

Trei ani la urne

Volumul I

POLITICA

Dan Mihalache
Iulia Huiu

Trei ani la urne

„La finele anului 2009, România a încheiat un parcurs de 3 ani caracterizați prin efervescență politică și electorală. 2007–2008–2009 au marcat nu doar o serie de premiere, unele dintre ele spectaculoase, pe scena politică românească și în evoluția instituțională a democrației românești, ci poartă cu ei o încărcătură emoțională particulară.

Perioada 2007–2009 reprezintă un obiect de analiză complex și plin de provocări, la care ne-am propus să răspundem în această carte. Demersul nostru nu se dorește a fi unul exhaustiv, ci unul care să poată oferi, pe de o parte, o imagine de ansamblu asupra perioadei, iar pe de altă parte, o interpretare analitică a unor fenomene care și-au pus amprenta asupra spațiului politic."

www.nemira.ro
ISBN 978-606-579-319-4

DAN MIHALACHE este absolvent al Facultății de Drept și doctor în științe politice. Specialist în analiză și comunicare politică, activează în mediul politic și publicistic din 1991. A fost parlamentar, europarlamentar și consilier al primului-ministru. A publicat numeroase analize, articole de opinie și comentarii. În prezent este lector universitar doctor la Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir", Facultatea de Științe Politice.

IULIA HUIU este licențiată în filologie și științe politice, a absolvit un master în științe politice și unul în administrație, iar în prezent este doctorand în sociologie. A activat în administrația centrală și cea locală, a fost consilier al primului-ministru. A publicat o serie de articole și studii în revistele de specialitate. Semnează alături de Dan Pavel volumul *Nu putem reuși decât împreună. O istorie analitică a Convenției Democratice, 1989–2000* (Editura Polirom, Iași, 2003).

Dan Mihalache
Iulia Huiu

Trei ani la urne

Volumul I

NEMIRA

Coperta: Gabi DUMITRU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MIHALACHE, DAN SORIN
Trei ani la urne / Dan Mihalache, Iulia Huiu. -
București: Nemira Publishing House, 2012-
2 vol.
ISBN 978-606-579-301-9
Vol. 1. - 2011. - ISBN 978-606-579-319-4

I. Huiu, Iulia

324(498)"1989/..."

Dan Mihalache • Iulia Huiu
TREI ANI LA URNE

© Nemira, 2011

Redactor: Ecaterina DERZSI
Tehnoredactor: Alexandru CSUKOR

Tiparul executat de Graficprint Industries

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-579-319-4

Cuvânt înainte

La finele anului 2009, România a încheiat un parcurs de 3 ani caracterizați prin efervescență politică și electorală. 2007–2008–2009 au marcat nu doar o serie de premiere, unele dintre ele spectaculoase, pe scena politică românească și în evoluția instituțională a democrației românești, ci poartă cu ei o încărcătură emoțională particulară.

Viața politică postdecembristă a fost, în general, tumultuoasă și cu un grad mare de imprevizibil, ale cărui cauze sunt multiple. Începând mai întâi cu lipsa și, mai apoi, cu dificultatea sedimentării unui fundament instituțional, continuând cu ambiguitățile cadrului constituțional – suficiente încât să inducă o doză de arbitrar și să lase loc interpretării și sfârșind cu puternicul factor personal –, toate au făcut ca politica noastră să fie un spațiu imprevizibil și impredictibil.

Ca și „consistență", ritm de succedare a evenimentelor, amploare, semnificație și consecințe, dublate de parcurgerea a nu mai puțin de 5 campanii electorale și runde diferite de alegeri, anii 2007–2009 sunt comparabili cu anii 1990–1991, dincolo de diferențele de context și de moment istoric.

Două elemente fac această perioadă interesantă din punct de vedere analitic, semnificativă din punctul de vedere al consecințelor politice și unică din punctul de vedere al tipologiei fenomenelor politice. Tot ele fac posibilă studierea acestei perioade în mod unitar, din punct de vedere temporar-istoric.

Primul element este continuitatea electorală. Fără teama de a greși, am putea considera cei 3 ani o perioadă electorală compactă, cea mai extinsă din istoria postcomunistă a României. Practic, succesiunea la interval de doar câteva luni a diferitelor scrutine a făcut ca, timp de aproape 3 ani, să ne aflăm într-un proces electoral continuu. Toate energiile au fost canalizate către acesta, deciziile strategice și tactice ale actorilor individuali sau instituționali au ținut cont de contextul electoral, iar fiecare rundă de alegeri a „pregătit" terenul pentru următoarea. Acestea, împreună cu cele 3 referendumuri (două desfășurate concomitent cu alegerile) au schimbat, în ultimă instanță, însăși logica de funcționare a întregului sistem politic și au marcat procesul decizional.

Față de experiențele electorale anterioare, care presupuneau o anumită ritmicitate, un ciclu electoral de 4 ani, care dădea un răgaz explicit atât electoratului, cât și partidelor, pentru prima dată în istoria postcomunistă, România a parcurs 3 ani electorali succesivi: 2007 – alegeri europarlamentare, 2008 – alegeri locale și alegeri parlamentare, 2009 – alegeri europarlamentare și alegeri prezidențiale.

România s-a definit și redefinit din 6 în 6 luni în funcție de rezultatul unor alegeri și în pregătirea următoarelor. Scena politică a semănat mai degrabă cu o arenă, în care s-au confruntat aceiași competitori, în mai multe reprize, de fiecare dată cu speranța păstrării avantajului, revenirii sau producerii unei surprize.

Al doilea element, pe care l-am menționat tangențial anterior, este unicitatea perioadei dată de o serie de fenomene și evenimente politice inedite, pe mai multe paliere.

Pe palierul relațiilor între puterile statului consemnăm câteva premiere absolute:

- pentru prima dată în istorie un președinte al României a fost suspendat de Parlament și supus unui referendum de suspendare;
- pentru prima dată un guvern a fost demis de Parlament prin moțiune de cenzură;
- pentru prima dată un premier desemnat de președinte a fost respins de Parlament.

Un alt palier ține de schimbarea sistemului electoral:

- pentru prima dată președinții de Consilii Județene au fost aleși direct, uninominal;
- pentru prima dată parlamentarii au fost aleși prin vot uninominal, în colegii uninominale.

Din punctul de vedere al procesului electoral:

- pentru prima dată românii au fost chemați să-și exprime opțiunea în cadrul unor referendumuri pe chestiuni de interes general. Două astfel de referendumuri au avut loc în acest interval – cel privind votul uninominal și cel privind introducerea Parlamentului unicameral și reducerea numărului de parlamentari. La rigoare, este vorba chiar despre trei subiecte supuse votului „popular", în două momente electorale;
- pentru prima dată în România au avut loc alegeri europarlamentare;
- pentru prima dată un referendum și un scrutin de alegeri au avut loc simultan;
- pentru prima dată un președinte a reușit să obțină al doilea mandat constituțional consecutiv. Dacă adăugăm și

episodul referendumului pentru suspendare, Traian Băsescu a fost, practic, revalidat de electorat în trei rânduri.

Toate acestea fac din perioada 2007–2009 un obiect de analiză complex și plin de provocări, la care ne-am propus să răspundem în această carte. Demersul nostru nu își propune să fie unul exhaustiv, ci unul care să poată oferi, pe de o parte, o imagine de ansamblu asupra perioadei, iar pe de altă parte, o interpretare analitică a unor fenomene care și-au pus amprenta asupra spațiului politic.

Analiza unei perioade recent încheiate presupune întotdeauna avantaje, dar și riscuri – avantaje legate de experiența directă și memoria recentă și riscuri legate de noutatea demersului și de filtrul subiectivității.

Totuși, am ales să ne asumăm acest proiect pentru a oferi nu doar cititorilor de specialitate, direct interesați de studierea politicii românești, ci și în general publicului larg un instrument de informare și înțelegere a unei perioade distincte din istoria noastră recentă.

Deși intenția noastră inițială a fost de a surprinde într-un singur volum întreaga perioadă 2007-2009, cantitatea mare de informații și complexitatea lor ne-a determinat să optăm pentru publicarea acestei cărți în două volume, oarecum simetrice. Primul, cel de față, surprinde trei momente electorale (contextul, desfășurarea și rezultatele lor) – referendumul pentru suspendarea președintelui 2007, alegerile europarlamentare și simultan referendumul pentru vot uninominal 2007, alegerile locale 2008. Cel de-al doilea va analiza alte 3 scrutine – alegerile parlamentare 2008, alegerile europarlamentare 2009 și alegerile prezidențiale 2009, împreună cu referendumul pentru Parlament unicameral și reducerea numărului de parlamentari.

Metodologic, lucrarea urmărește firul cronologic al evenimentelor, în măsura în care acest lucru a permis păstrarea coerenței

și unității. Regula cronologică nu este însă una absolută, dat fiind că o serie de evenimente, petrecute concomitent, țineau de planuri politice distincte, ceea ce a impus descrierea și explicarea lor în capitole separate.

Principalele surse de documentare pentru partea descriptivă, factologică, o reprezintă presa vremii, agențiile de știri, transcrierile emisiunilor televizate puse la dispoziție de agențiile de monitorizare, o serie de rapoarte publice aparținând unor institute care studiază spațiul politic românesc. Un element important l-au constituit, de asemenea, interviurile de cercetare care dezvăluie aspecte „de culise", mai puțin cunoscute publicului larg sau chiar în premieră și care pun într-o lumină diferită anumite acțiuni sau decizii politice cu impact major.

Mulțumim pe această cale celor care au avut amabilitatea de a ne acorda interviuri și celor care ne-au sprijinit în publicarea acestui volum.

Nu în ultimul rând, ambii autori am avut experiențe personale directe în legătură cu evenimentele politice din toată această perioadă.

DAN MIHALACHE
IULIA HUIU

CONTEXTUL POLITIC AL ANULUI 2007

Nu putem înțelege dinamica anilor 2007-2009 fără a investiga contextul politic în care a început această perioadă electorală. Anul 2007 găsea Alianța PNL-PD într-o etapă tensionată, marcată de nevoia celor două partide de a se diferenția unul de altul și de proiecte privind excluderea reciprocă de la guvernare. Partidul Social Democrat, principala formațiune de opoziție, intra în prima confruntare electorală post-2004 cu o conducere a cărei legitimitate fusese supusă unei lungi contestări. Din rațiuni care țineau de calendarul de aderare a României la UE și de concesiile pe care România le-a făcut atunci, alegerile europene fuseseră planificate pentru mai 2007.

În fapt, nici alianța la putere, nici principalul partid de opoziție nu erau pregătite pentru acest scrutin electoral, care ar fi dat un indicator privind ordinea de popularitate a forțelor politice la momentul respectiv. De aceea, chiar dacă la nivelul retoricii publice au existat critici privind amânarea alegerilor de către premierul Călin Popescu-Tăriceanu, în realitate, mai toate partidele au

răsuflat ușurate atunci când au beneficiat de acest „respiro" politic, generat de amânarea pentru toamnă a europarlamentarelor.

În mod neobișnuit pentru un an situat la mijlocul unui ciclu electoral, ceea ce l-ar fi făcut, în mod normal, mai puțin efervescent și mai degrabă „anost", monoton, din punctul de vedere al intensității și frecvenței evenimentelor de pe scena politică, anul 2007 a fost unul extrem de agitat și dens.

În analiza contextului preelectoral trebuie să avem în vedere câteva momente politice importante, care au construit cadrul politic general al anului 2007. La debutul acestuia erau deja deschise 3 fronturi principale de „luptă" politică, direct sau indirect legate între ele: frontul din interiorul PNL, care a condus la formarea PLD; frontul din interiorul guvernării – pe de-o parte, între cei doi parteneri din cadrul Alianței D.A., respectiv PNL și PD, pe de altă parte, între exponenții principali ai unei puteri executive bicefale, respectiv președintele și primul-ministru; frontul din interiorul Parlamentului, respectiv inițierea de către PSD a demersului de suspendare a președintelui.

Bătăliile politice pe cele trei fronturi s-au desfășurat practic simultan, cu participarea, în grade diferite desigur, a tuturor actorilor politici și instituționali importanți. De asemenea, în funcție de aceste confruntări s-a structurat și calendarul electoral al anilor următori, și profilul unor acte normative (precum alegerea uninominală a președinților de Consilii Județene, configurarea colegiilor electorale), care au descris scrutinele din perioada 2007-2009.

Frontul din interiorul PNL – formarea PLD

Anul electoral 2007 a găsit principalul partid de guvernământ, PNL, sub presiunea disidenței aripii Stolojan.

Demersurile pentru formarea unui nou partid, desprins din PNL, începuseră la finele lui 2006. Între Crăciun și Anul Nou, Theodor Stolojan depusese la tribunal actele necesare înscrierii unui nou partid politic. Numit Partidul Liberal Democrat, acesta se constituia în jurul așa-numitei *Platforme politice liberale pentru clarificarea doctrinară, unitatea și relansarea forțelor de centru-dreapta*[1], având în spate un nucleu în care Valeriu Stoica și Theodor Stolojan erau numele principale.

Lansarea *Platformei* la 15 octombrie 2006 nu era, de fapt, decât ultimul dintr-un șir foarte lung de proiecte, demersuri și acțiuni al căror obiectiv declarat era, *in extenso*, așa-zisa „unificare a forțelor de dreapta", iar în particular fuziunea PNL-PD.

Inițiativa fuziunii celor două partide, susținută de o parte din PNL și încurajată discret sau mai puțin discret de la Cotroceni, a apărut ca o provocare majoră pentru PNL în contextul guvernării și al existenței Alianței D.A. În sine, această inițiativă avea logica ei, în contextul restructurării sistemului de partide din România. PSD realizase până la acea dată un proiect de unificare a facțiunilor de stânga, mai puțin complicat decât cel presupus de unificare a dreptei, iar PD tocmai se convertise la dreapta politică. La rândul său, PNL parcursese

[1] Pentru conținutul integral al Platformei, vezi http://www.platformaliberala.ro/ro/menu-orizontal/documentul-platformei/

în timp un proces de absorbție a tuturor facțiunilor care se revendicau din zona liberalismului. Două argumente cântăreau important în intenția de a unifica PNL cu PD. În primul rând, reorganizarea sistemului politic pe un binom stânga-dreapta, în al doilea rând, participarea comună la guvernare.

A existat în tot acest proces și un factor extern destul de important. Observatorii și viitorii europarlamentari ai României aveau pentru prima dată acces în Parlamentul European. Aritmetica echilibrului Grupurilor politice din Parlamentul European era destul de delicată. Un PD declarat socialist, împreună cu PSD, ar fi schimbat, fără îndoială, raportul de forțe din interiorul legislativului european, introducând în Grupul Socialist mai mult de 20 de parlamentari. De aceea, din zona europeană a apărut presiunea asupra PD privind schimbarea doctrinei sale și, consecutiv, presiunea PD asupra PNL privind unificarea dreptei, ceea ce ar fi dus în Partidul Popular European un număr semnificativ de eurodeputați.

După cum se știe, PD și-a schimbat doctrina de la o zi la alta[1], devenind dintr-un partid de centru-stânga un partid de centru-dreapta. Unele surse, neconfirmate, vorbesc despre rolul important pe care relațiile masonice ale unor lideri (de pildă Sorin Frunzăverde) l-ar fi jucat în

[1] În 1996, Partidul Democrat a fost primit cu drepturi depline în Internaționala Socialistă, pe care a părăsit-o în 2005. La 25 mai 2005, cu ocazia Convenției Naționale Extraordinare, s-a produs trecerea bruscă de la doctrina social-democrat la cea populară. Cu acel prilej, Emil Boc a devenit președinte al PD, cu moțiunea „România prosperă, România democrată", de orientare populară. În 2006, PD a devenit membru PPE. Vezi site-ul oficial al PDL www.pdl.org.ro.

acest proces de urgentă reorientare doctrinară. Certe sunt însă două lucruri. Unu, că PD a dovedit o extraordinară flexibilitate în reorientarea sa ideologică, ceea ce, de fapt, ne arată că era și avea să rămână un partid an-ideologic (un partid „de centru-dreapta, popular" pentru exportul european și un partid populist pentru viața publică internă). Și doi, că obiectivul strategic de prezervare a echilibrelor din Parlamentul European a fost atins.

Acesta este, în linii generale, contextul intern și extern în care a apărut planul fuziunii. Disputa asupra fuziunii a avut doi actori semnificativi: pe de o parte, Valeriu Stoica, pe de altă parte, Călin Popescu-Tăriceanu și echipa din jurul lui. Tema fuziunii a polarizat puternic dezbaterea internă din PNL, iar în raportarea la ea au contat mai degrabă calculele tactice și de oportunitate decât argumentele de ordin doctrinar.

Factorul Băsescu și caracterul non-ideologic al PD, construit mai degrabă ca un partid pentru exercitarea puterii și extragerea de beneficii financiare, au funcționat ca surse de „descurajare" într-o discuție rațională asupra fuziunii. Aceasta a fost echivalată de liberalii cu convingeri tradiționale cu o „predare" a partidului către Traian Băsescu, cu un viitor și cu un profil incert. Împotriva teoriei fuziunii s-au așezat nu doar zonele tradiționale din PNL, ci și noii sosiți, proveniți din formațiuni ca ApR.

Practic, deși teoria fuziunii avea gradul ei de raționalitate, factorul Băsescu și imprevizibilitatea conduitei acestuia a fost principalul obstacol împotriva realizării ei.

Cronologic, ipoteza fuziunii dintre PNL și PD a precedat însăși formarea Alianței D.A. În căutarea de formule și soluții care să scoată PNL din declin și să-l transforme în actor sau coparticipant la o construcție cu sorți de izbândă

în faţa PSD şi să-l aducă la guvernare, Valeriu Stoica a lansat o serie de propuneri şi proiecte politice, toate având un numitor comun – aducerea sub aceeaşi „umbrelă" a mai multor actori politici, fie sub forma alianţei, fie a fuziunii. Ideea unei alianţe cu PD era preferată de Valeriu Stoica încă de pe vremea când se afla în funcţia de preşedinte al PNL, în 2002. Ea s-a lovit însă şi de refuzul multor liberali, dar mai ales al lui Traian Băsescu. Culmea, tocmai ideologia, respectiv apartenenţa la stânga a PD, era factorul care motiva reacţia lui Traian Băsescu, pe atunci preşedinte al PD.

Retrospectiv, se poate spune că formarea Alianţei D.A. a fost atât pentru Traian Băsescu, cât şi pentru Partidul Democrat colacul de salvare politică şi de relansare a acţiunii lor. În momentul constituirii Alianţei D.A., PD ajunsese la cel mai scăzut nivel de încredere publică din istoria sa, presiunile Partidului Social Democrat ameninţându-l cu dizolvarea.

Dezbaterile cu privire la fuziunea dintre PNL şi PD au fost readuse în prim-plan de Valeriu Stoica după consumarea alegerilor locale din 2004, înainte de alegerile parlamentare. Fostul preşedinte al PNL pleda pentru o unificare rapidă a celor două formaţiuni într-un partid de orientare populară.

Pe parcursul anului 2005, PNL şi PD au lansat alternativ ideea fuziunii, s-au invitat reciproc la dezbateri pe această temă, pasându-şi responsabilitatea unei decizii definitive. Practic, cele două formaţiuni s-au ferit să vorbească fără echivoc despre fuziune. În mai multe rânduri discuţiile au fost deschise, dar din motive mai degrabă tactice decât din convingerea cu privire la viabilitatea unei asemenea formule.

Având o apetenţă pentru combinaţii politice, Valeriu Stoica a lansat de-a lungul timpului tot felul de proiecte

și a părut a căuta permanent formule diverse, câteva dintre ele chiar antagonice. Unele dintre ele s-au concretizat, dar altora le-a lipsit consistența și consecvența, la care s-a adăugat o „defazare" față de context și moment.

În februarie 2005, Valeriu Stoica a propus *Moțiunea pentru crearea polului politic de centru-dreapta*, susținând fuziunea imediată a PNL cu PD, urmând ca problema identității și afilierii europene a noului partid să fie discutată ulterior. La congresul desfășurat în aceeași lună, premierul Tăriceanu, ales președinte al PNL, nu respingea posibilitatea fuziunii, dar o amâna *sine die*. Discuțiile au continuat în vara anului 2005, la finele anului fiind lansată chiar ipoteza unei participări pe liste comune la următoarele alegeri europene de după aderarea României la UE. În februarie 2006, PD a preluat inițiativa, prezentând un calendar și etapele fuziunii, într-un demers ce lua prin surprindere și punea PNL într-o ipostază reactivă.

Argumentele lui Stoica legate de fuziunea dintre PNL și PD urmăreau 4 direcții.

1. Primele erau legate de sistemul politic. Crearea unei entități politice de centru-dreapta era văzută nu doar ca o soluție de contrapondere la stânga reprezentată de PSD, ci și ca o formulă de echilibrare și simplificare a sistemului politic.
2. A doua categorie de argumente ținea de funcționarea Alianței D.A. și viza calitatea actului de guvernare.
3. Al treilea set de explicații se referea la viitorul celor două partide și la nevoia de stabilitate.
4. În fine, contextul european și politica europeană reprezentau un factor esențial, iar aderarea partidului rezultat din fuziune la PPE ar fi adus cu sine

avantajul sprijinului din partea celei mai puternice familii europene.

Unele sondaje de opinie erau folosite ca argument suplimentar în favoarea fuziunii. Într-un sondaj CURS din iunie 2005, 49% din votanții Alianței se pronunțau în favoarea fuziunii, 33% optau pentru păstrarea actualei formule și doar 11% considerau oportună separarea electorală a celor două partide. Câteva luni mai târziu, în februarie 2006, un sondaj INSOMAR arăta că majoritatea populației percepea acest demers ca neavând șanse de reușită (36% șanse mici, 20% nicio șansă).[1]

Subiectul fuziunii a fost tranșat în februarie 2006, cu ocazia Delegației Permanente a PNL. Călin Popescu-Tăriceanu a prezentat o comparație sintetică între PNL și PD, pe trei seturi de criterii: criterii instituțional-normative, criterii ideologic-programatice și criterii legate de comportamentul pe scena politică. Acestea constituiau, în fapt, tot atâtea argumente împotriva fuziunii cu PD, pe fondul unei lipse de compatibilitate instituțională și ideologică. Cu aceeași ocazie, forul de conducere al PNL a adoptat o declarație în care a demontat argumentele în favoarea fuziunii și a concluzionat că, la momentul respectiv, nu erau întrunite condițiile necesare acesteia.

Totuși, ipoteza așa-zisei unificări a forțelor de dreapta nu a fost abandonată de Valeriu Stoica. Acesta împreună

[1] http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/Politica/12742/Sondaj-CURS-PD-intrece-PNL.html, http://www.euractiv.ro/uniunea-europeana/articles/displayArticle/articleID_5709/Sondaj-Romanii-cred-ca-fuziunea-PNL-PD-n-are-sanse.html.

cu Theodor Stolojan și câțiva apropiați (de ei și de Traian Băsescu) au fost autorii *Platformei politice liberale* mai sus-amintite.

În 7 decembrie 2006, Theodor Stolojan a anunțat înființarea Partidului Liberal Democrat, proiect la care ar fi aderat, după spusele acestuia, circa 11.500 de membri ai PNL. La data de 19 decembrie 2006, 24 de parlamentari au demisionat din PNL pentru a se înscrie în formațiunea nou înființată.[1]

Pe 27 decembrie 2006 a fost depusă documentația pentru înscrierea noului partid format în jurul acestui nucleu, sub denumirea de Partidul Liberal Democrat. Cu această ocazie, Theodor Stolojan a declarat: „*Pe data de 7 decembrie am luat decizia de a constitui Partidul Liberal Democrat. În 20 de zile, am depus la tribunal documentele pentru constituirea PLD. Este o performanță care se datorează grupurilor de inițiativă, care au dovedit că pot fi performante.*" La rândul său, Călin Popescu-Tăriceanu a caracterizat PLD ca fiind „un surogat", parte a unei construcții menite să creeze confuzie și să „torpileze" PNL și a apreciat că, prin colaborarea cu această formațiune, PD lansează semnale confuze și regretabile. „*Nu cred că persoane care astăzi încearcă să construiască această formațiune de buzunar pentru PD – mă refer la PLD, platforma Stoica–Stolojan – reprezintă cu adevărat o forță politică sau un partid politic.*"[2]

[1] http://www.realitatea.net/s-a-lansat-partidul-platformistilor_29001.html, http://www.realitatea.net/parlamentarii-platformisti-au-parasit-pnl_31463.html

[2] Ziua, *PLD a depus actele*, 29 decembrie 2007.

Luna ianuarie a anului 2007 a adus limpezirea apelor. În timp ce PNL l-a reconfirmat în funcția de președinte pe premierul Tăriceanu, cu o largă majoritate, în cadrul Congresului Extraordinar din 12–13 ianuarie, PLD a primit oficializarea ca partid politic din partea tribunalului.

Întreaga dezbatere privind unificarea celor două partide, soldată la final cu disidența unor membri marcanți ai PNL și constituirea formațiunii liberal-democrate, considerată a fi de inspirație cotrocenistă, a complicat și mai mult ecuația guvernării de coaliție instalate după alegerile din 2004.

FRONTUL DIN INTERIORUL GUVERNĂRII

Această guvernare de coaliție a purtat „din naștere" germenii unor puternice tensiuni. Analiștii au trasat foarte adesea o comparație între tensiunile interne din guvernarea Băsescu – Tăriceanu și scandalurile din cadrul guvernării Convenției Democratice. Retrospectiv privind, dacă luăm în calcul și experiența guvernării PDL-PSD din anul 2009, putem constata că în România nicio coaliție de guvernare nu a reușit să performeze. Cauzele sunt multiple. Pe de-o parte, **de fiecare dată când în România s-a constituit o guvernare de coaliție, programul ei a fost pus pe plan secundar**. Cu mici excepții, cum ar fi cota unică, nu a existat o negociere reală pe teme de politici publice și pe un anumit calendar de implementare a acestora. În al doilea rând, **inexistența unor limite în ceea ce privește distribuirea de funcții în serviciile deconcentrate ale statului**

a făcut ca în fiecare guvernare de coaliție primele luni să se consume, aproape exclusiv, în tensiuni legate de alocarea către un partid sau altul a posturilor de directori, șefi de servicii, inspectori etc. Această competiție, purtată mai ales la nivel local, și-a așezat amprenta asupra modului de funcționare a fiecărei coaliții. În al treilea rând, **funcționarea tuturor coalițiilor a fost afectată de perspectiva electoralistă.** Fiecare dintre partide a fost preocupat mai degrabă de menținerea unor cote de popularitate și de transferul costurilor guvernării asupra partenerului sau partenerilor decât de eficiența guvernării. Acest tip de comportament a apărut și în cazul coaliției de guvernare PNL–PD–UDMR–PC, mai ales că aceasta avea perspectiva unui lung ciclu electoral, începând cu alegerile europene din 2007.

Aceasta a fost prima coaliție „minimal câștigătoare" *(minimal winning)*[1] din istoria postcomunistă a României construită imediat după o rundă de alegeri. Guvernul format în 2004 era unul majoritar, bazat pe o coaliție executivă, forțele care o susțineau în Parlament fiind reprezentate efectiv și la nivelul cabinetului. Coaliția minimal câștigătoare este acea coaliție care își pierde caracterul majoritar dacă unul dintre membrii săi se retrage. Deși acest tip de coaliție

[1] Vezi Michael Laver, Norman Shofield, *Multiparty Government. The Politics of Coalition in Europe* (New York: Oxford University Press, 1992); Michael Laver, Kenneth A. Shepsle, *Making and Breaking Governments. Cabinets and Legislatures in Parliamentary Democracies* (Cambridge University Press, 1996). Teoriile care explică formarea coalițiilor pe baza dorinței partidelor de a ocupa posturi publice în guvernare (*office seeking*) acordă o importanță specială acestui criteriu „minimal câștigător", coalițiile care îl respectă cuprinzând numai partidele care sunt esențiale pentru a asigura majoritatea respectivelor coaliții.

guvernamentală este frecvent în democrațiile consolidate, opțiunile pe scena politică românească în ultimii 20 de ani au oscilat între cabinete minoritare, susținute la nivelul Parlamentului de o coaliție legislativă explicită sau neoficializată (guvernul Văcăroiu în 1992, guvernul Năstase în 2000) și așa-numitele guverne majoritare în surplus, în care a fost cooptat un număr mai mare de membri decât strict cel care ar fi asigurat majoritatea (este cazul perioadei 1996–2000).

În toate guvernările postcomuniste tensiunile cele mai mari au apărut între partenerii de calibru politic și electoral similar, competiția din interiorul arcului puterii echivalând-o sau depășind-o în intensitate pe cea dintre putere și opoziție. În consecință, paradoxul face ca tocmai perioadele în care la guvernare s-a aflat un cabinet minoritar să fi fost cele mai stabile din punct de vedere politic și performante economic.

Divergențele în interiorul coaliției de guvernare, formate în 2004 sub presiunea lui Traian Băsescu, au crescut treptat în intensitate. Începând cu 2005, președintele Băsescu a încercat să forțeze declanșarea alegerilor anticipate, ceea ce presupunea, ca prim pas procedural, demisia primului-ministru liberal. Tensiunile dintre PNL și PD au atins apogeul în anul 2007, care a adus cu sine dispariția *de facto* a Alianței D.A. După o suită neîntreruptă de dispute între premierul Tăriceanu și președintele Traian Băsescu, în 2007 conflictul dintre cei doi actori a ajuns la un nou nivel. „Scandalul bilețelului" declanșat de către apropiata președintelui Băsescu, Elena Udrea, și reacția mult mai dură și tranșantă a premierului Tăriceanu au fost indicatorul unei direcții ireversibile.

Iată cum interpretează fostul premier contextul de la debutul anului 2007: „*Contextul politic din 2007 începuse să se modifice substanțial, după ce pe parcursul primilor doi ani de funcționare a Alianței și a coaliției am constatat o duplicitate de comportament, atât la nivelul PD, cât și la nivelul președintelui. Mai mult decât atât, am constatat un demers bine structurat, bine organizat, prin care se încerca practic ca toate costurile guvernării să fie preluate de Partidul Național Liberal, un demers prin care s-a încercat destrămarea partidului, distrugerea lui și confiscarea mesajului de dreapta de către Partidul Democrat, proaspăt aderat la PPE, unde ajunsese din PSE. Acest comportament duplicitar a minat încrederea, la nivelul conducerii și al militanților, dintre cele două partide. Demersul nu pot să spun că nu a fost încununat de un anumit succes, având în vedere că sondajele de opinie arătau o creștere consistentă a Partidului Democrat, începând cu instalarea guvernului de la finele lui 2004, în bună măsură în detrimentul Partidului Național Liberal. Cred că a fost o obligație a mea, datoria mea ca președinte al partidului, să analizez această situație și să încercăm să remediem lucrurile.*"[1]

Schimbarea de strategie a PNL

Într-o intervenție la postul de televiziune Antena 3, pe 11 ianuarie 2007, Elena Udrea a dezvăluit faptul că în 2005 premierul Tăriceanu i-ar fi trimis lui Traian Băsescu un bilețel în care îi solicita să intervină la Parchet în

[1] Călin Popescu-Tăriceanu, *Interviu de cercetare*, 16 noiembrie 2010.

favoarea omului de afaceri Dinu Patriciu.[1] Acest episod a fost începutul unei crize politice majore, care i-a avut drept protagoniști pe premier și președinte și a constituit unul dintre momentele-cheie în evoluția raporturilor dintre cei doi exponenți ai unei puteri executive bicefale. Câteva zile mai târziu, pe 17 ianuarie 2007, președintele a arătat presei „bilețelul" în cauză, al cărui text era următorul:

„Dragă Traiane,

1. Îți trimit alăturat un document redactat de Petromidia în legătură cu cercetările care au loc.

2. Dacă ai ocazia să vorbești la Parchet despre subiect?"

Într-o ieșire publică dură, Traian Băsescu a interpretat acest conținut drept o propunere din partea lui Tăriceanu pentru un *„parteneriat cu oligarhiile noastre, la doar câteva luni după ce... am vorbit în campania electorală despre oligarhiile PSD."* Președintele admitea că documentul nu este „extrem de interesant", dar îl califica drept un *„parteneriat pentru influențarea justiției."*[2]

Replica lui Tăriceanu a reprezentat o declarație oficială de război. Dacă până atunci, timp de doi ani, premierul preferase să răspundă la ofensiva permanentă a lui Băsescu mai degrabă cu reținere, adoptând o atitudine nonconflictuală (care fusese interpretată de public mai degrabă drept slăbiciune și lipsă de forță politică), **intervenția lui Călin Popescu-Tăriceanu din seara de 17 ianuarie 2007 a marcat o schimbare radicală de strategie și raportare la Traian Băsescu.**

[1] NewsIn, *Cronologia dezvăluirilor și acuzațiilor Elenei Udrea la adresa lui Tăriceanu și a PNL*, 12 ianuarie 2007.

[2] http://www.realitatea.net/criza-politica-majora-basescu---tariceanu_36871.html;

În intervalul dintre declarația președintelui și replica premierului, liberalii au experimentat un moment de cumpănă. După episoadele în care „pierduse puncte" în fața lui Băsescu sau se răzgândise în privința declanșării alegerilor anticipate, nici chiar liberalii apropiați de Tăriceanu nu se mai așteptau ca acesta să contraatace, ci se temeau de o replică slabă, defensivă. Reacția lui Tăriceanu a infirmat asemenea temeri, luându-i prin surprindere chiar și pe liberali.

Putem afirma că acela a fost un moment-cheie, care a însemnat asumarea deschisă a unui conflict între președinte și premier. Rememorând acea perioadă, Dan Andronic, unul dintre strategii[1] din spatele premierului Tăriceanu, ne-a declarat într-un interviu de cercetare: *„Până în acel moment, PNL era caracterizat de inacțiune, de slăbiciune. ...A fost un discurs al premierului Tăriceanu în care toată lumea a sesizat o schimbare. Acela a fost primul moment în care s-a văzut aplicarea strategiei, până atunci s-a lucrat underground."*[2]

Concret, referitor la conținutul biletului, Tăriceanu a considerat că afirmațiile președintelui nu reprezentau decât o minciună, iar biletul nu conținea nimic care să sugereze vreo intervenție în actul de justiție. Potrivit premierului, publicul asista la o „încercare de manipulare", biletul fiind

[1] La finele anului 2006, într-un context în care PNL cunoștea un declin electoral accentuat, care invalida strategia și atitudinea de până atunci, liberalii au apelat la serviciile unei echipe de consultanță străină, din care făceau parte cunoscuții consultanți Arthur Finkelstein și Tal Silberstein. Dan Andronic a fost partenerul acestora din România. Împreună au construit o nouă strategie a cărei primă manifestare publică a constituit-o discursul din 17 ianuarie 2007.

[2] Dan Andronic, *Interviu de cercetare*, 24 noiembrie 2010.

doar un gest de informare, întrucât documentul Petromidia menționat conținea referiri la *„posibile abuzuri și ilegalități comise de reprezentanți ai statului"*, iar Traian Băsescu, în calitate de președinte, era garantul respectării Constituției și legilor.

Ca gest politic, Călin Popescu-Tăriceanu a considerat că *„declarația președintelui face parte din războiul politic la care asistăm de doi ani de zile și pe care președintele l-a declarat primului-ministru, pentru că am refuzat să fiu o marionetă în jocurile politice și economice ale președintelui. Și aici mă refer la povestea anticipatelor.*

Concluzia este una singură. Traian Băsescu este, într-adevăr, consecvent cu acțiunea lui de subminare a sistemului politic și de decredibilizare a guvernului. Acesta este, clar, parteneriatul pe care i l-am refuzat lui Traian Băsescu și vreau să îl anunț public că nu voi accepta subordonarea guvernului intereselor sale și oligarhiei de care s-a înconjurat la Cotroceni."[1]

La aproape patru ani de la momentul respectiv, fostul prim-ministru a descris astfel, într-un interviu de cercetare, dinamica raporturilor cu PD și Traian Băsescu: *„Nu vă ascund că pe parcursul a doi ani de zile am încercat să mențin o armonie în cadrul coaliției și în cadrul guvernului. Acest lucru a presupus, de multe ori, un comportament generos cu partenerii noștri, lucru care poate a fost perceput ca o slăbiciune, nu-mi dau seama exact, dar nu a fost apreciat. În final, Băsescu a căutat permanent să profite, de pe poziția de președinte, care-i conferă, prin numeroasele pârghii, o influență importantă, și-a exercitat influența și nu*

[1] http://www.realitatea.net/tariceanu-spune-ca-nu-va-demisiona_36883.html#.

întotdeauna în sens pozitiv asupra PD, încercând să le insufle această direcție de acțiune care viza monopolizarea dreptei și în acest context scoaterea din circuit a PNL.

La începutul lui 2007 am decis, într-adevăr, o schimbare de atitudine care trebuia să țină cont de aceste realități și care trebuia, într-un mod activ, să încerce să apere pozițiile PNL. Și ca atare am hotărât să nu las lucrurile să treacă, așa cum făcusem de multe ori în perioada precedentă, evitând cu obstinație orice conflict deschis atât cu președintele, cât și cu PD. Sigur că acest lucru s-a făcut simțit și a urmat un moment-cheie legat de stabilirea datei alegerilor pentru Parlamentul European, când nu am putut să găsim o soluție comun acceptabilă cu PD, democrații dorind să organizăm cât mai rapid alegerile, eu opinând că avem posibilitatea să folosim tot termenul pe care ni-l dădea legislația europeană pentru organizarea alegerilor europarlamentare. Aici a fost un moment de conflict care, în final, a degenerat prin ieșirea PD de la guvernare."[1]

Orice iluzie a menținerii Alianței fusese oricum spulberată și de hotărârea Partidului Democrat de a participa pe liste proprii la alegerile europarlamentare, soluție în favoarea căreia se pronunțaseră liberalii, cel puțin la nivel declarativ. Formula listelor comune era oricum puțin plauzibilă și funcțională, ținând cont atât de istoricul relațiilor recente dintre PNL și PD în cadrul Alianței, cât și de poziționarea lor în familii politice concurente în plan european.

Pe 29 ianuarie 2007, PD a decis, în unanimitate, în cadrul ședinței Biroului Permanent Național, să participe pe liste separate la alegerile pentru Parlamentul European. *„Decizia de a candida singuri este clară, fără echivoc și elimină*

[1] Călin Popescu-Tăriceanu, *Interviu de cercetare*, 16 noiembrie 2010.

orice altă combinație", a asigurat Boc.[1] Deși liderii PD au încercat să „ambaleze" hotărârea într-o formă care să păstreze aparențele, declarând că ea nu afectează raporturile din alianță și că ar fi, de fapt, *„lovitura definitivă pe care o vor da PSD"*, ea a grăbit deznodământul destrămării Alianței D.A.

Reacția liderilor liberali a avut ca numitor comun interpretarea că hotărârea PD este o lovitură dată solidității Alianței D.A. și un semnal negativ pentru funcționarea și chiar supraviețuirea acesteia.[2]

Liderul PNL, premierul Călin Popescu-Tăriceanu, a apreciat că decizia PD este un gest care *„subminează puterea acestei construcții politice"* (Alianța PNL-PD) și este *„aproape o lovitură de grație"*. Crin Antonescu, pe atunci lider al Grupului Parlamentar al PNL din Camera Deputaților, s-a arătat mai puțin surprins de decizia PD, dar a admis că ea echivala practic cu stoparea oricărui plan comun de viitor.[3]

Principalul argument invocat de democrați în luarea deciziei lor a fost apartenența la familii politice diferite pe plan european. Liderul PD, Emil Boc, a vorbit despre dorința „colegilor europeni" de la PPE ca PD să aducă în PE cât mai

[1] NewsIn, *PD a decis în unanimitate să meargă singur la alegerile pentru Parlamentul European*, 29 ianuarie 2007.

[2] NewsIn, *Decizia PD de a candida separat la PE, văzută ca o ruptură în Alianță*, 29 ianuarie 2007.

[3] Rompres, *Călin Popescu-Tăriceanu: Decizia PD este aproape o lovitură de grație*, 29 ianuarie 2007. În aceiași termeni s-au exprimat și vicepreședintele PNL Ludovic Orban: *„Noi am vrut liste comune, dar acum suntem puși în fața faptului împlinit"*, precum și alți lideri liberali – Teodor Meleșcanu: *„Regret această decizie pentru că eu consider că are un impact negativ în ceea ce privește imaginea Alianței și percepția asupra solidității și viitorului ei. Consider că este o lovitură"* sau Dan Radu Rușanu: *„Începutul sfârșitului Alianței D.A."*

mulți parlamentari. Acest argument a mai fost expus și în luări de poziție anterioare. Senatorul PD Nicolae Neagu s-a pronunțat clar, pe 11 noiembrie 2006, în favoarea ideii ca PD să meargă singur la alegerile pentru PE. Potrivit acestuia, dificultatea participării pe liste comune a PNL și PD va apărea în momentul în care locurile obținute de alianță ar trebui împărțite, la nivelul Parlamentului European, între două tabere europene, care de multe ori se află pe poziții divergente.

O primă recunoaștere oficială a faptului că PD ar prefera să candideze singur, chiar dacă a fost pusă pe seama opțiunilor din teritoriu, a fost o declarație a secretarului general, Vasile Blaga. Acesta a precizat, încă din 13 noiembrie 2006, că *„există o anumită dorință din partea filialelor de a candida pe liste separate"*.

Poziția liberalilor pe acest subiect a fost exprimată în mai multe rânduri de către președintele partidului și avea ca motivație principală nevoia de a păstra Alianța și de a o prezenta în fața publicului ca pe o construcție politică încă viabilă. Astfel, pe 26 octombrie 2006, premierul Călin Popescu-Tăriceanu declarase că ar pleda pentru participarea PNL și PD pe liste comune la alegerile pentru Parlamentul European, pentru a nu se interpreta că Alianța D.A. nu mai există.

Cele două partide au reluat, la propunerea liberalilor, într-o ședință ce a avut loc la guvern în 15 ianuarie 2007, tema candidaturii pe liste comune pentru alegerile europene. Potrivit unor surse din alianță, democrații nu i-au refuzat atunci, în mod direct, pe liberali, dar le-ar fi sugerat că o candidatură comună presupunea un raport de reprezentare total defavorabil PNL.[1] În sprijinul acestei idei, democrații

[1] NewsIn, *Contextul politic al deciziei democraților de a participa singuri la alegerile PE*, 29 ianuarie 2007.

ar fi prezentat un sondaj de opinie din decembrie 2006, în care PD era creditat cu 26-27% din opțiunile electoratului, în timp ce PNL avea jumătate din scorul democraților.

Asistam, de fapt, la o tatonare între cele două partide și la un schimb de replici ca parte a unui joc tactic, dat fiind că ambele partide erau nevoite să țină cont și de rațiuni electorale practice și de considerente de imagine care le împiedicau să-și asume deschis ruptura. **În realitate, deznodământul Alianței D.A. era previzibil, iar relațiile dintre PNL și PD se deterioraseră până la un anumit punct critic.**

Ultimul episod din disputa PNL–PD în interiorul Alianței D.A. s-a consumat în luna aprilie 2007, odată cu restructurarea guvernului. Ipoteza scoaterii PD de la guvernare și a reconfigurării raporturilor de forțe pe scena parlamentară, prin susținerea de către PSD a unui guvern minoritar format în jurul PNL, era discutată încă de la începutul anului. Pe măsură ce tensiunile dintre PNL și PD se accentuau, iar formula de guvern existentă se lovea de tot mai multe dificultăți de funcționare, restructurarea cabinetului se contura ca o necesitate nu doar politică, ci și practică. Semnale în acest sens fuseseră date atât dinspre PSD, care, prin vocea lui Ion Iliescu, se arăta dispus să susțină un cabinet minoritar, cât și dinspre PNL, prin vocea lui Bogdan Olteanu, care vorbea în februarie 2007 despre posibilitatea restructurării guvernului, chiar prin asumarea răspunderii.[1]

Tot mai desele intervenții ale președintelui, care se reflectau inclusiv în componența cabinetului – ultima dintre

[1] NewsIn, *Iliescu spune că PSD intenționează să sprijine un guvern PNL minoritar*, 9 ianuarie 2007; NewsIn, *Bogdan Olteanu: Restructurarea guvernului se va face curând, prin angajarea răspunderii*, 4 februarie 2007.

ele constând în refuzul de a-l numi pe Adrian Cioroianu în funcția de ministru de externe –, au adâncit starea de conflict. La începutul anului 2007, Mihai Răzvan Ungureanu demisionase din fruntea Ministerului de Externe, următoarea opțiune a PNL îndreptându-se spre istoricul Adrian Cioroianu. Președintele a refuzat semnarea decretului de numire a lui Adrian Cioroianu, pe motiv că acesta n-ar avea suficientă experiență. PNL a continuat să-și susțină propunerea, iar premierul a sesizat Curtea Constituțională în această speță. Amânarea deznodământului l-a determinat pe primul-ministru să preia el însuși portofoliul Externelor.[1]

Decizia de atunci a Curții Constituționale avea să fie invocată drept precedent într-un caz similar, cel al Noricăi Nicolai, la care ne vom referi ulterior. Curtea a considerat că președintele nu are drept de veto. În completare, Curtea a precizat apoi, într-o formulare ambiguă, că deși *„nu are drept de veto, președintele poate cere primului-ministru să renunțe la propunerea făcută, atunci când constată că persoana propusă nu îndeplinește condițiile legale pentru exercitarea funcției de membru al Guvernului.“*[2]

Conflictul și-a găsit rezolvarea odată cu schimbarea structurii cabinetului și reînvestirea de către Parlament.

Cu privire la acest moment, care a însemnat rămânerea PNL la guvernare și trecerea PD în opoziție, punctele de

[1] http://www.realitatea.net/tariceanu-sesizeaza-curtea-constitutionala-pentru-refuzul-lui-basescu-de-a-l-numi-pe-cioroianu_48411.html, http://www.realitatea.net/pnl-mentine-nominalizarea-lui-cioroianu-la-externe_45225.html.

[2] http://www.ziare.com/politica/constitutie/respingerea-lui-cioroianu-nu-a-incalcat-constitutia-79649.

vedere sunt diferite. **În timp ce o parte a evaluărilor vorbesc despre scoaterea democraților de la guvernare, premierul Tăriceanu considera că plecarea din guvern le-a aparținut acestora, ca decizie politică, în momentul în care nu au mai împărtășit aceleași direcții de acțiune ca și liberali.**

Evaluarea strategilor liberali de la acea vreme cu privire la ruperea Alianței era însă diferită:

„Din punct de vedere strategic, și referendumul pentru suspendarea președintelui, și ruperea Alianței, și scoaterea miniștrilor din guvern n-au fost mișcări tactice corecte. Și lucrul acesta s-a văzut, au fost luate din considerente pur politice amândouă. Noi am avut un alt tip de analiză. Am spus că nu e bine să se rupă Alianța, pe de o parte, momentul fiind prost ales, însă acolo a contat foarte mult voința partidului. Țin minte că am avut o ședință de analiză strategică destul de lungă, în care noi ne-am expus punctul de vedere. Acolo a contat ceea ce și-au dorit cei din conducere. Au spus «pur și simplu nu-i mai suportăm». Îmi aduc aminte că unul dintre noi a avut o reacție normală, spunând că e prima dată când aude că cineva rupe o Alianță pentru că nu-i mai suportă. [...] Pe de altă parte, exista o alternativă: suportul pe care PSD era dispus să-l acorde guvernului Tăriceanu în lupta cu PD. PNL era și el dispus la compromisuri, pentru că n-ar fi vrut să iasă de la guvernare. Doi oameni au fost echilibrați în abordare, din ce am văzut eu: Călin Popescu-Tăriceanu și Vlad Moisescu. În rest, toți erau pe partea cealaltă. Atunci am constatat un lucru: modul absolut democratic în care se luau deciziile în PNL. Deci faptul că președintele partidului nu era de acord cu o decizie, nu însemna că acea decizie nu se lua.

Din punct de vedere politic, PNL nu era pregătit să guverneze singur. Pe de altă parte, la nivel electoral, opinia publică

nu era împotriva Alianței sau împotriva PD. O rupere a unei alianțe care abia câștigase alegerile producea confuzie în mintea electoratului. E foarte complicat să-i spui «votați-l pe Băsescu, votați Alianța D.A.» și după un an și jumătate să-i spui exact invers, fără a exista «people's benefit». Era o mișcare cu valențe exclusiv politice, care n-avea nicio legătură cu binele cetățeanului. Oamenii de pe stradă nu aveau nimic de câștigat din așa ceva. Iar acesta este un principiu pe care puțini politicieni îl respectă în România. În momentul în care nu există un beneficiu direct pentru alegător, pentru oameni, ai o mare problemă cu explicarea deciziilor. Era din rațiuni pur politice, iar lumea tinde să respingă deciziile pur politice."[1]

Hotărârea schimbării structurii politice a guvernului a fost oficializată la 1 aprilie 2007. Este poate cea mai spectaculoasă mișcare politică petrecută în ciclul electoral 2004-2008. Decizia premierului Tăriceanu de a veni în fața Parlamentului cu un cabinet minoritar, din care mai făcea parte doar UDMR, a reconfigurat scena politică și a avut consecințe semnificative.

În primul rând, **Alianța D.A., cea în care se investiseră atâtea așteptări și speranțe și care venise la putere pe un val de simpatie, se dovedise un proiect eșuat și înceta să mai existe ca atare. Coaliția executivă majoritară dispărea și ea, guvernul de coaliție fiind înlocuit de un guvern minoritar.** În schimb, **la nivel parlamentar lua naștere o coaliție legislativă neoficială și neoficializată,** a cărei existență avea, de fapt, să asigure supraviețuirea și stabilitatea noului cabinet minoritar până la finele mandatului. **După o lungă perioadă de timp, fostul adversar istoric PSD devenea un partener la nivelul**

[1] Dan Andronic, *Interviu de cercetare*, 24 noiembrie 2010.

legislativului, ceea ce însemna, fără a exagera proporţiile, chiar schimbarea unei întregi paradigme care dominase viaţa politică românească timp de 17 ani. Singura excepţie anterioară de la falia care despărţise aproape invariabil PSD (sau sub denumirile anterioare PDSR, FDSN) de partidele istorice, foste membre ale CDR, se consumase în 2001, când pentru scurt timp a funcţionat un protocol de colaborare parlamentară între PDSR şi PNL, condus atunci de Valeriu Stoica. Aşadar, fostul adversar devenea aliat, iar fostul aliat al PNL, Partidul Democrat, devenea adversar şi trecea în opoziţie.

În fine, scoaterea PD de la guvernare a pus capăt unei teme care a dominat timp de mai bine de doi ani dezbaterea publică şi a planat ca o permanentă ameninţare asupra primului cabinet Tăriceanu. Este vorba despre posibilitatea declanşării alegerilor anticipate, pe care Traian Băsescu a lansat-o prima dată în ianuarie 2005, adică imediat după învestirea guvernului, şi pe care a reluat-o periodic, direct sau prin intermediul „purtătorilor săi de mesaj".

De altfel, Traian Băsescu a reacţionat imediat la deci-

zia premierului de a veni în faţa Parlamentului cu un cabinet minoritar şi la data de 2 aprilie 2007 a trimis o scrisoare ambelor Camere, în care afirma că noua formulă guvernamentală nu respecta voinţa electoratului, iar un vot favorabil acesteia va adânci ruptura dintre Parlament şi societate.

„...Un executiv ultraminoritar, PNL-UDMR, nu poate fi validat decât cu voturile actualei opoziţii, ceea ce va slăbi coerenţa acţiunii guvernamentale, în condiţiile în care partidele de opoziţie nu intenţionează să-şi asume o nouă majoritate parlamentară, alături de PNL şi UDMR.

Din păcate, formula propusă nu rezolvă problema majorității netransparente și fluctuante pe care am semnalat-o deja în consultările cu partidele politice. Dacă Parlamentul României va învesti guvernul propus de către fostul prim-ministru al Alianței D.A., vă semnalez că există riscul unei rupturi grave între forumul legislativ și societatea românească.

În actualul context, apreciez că buna funcționare a sistemului democratic poate fi asigurată fie prin asumarea transparentă a unei noi majorități politice, fie prin întoarcerea cât mai grabnică la voința suveran exprimată prin votul cetățenilor români."[1]

Astfel lansa Traian Băsescu pe agenda publică o nouă temă care avea să facă parte din arsenalul retoric permanent pe care președintele l-a folosit împotriva adversarilor săi politici: cea a „majorității netransparente", respectiv a colaborării tacite între PNL și PSD. Coroborat cu falsa temă a anticomunismului, propagată de același Traian Băsescu, acest discurs a avut impact asupra unei părți a electoratului „radical" anti-PSD, care evalua încă scena politică în vechea paradigmă de la începutul anilor '90. Ca parte a echipei de consultanți din spatele premierului Tăriceanu, Dan Andronic face următoarele aprecieri cu privire la tema în cauză: „*Ea a avut un anumit rol în sensul în care a radicalizat electoratul și a împărțit electoratul Alianței, pe de o parte. Pe de alta, nu a avut atât de mult succes, pentru că situația economică a României era foarte bună și e complicat să dezvolți o temă negativă în condițiile în care oamenii o duc bine. Revin la «people's benefit». Pe ei nu-i interesează foarte tare ce se întâmplă acolo, dacă ei*

[1] Ziua, *Tăriceanu și-a trimis guvernul în Parlament*, 2 aprilie 2007.

o duc bine. Lucrurile astea devin mult mai supărătoare când e o perioadă de criză economică, de descreștere."[1]

Lista noului guvern Tăriceanu cuprindea 15 ministere, un post de viceprim-ministru și cel de prim-ministru. Din cei 17 miniștri ai noului Cabinet, 12 au primit avizul consultativ favorabil al comisiilor parlamentare de specialitate în cadrul ședințelor de audiere din 2 și 3 aprilie 2007. Cinci dintre miniștri nu au mai trecut pe la comisiile parlamentare, deoarece deținuseră funcții și în primul cabinet Tăriceanu: Eugen Nicolăescu, Adrian Iorgulescu, Mihai Voicu, Zsolt Nagy și Markó Béla.

În noul executiv, din partea PNL, Adrian Cioroianu deținea portofoliul Afacerilor Externe; Varujan Vosganian – Ministerul Economiei și Finanțelor, rezultat din comasarea Ministerului Economiei și Comerțului cu Ministerul Finanțelor Publice; Tudor Chiuariu – Ministerul Justiției, Cristian David – Ministerul Internelor și Reformei Administrative; Teodor Meleșcanu – Ministerul Apărării; Ludovic Orban – Ministerul Transporturilor; Cristian Adomniței – Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului; Paul Păcuraru – Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse; Ovidiu Silaghi – Ministerul pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii, Comerț, Turism și Profesii Liberale; Decebal Traian Remeș – Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale; Eugen Nicolăescu – Ministerul Sănătății Publice; Adrian Iorgulescu – Ministerul Culturii și Cultelor; Mihai Voicu – Ministru-delegat pentru Relația cu Parlamentul.

Din partea UDMR, Markó Béla își păstra funcția de ministru de stat pentru coordonarea activităților din domeniile culturii, învățământului și integrării europene;

[1] Dan Andronic, *Interviu de cercetare*, 24 noiembrie 2010.

Borbély László – Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor; Attila Korodi – Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile; Zsolt Nagy – Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informației.

Observatorii remarcau la constituirea guvernului o întărire a poziției grupului fidel lui Călin Popescu-Tăriceanu, grup al cărui lider informal era Bogdan Olteanu, prin numirea lui Cristian David ca ministru de interne. De asemenea, se remarca ascensiunea așa-zisei grupări ieșene, avându-l ca lider informal pe Relu Fenechiu. Tudor Chiuariu, noul ministru al justiției, un avocat relativ necunoscut, dar și Cristian Adomniței, noul ministru al educației, erau asociați acestei grupări. Și Ovidiu Silaghi putea fi „numărat" tot la ieșeni. Deși originar din Satu Mare, Ovidiu Silaghi a fost propulsat în guvern de sistemul camerelor de comerț, avându-l în frunte pe influentul ieșean Mihai Vlasov, care, de altfel, era și socrul noului ministru de interne.

O altă zonă de noi miniștri provenea din rândul liderilor de partid cu vizibilitate, cărora, chiar dacă nu făceau parte din grupul susținătorilor de partid ai primul-ministru Tăriceanu, nu li s-au putut refuza portofolii (Ludovic Orban, Teodor Meleșcanu), mai ales pe fondul unei valori extrem de inegale a propunerilor. Numirea lor a fost rezultatul unui mecanism instituțional de funcționare internă a PNL.

Cel puțin câteva dintre nominalizări ridicau, de la bun început, semne de întrebare privind competența. Cristian David, spre exemplu, era privit ca prea neexperimentat pentru a gestiona domeniul delicat al internelor și administrației. În mediile de învățământ, numirea lui Cristian Adomniței, fără nicio oră de practică la catedră, era considerată scandaloasă și un afront la adresa scaunului pe care

a stat odată Spiru Haret. Experiența ulterioară, pecum și comparația retrospectivă a membrilor cabinetului Tăriceanu cu miniștrii care aveau să le succeadă în aceste portofolii, arată că evaluarea inițială a fost uneori prea dură.

Structura nominalizărilor pentru primul cabinet dominat de liberali arată că una dintre caracteristicile PNL a fost mai degrabă lipsa oamenilor care să acopere zone de expertiză și decizie foarte diverse.

Cu 303 voturi pentru și 27 voturi împotrivă, Parlamentul a dat votul de învestitură noului cabinet în data de 3 aprilie 2007.[1] Pentru validarea formulei guvernamentale au votat PNL, UDMR, PSD, grupul minorităților naționale. Parlamentarii PD și PLD au părăsit sala de ședință la momentul supunerii la vot a noului cabinet. Pentru a fi învestit, guvernul avea nevoie de cel puțin 235 de parlamentari din totalul de 469 de senatori și deputați.

FRONTUL DIN INTERIORUL PARLAMENTULUI

Concomitent, în interiorul Parlamentului, PSD a deschis un alt front de dispută cu președintele Băsescu. Decizia începerii procedurilor prevăzute de legea fundamentală pentru suspendarea președintelui a fost anunțată la finalul ședinței extraordinare a conducerii PSD din 18 ianuarie 2007, gestul fiind motivat de faptul că șeful statului ar fi principalul vinovat pentru criza politică prelungită. Dacă

[1] Rompres, *Parlamentul a validat, cu 303 voturi pentru, noul Guvern*, 3 aprilie 2007.

la început a fost lansată ideea că ar fi nevoie și de o îndepărtare a primului-ministru Călin Popescu-Tăriceanu, care s-ar face deopotrivă responsabil de conflictul permanent cu președintele, PSD a renunțat după scurt timp la această a doua componentă a demersului său politic și s-a concentrat în direcția suspendării președintelui.

Procedura suspendării este descrisă de art. 95 din Constituția României:

> *(1) În cazul săvârșirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției, președintele României poate fi suspendat din funcție de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună, cu votul majorității deputaților și senatorilor, după consultarea Curții Constituționale. Președintele poate da Parlamentului explicații cu privire la faptele ce i se impută.*
>
> *(2) Propunerea de suspendare din funcție poate fi inițiată de cel puțin o treime din numărul deputaților și senatorilor și se aduce, neîntârziat, la cunoștință președintelui.*
>
> *(3) Dacă propunerea de suspendare din funcție este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea președintelui.*

Inițiativa de suspendare a fost privită la început cu rezervă atât de PNL[1], cât și de UDMR. Chiar și liderul PC Dan Voiculescu a spus că așteaptă mai întâi ca PSD să motiveze inițiativa înainte de a lua o decizie[2]. În ianuarie 2007, Borbély László a declarat referitor la suspendare:

---

[1] Rompres, *Deși afirmă că Băsescu tinde spre un regim de autoritate personală, Tăriceanu nu susține suspendarea președintelui*, 24 ianuarie 2007.

[2] Rompres, *PC așteaptă să vadă argumentația PSD în privința suspendării din funcție a lui Traian Băsescu*, 18 ianuarie 2007.

„Nu o susținem, nu o găsim motivată și justificată. Cred că este un joc de imagine, atât și nimic mai mult."[1]

Soarta demersului lansat de PSD trebuie pusă în legătură cu celelalte evoluții de pe scena politică, și anume destrămarea Alianței D.A., formarea guvernului minoritar, schimbarea echilibrului de forțe pe scena politică. Ceea ce în primă fază se contura ca o acțiune din arsenalul constituțional aflat la dispoziția unui partid de opoziție și ca un joc de imagine, a devenit treptat o posibilitate cu sorți de izbândă. Pe măsură ce datele problemei se modificau, se poate constata o schimbare de ton și atitudine din partea inițiatorilor și susținătorilor acestei acțiuni. Dacă, inițial, reușita ei era sub un serios semn de întrebare chiar la nivelul Parlamentului, iar declarațiile liderilor PSD erau mai degrabă rezervate, pe parcurs obiectivul și focusul s-au modificat. De la un simplu avertisment pe care opoziția îl dădea președintelui, obiectivul a devenit finalizarea demersului suspendării prin înlăturarea efectivă a președintelui Băsescu din funcție, în care votul Parlamentului era doar o primă etapă, decizia ultimă aparținând electoratului prin referendum.

Pentru a crește șansele de reușită ale unui eventual referendum de suspendare, era nevoie de modificarea legislației, care stabilea condiții aproape imposibil de îndeplinit pentru validarea unui referendum. Concomitent cu demararea procedurii de suspendare, PSD și-a anunțat intenția de a propune modificarea Legii referendumului, în speță a prevederilor care se referă la tipul de majoritate necesară validării unui referendum.

---

[1] Rompres, *Mureș: Inițiativa PSD, de suspendare a președintelui țării, este doar un joc de imagine, susțin liderii UDMR*, 27 ianuarie 2007.

„Dorim să adoptăm o modificare a Legii referendumului potrivit căreia subiectul supus consultării să fie declarat valid atunci când primește vot pozitiv din partea a jumătate plus unu dintre cei care au participat la vot și nu așa cum prevede legea în acest moment, ca subiectul propus consultării să fie aprobat de jumătate plus unu dintre cei înscriși pe listele electorale, ceea ce face imposibil orice referendum", a precizat Mircea Geoană.[1]

După un parcurs legislativ deloc simplu, în care a intervenit și o decizie a Curții Constituționale, Comisia juridică din Camera Deputaților a adoptat, cu 13 voturi pentru și 2 împotrivă – ale PD – un amendament la articolul 10 al Legii referendumului, potrivit căruia *„demiterea președintelui este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate, la nivelul țării, ale cetățenilor care au venit la vot"*.[2] Pe 21 martie 2007, Camera Deputaților, camera decizională, a aprobat în plen modificarea Legii referendumului în sensul mai sus precizat, cu 198 voturi pentru, 46 contra și 2 abțineri.

Decizia a fost contestată la Curtea Constituțională de 50 de parlamentari aparținând PD. Verdictul Curții a venit la data de 3 mai 2007, cu doar două săptămâni înainte de desfășurarea referendumului. Curtea a apreciat ca fiind constituțională această prevedere, prin urmare președintele putea fi demis cu majoritatea voturilor exprimate.

Cel care a intuit de la bun început problema finalității referendumului a fost președintele de onoare al PSD, Ion

[1] Rompres, *Social-democrații intenționează să modifice Legea referendumului*, 20 ianuarie 2007.

[2] Rompres, *Deputații juriști au decis că șeful statului poate fi demis cu majoritate simplă, indiferent de modul în care a fost ales*, 20 martie 2007.

Iliescu. Acesta a considerat că suspendarea șefului statului în Parlament nu era o problemă, însă finalitatea referendumului rămânea de văzut.[1] Treptat, treptat însă, unii dintre actori au început să fie convinși de faptul că un asemenea demers ar fi avut nu doar valoare strict simbolic-sancționatorie, ci și efecte practice. Nu o dată în Biroul Permanent al Partidului Social Democrat s-a evocat posibilitatea unui rezultat favorabil. Dan Nica, viitorul aliat al președintelui Băsescu din anul 2009, era cel mai vocal în acest sens. Alți lideri luau în considerație fereastra de oportunitate de o lună, pe care suspendarea președintelui ar fi putut să o deschidă în ceea ce privește numirile la șefia unor servicii secrete, Parchet, DNA și alte instituții care intră în prerogativa președintelui.

Aceste informații sunt confirmate de Dan Andronic, care cunoștea perspectiva din tabăra liberală: *„A fost o presiune fantastică din partea PSD de a-l suspenda pe Traian Băsescu, ei încercând la vremea aceea să schimbe șefii celor două servicii de informații și Procurorul General. Asta era miza lor. Existau foarte multe anchete declanșate pe diverse zone și tactic s-au gândit că suspendarea lui Băsescu și înlocuirea lui cu Văcăroiu va face posibilă o schimbare la nivelul Procurorului General și al celor doi șefi de servicii. Chiuariu încercase acest lucru și a ieșit scandal și a trebuit să-și dea demisia. Chiuariu a încercat la insistențele lui Viorel Hrebenciuc, el știind clar că pleacă la o bătălie pe*

[1] Rompres, *Iliescu: Suspendarea președintelui nu este o problemă, ci finalitatea referendumului*, 22 ianuarie 2007. Poziția rezervată a lui Ion Iliescu este confirmată și de Călin Popescu-Tăriceanu, care ne-a declarat într-un interviu de cercetare realizat pentru acest volum că a avut o discuție cu acesta pe tema suspendării lui Traian Băsescu, *conf. infr.*

care s-ar putea s-o piardă, dar presiunea PSD a fost atât de puternică încât n-a putut rezista. Numai că Nicolae Văcăroiu, spre surprinderea tuturor, n-a făcut nimic din ceea ce se discutase. Cred că i-a sugerat cineva că mai bine stă în banca lui."[1]

Biroul Permanent Național al Partidului Social Democrat a aprobat la data de 12 februarie 2007 documentul prin care se cerea suspendarea președintelui României, iar acesta a fost depus la Birourile Permanente ale celor două Camere și trimis Curții Constituționale. Cu această ocazie, președintele PSD, Mircea Geoană, a declarat că documentul are peste 25 de „capete de acuzare", 6 capitole și se constituie într-un adevărat rechizitoriu. „*Gravitatea faptelor lui Traian Băsescu este amplificată de acțiunile premeditate de încălcare a Constituției, printr-un plan diabolic de modificare a esenței democrației. Proiectul politic Traian Băsescu este acela al unui Băsescu dictator, care denigrează permanent stâlpii democrației, partidele politice, Parlamentul, justiția, societatea civilă, iar toate acestea pun germenii unei lovituri de stat planificate. Traian Băsescu urmărește instaurarea unui regim autoritar populist după chipul și asemănarea sa*", a susținut Mircea Geoană.

Liderul PSD considera că votul Parlamentului nu va fi împotriva lui Traian Băsescu, ci împotriva suspendării Constituției și va împiedica „*nașterea unui nou dictator în România*".[2]

[1] Dan Andronic, *Interviu de cercetare*, 24 noiembrie 2010.

[2] Rompres, *Mircea Geoană: Documentul privind suspendarea este un rechizitoriu prin care cerem demisia de urgență a președintelui Băsescu*, 12 februarie 2007.

Documentul privind suspendarea președintelui Traian Băsescu a fost semnat de 182 de parlamentari, 106 deputați și 43 de senatori PSD și 21 de deputați și 12 senatori PRM.[1]

Propunerea de suspendare a fost citită în plen la data de 28 februarie 2007, de către deputatul PSD Titus Corlățean.[2] Potrivit textului acesteia, *„după doi ani de exercitare a mandatului de președinte al României, Traian Băsescu demonstrează că nu se poate încadra în parametrii constituționali ai funcției de șef de stat"*.

Mai mult, cei 182 de parlamentari considerau că au asistat, *„de la cel care a jurat să respecte Constituția, la repetate încălcări ale prerogativelor sale, ale rolului președintelui de mediator între puterile statului în vederea asigurării bunei funcționări a autorităților publice, la abuzuri și încălcări grave ale Constituției, la acte de sfidare și denigrare a instituțiilor fundamentale ale statului"*.

Traian Băsescu era acuzat de cei 182 de parlamentari, în primul capitol al propunerii de suspendare, de încălcarea principiilor statului de drept, a principiului democrației și pluralismului politic, nesocotirea rolului Parlamentului, ca organ reprezentativ suprem al poporului român și încălcarea dispozițiilor constituționale, ce reglementează raporturile președintelui României cu Parlamentul.

Conform capitolului doi, șeful statului a încălcat textele constituționale referitoare la rolul președintelui în raporturile sale cu Guvernul și cu celelalte organe ale

[1] Rompres, *Documentul privind suspendarea președintelui este semnat de 182 de parlamentari*, 12 februarie 2007.

[2] Rompres, *Propunerea de suspendare din funcție a șefului statului fost citită în fața plenului*, 28 februarie 2007.

administrației publice, prevăzute în articolele 102, 107, 116, 117 și 119 din Constituția României.

De asemenea, Băsescu era acuzat de opoziție, în capitolul 3, de încălcarea principiului separației puterilor, prevăzut de primul articol al Constituției și a textelor care reglementează raporturile președintelui cu autoritatea judecătorească, precum și a prevederilor referitoare la Curtea Constituțională.

În capitolul 4, semnatarii au apreciat că Traian Băsescu a încălcat și prevederile *„referitoare la obligativitatea generală a respectării legilor și la apărarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor"*, iar în penultimul capitol au precizat că acesta a încălcat prerogativele prezidențiale de șef de stat, de reprezentant al statului român, depășind sfera atribuțiilor sale în domeniul politicii externe a țării.

Cei 182 de parlamentari l-au acuzat pe șeful statului, în ultimul capitol al propunerii de suspendare, de *„încălcarea statutului funcției de președinte al României și a rolului acestuia de apărător al Constituției și de mediator, prevăzute de articolul 182 din Constituție"*.

Președintele nu a fost prezent la Parlament, însă a trimis forului legislativ o scrisoare în care afirma că toate acțiunile și declarațiile pe care le-a făcut de la începutul mandatului său, în calitate de președinte al României, sunt conforme cu ordinea constituțională și că nu consideră necesară prezența sa la Parlament.[1]

Tot pe 28 februarie, Parlamentul a decis înființarea unei comisii de anchetă privind faptele președintelui Traian

[1] Pentru textul integral al scrisorii, vezi stenograma ședinței comune din 28 februarie 2007 http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=6242&idm=3&idl=1

Băsescu. Decizia a fost luată cu 258 de voturi pentru, 76 împotrivă și 21 de abțineri. Comisia a fost condusă de președintele PC, Dan Voiculescu, iar vicepreședinți au fost Norica Nicolai – PNL, Florin Iordache – PSD, Valentin Dinescu – PRM și Máté András – UDMR. Secretar al comisiei a fost reprezentantul grupului minorităților – Ibram Iusein. Democrații nu au fost de acord cu înființarea unei astfel de comisii și au atacat la Curtea Constituțională hotărârea de înființare a ei.

Asumarea de către Dan Voiculescu a președinției acestei comisii a fost privită în multe medii politice și de presă ca fiind o gravă eroare. S-a considerat că în acest mod Dan Voiculescu dorește o reglare de conturi personală cu Traian Băsescu și că președinția lui ar putea avea ca efect decredibilizarea demersului de cenzură asupra activității președintelui.

Pe parcursul a două săptămâni, la comisie au fost audiați directorul SRI, George Cristian Maior, fostul director al serviciului Radu Timofte, directorul demisionar al SIE Claudiu Săftoiu, fostul ministru al apărării Teodor Atanasiu, ministrul transporturilor, Radu Berceanu, ministrul economiei și comerțului, Varujan Vosganian, fostul ministru Codruț Șereș, ministrul finanțelor, Sebastian Vlădescu, precum și parlamentarii Aurelian Pavelescu și Gheorghe Funar.

La data de 19 martie, Comisia a finalizat seria audierilor[1], iar 3 zile mai târziu, pe 21 martie, a făcut public raportul. Concluzia a fost aceea că președintele a încălcat Constituția, ceea ce justifica suspendarea în vederea demiterii sale. Raportul comisiei a fost votat cu opt voturi

[1] Rompres, *Comisia de anchetă parlamentară privind suspendarea șefului statului a finalizat seria audierilor*, 19 martie 2007.

pentru și patru abțineri. Un membru al comisiei nu a votat fiind plecat din țară.

Raportul cuprindea o sinteză de șapte pagini și o anexă de peste 700 de file. Potrivit concluziilor raportului, președintele a adoptat o atitudine de partizanat politic, abandonând rolul de mediator al statului (art. 1 și 8 din Constituție); a deturnat în mod voit voința electoratului, desemnând un premier fără a ține cont de rezultatul alegerilor (art. 103); a intervenit brutal în activitatea Parlamentului (art. 64); a contribuit la crearea unui climat de instabilitate politică, acționând pentru crearea unei crize artificiale (art. 89); a adus grave prejudicii instituțiilor statului, calificând Parlamentul drept o șandrama în moarte clinică și Guvernul drept o instituție aservită intereselor de grup (art. 61); și-a subordonat serviciile de informații, încălcând art. 65 din Constituție.

Alte fapte privind încălcarea Constituției de către șeful statului conținute în raport erau: solicitarea făcută șefilor SRI, SIE și DGIPI să-și prezinte demisiile, deși acest lucru era de competența Parlamentului și Guvernului; și-a arogat dreptul la inițiativa legislativă (art. 7 din Constituție); a acționat constant pentru subordonarea Guvernului și s-a substituit acestuia (art. 102 și 107); a înființat organisme ad-hoc paralele cu instituțiile constituționale (art. 102, 117 și 119); a participat abuziv la ședințele de guvern care nu aveau pe ordinea de zi probleme care țin de competența Președinției (art. 187); a refuzat nejustificat să-i numească pe miniștrii propuși de primul-ministru la Ministerul Afacerilor Externe și pe ministrul pentru Relația cu Parlamentul (art. 85 și 107); a comandat public procurorilor ce dosare să instrumenteze, sugerând inclusiv soluții în cauze (art. 124 și 132); a periclitat existența unei justiții

independente, invitându-i pe magistrați să demisioneze (art. 124); s-a substituit judecătorilor, apreciind temeinicia unor condamnări prin decrete de grațiere (art. 126).

În Raportul comisiei se aprecia că președintele a timorat Curtea Constituțională, afirmând că aceasta disprețuiește interesul național (art. 142, 145 și 147); a acceptat efectuarea unor interceptări ilegale (art. 1, 16); nu a prezentat strategia națională de apărare a țării (art. 65); a favorizat diverși agenți economici cu privire la libera inițiativă și protecția concurenței loiale (art. 136); a avut inițiative personale în planul politicii externe fără consultarea Parlamentului (art. 102).[1]

În data de 5 aprilie 2004, Curtea Constituțională a emis, cu majoritate de voturi, avizul consultativ, în care constata că propunerea de suspendare din funcție a președintelui Traian Băsescu se referă la acte și fapte de încălcare a Constituției, săvârșite în exercițiul mandatului, care, prin conținutul și consecințele lor, nu pot fi calificate drept încălcări grave, de natură să determine suspendarea șefului statului.[2]

Dat fiind calculul aritmetic și evoluțiile recente, perspectiva suspendării a devenit tot mai reală pentru președintele Băsescu. În fața unui deznodământ mai degrabă previzibil – adoptarea propunerii de suspendare –, Traian Băsescu a lansat ipoteza demisiei sale și declanșării alegerilor prezidențiale. În plus, președintele avea în vedere „cuplarea" acestora cu o mai veche idee a sa – un referendum pentru introducerea votului uninominal.

[1] Rompres, *Raportul Comisiei parlamentare: Președintele a încălcat Constituția, ceea ce justifică suspendarea sa*, 21 martie 2007.

[2] Rompres, *Curtea Constituțională: Președintele nu a încălcat grav Constituția*, 5 aprilie 2007.

„Judecata mea pleacă de la realitatea că Președintele României se află în fața suspendării, în pofida avizului negativ al Curții Constituționale. Pot concluziona că suspendarea a devenit un act politic, fără o motivație constituțională. În această situație, un referendum cu privire la demiterea președintelui înseamnă o confruntare electorală între mine și Parlament. Or, eu cred că Parlamentul, ca instituție, trebuie protejat. Parlamentul nu trebuie supus riscului de a fi înfrânt de poporul român. De aceea, imediat după eventualul vot de suspendare, cei care au generat acest abuz trebuie scoși în fața electoratului. Imediat după vot, doar demisia mea ar fi cea care ne-ar pune pe toți în fața electoratului", a afirmat președintele Băsescu la 12 aprilie 2007[1].

Ideea a fost reluată, cu o vehemență sporită, câteva zile mai târziu, la 17 aprilie 2007, într-o declarație care avea să rămână celebră mai întâi prin fermitatea și lipsa ei de echivoc, iar apoi prin încălcarea ei: *„Fiind vorba de o decizie politică trebuie să restabilim demnitatea politicului, ceea ce înseamnă că în situația în care, în pofida avizului Curții Constituționale, Parlamentul va vota suspendarea mea, în maxim 5 minute de la vot voi demisiona din funcție și voi chema în fața electoratului și pe cei care au generat un abuz constituțional prin suspendarea Președintelui, fără ca acesta să fi încălcat Constituția. Mi se pare că este corect ca electoratul să judece și să decidă cine trebuie menținut în funcție: Președintele României sau, cine știe, Parlamentul. Dar este clar că cineva greșește"*.[2]

[1] Rompres, *Băsescu ia în calcul organizarea de alegeri prezidențiale anticipate odată cu referendumul pentru votul uninominal*, 12 aprilie 2007.

[2] Ziua, *Demisie în cinci minute*, 18 aprilie 2007.

În data de 19 aprilie 2007, Senatul și Camera Deputaților s-au reunit în ședință comună pentru a da votul asupra propunerii de suspendare a președintelui. Atât PNL, cât și UDMR au hotărât să nu facă o recomandare oficială, pe linie ierarhică, parlamentarilor proprii, îndemnându-i să voteze „conform propriei conștiințe". Primul-ministru Tăriceanu, în schimb, a anunțat că va participa la ședință, dar nu va vota.

Consultanții străini ai PNL și ai premierului Tăriceanu le-au recomandat acestora să nu voteze pentru suspendarea președintelui. Totuși, ultimele episoade din conflictul PNL-Traian Băsescu au construit în interiorul conducerii PNL un curent de opinie puternic în favoarea participării partidului la demersul suspendării. De aceea, deși opțiunea oficială a partidului a fost de a lăsa decizia la latitudinea conștiinței fiecărui parlamentar, votul PNL în favoarea suspendării lui Traian Băsescu a fost covârșitor.

Atitudinea liberalilor la momentul respectiv și tipul de motivații care explică votul dat de PNL au fost sintetizate de Călin Popescu-Tăriceanu astfel:

„Decizia politică a venit în mod clar, fără nici un fel de echivoc, ca o inițiativă din partea PSD. Pot să spun ceva, că la momentul respectiv mi-am dat seama că, pe de o parte, o astfel de propunere va avea un ecou extrem de favorabil în rândul conducerii PNL, și aici nu mă refer numai la Biroul Politic, ci la structurile de conducere, parlamentari, militanți numeroși ai PNL, care resimțeau din plin comportamentul lui Traian Băsescu și care s-au ambalat foarte ușor în această acțiune. Ar fi fost foarte greu să-i convingem că acțiunea nu este potrivită.

În ceea ce mă privește, pot să spun că am avut la momentul respectiv câteva discuții, inclusiv cu Geoană, pe care l-am avertizat că o astfel de acțiune trebuie gândită nu numai relativ la momentul lansării inițiativei, ci trebuie avuți în

vedere toți pașii și evaluate toate variantele, în cazul succesului și în cazul insuccesului. L-am avertizat asupra acestui lucru. Am avut o discuție chiar și cu fostul președinte Ion Iliescu pe acest subiect, discuție la care Iliescu, poate surprinzător pentru unii, a fost foarte rezervat și reținut față de ideea în sine. Nu numai atât, și o analiză personală a mea mă ducea la concluzia că un astfel de demers este unul politic riscant, cunoscând personajul care urma să facă obiectul acțiunii de suspendare. Din păcate, PSD nu ne-a consultat înainte de a lua decizia, pentru că le-aș fi spus încă o dată, răspicat, aceste considerente. Nu am impresia că aș fi avut puterea să-i conving să renunțe, pentru că deja, într-un fel, glonțul plecase pe țeavă, ideea era anunțată și părea să aibă oarece șanse de succes.

În momentul în care PSD a luat decizia am avut de gestionat în cadrul PNL o situație foarte complicată. Ar fi fost foarte greu de explicat oamenilor noștri de ce ne opunem, având în vedere toată istoria relațiilor cu Băsescu și toate acțiunile dușmănoase pe care le întreprinsese la adresa PNL. Trebuie să nu uităm că el a alimentat disidența condusă de Mona Muscă, Stolojan, Stoica et. Co. Oamenii resimțeau acest lucru foarte serios. Acțiunea PD, pe altă parte, la fel. Deci, la noi în PNL sentimentul dominant a fost acela de dorință de revanșă și, sigur că, atunci când faci acțiuni politice bazate pe sentimente și resentimente, în loc să fie bazate pe rațiune, greșești. Știm bine care a fost epilogul cu suspendarea lui Băsescu."[1]

Rezultatul votului asupra propunerii de suspendare a făcut istorie: 322 voturi pentru, 108 împotrivă, 10 abțineri. Cifra 322 a devenit una simbolică, iar președintele Băsescu a reușit s-o transforme într-o temă publică și să-i asocieze multiple semnificații și conotații. Ceea ce a fost inițial doar

[1] Călin Popescu-Tăriceanu, *Interviu de cercetare*, 16 noiembrie 2010.

semnul unei largi majorități parlamentare constituite pe o temă anume și într-un context precis – cel al suspendării – a devenit ulterior mesajul principal de apărare și în același timp de atac al președintelui Băsescu. În următorii doi ani tema „celor 322" a revenit curent și constant în discursul public al lui Traian Băsescu, care a reactivat-o și a folosit-o periodic.

Traian Băsescu a contestat la Curtea Constituțională hotărârea Parlamentului referitoare la suspendarea sa, dar obiecțiile sale au fost respinse. În 20 aprilie 2007, Curtea Constituțională a constatat respectarea procedurii de suspendare și existența împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de președinte. Prin urmare, al doilea om în stat, președintele Senatului, Nicolae Văcăroiu, a preluat funcția de președinte interimar.[1]

În aceeași zi, Traian Băsescu și-a schimbat optica și decizia cu privire la demisie, pe care nu a mai considerat-o oportună și a anunțat opinia publică, la fel de triumfalist, că *„ne vedem peste 30 de zile la Cotroceni". „Este clar că o demisie ar fi accentuat criza politică și ar fi prelungit-o până în iulie-septembrie când s-ar fi organizat alegeri prezidențiale anticipate. Din acest motiv și considerând că un gest de fair-play nu ar fi primit un răspuns similar, am luat decizia că cea mai bună soluție pentru România în momentul de față este participarea mea la referendum, urmarea căii constituționale... Faptul că am renunțat la demisie nu mă ferește de confruntarea cu electoratul. Perioada următoare o voi rezerva unui contact strâns cu populația. Voi avea întâlniri cu oamenii din mediul urban și rural și voi prezenta, de asemenea, o gândire*

[1] Rompres, *Curtea Constituțională: Contestația președintelui este respinsă, Văcăroiu este interimar*, 20 aprilie 2007.

a unui mod de abordare a funcției de Președinte al României în baza avizului Curții Constituționale și a interesului național. Ne vedem peste 30 de zile la Cotroceni", a spus Traian Băsescu.[1]

În timpul campaniei ce a precedat referendumul de suspendare, președintele și-a nuanțat explicația pentru renunțarea la demisie. Aceasta era legată, potrivit lui Băsescu, de o presupusă intenție a majorității parlamentare de a modifica legislația în sensul interzicerii unei noi candidaturi pentru un președinte care a fost suspendat.[2]

Prin urmare, în termen de 30 de zile avea să se organizeze referendumul de suspendare.

De ce alegeri europene în 2007. Amânarea alegerilor europene

Paralel cu dezbaterea privind suspendarea președintelui, se desfășura, la nivelul partidelor politice parlamentare, un dialog privind posibila amânare a alegerilor europene prevăzute pentru mai 2007. De notat este faptul că, desfășurarea alegerilor europene în 2007 fusese fixată prin Tratatul de Aderare a României la Uniunea Europeană. Acesta stabilea

[1] Rompres, *Băsescu: Ne revedem peste 30 de zile la Cotroceni*, 20 aprilie 2007.

[2] *Ediție specială*, Realitatea TV, 15 mai 2007: „Traian Băsescu: Da, nu am avut altă soluție. Am aflat între timp ce pregăteau colegii liberali și pesediști, o lege prin care să interzică participarea la noi alegeri a președintelui care a demisionat din funcție. În aceste condiții, nu aveam cum să mai perseverez."

pentru țara noastră, cât și pentru Bulgaria, obligativitatea desfășurării unui scrutin european în anul 2007, imediat după aderarea efectivă. Odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de aderare la 1 ianuarie, foștii euroobservatori, desemnați de parlamentele naționale ale celor două state, au devenit membri de drept ai Parlamentului European. Intenția la nivelul Parlamentului European era de a nu avea în interiorul său membri cu două categorii de legitimitate: unii aleși prin vot direct, iar alții desemnați de parlamentele naționale, deși o asemenea situație s-a mai întâlnit în istoria legislativului european în cazul aderării Austriei, dar și al altor state. De aici și preocuparea de a include în textul Tratatului de Aderare prevederea privind alegerile europene în 2007, deși din punct de vedere practic și al calendarului electoral intern, acest scrutin părea mai degrabă inutil și costisitor. Noii aleși urmau să aibă un mandat extrem de scurt, de un an și jumătate, de vreme ce la nivel general european un nou scrutin urma să fie organizat în 2009. Unele informații sugerează, de asemenea, că acceptarea acestei condiții privind organizarea alegerilor europene a fost folosită de România ca monedă de schimb în procesul privind închiderea unor capitole de negociere. Este adevărat că Tratatul de aderare fixa obligativitatea organizării unor alegeri europene în 2007, nu însă și data acestora, „portiță" de care clasa politică românească s-a folosit pe deplin.

În conformitate cu angajamentele europene asumate, în data de 24 ianuarie 2007, guvernul a stabilit ca alegerile europarlamentare să se desfășoare pe 13 mai.

La scurt timp după, au început să apară semnale și chiar propuneri concrete de amânare a scrutinului, în contextul demarării discuțiilor cu privire la suspendarea președintelui. Printre primii care au susținut această ipoteză s-a aflat

președintele Camerei Deputaților, Bogdan Olteanu, a cărui poziție s-a lovit în general de reticență. O asemenea decizie radicală era privită de mulți ca una prematură și nenecesară, în condițiile în care demersul de suspendare era la început, iar evoluția sa, incertă.[1] În aceeași direcție s-a pronunțat însă și liderul PSD, Mircea Geoană, potrivit căruia prioritatea la acel moment era rezolvarea crizei politice, alegerile europene putând avea loc oricând în 2007. De altfel, pe 14 februarie 2007, PSD a propus primului-ministru amânarea scrutinului pentru Parlamentul European, propunere la care s-au raliat PC și PRM. „*Cred că trebuie să dăm prioritate absolută rezolvării crizei politice importante pe care o traversăm, trebuie clarificată relația Președintelui cu Guvernul și cu Parlamentul, trebuie clarificată relația Guvernului cu Parlamentul. Considerăm că în aceste condiții de turbulență politică, de clarificări politice, de tensiune politică, decizia rațională pe care trebuie s-o luăm este amânarea alegerilor din luna mai pentru PE, pentru că nu este firesc să cheltuim bani în condițiile în care se profilează suspendarea președintelui*", a motivat Geoană.[2]

Desigur, pretextul principal al amânării alegerilor europarlamentare a fost criza politică și demararea discuțiilor privind suspendarea președintelui. În subtext însă, cu excepția democraților, partidele politice nu se considerau pregătite și nu erau foarte dispuse să se angajeze într-o confruntare

[1] Rompres, *Senatorul György Frunda nu crede că se impune amânarea alegerilor europarlamentare*, 31 ianuarie 2007.

[2] Rompres, *Mircea Geoană: Prioritară este rezolvarea crizei politice, europarlamentarele pot avea loc oricând în 2007*, 7 februarie 2007; Rompres, *PSD a propus premierului amânarea alegerilor pentru PE; PC și PRM susțin această propunere*, 14 februarie 2007.

electorală. PSD nu-și revenise încă din trauma post-alegeri 2004, organizase al doilea congres pentru relegitimarea conducerii lui Mircea Geoană în decembrie 2006, iar scorurile în sondajele de opinie nu indicau preferințe încurajatoare. PNL era preocupat de exercitarea guvernării și de limitarea efectelor produse de sciziunea grupării Stolojan. La rândul său, această grupare nu se consolidase suficient ca partid pentru a se angaja într-o competiție electorală. UDMR trăia momente tensionate legate de fracțiunea sa radicală, care amenința cu candidaturi proprii, ceea ce, de altfel, s-a și finalizat. **Exista deci, la nivelul unei mari părți din clasa politică, un consens tacit privind amânarea alegerilor.**

Adversarul declarat al amânării alegerilor a fost președintele Băsescu, care i-a cerut expres premierului să nu recurgă la acest gest. De asemenea, și Partidul Democrat s-a pronunțat împotriva amânării alegerilor.[1] În decursul a două săptămâni, premierul Tăriceanu a făcut trei apeluri publice către inițiatorii demersului de suspendare a președintelui, cărora le-a cerut să-și amâne acțiunile pentru ca alegerile europarlamentare să poată avea loc la 13 mai.[2] Poziția asumată de premier era aceea că scrutinul nu se poate suprapune cu procedura de suspendare și nici cu referendumul pentru votul uninominal pe care Traian Băsescu își anunțase intenția să-l convoace: *„Dacă nu veți renunța, dle președinte Traian Băsescu și dle președinte Mircea Geoană, mă voi vedea nevoit să iau o măsură împotriva convingerii mele. Vă fac responsabili de faptul că nu ne respectăm obligațiile pe care ni le-am asumat, atât*

[1] Rompres, *Președintele Băsescu i-a cerut premierului Tăriceanu să nu amâne organizarea alegerilor pentru PE*, 20 februarie 2007.

[2] Rompres, *Tăriceanu face al treilea apel pentru organizarea europarlamentarelor în 13 mai*, 20 februarie 2007.

în fața românilor, cât și în fața partenerilor europeni. Dacă situația va rămâne neschimbată, voi decide amânarea alegerilor pentru Parlamentul European până în momentul când ele vor primi atenția necesară și cuvenită".[1]

Cum toți actorii politici au continuat să rămână pe poziții și să urmeze propria logică de acțiune, dublată de strategii de comunicare și mesaje publice care să le justifice atitudinea și să o invalideze pe cea a adversarilor, rezolvarea a venit așa cum era de așteptat. Aflat la Bruxelles, la 10 martie 2007 și după ce s-a consultat cu partenerii europeni din ALDE, grup din care face parte PNL, premierul Tăriceanu a dat un nou semnal în direcția amânării alegerilor. La data de 12 martie 2007 a fost convocată o ședință de guvern, care a luat în discuție acest subiect. Înainte ședinței de guvern a avut loc și o scurtă reuniune, ratată politic, a Consiliului Național de Coordonare a Alianței, în care cele două partide, PNL și PD, nu au căzut de acord.

Convocarea ședinței cabinetului a prilejuit un nou schimb dur de replici, de data asta sub forma unor scrisori, între președinte și premier, primul anunțându-și intenția de a participa la întrunirea executivului, iar al doilea respingând categoric prezența șefului statului, pe care o considera nejustificată constituțional.

Cu ocazia reuniunii guvernului s-a consumat unul dintre cele mai semnificative episoade ale conflictului instituțional, dar și personal, între președinte și premier, respectiv

[1] Rompres, *Premierul Tăriceanu va amâna alegerile dacă nu se renunță la procedura de suspendare a președintelui și la referendumul pentru votul uninominal*, 2 martie 2007; Rompres, *Tăriceanu: Alegerile europarlamentare se organizează pe 13 mai dacă se amână cele două referendumuri*, 6 martie 2007.

Traian Băsescu și Călin Popescu-Tăriceanu. În ciuda răspunsului negativ dat de premier auto-invitației la ședința executivului, Traian Băsescu a venit totuși la Palatul Victoria. Acolo a fost nevoit să asiste timp de o oră doar la o întrunire informală a cabinetului, în absența premierului, așteptând în zadar începerea oficială a ședinței de guvern. Lucrările acesteia au fost deschise de primul-ministru abia după plecarea președintelui. Cu acea ocazie a fost luată în discuție și adoptată o ordonanță de urgență prin care data alegerilor europene s-a amânat pentru semestrul doi al anului 2007.[1] Ordonanța nu a fost semnată de democrații Vasile Blaga și Monica Macovei.

Reacțiile la această decizie au fost împărțite. Ea a fost apreciată, așa cum era de așteptat, de către PNL, PSD, PC și PRM, în timp ce PD, PLD și UDMR au criticat gestul lui Tăriceanu.

La fel de împărțite au fost reacțiile și la nivel european. Liberalii și socialiștii au considerat oportună reprogramarea scrutinului, care oferea astfel răgazul necesar clarificării și stabilizării vieții politice interne. Nu de aceeași părere au fost reprezentanții Partidului Popular European și al Democraților Europeni /PPE-DE/, din care face parte Partidul Democrat, potrivit cărora polemicile interne nu ar fi avut de ce să impieteze asupra desfășurării scrutinului pentru Parlamentul European.[2]

Decizia de amânare a europarlamentarelor scotea din prim-planul atenției acest subiect.

---

[1] NewsIn, *Amânarea alegerilor europarlamentare – cronologia deciziilor și declarațiilor*, 12 martie 2007.

[2] Rompres, *Amânarea alegerilor europarlamentare din România, apreciată diferit de familiile politice europene*, 13 martie 2007.

REFERENDUMUL PENTRU SUSPENDAREA PREȘEDINTELUI

Consecutiv deciziei forului legislativ de suspendare a președintelui Traian Băsescu, guvernul a fixat ca dată de desfășurare a referendumului ziua de 19 mai.

Trei elemente au contat decisiv în campania pentru referendum: primul este caracterul atipic al scrutinului, al doilea se referă la capacitatea celor două „tabere" de a impune temele de campanie și al treilea privește încărcătura emoțională.

Caracterul atipic al acestui moment care a reclamat prezența la urne a alegătorilor a fost dat, la rândul său, de mai multe elemente: personalizarea extremă (scrutinul a privit exclusiv persoana lui Traian Băsescu); înfruntarea între doi adversari de factură diametral opusă – Traian Băsescu, identificat cu instituția prezidențială pe de o parte și o coaliție anti-Băsescu, extrem de eterogenă, constituită conjunctural cu acest scop și reprezentând instituția cu cel mai scăzut grad de încredere publică, Parlamentul, pe de altă parte; componenta negativă accentuată – cei care au votat pentru suspendare au votat împotriva lui Traian Băsescu,

iar cei care au votat împotriva suspendării, au dat nu doar un vot de încredere președintelui, ci și unul negativ, împotriva așa-numitei coaliții a „celor 322".

Ajungem astfel la unul dintre punctele nevralgice ale campaniei – sensul dezbaterii publice. Ca și cu alte ocazii, Traian Băsescu a dominat dezbaterea în sensul că a reușit să impună temele pe agenda publică și să schimbe focusul campaniei. Deși, în mod logic, tema centrală trebuia să fie dacă Băsescu a încălcat sau nu Constituția și trebuie suspendat pentru asta, ceea ce îl punea pe președinte în ipostaza de a răspunde acuzațiilor, punct cu punct și de a le demonta, subiectul principal a fost, în realitate, lupta președintelui, care se legitima de la votul popular, cu „monstruoasa coaliție" a celor 322 de parlamentari și cu ceea ce Băsescu numea „oligarhii".

În fine, dubla ipostază a lui Băsescu de victimă și atacator ține de latura emoțională foarte accentuată a acestui scrutin, asociată în mod inevitabil personalizării sale.

RETORICA DE CAMPANIE A LUI TRAIAN BĂSESCU. POPORUL, OLIGARHII ȘI „CEI 322"

Deși, în sine, referendumul pentru suspendare nu avea natura unei competiții politice propriu-zise, Traian Băsescu a reușit s-o transforme *de facto* într-o competiție între el însuși și Parlament, în care „poporul" era chemat să arbitreze. Tocmai acest tip de abordare i-a permis președintelui să direcționeze campania în sensul care convenea cel mai bine personalității și tipului de președinte reprezentat de el. Mai mult decât atât, deși în centrul sistemului politic și, în

ultimă instanță, reprezentant suprem al lui, președintele a dezvoltat un discurs anti-sistem (nu atât în sensul definit de Sartori, cât în sens *ad litteram*), poziționându-se la nivel retoric ca un adversar din interior al sistemului.

Mesajul „anti-sistem" a fost descris de Traian Băsescu ca necesitate a reformării instituțiilor statului sau „modernizării". El a fost unul recurent și folosit la nivel retoric în toți cei 5 ani ai primului mandat prezidențial, precum și în campania electorală din 2009, în urma căreia Traian Băsescu a obținut un nou mandat.

În dorința de a-și conserva capitalul electoral, Traian Băsescu a recurs la populismul anti-sistem, speculând la maxim neîncrederea și ostilitatea populației în raport cu clasa politică, privită ca fiind principala sursă a problemelor de ordin economic și social. Astfel, temele de campanie în următorii ani nu au mai fost guvernarea, situația din economie și problemele sociale, ci în principal Traian Băsescu vs clasa politică. Acest mesaj „anti-sistem" a îmbrăcat de la caz la caz forme diferite pe toată întinderea celor trei ani electorali: Băsescu vs cei 322, Băsescu pentru vot uninominal vs partide, Băsescu pentru parlament unicameral și reducerea numărului de parlamentari vs partide care susțin un parlament exagerat de mare pentru a-și menține clientela politică. Dar asupra acestor aspecte ne vom apleca ulterior.

Revenind la momentul campaniei ce a precedat referendumul, este semnificativă maniera în care Traian Băsescu explica tipul de competiție pe care l-a creat suspendarea sa. Vorbind despre posibila sa victorie la referendum, Băsescu afirma într-o emisiune televizată din data de 15 mai 2007:

„Va fi împotriva sistemului politic, asta este evaluarea mea, pentru că dacă nu era confruntarea generată de parlament, nu puteam fi într-o competiție cu parlamentul. Acum,

vreau, nu vreau, trebuie să recunosc că eu nu sunt într-o competiție cu un alt politician, ci cu o instituție. De aceea am evitat tot timpul să spun Parlament și am spus 322 de parlamentari..."[1]

În același registru, conflictul președinte vs parlament a fost descris în discursul lui Traian Băsescu ca un conflict între „popor" și „oligarhie". În această tipologie, Traian Băsescu a încercat să se prezinte ca exponent al „poporului", în timp ce parlamentul era „arătat cu degetul" ca fiind reprezentantul intereselor oligarhiei.

Iată cum explica Traian Băsescu românilor plecați la muncă în Spania situația din țară:

„Aș vrea să știți de la mine ce s-a întâmplat în țară, poate dintr-o altă viziune decât cea care a fost promovată de mass-media. Foarte mult timp, foarte mult timp s-a spus că sunt dispute între palate, dispute între oameni. Ceea ce s-a întâmplat în Parlamentul României demonstrează realitatea: este o dispută între oameni care văd România în două feluri. Pe de o parte, este oligarhia politico-economică ce s-a creat în tranziție; pe de altă parte, o mână de politicieni, dar având în spate un popor, cei care vor o Românie modernă, o Românie a românilor, o Românie în care instituțiile statului și politicienii să fie la dispoziția poporului și nu poporul la dispoziția politicienilor. Noi, împreună, trebuie să avem forță la 19 mai să tranșăm ce fel de Românie vrem: dacă vrem România lui Patriciu, a lui Iliescu, a lui Geoană, a lui Voiculescu sau dacă vrem România românilor!"[2]

[1] Realitatea TV, *Ediție specială*, 15 mai 2007 (invitați Emil Hurezeanu, Cristian Tudor Popescu, Traian Băsescu) prin *Monitoring Media.*

[2] Discursul lui Traian Băsescu de la Castellon, Spania, 5 mai 2007, prin *Monitoring Media.*

Sloganul electoral al lui Băsescu – *„Arată-le că tu ai puterea!"* – a fost, de altfel, construit tocmai pe această idee și pe definirea alegătorului ca ultim „depozitar" al puterii politice, idee ce va fi reluată în discursurile electorale.

Deși au existat semnale anterioare, imediat după alegerea lui Traian Băsescu (cum ar fi insistența legată de „întoarcerea la popor" văzută ca sursă ultimă de legitimare), odată cu această campanie pentru referendumul din 2007, **în politica românească și-au făcut loc câteva teze periculoase și câteva teme care subzistă până astăzi cu efecte profunde, care au fost alimentate în mod deliberat:**

- **Demonizarea și delegitimarea Parlamentului,** în ciuda faptului că acesta este forul reprezentativ suprem și instituția-cheie a democrației;
- **Conflictualizarea extremă a spațiului public și descrierea sferei publice în termeni binomici** (buni vs răi, președinte vs parlament, oligarhi vs popor);
- **Culpabilizarea colectivă, evaluările colective și nediferențiate la adresa clasei politice,** sistemului politic (de tipul „toți sunt la fel", „toți mint, toți fură").

Utile poate electoral pentru unii, în speță pentru Traian Băsescu, aceste tipuri de mesaje și teze au devenit o sursă de resemnare în sensul acceptării tacite, al alienării față de sfera publică, dezinteresului și, mai mult decât atât, un factor „de-constructiv" în interiorul sistemului democratic.

Bazându-se pe acest tip de discurs politic, de conflict politic, Traian Băsescu a apelat practic la un instrumentar propagandistic de care s-au folosit, de regulă, ideologiile nedemocratice. Din păcate, clasa politică în ansamblul ei nu a înțeles să se opună cu suficientă forță acestei retorici. Mai mult decât atât, unii politicieni au dorit să-o

imite, luând în considerație în special posibilele valențe de succes electoral ale populismului.

Desfășurarea campaniei

În primele zile de campanie, actorii politici și-au definit pozițiile și și-au definitivat strategiile. Traian Băsescu s-a întâlnit cu reprezentanții PD și PLD pentru a stabili modul de desfășurare a campaniei pentru referendum. La sediul de campanie al lui Traian Băsescu au fost prezenți Adriean Videanu, Radu Berceanu și Vasile Blaga. „*L-am informat pe președinte despre strategia PD de campanie și el a fost mulțumit*", a declarat președintele executiv al PD, Adriean Videanu, după întâlnirea cu Băsescu.[1]

La sediul de campanie al lui Traian Băsescu a venit și scriitorul Gabriel Liiceanu, pentru a-l asigura pe președinte de susținerea sa. „*Am fost curios să știu ce gânduri are președintele, cum știe să se apere de jocurile murdare. Este foarte calm, foarte binedispus și sigur că lumea își va da seama că nu este o glumă ce urmează și că majoritatea vor înțelege că e vorba de calitatea vieții lor*", a declarat Gabriel Liiceanu.[2] Prezența lui Gabriel Liiceanu la sediul de campanie al lui Traian Băsescu semnala sprijinul pe care un grup de intelectuali din „societatea civilă" îl acorda revalidării acestuia.

[1] NewsIn: *Liderii PD, convocați la sediul de campanie al lui Băsescu*, 25 aprilie 2007, preluat de *ww.realitatea.net*

[2] Realitatea.net, *Campania pentru referendum: ziua a doua*, 26 aprilie 2007.

După 2004, o serie de exponenți ai societății civile, în special din zona anticomunismului radical, au devenit, în mod paradoxal, susținătorii necondiționați ai șefului statului. S-a comentat mult despre „prețul" ce a fost plătit pentru acest sprijin, prin numirea în diferite instituții publice (Institutul Cultural Român, Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, reprezentanțe diplomatice etc.). Alte comentarii au pus în discuție pierderea de către societatea civilă a autonomiei și simțului critic în raport cu manifestările puterii. Pentru o parte din observatori este și acum de neînțeles cum în optica acestor oameni comportamentul discreționar și antidemocratic al lui Traian Băsescu a devenit tolerabil în detrimentul valorilor pluralismului și al statului de drept.

De cealaltă parte a baricadei, conducerea PSD a discutat cu liderii organizațiilor județene ale partidului despre strategia pe care aveau să o aplice până la referendum. După ședință, președintele PSD a făcut un apel către alegători pentru a se prezenta la vot: *„PSD își propune câștigarea referendumului. Fac un apel către cetățenii care sunt iubitori de democrație să vină la vot și să decidă dacă mai doresc încă doi ani de scandal. PSD va respecta votul românilor."*[1]

La rândul lor, liberalii au afirmat că se vor implica activ în campania pentru referendum. În ședința Biroului Politic Central din data de 26 aprilie 2007, PNL a hotărât să alcătuiască o echipă, condusă de Ludovic Orban, care să gestioneze o campanie electorală bazată în special pe comunicarea directă cu oamenii. Călin Popescu-Tăriceanu

[1] Realitatea.net, *Geoană: PSD își propune câștigarea referendumului*, 25 aprilie 2007.

a declarat la finalul şedinţei: *„PNL se va implica activ în campania pentru demiterea lui Traian Băsescu... România are nevoie de un preşedinte care să unească, nu care să dezbine."*[1]

Şi UDMR şi-a anunţat poziţia, după şedinţa Consiliului Permanent, în sensul că nu îl va susţine pe Traian Băsescu, dar va face o campanie pozitivă, în timp ce PRM s-a pronunţat pentru concentrarea pe mesaje anti-Băsescu.

Campania a fost marcată de o serie de ample mitinguri organizate de ambele părţi în marile oraşe. Primul miting al PSD a avut loc la Craiova, la 27 aprilie, în prezenţa lui Mircea Geoană. *„Azi la Craiova, mâine la Cotroceni!"* a răspuns preşedintele PSD celor peste 3000 de manifestanţi care scandau *„Geoană preşedinte!"*. Liderul PSD şi-a exprimat în faţa participanţilor convingerea că Traian Băsescu este un om politic terminat şi i-a îndemnat să vină la vot: *„Pe 19 trebuie să spunem cu toţii: fuse şi se duse! Ieşiţi la vot şi daţi o şansă României!"*[2]

Sărbătorirea zilei de 1 Mai a prilejuit o demonstraţie de forţă din partea PSD care a organizat un marş în centrul capitalei şi un mare miting electoral în Parcul Izvor, asezonat cu mici şi bere, în timp ce preşedintele suspendat se afla pe litoral. Liderul social-democrat Mircea Geoană a profitat de ocazie pentru a lansa mesaje electorale. Geoană a vorbit despre respectul pentru cei care muncesc şi despre necesitatea creşterii pensiilor şi salariilor. Un alt mesaj al lui Mircea Geoană a fost acela că

[1] Realitatea.net, *Tăriceanu: PNL se implică activ în campania de demitere a lui Traian Băsescu*, 26 aprilie 2007.

[2] Realitatea.net, *Miting anti-Băsescu la Craiova: „Pe 19 mai să spunem: fuse şi se duse!"*, 27 aprilie 2007.

sărbătorirea Zilei Muncii este prima care marchează eliberarea PSD de teama de a fi perceput ca un partid comunist. *„Să bem o bere, să mâncăm un mic"*, a spus Geoană, care a precizat că stânga trebuie să-și asume sărbătoarea de 1 Mai.

Demonstrația de forță a social-democraților, la care au participat, după unele estimări circa 10.000 de oameni, a avut însă și un puternic mesaj anti-Băsescu. Mircea Geoană a ținut un discurs și în fața membrilor de partid adunați la sediul PSD central, pe care l-a început cu tema schimbării clasei politice: *„Să redăm onoarea politicii românești și să înlăturăm tot ce nu înseamnă modestie și onestitate. Clasa politică poate fi schimbată... Vin din spate generații care vor respecta Constituția. Pe 19 mai românii vor ști ce să voteze... 1 Mai rămâne sărbătoarea stângii. PSD-ul este partidul care trebuie să aducă răspunsurile pentru România socială și europeană"*, a conchis Geoană, care a mulțumit tuturor participanților la manifestație.[1]

Periplul electoral al PSD a continuat la Constanța, cu un alt miting la care au participat câteva mii de oameni. Mircea Geoană și-a continuat seria de considerații cu privire la Traian Băsescu pe care l-a calificat drept un *„produs politic expirat"* și pe care l-a acuzat că este înconjurat de *„cei mai mari bandiți."* *„Traian Băsescu spune de câteva zile că noi nu îl lăsăm să vorbească. Noi vrem ca Băsescu să vorbească!"*, a afirmat liderul PSD, amintind însă publicului că Traian Băsescu este un om care a colaborat cu Securitatea, că este susținut de oameni de afaceri, a căror avere este de proveniență ilegală. La manifestarea

[1] Realitatea.net, *Mitingul PSD văzut de analiști*, 1 mai 2007.

de la Constanța a fost prezent și liderul PRM, Corneliu Vadim Tudor.[1]

Două zile mai târziu, la Constanța s-a aflat și Traian Băsescu, cu ocazia unui miting desfășurat în Piața Ovidius și care a strâns, potrivit relatărilor, circa 25.000 de oameni. Președintele suspendat a fost însoțit de liderii PD și PLD, Emil Boc, respectiv Theodor Stolojan.

În cadrul discursului ținut în fața participanților la miting, Băsescu a reiterat temele și mesajele pe care și-a construit întreaga campanie: condamnarea celor 322, denunțarea oligarhiilor, precum și sublinierea câtorva dintre realizările mandatului său.

„Nu aveam cum să evit această suspendare decât dacă făceam un compromis cu oligarhia... Procesul de îndepărtare a început odată cu eliminarea PD-ului din guvernare, etapa a doua fiind suspendarea președintelui și se pregătesc pentru etapa a treia: un președinte de tip Văcăroiu... Am orientat politica spre vest, mi-am făcut datoria față de partenerii europeni avertizându-i de pericolul dependenței energetice, am dus o politică prin care să asigur independență energetică țării mele, am dus interesele fraților noștri de peste Prut la Casa Albă, la Parlamentul European, ca președinte m-am alăturat sindicatelor din învățământ și am forțat guvernul să acorde 5% din PIB educației, alături de Monica Macovei și Vasile Blaga am încercat să garantăm independența justiției, m-am dus în fața Parlamentului cerând să înceapă procesul de modernizare a clasei politice prin introducerea votului uninominal, am cerut unei comisii de specialiști să privească 50 de ani înapoi în istoria noastră și am condamnat crimele

[1] Realitatea.net, *Mircea Geoană: Băsescu este înconjurat de cei mai mari bandiți*, 4 mai 2007.

comunismului, am vrut ca românii să nu mai poată fi șantajați de nimeni și să știm despre ceilalți și am dat ordin ca 1.500 de dosare să fie făcute publice și transferate la CNSAS. Am greșit? Puteți să-mi spuneți de ce am fost suspendat de cei 322?", a spus Traian Băsescu.[1]

Lupta politică între cele două tabere, pro și contra președintelui suspendat Traian Băsescu, s-a mutat apoi în Ardeal. Susținătorii acestuia s-au adunat la Cluj-Napoca, la mitingul organizat de PD și PLD, în timp ce adepții demiterii lui s-au aflat la Sibiu. La mitingul PSD din acest oraș au participat aproximativ 8.000 de oameni, iar la Cluj-Napoca, la mitingul pro-Băsescu, au fost prezenți circa 25.000 de oameni, conform informațiilor transmise de forțele de ordine.

De la Cluj-Napoca, președintele suspendat a lansat un alt atac dur la adresa clasei politice: *„Ardealul a fost cel care, pe regiuni, mi-a dat cele mai multe voturi. Poate aflăm de ce cei 322 au votat suspendarea președintelui. Am avut curajul pe care niciunul dintre cei doi președinți dinaintea mea nu l-a avut. Am condamnat comunismul, am pus capăt corupției*", a declarat președintele suspendat.

Băsescu și-a nominalizat dușmanii, pe care i-a catalogat în categoria „oligarhilor", „care nu suportă adevărul și funcționarea justiției": *„Dinu Patriciu – adevăratul conducător al PNL-ului, Dan Voiculescu – om care de 17 ani influențează deciziile politice în favoarea lui, Dan Ioan Popescu – cel care a pus bazele sistemului ticăloșit din energie, Verestoy Attila și Viorel Hrebenciuc – sforarul și artizanul acestui demers de suspendare, alături de, din păcate,*

[1] Realitatea.net, *Zeci de mii de oameni la mitingul de susținere a lui Băsescu de la Constanța*, 6 mai 2007.

un fost președinte, Ion Iliescu". Atacul lui Băsescu a continuat împotriva partidelor politice care s-au coalizat cu ocazia suspendării: „*PSD-PC-UDMR-PNL au un sigur crez: furtul. Aceștia sunt oligarhii! Eu nu vorbesc însă despre electoratul acestor partide. Aceștia își fură și își înșală propriul electorat. Eu vreau să fiu susținut de toți românii cinstiți*", a declamat Băsescu.

Reformarea clasei politice, votul uninominal, revizuirea Constituției, parlamentul unicameral sau parlament cu un număr redus de parlamentari au fost afirmate ca priorități de către Traian Băsescu, în eventualitatea întoarcerii la Palatul Cotroceni.

La mitingul de la Cluj a luat cuvântul și Theodor Stolojan, președintele PLD, care a vorbit în același registru ca și Traian Băsescu: „*Acei 322 de parlamentari au făcut de râs nu numai Parlamentul României, au făcut de râs România. Să nu îi lăsăm să își mai bată joc de noi. Spuneți-le tuturor să nu fie indiferenți pe 19 mai, să meargă la vot și să spună NU!*"[1]

Paralel cu manifestarea pro-Băsescu de la Cluj, în cadrul mitingului de la Sibiu, Mircea Geoană aprecia: „*Dacă se va întoarce la Cotroceni, va continua cu haosul și dezbinarea... Este trist că cineva care vorbește de oligarhi este înconjurat de astfel de oameni... Am învățat să spunem că ce este bun pentru Europa este bun și pentru România. A venit vremea să spunem că ceea ce e rău pentru România e rău și pentru Europa. Traian Băsescu este un președinte rău pe care nu l-ar accepta nicio țară europeană... În ce țară din Europa ar fi acceptat un președinte care încalcă Constituția? În niciuna. Nici în România nu mai are ce căuta un om ca Traian Băsescu.*"

[1] Realitatea.net, *Mitinguri pentru Da și Nu, în Transilvania*, 9 mai 2007.

Președintele PSD a precizat că alianțele de pe scena politică actuală, UDMR-PRM și PNL-PSD, își au originea în faptul că Traian Băsescu reprezintă un pericol pentru democrația românească. *„Dacă nu trăiți bine, votați DA pe 19 mai. Dați o nouă șansă democrației pe 19 mai. Pe 19 mai, avem o misiune comună: să eliberăm România de tot acest balamuc politic"*, a completat liderul PSD. Geoană a considerat, de asemenea, că Traian Băsescu nu a învățat nimic din experiența suspendării și că *„dacă se va întoarce la Cotroceni, va continua cu haosul și scandalul"*.[1]

Traian Băsescu a reluat tema oligarhilor la Craiova, cu ocazia unui miting desfășurat în data de 12 mai, la care au participat, după estimările Jandarmeriei, circa 30.000 de simpatizanți. Președintele suspendat a fost susținut de liderii PD și PLD din 10 județe. *„Mulți comentatori se fac că nu înțeleg ce înseamnă oligarh"*, a declarat Traian Băsescu care a citit definiția oligarhiei. *„Voiculescu, Patriciu, Tăriceanu, Hrebenciuc, Iliescu sunt oligarhi... În Parlamentul European nu trebuie să trimitem reprezentanții oligarhiei, la alegerile locale trebuie să eliminați prin votul dumneavoastră oligarhia locală, iar la alegerile legislative, trebuie să eliminați parlamentarii oligarhi din parlament"*, le-a spus Traian Băsescu celor prezenți. Nu au lipsit nici atacurile directe împotriva parlamentului și celor 322 de aleși care au votat pentru suspendare și nici împotriva fostului președinte Ion Iliescu: *„Au fost politicieni care au crezut că pot înfrânge voința poporului suveran. N-au înțeles că politica nu mai poate fi făcută în cabinete... Cei 322 trebuie să înțeleagă că românii le spun NU... Se pare că domnul Iliescu*

[1] Realitatea.net, *Geoană: Dacă nu trăiți bine, votați DA pe 19 mai*, 9 mai 2007.

a trecut la mijloace mai moderne: și-a găsit 322 de mineri parlamentari."[1]

În ziua de 13 mai, atât Traian Băsescu, cât și adversarii săi au fost prezenți la Iași, în cadrul a două mitinguri paralele. Președintele suspendat a reluat aproape mimetic mesajele pe care și-a construit întreaga campanie:

„Iată însă că, dincolo de respect pentru poporul român, s-au găsit 322 de oameni din Parlamentul României care au crezut că-i mai pot umili pe români, nerespectându-le votul, nerespectându-le demnitatea, nerespectându-le ambiția, nerespectându-le orgoliul, nerespectându-le năzuințele. Și ce au zis ei? Să-l dăm afară pe președinte, pentru că așa vrem noi. Au uitat însă să întrebe poporul român ce vrea el. Comportamentul lor a fost specific celor de dinainte de revoluție: numai ei gândeau, numai ei decideau, numai ei aprobau ce trebuie să facă poporul român. Au uitat cei 322 că românii, în 17 ani, au învățat două lucruri fundamentale: unu, că puterea este a lor, doi, că nu permit nimănui să decidă pentru ei. Niciodată în România un grup restrâns de oameni care dețin puterea politică și economică nu vor mai putea decide pentru 22 de milioane de români. A trecut vremea, iar cei 322 n-au înțeles că tranziția nu s-a produs numai prin umflarea conturilor lor în bănci, dar tranziția a produs revoluție, a produs modificări esențiale, a produs democrație între oameni, în interiorul și în afara poporului român. De aceea, dragii mei, niciodată un politician român care va disprețui poporul nu va reuși să-l conducă, nu va reuși să fie acela care să-i arate drumul. Nici un politician care va crede că este deasupra poporului român nu va sta în România să

[1] Realitatea.net, *Traian Băsescu: Voiculescu, Patriciu, Tăriceanu, Hrebenciuc, Iliescu sunt oligarhi*, 12 mai 2007.

fie cel care arată direcțiile, drumul pentru generația actuală și generația viitoare. ...La 19 mai, toți acești oameni vor vedea că în democrație cine nesocotește poporul plătește. Iar poporul nu are țepe ca Vlad Țepeș, nu are paloș ca Ștefan cel Mare și nu are grade ca Cuza. Dar poporul are o sabie necruțătoare: votul. Votul poporului este acela care dictează în România democratică. Votul poporului este acela de care orice politician trebuie să țină cont."[1]

Aceleași idei au fost reiterate și în aparițiile media ale lui Traian Băsescu. Invitat la o dezbatere cu public cu doar câteva zile înainte de referendum, la postul de televiziune B1, președintele s-a arătat sigur pe succesul la referendum și a făcut un apel către alegători să vină la vot: „*O prezență masivă la vot a românilor ar arăta că românii sunt mult mai copți în democrație decât cei pe care i-au trimis, de multe ori în eroare, în parlament... Îi invit pe români să sacrifice o parte din ziua de sâmbătă pentru a merge la referendum...*"

Printre atacurile personale predilecte, la care Băsescu a recurs în campania dinaintea referendumului și la care avea să recurgă, de altfel, în mod constant în următorii ani, s-au numărat cele împotriva fostului președinte Ion Iliescu și a premierului Tăriceanu.

Despre Ion Iliescu, Traian Băsescu afirma: „*Domnia sa este unul dintre creierele puciștilor, acum a stat la comanda parlamentarilor-mineri. Dânsul este un profitor al Revoluției, a confiscat-o și a pus-o în slujba perestroikiștilor... Se prefigurează acuzația de genocid, pentru că cei mai mulți morți au fost după ce Iliescu a preluat puterea.*"

În ceea ce-l privește pe Călin Popescu-Tăriceanu și relațiile instituționale dintre președinte și premier, Băsescu

[1] Discurs Traian Băsescu, 13 mai 2007, prin *Monitoring Media*.

afirma cu aceeași ocazie: *„Nu aș putea spune că am încetat să mai fiu partenerul guvernului. Guvernul a încetat să mai fie partener cu propriile angajamente... În iunie 2005, am constatat că Dinu Patriciu a devenit partener oficial al guvernului. Eu am rămas partener al electoratului și al românilor... Eu nu o să mă mai întorc la el* (Călin Popescu-Tăriceanu – n.r.) *niciodată."*

„Ca și copreședinte al Alianței, am cerut PNL să dea alt candidat la președinție, când a fost incidentul cu sănătatea lui Stolojan. Mi-au spus să inversăm, să dea PD președintele și PNL premierul, iar eu le-am spus să amânăm. A doua zi, opțiunea lor a fost să candidez eu. Atunci s-a stabilit să dea PNL premierul. Nominalizarea a fost o decizie internă a lor... Atunci se știa de legătura dintre Tăriceanu și Patriciu și ea a fost ruptă, pentru că Tăriceanu a optat atunci pentru gruparea Stolojan, nu pentru gruparea Patriciu... Tăriceanu a sacrificat PNL ca să fie la dispoziția lui Patriciu."[1]

De cealaltă parte, mesajul și argumentația liberalilor, aflați în postura de a justifica opoziția față de cel care le-a fost aliat și pe care l-au sprijinit în obținerea funcției supreme în stat, aveau în centru ideea că Traian Băsescu nu mai este același din 2004, ci că, odată ajuns în funcție președintele s-a schimbat radical. Autoritarismul crescând al acestuia și încercarea de acumulare și concentrare a puterii erau factorii pe care liberalii îi invocau în susținerea schimbării lor de atitudine și relație politică față de Traian Băsescu. De altfel, și sloganul liberalilor din campania pentru referendum a fost: *„Băsescu s-a schimbat. E obsedat de putere. România merită mai mult. Votați DA!"*

[1] Realitatea.net, *Băsescu: „Oligarhii vor plăti politic factura acestei înscenări"*, 14 mai 2007.

Cu o săptămână înainte de alegeri, prezent la o ediție specială a unei emisiuni de televiziune, premierul Călin Popescu-Tăriceanu a detaliat acest subiect: *„Băsescu s-a schimbat foarte mult. El a suferit o transformare dată de aviditatea sa de putere și o dorință de putere pe care vrea să o exercite discreționar și totalitar... Băsescu este un om politic primitiv, fără pregătire politică"*. Călin Popescu-Tăriceanu a declarat că discursul lui Băsescu este non-european și că oligarhia este o noțiune fără sens. *„El are un discurs demagogic și populist pe care îl întâlnim și la Le Pen, în Franța."*[1] Nici încercarea lui Băsescu de a distruge din interior PNL nu a fost trecută cu vederea, fiind un factor agravant în raportarea la președinte: *„Băsescu a încercat o lovitură în PNL prin intermediul lui Stolojan. El a încercat să înglobeze PNL în PD. Noi am vrut să ne păstrăm doctrina și valorile"*, a spus Tăriceanu.

Cu aceeași ocazie, Tăriceanu a dat răspuns tuturor temelor de campanie și mesajelor publice ale președintelui suspendat, în speță relația PNL cu PSD și tema oligarhiei. În privința raporturilor PNL – PSD, primul-ministru a ținut să precizeze: *„Nu fac politică cu PSD. Există o atitudine pe care o împărtășim care este exclusiv față de Traian Băsescu."* În privința relației PNL cu Dinu Patriciu, pe care Băsescu a invocat-o și a folosit-o ca subiect predilect împotriva liberalilor, Tăriceanu a adus, de asemenea, câteva clarificări, respingând ideea influenței omului de afaceri asupra PNL. Premierul a enumerat trei argumente în sprijinul acestei idei: *„E un membru simplu, nu are putere de decizie în partid... În al doilea rând, nu există niciun fel*

[1] Realitatea.net, *C.P. Tăriceanu: Aviditatea de putere l-a schimbat pe Băsescu*, 12 mai 2007.

de decizie de guvern care să-i ofere domnului Patriciu vreun beneficiu. În plus, se poate verifica faptul că în campaniile electorale din 2004, domnul Patriciu nu a avut niciun fel de contribuție pentru PNL. Partidul nu este obligat față de un donator."

Prezența mai discretă în campania pentru referendumul de suspendare a fost explicată de Tăriceanu din rațiunea de a nu polariza campania pe falia conflictului președinte-premier. Tăriceanu a vorbit și despre ipoteza fericită a unei schimbări de atitudine a președintelui, ce ar putea însoți reîntoarcerea acestuia la Cotroceni: *„Aș fi încântat dacă s-ar schimba, dacă ar înțelege ceva, dacă s-ar modela în spiritul Constituției... Pentru mine, va fi Președintele României, iar eu am o relație cu instituția, nu cu persoana.*"

Tactica lui Băsescu de a-și consolida puterea și imaginea în anii mandatului său a avut drept componentă relevantă crearea și activarea în momentele necesare a unui cerc de intelectuali, având notorietate și recunoaștere în fața opiniei publice, care să pledeze în favoarea „cauzei prezidențiale". Un astfel de moment a fost campania pentru referendum, în care 100 de intelectuali au ieșit la rampă cu un apel intitulat *„Pentru respectarea statului de drept și a democrației"*. Documentul, semnat printre alții de Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu, Horia-Roman Patapievici, Mircea Cărtărescu, Vladimir Tismăneanu, conținea un îndemn la adresa populației de a ieși la vot pentru a *„bara eficient unele tendințe autocratice ale majorității parlamentare și guvernamentale actuale"*. *Semnatarii se declarau îngrijorați față de situația politică și față de tendința „unor autorități de a ocoli sau încălca principiile și practicile statului de drept și ale democrației"*.[1]

[1] http://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1082205-plesu-liiceanu-apel-pentru-respectarea-statului-drept-democratiei.htm

O contrareacție a venit din partea disidentei anticomuniste Doina Cornea, care a dat publicității, la rândul ei, un „*Apel pentru normalitate.*" În cadrul acestuia, Doina Cornea afirma, printre altele: „*Exemplul pe care ni l-a dat președintele țării, Traian Băsescu, nu e cel mai bun, dar nici atitudinea unor distinși intelectuali, care îi susțin până și defectele, ceea ce e foarte periculos, nu e de apreciat. Mulți reprezentanți ai elitei românești fac greșeala căderii în admirație, acțiune care l-a legitimat și l-a susținut pe Ceaușescu, fără rezerve, contribuind substanțial la cultul personalității... Nu avem nevoie de un unic conducător pentru că singur – fără control parlamentar și civic – ar putea duce țara în dictatură.*"[1]

Putem spune, în concluzie, că **întreaga campanie a lui Băsescu s-a bazat pe retorica populistă a antiparlamentarismului, combinată cu lupta împotriva oligarhilor. Traian Băsescu a personalizat aceste teme prin invocarea permanentă a unor nume de oameni de afaceri și politicieni cu rezonanță negativă în rândul diferitelor categorii de electorat:** Dinu Patriciu, Dan Voiculescu, Viorel Hrebenciuc, Ion Iliescu. Inițiatorul suspendării, PSD, și-a axat campania pe ideea de haos și tensiune care ar fi fost introduse în viața politică de președintele Băsescu, pe izolarea europeană a României și lipsa lui generală de performanță în politica externă. De asemenea, discursul politic antibăsescian a încercat să întoarcă în favoarea sa promisiunea „Să trăiți bine!" făcută de președinte în campania electorală din 2004.

[1] Cotidianul, *Doina Cornea: „Un conducător unic ne duce spre dictatură"*, 15 mai 2007.

În plan comunicațional, strategia PSD a fost de a-l prezenta cetățenilor pe Traian Băsescu ca pe un pericol pentru statul de drept și democrație. Abia în a doua parte a campaniei electorale liderii PSD au trecut la o retorică mai radicală, axată pe implicarea lui Traian Băsescu în diferite afaceri de corupție. Însă PSD nu a reușit să convingă asupra faptului că Traian Băsescu ar reprezenta un pericol iminent pentru interesul fiecărui cetățean, cerând cetățenilor să voteze „Da" în virtutea unui presupus angajament al acestora față de valorile democratice. PSD nu a reușit să clarifice poziția sa față de tema centrală a campaniei electorale, „oligarhii": nu a spus în mod clar dacă îi acceptă ca o realitate sau va întreprinde ceva pentru soluționarea acestei probleme. Ca atare, PSD a fost nevoit să abordeze, în mare măsură, temele de dezbatere impuse de Traian Băsescu.[1]

Poziția PNL a fost cea mai dificilă deoarece, pe de o parte, era angajat în efortul de înlocuire a lui Traian Băsescu, iar pe de altă parte electoratul său „digera" greu asocierea cu stânga, după ce cu doi ani înainte fusese chemat la urne pentru a vota Alianța D.A. De aceea, campania PNL a fost mai degrabă discretă, încercând să sugereze că Băsescu din 2007 nu mai este cel din 2004. Decizia PNL a fost să facă o campanie „din om în om". Premierul Călin Popescu-Tăriceanu s-a implicat de la distanță în campania pentru referendum, iar miniștrii liberali, cu excepția lui Ludovic Orban, șeful campaniei electorale a PNL, au fost absenți din lupta împotriva lui Traian Băsescu. Liberalii au motivat că ei „se ocupă de guvernare",

[1] Vezi Raportul Institutului „Ovidiu Șincai", *Referendumul din 19 mai 2007, radiografia unei confruntări politice*, pp. 15-16.

evitând astfel o confruntare directă cu Traian Băsescu și susținătorii săi, deși lista „oligarhilor" era deschisă de Dinu Patriciu.

Susținerea campaniei electorale de către PRM, PC și UDMR a fost marginală. Împreună, PSD, PRM și PC au participat la mitingurile de la Iași și București, însă lipsa de coordonare a fost evidentă, atât în ceea ce privește acțiunile de campanie, cât și organizarea zilei de vot.[1]

Temele de campanie s-au tradus și grafic în afișe și panouri, dar, exceptând campania lui Traian Băsescu, de o slabă intensitate.

Referendumul în sondajele de opinie

Sondajele de la sfârșitul lunii aprilie și începutul lunii mai indicau o intenție ridicată a electoratului de a se prezenta la urne și o majoritate covârșitoare în favoarea menținerii lui Traian Băsescu la Cotroceni.

Potrivit unui sondaj CSOP din aprilie 2007, 58% dintre români afirmau că se vor prezenta la referendum, 60% pronunțându-se împotriva demiterii președintelui. Același sondaj releva o creștere a opțiunilor de vot pentru PD care ajungea la 34%, în timp ce PSD era cotat cu 20%, iar PNL, chiar sub pragul de 10%. Exact aceeași cifră a prezenței estimate, de 58%, este indicată de sondajul INSOMAR efectuat în perioada 25–29 aprilie, pe un eșantion de 1 189 de persoane, cu o marjă de eroare de ±2,8%.

[1] *Idem*, p. 16.

Cifra de 58% este confirmată și de sondajul ATLE, realizat în perioada 5-11 mai, pe un eșantion de 1.080 de persoane, 3% fiind marja de eroare. Pe de altă parte, sondajul CURS, efectuat între 7 și 11 mai, pe un eșantion național format din 1 001 persoane, cu marja de eroare de 3%, prezintă o cifră ușor modificată, susținând că 60% dintre cetățenii cu drept de vot se vor prezenta la urne. Sondajul CURS, realizat în perioada 7–11 mai și dat publicității pe 14 mai, cu doar câteva zile înainte de referendum, arăta o creștere a intenției de prezentare la urne la 66%, iar 70% dintre alegători declarau că vor spune „NU" suspendării.

Postura de președinte-suspendat i-a dat lui Traian Băsescu un val de simpatie populară și încredere, confirmată de sondajele de opinie. Dacă anterior acestei mișcări politice Traian Băsescu intrase pe un trend descendent la capitolul încredere, consumarea episodului suspendării l-a „reinventat" și l-a readus la cote ridicate. Potrivit sondajului INSOMAR, efectuat între 25 și 29 aprilie 2007, încrederea în președintele suspendat Băsescu se ridica la 55%, cu 14% mai mult decât în luna precedentă. Cu un asemenea rezultat, institutul concluziona faptul că Traian Băsescu a revenit la nivelul de popularitate din noiembrie 2006.

Aceeași tendință este confirmată și de IMAS. Potrivit măsurătorilor acestui institut, din ianuarie până în martie Traian Băsescu pierduse 17%, coborând de la 58 la 41%. Trendul a fost inversat în aprilie, când Băsescu figura pe primul loc în topul încrederii cu 49%. Și în ce privește intenția de vot Traian Băsescu se situa pe primul loc cu 42%, urmat de Gigi Becali – 14% și de Mircea Geoană – 6%. Sondajul IMAS a fost realizat în perioada 14–22 aprilie 2007, pe un eșantion reprezentativ pentru

populația adultă a României, și are o marjă de eroare de ±2,57%.[1]

În ciuda sondajelor de opinie care indicau perspectiva victoriei clare a lui Băsescu și înfrângerii coaliției care l-a suspendat, printre adversarii lui Traian Băsescu a existat, până în ultima clipă, un soi de speranță vecină cu naivitatea cu privire la reușita demersului de suspendare prin validarea sa de către electorat. Chiar în ultima zi de campanie electorală, Mircea Geoană considera că sondajele de opinie care anticipau eșecul referendumului ar fi făcut parte dintr-un plan de intoxicare mai amplu: *„Sunt sondaje cu rezultate aiuritoare, complet diferite decât realitatea de pe teren."* Potrivit liderului PSD, *„meciul se joacă"*, iar competiția ar fi foarte strânsă.[2]

Rezultatele referendumului

Dacă s-au înșelat într-o privință, atunci institutele de sondare s-au înșelat cu privire la prezența la urne. Estimările procentuale cu privire la victoria lui Băsescu s-au dovedit însă a fi corecte.

[1] Pentru sondaje vezi: Rompres, *Sondaj IMAS: PD este preferatul electoratului pentru alegerile parlamentare*, 2 martie 2007; Rompres, *Democrații conduc în sondaje, iar Traian Băsescu în topul încrederii, conform IMAS*, 2 mai 2007; Rompres, *Sondajele de opinie despre referendumul din 19 mai, 18 ianuarie 2010*; Cotidianul, *Democrații au ajuns la 34%, PNL s-a prăbușit sub 10%*, 27 aprilie 2007; Cotidianul, *7 români din 10 votează pentru Băsescu*, 4 mai 2007; Ziua, *Băsescu și PD în top*, 3 mai 2007.

[2] Cotidianul, *Geoană îl acuză pe președintele suspendat că pune la cală o „spirală a violenței"*, 17 mai 2007.

Prezența la vot în cadrul referendumului a fost de 8.135.272 alegători, reprezentând 44,45% din totalul alegătorilor cu drept de vot, în număr de 18.301.309. Dintre aceștia, în favoarea suspendării s-au pronunțat 2.013.099 (24,75%), iar împotrivă 6.059.315 (74,48%). 62.858 voturi au fost invalidate.

Reacțiile liderilor politici care au susținut demiterea lui Băsescu au avut drept coordonate sublinierea prezenței mici, sub 50%, la vot, descrierea referendumului în termenii unui avertisment dat președintelui și necesitatea reîntoarcerii către problemele curente de interes public.

La aflarea rezultatului, președintele PSD, partidul care inițiase procedura de suspendare, a declarat:

„Dragi cetățeni, pentru prima oară în istoria democrației noastre, cetățenii României au participat la un referendum privind demiterea președintelui țării. [...] Participarea scăzută la vot nu îi conferă lui Traian Băsescu dreptul de a clama că se bucură de susținerea poporului. Din acest punct de vedere, victoria lui Traian Băsescu este o victorie fără glorie. Iar pretenția, așa cum l-am auzit acum câteva secunde la sediul PD, că va transforma acest scor modest și votul a numai 30% dintre românii cu drept de vot, într-o agendă și un proiect politic personal, ne arată că, lipsit de modestie, Traian Băsescu nu pare să fi înțeles mare lucru din lecția acestui referendum. [...] Indiferent cum s-au plasat în această campanie, toți românii cer de la toți politicienii, din toate partidele, un singur lucru: să ne întoarcem la adevăratele priorități ale acestei țări, la pensii, la salarii, la infrastructură, la subvenții pentru agricultură, la școli și spitale de calitate, la un mediu înconjurător curat și la o viață politică și civică normală. Cu toții avem obligația de a reclădi neîntârziat încrederea cetățenilor României în instituțiile

democrației noastre. Demonizarea Parlamentului, șubrezirea instituției prezidențiale, subminarea independenței justiției trebuie să înceteze neîntârziat."[1]

La rândul său, premierul Călin Popescu-Tăriceanu a afirmat:

„*Când am văzut azi milioane de români votând, mi-a părut rău că românii au ajuns să arbitreze o criză politică de care nu sunt vinovați. Mă gândesc, însă, și la cât de departe a ajuns România. Acum 20 de ani ne erau greu să ne imaginăm că un asemenea vot democratic ar putea să aibă loc. [...] De mâine, în mod normal, toate instituțiile trebuie să se concentreze pe un singur lucru, și anume pe agenda românilor, pe agenda preocupărilor populației. [...] În privința rezultatelor referendumului, consider că românii au demonstrat un lucru, și anume că îi dau lui Traian Băsescu o a doua șansă. Eu respect această decizie a votului și voi acționa în spirit de colaborare între Guvern și Președinție în beneficiul României. Este necesară, însă, evident, ca și Traian Băsescu să înțeleagă că românii i-au dat o șansă pentru a acționa în mod responsabil.*"[2]

Discursul lui Traian Băsescu după aflarea rezultatului referendumului a fundamentat cumva conduita și acțiunea sa politică viitoare. Aflat în Piața Universității, în mijlocul susținătorilor, Traian Băsescu a dat votului de la referendum o sumă de semnificații pe care acesta nu le avea în sine și a echivalat acest „nu" spus demiterii sale, cu un „da" spus „revizuirii Constituției", „votului uninominal"

[1] Declarație de presă Mircea Geoană, 19 mai 2007, prin *Monitoring Media*.

[2] Declarație de presă Călin Popescu-Tăriceanu, 19 mai 2007, prin *Monitoring Media*.

și altor teme de politici publice, vehiculate sau nu în campanie. În plus, președintele a lansat ideea întâlnirii periodice cu simpatizanții săi în Piața Universității:

„Vreau să știți că poate Piața Universității rămâne să reprezinte pentru democrație locul sau km 0, locul în care ori de câte ori bucureștenii, românii au ceva de spus se adună spontan. Astăzi ne întâlnim pentru a constata împreună că ceea ce a început pe 19 aprilie s-a terminat bine. S-a terminat bine, pentru că așa au vrut românii. [...] Semnificația votului de astăzi este că românii, indiferent de partid, vor vot uninominal, românii, indiferent de partid, vor revizuirea Constituției, românii, indiferent de partid, vor legea lustrației, românii, indiferent de partid, vor o educație care să dea șanse tinerei generații, vor un sistem de sănătate sănătos, și nu bolnav, românii, indiferent de partid, își iubesc interesele lor și le susțin, le respectă și cer oamenilor politici să le respecte prioritățile. [...] Voi vreți ceea ce vreau și eu, o Românie cu instituții la dispoziția cetățeanului, o Românie cu politicieni care să lucreze pentru români, și nu pentru oligarhi, o Românie în care politicienii să se considere servitori ai poporului care i-a ales. Vă asigur că cele peste un milion de voturi față de alegerile din 2004 pe care românii mi le-au dat astăzi le prețuiesc și le consider o avere pe care nu am dreptul s-o risipesc. Mi-ați dat astăzi cu peste un milion de voturi mai mult decât în 2004, și asta înseamnă că pentru dvs. reprezint o speranță ceva mai mare decât cea din decembrie 2004. Vă asigur că voi face tot ceea ce pot să merit fiecare dintre voturile dvs. [...] Vreau să vă fac o propunere. Dincolo de a vorbi la televizor ori de câte ori o să am ocazia să vă informez, vă propun ca o dată la trei luni să ne vedem în Piața Universității, ultima sâmbătă de la fiecare a treia lună, deci 3, 6, 9, 12, în ultima sâmbătă, la ora 17.00,

la fiecare trei luni, ne vedem în Piața Universității pentru raportul președintelui în fața românilor."[1]

Acest presupus raport al președintelui Băsescu în Piața Universității nu avea să aibă loc niciodată. Discursul în sine este nu doar o declarație politică și de intenții, ci și o sinteză „programatică". În plus, ea introduce un nou tip de opoziție, aceea între „popor" și partidele politice, care vine să le dubleze pe cele deja consacrate. Cât despre simbolistica Pieței Universității, invocarea ei a făcut parte din strategia lui Traian Băsescu de „acaparare" a temei anticomunismului și de perpetuare a ei chiar la 20 de ani după schimbarea regimului.

Concluzii post-referendum

Referendumul ca demers politic în premieră pare, retrospectiv, o strategie insuficient decantată, prost planificată și mai prost organizată. Partidele politice angajate în acest proces nu erau pregătite pentru el, nici pentru o eventuală cooperare cu scopul de a-i asigura succesul.

Mai mult decât atât, interesele lor în suspendarea președintelui erau confuze și divergente. PSD se afla într-o fază post-al doilea congres de revalidare a conducerii, cu cifre mici în sondajele de opinie și simțea nevoia unor acțiuni mai viguroase în opoziție, în special în raport cu Traian Băsescu. PNL își avea motivațiile lui, legate în special de conflictul guvernării în raport cu Traian Băsescu și de

[1] Discursul lui Traian Băsescu, 19 mai 2007, prin *Monitoring Media*.

încercarea acestuia de a crea disidențe în interiorul liberalilor. Partidul Conservator, cu Dan Voiculescu în frunte, părea a avea de purtat mai degrabă un meci personal decât unul politic. PRM s-a atașat acestui demers din dorința de a câștiga mai multă vizibilitate, în condițiile în care sondajele indicau posibila sa dispariție de pe scena parlamentară.

Inițiatorii demersului de suspendare au subestimat faptul că acesta nu mai era doar o acțiune parlamentară de avertisment, de tipul unei moțiuni simple sau de cenzură, ci presupunea confruntarea cu un electorat imprevizibil, care nu înțelegea utilitatea și valoarea unui asemenea demers politic.

În principal, PSD a trăit, în ceea ce privește referendumul, un anumit sentiment de „autoexcitare" colectivă, care a produs, așa cum remarcă și analiștii Institutului PSD Ovidiu Șincai[1], un efect de „bulgăre de zăpadă": dacă la început propunerea de suspendare se dorea un simplu avertisment dat lui Traian Băsescu față de încălcările tot mai frecvente ale normelor și principiilor democratice, a existat apoi un anumit entuziasm în ceea ce privește posibilitatea reală a suspendării președintelui și organizarea de noi alegeri, după care a urmat o mare descumpănire. Pentru că mulți dintre liderii PSD au început ei înșiși să-și pună întrebări privind finalitatea și efectele acestui demers.

În general, implicarea tuturor structurilor teritoriale ale partidelor, fie că este vorba de PSD, fie de PNL și cu atât mai puțin de UDMR, a fost minimă. Dimpotrivă, aceste structuri au transmis în mod constant „centrului" că nu se vor bate pentru tema referendumului, deoarece

[1] Institutul „Ovidiu Șincai", *Referendumul din 19 mai 2007, radiografia unei confruntări politice*, București, 1 iunie 2007.

alegătorii nu sunt receptivi la această inițiativă. De aici și un anumit sentiment de debusolare și incoerență care a însoțit campania împotriva lui Traian Băsescu. Nici măcar militanții la vârf ai partidelor care formau arcul antibăsescian nu erau foarte convinși nici de utilitatea, nici de posibila eficiență a procesului suspendării.

În afara unor atitudini exaltate, care mai mizau încă pe succesul acțiunii de suspendare a președintelui, expectațiile variau între maxim posibil și *damage control*. Maximum posibil era considerat, în tabăra antiprezidențială, un rezultat strâns la o participare mică de electori. Se considera că, astfel, Traian Băsescu și-ar fi reluat locul la Cotroceni cu o legitimitate semnificativ diminuată, care l-ar fi obligat la un alt fel de atitudine, respectând cadrele constituționale existente. ***Damage control* era politica de a limita cât mai mult consecințele negative pe care revalidarea lui Traian Băsescu le-ar fi avut din punct de vedere electoral.** Această politică era valabilă mai ales pentru PNL, un partid de dreapta pentru al cărui electorat despărțirea de Traian Băsescu era încă proaspătă și insuficient explicată.

Pentru liberali, participarea la procesul de suspendare și susținerea lui a avut un impact politic major. Puțini liberali au știut, la vremea respectivă, că suspendarea a costat PNL o scădere considerabilă în sondaje, aproape de pragul electoral. Practic, PNL s-a aflat atunci la un moment de răscruce, iar depășirea lui a necesitat un efort politic semnificativ. Iată evaluarea în acest sens a fostului premier Călin Popescu-Tăriceanu:

„Dacă partidul nu era într-o formă prea bună înainte de acțiunea de suspendare, mă refer la ce apărea în sondaje, pentru foarte mulți dintre alegătorii noștri, această raliere a PNL

la acțiunea de suspendare a lui Băsescu a fost extrem, extrem de costisitoare din punct de vedere electoral. Acum, cu trecerea vremii pot să spun, lucru pe care n-am putut să-l spun la vremea respectivă în interior, pentru că ar fi fost complet demoralizator și demobilizator, partidul a ajuns după suspendare la o «fabuloasă» cotă de 7% în opțiunile electorale."[1]

Consecințele politice ale eșecului de la referendum au fost descrise, în termeni similari și de Dan Andronic:

„În primul rând, electoratul PNL avea o problemă. Nu înțelegea de ce trebuie să voteze împotriva lui Băsescu. Nu făcuse nimic. «Switch-urile» în mintea unui om nu se fac ca în mintea unui politician, pentru că nu are aceeași raportare ca politicienii... Liberalii au devenit cei mai înverșunați adversari ai lui Traian Băsescu, într-o logică electorală pe care nici ei nu puteau s-o explice electoratului. Aici a fost pasul în spate al PSD-ului, au lăsat PNL în față și n-au mai avut ce să facă. S-a mers înainte, într-un soi de inerție, pentru că era clar că rezultatul va fi foarte prost. ...A fost un eșec care a costat. Și strategic a fost perceput ca atare. A întrerupt o ascensiune a PNL. E foarte complicat să ai eșec electoral, să-l explici și s-o iei de la capăt. În momentul acela am asistat la un «boost» al lui Băsescu și al PD, care înainte, nemaifiind la guvernare, automat începuseră să scadă. PSD se mișca înainte foarte bine. Efectiv a fost o mișcare politică stupidă, din care nici măcar nu au obținut niște beneficii concrete...

Post-referendum, cercetările arătau prost. Am constatat o dublare a scorului electoral al PD și o creștere mai mult decât dublă a încrederii pentru Băsescu. Iar toate atributele lui negative care, din conflictul cu premierul Tăriceanu, începuseră

[1] Călin Popescu-Tăriceanu, *Interviu de cercetare*, 16 noiembrie 2010.

să fie dominante s-au dus la jumătate. Deci singurul care a avut de câștigat a fost Băsescu.

Cu PNL ajunsesem de unde plecasem la momentul noiembrie 2006, undeva la 7-8%. Ceea ce însemna că tot ce se muncise se șterse într-o lună și jumătate."[1]

O politică de *damage control* aveau în vedere și o serie de grupuri mai lucide din PSD, care s-au opus, e drept cu jumătate de gură, sau au fost sceptice în legătură cu decizia privind suspendarea lui Traian Băsescu. Ulterior, au existat numeroase voci în PSD, în special din zona „grupului de la Cluj", care au considerat că angajarea partidului în procesul constituțional de suspendare a lui Traian Băsescu a fost o decizie greșită, care a anulat șansele PSD pentru alegerile din 2008.

Acest climat psihologic din tabăra opoziției anti-Băsescu s-a tradus în primul rând prin lipsa de forță și consistență a campaniei pentru referendum. Campania a fost mai degrabă „bifată" prin câteva mitinguri mari, nefiind însoțită de un efort de comunicare sau de o mobilizare reală a militanților partidului. Sentimentul general a fost acela al unei campanii făcute „de formă", la impulsul conducerilor centrale. Desigur, și complicitățile pe plan local și-au jucat, în acest caz, rolul lor.

În plus, în afara mitingurilor organizate prin țară, PSD a făcut, în realitate, un pas înapoi în timpul campaniei, lucru vizibil în primul rând dacă luăm în calcul resursele pe care a fost dispus să le aloce. Datele publice privind cheltuielile de campanie, furnizate de Autoritatea Electorală Permanentă, indică faptul că, deși inițiatori ai demersului de suspendare, social-democrații au cheltuit cel mai

[1] Dan Andronic, *Interviu de cercetare*, 24 noiembrie 2010.

puțin pentru reușita lui, chiar mai puțin decât liberalii. Deși la nivelul prezenței publice, conducerea centrală a PNL a fost rezervată, sumele investite de liberali în campanie au fost mai mult decât duble în raport cu cele puse la dispoziție de PSD.

Datele prezentate de Autoritatea Electorală Permanentă[1] și accesibile opiniei publice indicau următoarele venituri și cheltuieli în campania pentru suspendarea președintelui. Cel mai mare efort financiar l-a făcut Partidul Democrat, care a declarat venituri totale de 4.368.687 RON și cheltuieli 4.837.362 RON, ceea ce însemna peste 1 milion de euro. Suma crește în tabăra proprezidențială dacă adăugăm cheltuielile declarate de Traian Băsescu – 515.274 RON, din 1.289.906 RON declarați ca venituri de campanie. În tabăra adepților suspendării, PNL a avut contribuția cea mai semnificativă, exercițiul financiar furnizat publicității de AEP prezentând în dreptul veniturilor suma de 1.027.808,05 RON și 2.126.599,89 RON în cazul cheltuielilor, 1.091.035 reprezentând plăți restante. Dacă avem în vedere faptul că a fost vorba despre o campanie la nivel național, sumele PSD-ului, în raport cu cele de mai sus, sunt extrem de mici: venituri – 578.052 RON, cheltuieli – 884.957 RON.

Impresia pasului în *off side* făcut de PSD a fost sesizată în tabăra liberală, după cum afirmă și Dan Andronic, în același interviu de cercetare: *„În campania de suspendare – se vede din alocarea sumelor – PNL a rămas cel mai mare*

[1] Rapoartele de venituri și cheltuieli din campaniile electorale sunt disponibile pe site-ul Autorității Electorale Permanente, de unde provin și cifrele de mai jos. http://www.roaep.ro/ro/section.php?id=28&l2=39&l3=45&lm=archived

contributor. PSD a oprit brusc motoarele. A împins pentru suspendare, a șantajat PNL cu retragerea sprijinului politic, după care n-au mai făcut nimic. Un lucru pe care eu nu l-am mai înțeles. Vorbesc la nivel politic și strategic. Pot să înțeleg că există interese personale, dar dacă te uiți pe sumele alocate campaniei, sunt de tot râsul. Un asemenea proces, finanțat cu 100.000 euro, în condițiile în care Băsescu a băgat 1 milion și ceva și PNL 250.000, cam ăsta a fost raportul de forță, în condițiile în care aveai foarte clar de explicat de ce îți dorești să fie suspendat președintele."[1]

Eroarea strategică majoră de evaluare a partidelor politice, care au votat procedura suspendării, a privit efectele pe termen mediu și lung ale revalidării lui Băsescu. După referendum Traian Băsescu a devenit primul președinte al României reconfirmat prin vot popular după o procedură de suspendare. Niciunul dintre șefii de stat de după 1989 nu a trecut printr-o asemenea procedură, performanța fiind interpretată până la alegeri doar prin perspectiva sondajelor de opinie. Traian Băsescu a fost primul care, la mijlocul mandatului, a fost supus unui nou vot popular.

A doua consecință majoră a constat în faptul că referendumul a validat temele și atitudinea politică pe care Băsescu le va avea până la sfârșitul mandatului său, în campania prezidențială și apoi în al doilea mandat. Referendumul i-a dat lui Traian Băsescu convingerea că poate face orice în acțiunea sa împotriva clasei politice, că discursul lui populist are efect și că va putea oricând să apeleze la „popor" în lupta sa cu instituțiile și cu politicienii.

---

[1] Dan Andronic, *Interviu de cercetare*, 24 noiembrie 2010.

VOTUL UNINOMINAL

Abordarea populistă a temei votului uninominal

Tema votului uninominal a preocupat clasa politică de-a lungul anilor, fiind considerată mai degrabă un instrument de a câștiga capital politic. Ideea că electorii pot opta între oameni și nu liste de partid și că, astfel, clasa politică va fi reformată a fost considerată atractivă pentru electorat. Sondajele de opinie făcute consecutiv, de-a lungul mai multor ani, au întărit opinia politicienilor că susținerea unui asemenea sistem de vot poate fi o armă eficientă în competiția politică.

Nu știm în ce măsură populația a perceput această temă ca fiind una reală și de actualitate sau, mai degrabă, răspunsul ei la întrebările din sondajele de opinie a fost unul conformist. Nu poți să optezi decât pentru vot uninominal la întrebarea „preferați să votați oameni sau liste de partid?". Dar subtilitatea dezbaterii despre eficiența sistemului electoral scapă probabil înțelegerii cele mai mari părți a populației.

Politicienii au avut în raport cu această temă un comportament duplicitar. La nivelul retoricii politice, niciun lider de partid, cu excepția lui Vadim Tudor și a UDMR, nu a refuzat, în mod explicit, votul uninominal. Unii chiar l-au susținut împotriva convingerilor lor intime. La un nivel mai sofisticat, toți liderii de partid, fără excepție, conștientizau că votul uninominal va slăbi forța conducerii centrale a partidelor, va slăbi disciplina internă a formațiunilor politice și va crește exponențial cheltuielile de campanie.

Până în anul 2007, un deceniu întreg, susținerea votului uninominal a fost văzută ca o sursă de a câștiga capital politic, însă nimeni nu a riscat să treacă dincolo de retorică.

În 1997, la înființare, Alianța pentru România, ca partid nou și în afirmare pe scena publică, și-a propus programatic introducerea votului uninominal. Tema a apărut și în campania electorală din 2000, în programele altor partide politice. În 2005, după Congresul PSD, proaspăt alesul lider Mircea Geoană, într-un moment în care partidul era confruntat cu grave probleme de credibilitate, a inițiat așa-zisul proiect politic al „revoluției binelui". Votul uninominal și parlamentul unicameral erau componente de bază ale proiectului. Acest tip de retorică electoralistă, care a însoțit, de-a lungul anilor, discuția despre votul uninominal, a împiedicat mai târziu partidele să aibă atitudini foarte tranșante sau raționale pe tema modificării sistemului electoral. Raționamentul funcționa cam în parametrii următori: clasa politică este în criză, iar soluția la criza clasei politice este să votăm oameni, nu partide. Din acest punct de vedere, arhitecții edificiului constituțional și electoral din anii '90, Ion Iliescu, Corneliu Coposu, Radu Câmpeanu, Ion Rațiu, Sergiu Cunescu, au fost mai înțelepți decât

succesorii lor, refuzând din start să admită un sistem electoral majoritar și optând pentru sistemul proporțional de listă. Atunci, în 1990, s-a considerat că prioritară este constituirea unor partide politice puternice și că sistemul de listă închisă oferă garanțiile pentru întărirea partidelor politice.

Ulterior, dezbaterea privind sistemul de vot s-a „electoralizat". Și societatea civilă, la rândul ei, a presat în mod constant pentru schimbarea sistemului electoral, în sensul introducerii votului uninominal. Acesta era privit mai ales în mediile societății civile ca un fel de panaceu universal, care urma să rezolve criza de reprezentativitate a clasei politice. De aceea au existat un număr de organizații care, în mod public, s-au manifestat pentru introducerea votului uninominal, subliniind că acesta ar întări relația dintre alegători și aleși și în acest fel am putea asista la o reformă a clasei politice.

CUM S-A AJUNS LA ACEST SISTEM – CRONOLOGIA DEZBATERILOR PE TEMA VOTULUI UNINOMINAL

Președintele Traian Băsescu a preluat rapid această temă pe care o considera ca având dimensiuni de simpatie publică mare. Votul uninominal a făcut parte din setul de mesaje care au alcătuit, în toți acești ani, retorica prezidențială despre reforma statului. Dacă la nivel de discurs, Băsescu a promovat constant câteva teme din același registru, cu accente populiste și electorale, și la nivel de pârghii politice președintele a făcut apel, în mod frecvent, la unul dintre puținele instrumente efective pe care i le

punea la dispoziție Constituția și care se preta la tipul său de discurs. Este vorba despre referendum, mecanismul pe care democrațiile reprezentative l-au moștenit de la democrațiile directe și singura forma în care alegătorii, în ansamblu, sunt chemați să se pronunțe direct asupra unor chestiuni politice majore.

Trei tipuri de referendumuri sunt definite de lege, iar românii le-au experimentat pe toate, cu precădere în ultimii ani.

Două dintre ele sunt de natură a „pecetlui" decizii ale parlamentului și reprezintă încheierea, oficializarea unui proces politic. Este vorba despre referendumul cu privire la adoptarea sau modificarea Constituției și referendumul pentru suspendarea președintelui. Al treilea tip de referendum este cel care dă posibilitatea consultării corpului electoral pe chestiuni de politică generală, pe teme de interes public. Convocarea acestui tip de referendum stă la îndemâna președintelui, așa cum prevede Constituția.

Spre deosebire de Ion Iliescu și Emil Constantinescu care nu au recurs la procedura referendumului și nu au luat în calcul folosirea acestuia ca un instrument politic, eventual ca un „atu" la dispoziția lor în competiția cu adversarii politici, preferința lui Traian Băsescu pentru soluția referendumului a făcut parte din strategia „președintelui-jucător", care a implicat utilizarea la maxim a pârghiilor oferite de Constituție, mergând cu interpretarea chiar dincolo de spiritul acesteia.

Traian Băsescu a lansat ipoteza chemării cetățenilor să se pronunțe prin referendum încă din 2005. Temele de atunci erau legate de lupta anticorupție și de integrarea europeană, dar ideea nu s-a concretizat într-un demers efectiv.

Băsescu a folosit referendumul ca instrument de strategie politică ori de câte ori a avut nevoie să mobilizeze suport public. **În plus, din punct de vedere tactic, convocarea unui referendum a fost dublată de două aspecte – unul de conținut și unul de formă. Ca și conținut, subiectele pe care Băsescu a încercat să convoace referendum (și a făcut-o efectiv în două rânduri) au fost exclusiv din categoria celor cu largă susținere publică (de natură populistă). Din punct de vedere formal, Băsescu a apelat la convocarea de referendumuri concomitent cu alte runde de alegeri, pentru a-i oferi un avantaj tactic în raport cu adversarii.** De două ori au fost alegătorii chemați la urne într-un referendum inițiat de Traian Băsescu și de fiecare dată acesta s-a desfășurat în aceeași zi cu alt scrutin – în 2007 odată cu alegerile europene și în 2009 odată cu alegerile prezidențiale.

În 2007, românii s-au pronunțat de două ori în cadrul unui referendum. Prima dată, cu ocazia suspendării pe care am descris-o anterior și care poate fi definită drept punctul final al unei proceduri „punitive" la adresa șefului statului. A doua oară, pentru o temă de politică generală, și anume introducerea votului uninominal.

Ideea desfășurării unui referendum pe tema uninominalului a fost vehiculată încă de la începutul anului 2007, iar discuțiile inițiale s-au suprapus, practic, peste cele care vizau suspendarea lui Traian Băsescu.

Pe 14 februarie 2007, acesta și-a afirmat, la tribuna Parlamentului, intenția de a declanșa un referendum pentru introducerea votului uninominal. Șeful statului a legat solicitarea sa de reforma clasei politice. Potrivit lui Băsescu, *„societatea românească a făcut progrese remarcabile în ultimii*

17 ani în toate domeniile, mai puțin însă în ceea ce privește reforma clasei politice".[1]

Poziția lui Traian Băsescu nu a fost întotdeauna atât de tranșantă. Președintele a oscilat între susținerea votului uninominal, ca soluție politică pe care o considera mai bună decât votul pe listă și respingerea acestei idei, pe care a calificat-o drept demagogică, atunci când a venit de la adversarii săi politici.

Concret, pe 26 mai 2005, la doar câteva luni după instalarea sa la Palatul Cotroceni, președintele a considerat că introducerea votului uninominal este necesară pentru asanarea vieții politice. Într-o dezbatere la Clubul Prometheus la care participau studenți, el le-a explicat acestora că este nevoie de introducerea votului uninominal, pentru că „*în acest moment se ascund tot soiul de personaje pe lista unui partid, care are un anume nivel de simpatie*".

În schimb, în septembrie 2006, ziarul *Cotidianul* a preluat o declarație a șefului statului despre o propunere a PNL privind introducerea votului uninominal: „*Folosirea votului uninominal, fără un calcul politic prealabil, este demagogică... Ai momente când, demagogic, susții o soluție numai pentru că ți se pare că dă bine la public, după care, când te duci în spatele ușilor la partid și cu oameni care se pricep, începi să faci socotelile și îți dai seama că soluția pe care o propui nu permite realizarea majorității democratice*", a afirmat atunci Traian Băsescu.

La începutul anului 2007, președintele și-a reconsiderat din nou punctul de vedere și a inițiat procedura de consultare a forului legislativ în vederea declanșării unui

[1] Rompres, *Referendumul pentru votul uninominal, în dezbaterea Parlamentului*, 1 martie 2007.

referendum având ca temă votul uninominal. Forțele politice s-au regrupat în jurul acestui subiect. Încă parteneri de guvernare la acea dată, PD și PNL s-au situat pe poziții diferite. De altfel, singurul partid care s-a raliat propunerii prezidențiale a fost Partidul Democrat. PNL, PSD și PC au apreciat referendumul ca fiind inutil și servind doar jocului de imagine al președintelui. UDMR și PRM s-au pronunțat, în primă fază, chiar împotriva introducerii votului uninominal.

Pe 1 martie, în ședința comună a celor două Camere, a fost citit mesajul președintelui pe tema organizării unui referendum privind introducerea votului uninominal. În cuprinsul acestuia se spunea: *„Doresc să solicit poporului să-și exprime prin referendum voința suverană cu privire la introducerea votului uninominal pentru alegerea membrilor Parlamentului începând cu următoarele alegeri... Așa cum i-am informat pe membrii Parlamentului în ședința comună din 14 februarie, vă consult cu privire la organizarea, în partea a doua a lunii martie 2007, a unui referendum național consultativ cu privire la introducerea votului uninominal."*[1]

Parlamentul nu a avizat propunerea președintelui, în favoarea căreia s-au pronunțat 233 de senatori și deputați, cu un vot mai puțin decât numărul necesar.[2] Demersurile lui Traian Băsescu au continuat însă cu chemarea la Cotroceni a partidelor politice. Consultările desfășurate în 6–7 martie[3]

---

[1] Rompres, *Mesaj al președintelui Băsescu privind consultarea Parlamentului pe tema referendumului pentru votul uninominal*, 1 martie 2007.

[2] Rompres, *Referendumul pentru votul uninominal nu a fost avizat de Parlament*, 1 martie 2007.

[3] Rompres, *Băsescu nu renunță la ideea referendumului pentru votul uninominal*, 7 martie 2007.

nu s-au soldat cu un rezultat concret, dar președintele a afirmat că nu va renunța la ideea referendumului. Inițiativa lui Băsescu a avut, totuși, ca efect nu doar readucerea în prim-plan a temei sistemului electoral, ci și reluarea procesului efectiv de adoptare a unei legislații în acest sens. Proiecte au existat de-a lungul vremii, numeroase chiar, unele respinse, altele aflate în procesul legislativ. La Parlament exista deja un proiect de Cod electoral și o comisie specială care îl avea în discuție. Dezbaterile pe tema lui mergeau însă într-un ritm lent și nu exista un acord general asupra tipului de sistem electoral care se dorea a fi introdus.

Sub presiunea președintelui și a „voinței poporului" care, potrivit sondajelor de opinie pleda pentru votul uninominal,[1] partidele au marșat către introducerea acestui tip de vot, minimalizând, într-un fel, consecințele lui și fără o analiză temeinică a avantajelor și dezavantajelor. Lait-motivul argumentației în favoarea uninominalului era legat de responsabilizarea parlamentarilor în raport cu electoratul și de creșterea calității actului politic, considerată implicită.

[1] Pe 22 februarie 2007, un sondaj INSOMAR a arătat că 60,3% dintre persoanele intervievate consideră că ar fi mai bine să se voteze direct fiecare candidat (vot uninominal), 15,9% cred că ar fi mai bine să se voteze liste cu candidați propuși de partide iar 23,9% nu pot aprecia. Conform unui sondaj de opinie realizat de Biroul de Cercetări Sociale (BCS) în perioada 21-27 mai, ale cărui rezultate au fost difuzate la 3 iunie 2007, 74,9% dintre cei chestionați preferau alegerea parlamentarilor prin vot uninominal, 13,8% optau pentru alegerea pe liste de partid, în vreme ce doar 0,7% agreau un alt sistem. Vezi Rompres, *Referendumul pentru introducerea votului uninominal – documentar*, 23 octombrie 2007.

Deşi s-au înţeles iniţial să tranşeze subiectul până la finele sesiunii de primăvară[1], acest termen s-a dovedit unul nerealist, intervalul de timp fiind prea scurt pentru armonizarea punctelor de vedere şi stabilirea inclusiv a chestiunilor de detaliu. Până la urmă partidele au convenit asupra legislaţiei electorale în mai mulţi paşi. Primul a fost un acord de principiu, pe un proiect de lege susţinut de Asociaţia Pro Democraţia. La 23 mai 2007, Partidul Naţional Liberal, Partidul Democrat şi Partidul Social Democrat au decis să preia proiectul Pro Democraţia şi pe baza lui să pornească dezbaterile.[2] Prin urmare, Comisia de Cod electoral a lucrat în vara anului 2007 pentru a da proiectului o formă agreată.

Al doilea pas a fost făcut la data de 3 iulie, când membrii comisiei au optat pentru un sistem de alegeri în circumscripţii uninominale, cu 11 voturi pentru (PNL, PD şi PSD), două împotrivă (PRM) şi două abţineri (UDMR şi PC).[3] Partidele au convenit asupra votului uninominal ca principiu şi apoi asupra păstrării reprezentării proporţionale. Al treilea pas aşadar, care rămânea de făcut, era stabilirea modului de compensare a mandatelor.[4] Aici erau discutate două variante: fie compensarea tot din rândul candidaţilor care au participat la alegeri în circumscripţiile uninominale, fie introducerea unei liste naţionale,

[1] Rompres, *Termen pentru adoptarea legii votul uninominal: sfârşitul sesiunii parlamentare*, 15 mai 2007, Rompres, *Proiect de lege privind scrutinul uninominal, până la sfârşitul lunii*, 15 mai 2007.

[2] Rompres, *PNL, PD şi PSD au căzut de acord asupra proiectului de introducere a votului uninominal*, 23 mai 2007.

[3] Rompres, *Comisia pentru elaborarea Codului electoral a ales votul în circumscripţii uninominale*, 3 iulie 2007.

[4] Vezi Rompres, *Comisia pentru elaborarea Codului electoral a votat pentru sistemul mixt cu compensare*, 10 iulie 2007.

pe care urma să o propună fiecare partid, paralel cu candidaturile uninominale și din rândul căreia să se facă, în a doua fază, compensarea.

A urmat un lung șir de discuții, propuneri și controverse[1], care nu au dus însă la o soluție definitivă, în așa fel încât la începutul sesiunii parlamentare de toamnă au apărut două ipoteze pentru tranșarea subiectului.

Prima i-a aparținut lui Traian Băsescu, care a reluat vechea temă a referendumului, de data aceasta cu varianta desfășurării lui concomitent cu alegerile europarlamentare, care fuseseră amânate. A doua ipoteză era legată de adoptarea noii legi electorale prin asumarea răspunderii guvernului.

Cum pregătirile pentru alegerile europene începuseră, în ziua lansării candidaților PD, Traian Băsescu și-a reafirmat decizia de a convoca referendumul. *„Vă asigur că va fi referendum"*, a spus Băsescu. Președintele a adăugat că nu vede motive pentru care, cu ocazia alegerilor europene, românii nu s-ar pronunța și asupra votului uninominal.[2] În ceea ce privește ipoteza asumării răspunderii, dacă la finele lui august ea era considerată de premierul Tăriceanu ca o variantă extremă[3], în octombrie aceasta apărea tot mai mult ca o soluție, pe de-o parte în fața opțiunii convocării unui

[1] Pentru lungul șir de discuții, propuneri, negocieri, vezi Rompres, *Geoană: PSD propune vot uninominal pe circumscripții la Senat, vot uninominal mixt la Cameră*, 13 iulie 2007, Rompres, *Partidele politice au ajuns la un acord de susținere a variantei Legii votului uninominal elaborată de Pro Democrația și PNL*, 21 august 2007.

[2] Rompres, *Traian Băsescu: Vă asigur că va fi referendum*, 22 octombrie 2007.

[3] Rompres, *Tăriceanu: Asumarea răspunderii pentru votul uninominal reprezintă doar o variantă extremă*, 23 august 2007.

referendum, pe de altă parte în fața prelungirii procesului legislativ de adoptare a legii electorale.[1]

Cele două ipoteze – asumarea răspunderii și referendumul – și-au găsit rezolvarea concomitent. După ce pe data de 22 octombrie Biroul Politic Central al PNL a dat girul politic pentru asumarea răspunderii, executivul a inclus această propunere pe agenda ședinței de guvern din 24 octombrie 2007. În cadrul acesteia a fost adoptat și proiectul de lege pe care cabinetul urma să-și asume răspunderea, respectiv cel promovat de Pro Democrația și PNL.

Decizia a survenit, practic, la o zi după ce Traian Băsescu a semnat decretul privind organizarea referendumului pentru introducerea votului uninominal. Luni, 15 octombrie, președintele Băsescu trimisese o scrisoare președinților celor două camere, premierului și liderilor PNL, PSD, PD, UDMR, PC, PLD și PRM, în care avertiza că, dacă nu va primi la promulgare, până pe data de 22 octombrie, noua lege electorală care să vizeze introducerea votului uninominal începând cu următoarele alegeri parlamentare va declanșa un referendum național pe această temă.

Ca dată pentru desfășurarea lui a fost stabilită exact ziua alegerilor europarlamentare, respectiv 25 noiembrie.[2] Astfel, alegătorii au fost chemați la urne pentru a răspunde cu „da" sau „nu" la întrebarea: *„Sunteți de acord ca, începând*

[1] Rompres, *Tăriceanu reafirmă că nu va ezita să își asume răspunderea pe uninominal*, 19 octombrie 2007.

[2] Rompres, *Referendum pentru vot uninominal, în 25 noiembrie*, 23 octombrie 2007; Rompres, *Executivul a inclus pe agenda ședinței de miercuri propunerea de asumare a răspunderii pe uninominal*, 23 octombrie 2007; Rompres, Guvernul a aprobat proiectul votului uninominal, 24 octombrie 2007.

cu primele alegeri care vor fi organizate pentru Parlamentul României, toți deputații și senatorii să fie aleși în circumscripții uninominale, în baza unui scrutin majoritar în două tururi?"

Formularea întrebării a fost, în principiu, făcută cu ochii către sondajele de opinie. Pentru că la această întrebare nu se putea răspunde decât afirmativ. În mod firesc, întrebarea la referendum ar fi trebuit să conțină cel puțin două opțiuni, cu explicația aferentă lor.

Întrebarea președintelui cuprindea atât opțiunea pentru votul uninominal ca principiu, cât și precizarea tipului exact de scrutin uninominal, și anume cel majoritar în două tururi, similar celui în care se alegeau primarii. Prin urmare, între proiectul propus de Pro Democrația și asumat de guvern și cel al președintelui exista o diferență majoră. Deși ambele porneau de la principiul votului uninominal, consecințele asupra sistemului de partide și arhitecturii politice erau complet diferite. În timp ce miza primului proiect era respectarea principiului proporționalității și reprezentativității (în așa fel încât numărul de voturi să se reflecte în numărul de mandate), tipul de sistem susținut de președinte afecta proporționalitatea, încurajând partidele mari și favorizând un sistem majoritar. Practic, era vorba de două opțiuni semnificativ diferite.

Știind deznodământul întregului demers și formula care a fost adoptată în final, diferența dintre acestea nu a fost intens dezbătută. Dacă ar fi să facem doar un mic exercițiu de istorie contrafactuală, putem afirma că validarea referendumului ar fi aruncat România probabil într-o criză instituțională, pe fondul discrepanței majore între soluția adoptată de parlament și un posibil rezultat favorabil la referendumul inițiat de președinte. Este probabil una

dintre puținele crize pe care România n-a experimentat-o în ultimii ani.

Potrivit procedurilor, referendumul era valabil doar dacă la secțiile de votare se prezentau jumătate plus unu dintre românii înscriși pe listele electorale la nivel național. Ceea ce însemna aproximativ 9 milioane de persoane.

Pe 29 octombrie, cabinetul Tăriceanu și-a asumat răspunderea în fața Parlamentului pe votul uninominal. *„Așa după cum știm cu toții, majoritatea covârșitoare a românilor vrea să-și aleagă reprezentanții în deplină cunoștință de cauză și în deplină libertate de opțiune. Majoritatea covârșitoare a românilor ne cere să le oferim dreptul de a alege oameni, și nu liste impuse de partide"*, a declarat Tăriceanu.[1] Proiectul cu care guvernul se prezenta în fața legislativului prevedea alegerea deputaților și senatorilor în colegii uninominale, *„prin scrutin uninominal, potrivit principiului reprezentării proporționale."* De asemenea, era prevăzută depunerea, de către fiecare partid politic, a unei liste suplimentare la nivel național, care urma să fie folosită dacă *„numărul de voturi valabil exprimate dobândite îi permit* (partidului respectiv – n.a.) *să obțină mai multe mandate decât numărul candidaților înscriși în colegiile uninominale"*.

Șeful Executivului a enumerat opt avantaje ale introducerii votului uninominal în varianta propusă de Guvern.

1. Sistemul propus permite cetățenilor ca, atunci când se vor prezenta la vot, să aleagă între candidați individuali, reprezentanți ai formațiunilor politice sau candidați independenți.

---

[1] Rompres, *Premierul Tăriceanu și-a asumat răspunderea pe votul uninominal*, 29 octombrie 2007.

2. Scrutinul se va desfășura într-un singur tur, fiecare câștigător de colegiu uninominal devenind automat deputat sau senator.
3. Atât preferințele majoritare ale cetățenilor, cât și cele minoritare vor fi reprezentate în Parlament, iar în acest fel democrația rămâne una reprezentativă, în care opiniile minoritare sunt „respectate și reprezentate", proporțional cu numărul de cetățeni care îmbrățișează aceste opinii.
4. Numărul de parlamentari se va stabili pe baza unei norme de reprezentare, în funcție de populația țării și a fiecărui județ.
5. Este pentru prima dată când românii cu domiciliul în străinătate vor fi reprezentați distinct în Parlamentul României.
6. Proiectul asumat de Guvern îmbunătățește modul de funcționare a organismelor electorale (Birou Electoral Central, de circumscripție, de secție de votare) prin introducerea unor precizări mai clare asupra atribuțiilor acestora și a modului de funcționare, precum și prin creșterea rolului Autorității Electorale Permanente în procesul electoral.
7. Există intenția ca pentru următoarele alegeri parlamentare votul să se poată face pe baza cărții de alegător, pentru prevenirea și combaterea votului multiplu.
8. Procesul electoral se va desfășura într-o deplină transparență, iar pentru a asigura această transparență, prezența observatorilor interni și străini, precum și reflectarea în mass-media sunt consacrate și reglementate de proiect.

Premierul a informat, de asemenea, că Guvernul a acceptat 24 din cele 93 de amendamente propuse la legea

votului uninominal. Principalul amendament se referea la introducerea sistemului de vot uninominal printr-un singur tur de scrutin pentru alegerea președinților de consilii județene. Legea intra în vigoare în 30 zile de la publicarea în Monitorul Oficial.

Șeful Executivului a mai afirmat că respectă întru totul prerogativa președintelui de a iniția un referendum pe tema votului uninominal și a instruit toate ministerele și agențiile guvernamentale să coopereze pe deplin și să facă tot ceea ce li se cere pentru ca acest referendum să se desfășoare în cele mai bune condiții.

Cum în termen de 3 zile, potrivit prevederilor constituționale, nicio moțiune de cenzură nu a fost depusă, proiectul Guvernului a fost adoptat.

Traian Băsescu, care avea ultima prerogativă în parcursul legislativ, anume aceea de a promulga legea, a tergiversat acest moment, iar pe 21 noiembrie, a contestat-o la Curtea Constituțională. Obiecțiile sale erau la adresa articolul 29 care prevedea introducerea listei suplimentare la nivel național. Peședintele considera că prin acest articol se încalcă articolul 2 din Constituție referitor la suveranitatea poporului și articolul 62 alin. 1. Articolul 2 prevede: *„(1) Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte, precum și prin referendum. (2) Niciun grup și nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu."* Articolul 62, alin. 1 stipulează: *„(1) Camera Deputaților și Senatul sunt alese prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, potrivit legii electorale"*.[1]

[1] Rompres, *Băsescu a atacat la Curtea Constituțională uninominalul Guvernului*, 21 noiembrie 2007.

Curtea Constituțională a dat câștig de cauză președintelui și a declarat neconstituționale prevederile din legea pe care Guvernul și-a angajat răspunderea referitoare la introducerea listei naționale. Prin urmare, demersul creionării noului sistem electoral și punerii sale într-o lege concretă trebuia reluat.

Nici referendumul pe tema votului uninominal, inițiat de Traian Băsescu și desfășurat pe 25 noiembrie, nu a avut un deznodământ mai fericit, el nefiind validat din cauza unei prezențe scăzute la vot.

Astfel, după un an de dispute cu privire la introducerea votului uninominal, legislația electorală nu era încă modificată. Asupra acestor aspecte vom reveni într-un capitol ulterior.

ALEGERILE EUROPARLAMENTARE

Contextul politic la începutul toamnei 2007

La începutul toamnei anului 2007, partidele politice din România și întreaga scenă politică se aflau în „siajul" post-referendum. Efectele rezultatului înregistrat cu ocazia referendumului pentru suspendarea președintelui aveau să se facă resimțite pe o perioadă mult mai îndelungată. Cu atât mai mult, etapa imediat post-referendum a fost marcată de câteva tendințe, precum și de încercările partidelor fie de a-și întări poziția, fie de a găsi strategii alternative. Urmau nu doar alegerile europarlamentare, care puteau fi considerate un prim test, ci mai multe scrutine diferite, pe parcursul a mai bine de doi ani.

Partidul Democrat, aflat acum în opoziție, era beneficiarul asocierii cu Traian Băsescu și, implicit, „moștenitorul" unei părți importante din capitalul politic și electoral al Alianței D.A. Sondajele creditau PD foarte sus, în zona 30–40%.

Rămas la guvernare doar împreună cu UDMR, PNL deținea o parte dintre pârghiile executive și administrative,

ceea ce îi conferea un tip de ascendent. În ciuda lipsei unei majorități asumate oficial, guvernul minoritar condus de Călin Popescu-Tăriceanu se bucurase de stabilitate. Scoaterea Partidului Democrat de la guvernare, în aprilie 2007, eliminase o sursă importantă de conflict în interiorul cabinetului și dăduse mai mare coerență acțiunii guvernamentale. PNL avea însă de gestionat „daunele" produse de asocierea cu PSD în demersul eșuat al suspendării lui Traian Băsescu. Tema apropierii de social-democrați avea să fie, mult timp de atunci înainte, una sensibilă pentru electoratul PNL și va fi exploatată constant de adversarii politici, în speță PD și Traian Băsescu. De asemenea, așa cum indicau sondajele de opinie, PNL se afla la un procent semnificativ mai mic decât fostul său aliat, Partidul Democrat, undeva sub pragul politic și psihologic de 15%.

În al doilea rând, PNL avea de gestionat și concurența cu PLD, partidul lui Theodor Stolojan, proaspăt desprins din rândurile liberalilor. Pe fond, PNL și PLD se adresau unui electorat similar și concurau direct pe anumite bazine ale fostei Alianțe Dreptate și Adevăr.

PSD, inițiator al suspendării președintelui și aflat în postura de aliat din umbră al guvernului minoritar Tăriceanu, nu își regăsise cadența, mai ales după eșecul înregistrat la referendum. Deși trecut printr-un proces de reorganizare internă, PSD nu reușea să depășească un anumit blocaj politic, figurând în sondajele de opinie în jurul indicelui de 20% și chiar mai jos. Acesta reprezenta cel mai slab scor estimat pentru o formațiune care, în urmă cu numai doi ani și jumătate, primise apelativul de „partid-stat" și care dominase, aproape fără drept de apel, întreaga zonă decizională a politicii românești. PSD era, din mai multe puncte de vedere, „prins la mijloc", având un număr limitat de

opțiuni, cu dezavantaje și de o parte, și de alta. PSD se afla în postura de a face echilibristică între PNL și PD, adversitatea față de acesta din urmă lăsându-i ca unică opțiune sprijinirea cabinetului liberal. Aflat la un moment de răscruce, Partidul Social Democrat avea nevoie de acțiuni politice prin care să oprească trendul descendent și care să-i aducă relansarea în perspectiva următoarelor alegeri.

La începutul noii sesiuni parlamentare, PSD a luat inițiativa depunerii unei moțiuni de cenzură. Această acțiune avea ca scop delimitarea de PNL și ieșirea, cel puțin la nivelul imaginii și percepției publice, din postura de partid aflat în umbra cabinetului Tăriceanu, cu un statut ambiguu, cumva între putere și opoziție. Sondajele interne ale social-democraților și cercetările de piață realizate de consultanții străini indicau faptul că PSD era considerat de mai mult de un sfert din alegători ca fiind încă la guvernare. Pe de altă parte, identificarea PSD ca partid de opoziție era de natură a crește favorabilitatea față de partidul lui Geoană.[1]

La data de 24 septembrie 2007, 140 de parlamentari PSD au semnat o moțiune de cenzură intitulată *„1.000 de zile de haos. Sfârșitul guvernării de dreapta."* Aceasta a fost citită în plen trei zile mai târziu și dezbătută pe 3 octombrie.

Moțiunea se dorea a fi o formă de sancțiune a puterii după toți cei 3 ani de mandat, scurși de la precedentele alegeri, și lua în discuție aspecte politice, economice și sociale. În debutul moțiunii se preciza:

„După trei ani de la preluarea puterii de către alianța portocalie și la 6 luni de la instalarea guvernului Tăriceanu II, suntem astăzi în fața unei opțiuni de conștiință.

[1] Sondaj intern realizat pentru PSD, Penn, Schoen& Berland Associates, Inc. 14 august 2007.

Demitem, prin vot, acest guvern incompetent, lipsit de sprijin politic în Parlament și deschidem calea spre o nouă formulă de guvernare, cu un nou program care să răspundă nevoilor României, susținut de o majoritate parlamentară transparentă sau încurajăm, iresponsabil și cu grave consecințe asupra dezvoltării României, mersul către un model de societate neeuropean, către o societate profund divizată și polarizată.

Dorim să aducem stabilitate în țară și să punem capăt celor trei ani de conflicte politice succesive, care au generat ineficiență guvernamentală și neliniște socială sau dorim să păstrăm un guvern de amatori, incapabil să găsească soluții pentru principalele probleme ale românilor."

Moțiunea a fost respinsă, întrunind 220 de voturi pentru față de cele 232 care ar fi fost necesare pentru adoptarea ei. 152 de parlamentari s-au pronunțat împotrivă, iar 2 voturi au fost anulate.

Dacă urmărim în ansamblu strategia și acțiunea politică a PSD în toți cei 3 ani pe care-i discutăm, 2007–2008–2009, putem constata existența unui tipar. El poate constitui una dintre explicațiile paradoxului prin care un partid precum PSD a „reușit" contraperformanța de a eșua sau de a fi mereu vioara a doua, chiar și atunci când a ieșit primul în preferințele electorale.

În general, stilul politic al liderului se reflectă în atitudinea și conduita organizației. O structură eficientă poate să devină ineficientă și demotivată sub o conducere slabă, așa cum aceeași structură își poate găsi cadența și performanța sub influența unor lideri care aduc un plus de organizare, rigoare și care îi dau o direcție. Dacă, în acești ani, Mircea Geoană a imprimat organizației pe care a condus-o o caracteristică principală, aceasta a fost ambiguitatea și duplicitatea. Este suficient să privim strict faptele

pentru a constata că este dificil de răspuns chiar și la următoarea întrebare: *S-a aflat PSD sub președinția lui Mircea Geoană la putere sau în opoziție?* Mai degrabă nici una, nici alta. PSD-ul lui Geoană a avut o poziție suficient de ambiguă încât să nu profite, decât parțial sau pentru un timp limitat, nici de mecanismele puterii, nici de avantajele de imagine pe care i le-ar fi putut aduce asumarea opoziției.

În interviul de cercetare pe care ni l-a acordat, Dan Andronic nuanțează explicarea relației între PSD și PNL, în contextul depunerii de către social-democrați a moțiunii de cenzură: *„Nu știu cum au gândit, dar premierul Tăriceanu a fost o frână. Fiind un om cu o anumită experiență, mai solid din punct de vedere politic și încăpățânat, nu făcea tot ce dorea PSD și asta irita. Beneficiarul atitudinii PSD era PNL, care își băga oamenii în administrația locală și începuse să structureze partidul așa cum nu mai fusese structurat. Până atunci era un partid pe baze ideologice."*[1]

Dacă privim numai momentul singular al anului 2007, susținerea guvernului minoritar apare ca o opțiune strategică venită din partea unei formațiuni care s-a aflat timp de peste 2 ani în opoziție și care, astfel, își „făcea loc" din nou spre zona puterii. Chiar și depunerea unei moțiuni de cenzură are logica sa, în măsura în care putea fi privită ca un gest util pentru delimitarea față de dreapta și față de putere, într-un context electoral și în condițiile în care susținerea pentru guvernul minoritar fusese întotdeauna tacită, niciodată oficializată.

Totuși, anii 2008 și 2009 au arătat un PSD pentru care asemenea decizii politice nu au fost rezultatul unei direcții concrete, ci mai degrabă al lipsei ei. Aceeași ambiguitate

[1] Dan Andronic, *Interviu de cercetare*, 24 noiembrie 2010.

a caracterizat PSD și în momentul formării unui guvern în decembrie 2008, și pe parcursul anului 2009. O bună perioadă PSD s-a aflat concomitent la putere, participând cu membri în cabinet și fiind parte la deciziile politice, dar și în opoziție, prin vocea lui Mircea Geoană, care își pregătea candidatura la președinție.

Revenind la 2007, căderea moțiunii de cenzură a prilejuit un val de nemulțumire și sancțiuni pe care conducerea PSD le-a aplicat parlamentarilor proprii care nu au votat pentru demiterea cabinetului Tăriceanu. De altfel, discuțiile din jurul moțiunii s-au suprapus cu procesul alcătuirii listelor electorale pentru alegerile europene, proces care a fost cel mai tensionat și controversat în interiorul PSD.

În perioada preelectorală și în timpul campaniei, PNL a avut de gestionat un episod controversat care l-a avut în prim-plan pe ministrul agriculturii Decebal Traian Remeș. În presă au apărut înregistrări video și audio înfățișându-l pe demnitarul liberal primind caltaboș și palincă drept mită. În cauză mai apăreau fostul ministru țărănist Ioan Avram Mureșan și omul de afaceri Gheorghe Ciorbă. Decebal Traian Remeș era acuzat că a facilitat acestuia din urmă câștigarea de licitații publice, în schimbul primirii de bani și bunuri. PNL l-a suspendat imediat pe Remeș din partid și l-a înlocuit din funcție.[1]

Privind retrospectiv, putem constata că din punct de vedere juridic, nu s-a întâmplat practic nimic în „dosarul Remeș". Momentul lansării pe piață a acestui scandal de corupție a fost bine gândit, el acoperind precampania și

[1] http://www.realitatea.net/scandalul-spagii-ciorba-muresan-remes-in-presa_100186.html

campania electorală, dar stingându-se aproape la fel de repede precum fusese declanșat. El aducea în atenția publică o temă sensibilă, cea a corupției și lăsa loc retoricii preferate de Traian Băsescu, adăugând și o importantă doză de derizoriu. Toate asociate guvernului liberal. Totuși, din punct de vedere electoral, „scandalul caltaboș" nu a avut un impact major în termenii procentelor din dreptul PNL, așa cum aveau să arate rezultatele alegerilor și cercetările sociologice.

PRIMELE ALEGERI EUROPENE – PROVOCĂRI PENTRU PARTIDE

Desfășurarea în premieră a europarlamentarelor în România aducea o serie de necunoscute și provocări pentru partidele politice, care au fost nevoite să ia în calcul, în noile strategii electorale, câteva elemente de incertitudine și noutate. **Sintetizând, partidele intrate în cursa europarlamentarelor s-au confruntat cu trei tipuri majore de provocări: prima legată de configurarea echipei de candidați, incluzând aici problema primului pe listă, dar și distribuția geografică și pe zone de influență internă în cazul locurilor eligibile; a doua provocare era de ordin strategic, în sensul selectării temelor și mesajelor, respectiv al opțiunii între temele naționale și cele europene; în fine, a treia provocare majoră ținea de gestiunea internă a partidelor, respectiv de mobilizarea organizațiilor și militanților pentru un scrutin atipic.**

Alegerile europarlamentare au un prim element semnificativ distinct față de celelalte tipuri de scrutine și acesta

este lista candidaților, echipa pe care o prezintă în fața electoratului. Europenele sunt singurele alegeri pe listă națională, ceea ce implică o serie de consecințe de ordin politic, strategic și tactic. De asemenea, existența unei liste unice la nivel național presupune gestionarea *ab initio* a unui set de probleme specifice, care nu se regăsesc nici în cazul alegerilor locale sau parlamentare, unde există candidaturi la nivel local, și nici în cazul prezidențialelor, unde avem de-a face cu o competiție personalizată.

Prima chestiune problematică în cazul europarlamentarelor este legată de configurarea echipei. Având un număr limitat de locuri, în ansamblu și cu atât mai puțin de locuri eligibile, o listă națională nu are cum să satisfacă toate așteptările interne, individuale sau din partea filialelor teritoriale. Doi indicatori sunt relevanți în acest sens. Pe de o parte, notorietatea și popularitatea candidaților care alcătuiesc echipa și, pe de alta, reprezentarea teritorială.

Experiența campaniilor electorale din Uniunea Europeană a demonstrat că există două elemente decisive în configurarea opțiunilor electoratului: primul, mesajul electoral și al doilea, echipa de candidați. Accentul exclusiv pe una sau pe alta dintre aceste două componente nu a fost de natură să maximizeze rezultatele, o strategie de echilibru și complementaritate între ele fiind mai degrabă eficientă electoral.

Aceeași experiență a altor state arăta și că, în lumina aspectelor subliniate anterior, structurile naționale ale partidelor sunt mai puțin active într-o campanie pentru alegeri europene, fapt ce poate fi suplinit printr-o echipă competentă, omogenă, activă și puternic motivată. Prin urmare, existau premise ca echipa pentru Parlamentul European să joace un rol important în campania electorală.

Evaluările asupra campaniilor electorale de la precedentele alegeri desfășurate la nivel european au evidențiat faptul că nu exista o soluție unanim acceptată privind modul de alegere a candidaților pentru Parlamentul European și în special a liderului de listă.

În Uniunea Europeană au existat unghiuri diferite de abordare în ceea ce privește echipele propuse pentru Parlamentul European, iar diferitele moduri de configurare a echipelor și de desemnare a primei poziții pe listele de candidați *(top-candidate)* au produs efecte electorale diferite. Astfel, unele formațiuni politice au propus pe primele locuri lideri naționali ai partidelor respective, chiar prim-miniștri în exercițiu. Aceasta a fost o formulă de relativ succes în trecut, atunci când „Europa Unită" era percepută mai degrabă ca o asociație de state. Ulterior, s-a dovedit că a propune pe primele locuri personalități, care ulterior vor renunța la mandatul în Parlamentul European, este o strategie penalizată de electorat. Echipe cu notorietate mare în politica internă au obținut uneori scoruri mici la europene, în timp ce echipe relativ „tehnice" și considerate puternic orientate spre problematica UE au obținut rezultate uneori mai bune, deși notorietatea nu le impunea.

Al doilea tip de provocări la care partidele politice românești s-au văzut nevoite să răspundă privea tematica de campanie, respectiv găsirea unei proporții adecvate între problematica europeană, cu care publicul nu era familiarizat și pentru care exista un grad redus de interes, și problematica națională, care depășea cadrul alegerilor europene, însă era mult mai atractivă pentru electorat.

Ca și în cazul configurării echipei, și în cazul mesajelor de campanie, experiențele diferă în funcție de context. Deși aderarea la Uniunea Europeană a fost întâmpinată

cu încredere și speranță de către populație, așa cum au arătat-o de-a lungul vremii sondajele de opinie, acest lucru nu era echivalent cu înțelegerea mecanismelor și cunoașterea sau interesul pentru temele europene, ci provenea mai degrabă din asocierea, în mentalul colectiv, între apartenența la Uniunea Europeană și creșterea nivelului de viață. Asta în timp ce UE, cu toate instituțiile ei, rămânea o chestiune abstractă și intangibilă, iar tematica europeană greu de asimilat, mai ales pe fondul unor chestiuni interne mult mai presante și resimțite mult mai acut. Prin urmare, deși se pregăteau pentru scrutinul în care sunt desemnați reprezentanții României în Parlamentul European, partidele nu aveau cum să se desprindă de tematica internă. Ceea ce putea diferi era doar ponderea mesajelor legate de Parlamentul European în discursul public.

Interesul slab al publicului pentru problematica europeană și pentru funcționarea instituțiilor comunitare nu era însă doar o caracteristică a opiniei publice de la noi. Barometrele UE au relevat, de asemenea, că mulți cetățeni europeni au noțiuni vagi privind rolul și activitățile Uniunii. Legătura dintre electoratul național și reprezentanții aleși în forul european este una relativ laxă, putându-se vorbi mai degrabă despre o „deconectare electorală."[1]

A treia provocare în perspectiva europarlamentarelor a reprezentat-o mobilizarea aparatului de partid în sprijinul unei echipe naționale. O preocupare constantă a tuturor partidelor a fost aceea că organizațiile din teritoriu

[1] Vezi Mihai Alexandrescu, „Comportamentul reprezentanților din România în Parlamentul European", *apud* Sergiu Gherghina (ed.), *Cine decide? Partide, reprezentanți și politici în Parlamentul României și cel European* (Iași: Institutul European, 2010), pp. 170–171.

nu vor depune eforturi pentru scrutinul european, nici din punct de vedere financiar şi nici din punctul de vedere al structurilor de campanie. A existat în interiorul diferitelor partide chiar un anumit tip de presiune exercitată dinspre judeţe în direcţia conducerilor centrale, presiune care sublinia faptul că organizaţiile judeţene „nu vor aduce voturi la alegerile europene dacă nu au candidaţi eligibili proprii pe liste".

Spre deosebire de alegerile locale şi parlamentare, unde există o conexiune directă şi o miză concretă, în cazul europarlamentarelor acestea lipsesc. Necunoscutele ecuaţiei sunt în ce măsură o filială fără un reprezentant pe locurile eligibile se va mobiliza în campanie şi ce motivaţie alternativă se poate construi. De asemenea, în ce măsură se vor mobiliza militanţii, dar în special reprezentanţii şi aleşii locali ai unui partid pentru un scrutin cu impact minim şi puţin relevant în dinamica locală şi chiar naţională. În termen utilitarişti, dilema este dacă nu cumva pentru un primar sau pentru o filială fără reprezentanţi pe listă costurile de toate tipurile ale mobilizării electoratului pentru alegerile europene sunt mult mai mari decât eventualele beneficii, care oricum nu sunt tangibile şi imediate.

LEGEA DE ORGANIZARE A ALEGERILOR EUROPENE

Începând din anul 1979, parlamentarii europeni sunt aleşi prin scrutin universal direct de către cetăţenii statelor membre, pentru un mandat de 5 ani. La nivelul Uniunii Europene nu există o procedură electorală uniformă, ci doar un

cadru de principiu, modalitatea concretă de alegere a europarlamentarilor fiind, în fiecare stat, rezultatul îmbinării între acest cadru și opțiunile particulare ale statelor naționale, în funcție de specificul fiecăruia. *Tratatul de la Amsterdam* a prevăzut elaborarea unui document privind alegerea europarlamentarilor prin vot universal direct, pe baza unor principii comune. În 1998, Comisia instituțională a Parlamentului European a prezentat *„Raportul privind elaborarea unui proiect de procedură electorală cuprinzând principiile comune pentru alegerea membrilor Parlamentului European"*. Unul dintre principiile statuate se referă la aplicarea de către toate statele membre a sistemului reprezentării proporționale. Pe lângă setul de principii comune, statele păstrează însă competențe largi în stabilirea modalității concrete de exercitare a dreptului de a alege și de a fi ales. Spre exemplu, în Franța alegerile europene se desfășoară în cadrul a 8 circumscripții electorale, delimitate pe regiuni și în baza unui vot proporțional pe listă. În Germania sistemul este reprezentarea proporțională, fără vot preferențial, partidele putând prezenta liste de candidați pe landuri sau federale. În schimb, Italia a optat pentru reprezentare proporțională cu vot preferențial.

În perspectiva scrutinului din 2007, în România au existat au existat două abordări distincte: una care susținea constituirea unei singure circumscripții naționale și un sistem proporțional de listă; și o a doua variantă, care propunea constituirea de circumscripții multiple, pe baza regiunilor de dezvoltare și un vot preferențial pe listă.

Cea de-a doua soluție aparținea fostului negociator-șef al României în relația cu UE, Vasile Pușcaș, care a depus un proiect de lege în acest sens la sfârșitul anului 2005. Modalitatea de scrutin susținută de Pușcaș se regăsește în

Austria, Belgia, Danemarca, Italia și Olanda. Proiectul propunea împărțirea teritoriului României în opt circumscripții electorale, pe structura regiunilor de dezvoltare: „*Noi propunem ca o circumscripție electorală să fie structurată pe baza regiunilor de dezvoltare, existând o recomandare a UE ca statele cu peste 20 de milioane de locuitori să meargă pe circumscripții multiple. Numărul de locuri ar fi stabilit de numărul locuitorilor existenți în circumscripție cu un an înainte de alegeri*", a declarat Vasile Puşcaş la 16 octombrie 2005. Pe baza statisticii, deputatul clujean a estimat mandatele astfel: Circumscripția Electorală 1 (Bacău, Botoșani, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui) – 6 mandate, CE 2 (Brăila, Buzău, Constanța, Galați, Tulcea, Vrancea) – 4 mandate, CE 3 (Argeș, Călărași, Dâmbovița, Giurgiu, Ialomița, Prahova, Teleorman) – 5 mandate, CE 4 (Dolj, Gorj, Mehedinți, Olt, Vâlcea) – 4 mandate, CE 5 (Arad, Caraș-Severin, Hunedoara, Timiș) – 3 mandate, CE 6 (Bihor, Bistrița-Năsăud, Cluj, Maramureș, Satu Mare, Sălaj) – 4 mandate, CE 7 (Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Mureș, Sibiu) – 4 mandate și CE 8 (Ilfov, București) – 3 mandate.[1]

Ca sistem electoral, proiectul lui Puşcaş prevedea: „*Parlamentarii europeni se aleg în circumscripții electorale pe bază de scrutin de listă, potrivit principiului reprezentării proporționale cu vot preferențial, precum și pe bază de candidaturi independente.*"[2]

Procedura parlamentară a acestui proiect s-a încheiat în decembrie 2006 cu respingerea lui.

---

[1] Vezi http://www.fundatia-aleg.ro/News-article-sid-9028.phtml, articol preluat din *Gândul*.

[2] Vezi fișa legislativă a proiectului http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck.proiect?cam=2&idp=6745.

Paralel, se afla în dezbatere un alt proiect, inițiat de 17 deputați și senatori din grupuri parlamentare diferite, care promova soluția unei circumscripții naționale unice și a reprezentării proporționale pe listă închisă:

„Membrii din România în Parlamentul European se aleg pe bază de scrutin de listă, potrivit principiului reprezentării proporționale și pe bază de candidaturi independente. Pentru alegerea membrilor din România în Parlamentul European, teritoriul României se constituie într-o singură circumscripție electorală."

Proiectul a fost depus la Senat, în octombrie 2006, în procedură de urgență, dar nu a întrunit numărul necesar de voturi trecerii unei legi organice. El a fost aprobat ulterior de Camera Deputaților, camera decizională, și a devenit Legea nr. 33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European.

Configurarea listelor pentru europarlamentare

Alcătuirea listelor de candidați pentru Parlamentul European a fost un proces pe care actorii politici l-au parcurs diferit. Circumstanțele și poziționarea la acel moment au făcut ca miza și importanța acordată respectivelor liste să fie diferite de la caz la caz. În cazul PNL, aflat la guvernare, lista nu a suscitat discuții foarte aprinse, iar decizia finală nu a avut parte de nemulțumiri sau contestări. Cum mai toate personalitățile cu greutate ocupau funcții importante în zona executivului sau legislativului, miza prezenței pe lista de europarlamentari a fost una mai mică, ceea ce a

lăsat loc de manifestare și selecție. Nici în cazul PD nu au fost probleme deosebite, dar dintr-un motiv diferit. Procentele cu care sondajele de opinie creditau PD echivalau cu un număr mare de locuri eligibile și lăsau suficient spațiu de manevră pentru a mulțumi cereri din zone diferite. Mult mai complicată era însă situația în cazul PSD. Cu un scor de sub 20%, așa cum estimau studiile de piață, social-democraților le-ar fi revenit un număr mai mic de europarlamentari decât cel al euroobservatorilor pe care îi aveau în acel moment. Ceea ce creștea gradul de tensiune din interiorul unui partid în care apele nu se așezaseră complet.

Din 2005, România era reprezentată de 35 de euroobservatori, aleși dintre membrii parlamentului național și având o dublă calitate – cea de parlamentar român și de observator la Parlamentul European. Fiecărui grup parlamentar îi fusese repartizat un număr de reprezentanți, în funcție de ponderea în Parlamentul României.

În ceea ce privește componența listelor, au existat semnale de la nivel european, transmise partidelor politice, care vizau un anumit tip de continuitate a echipelor de foști euroobservatori. Se considera că Parlamentul European și grupurile politice mari din cadrul lui au făcut un anumit tip de investiție în pregătirea parlamentarilor naționali pentru a înțelege mecanismele de funcționare ale Parlamentului European și, ca atare, cei care au avut calitatea de observatori trebuie să se regăsească, în larga majoritate, pe locuri eligibile în viitoarele candidaturi. În linii generale, partidele au respectat acest tip de indicații „venite de la Bruxelles", cu atât mai mult cu cât, în timpul campaniei electorale, aveau nevoie de sprijinul activ al grupurilor politice.

Principalele grupuri politice mari, PPE și PSE, s-au arătat destul de reticente în ceea ce privește atragerea pe

liste a unor personalități independente din afara partidelor, din sfera sportului, artei, culturii etc., o practică folosită destul de frecvent de partidele din România pentru a capitaliza voturi. Grupurile politice europene sunt interesate, în primul rând, de stabilitatea componenței lor, pentru că raportul de forțe din Parlamentul European, respectiv echilibrul între stânga și dreapta, este dat de numărul compact de voturi. Ca atare, personalitățile independente sunt privite cu o anumită suspiciune.

A existat în cazul Austriei o experiență relativ traumatizantă, atunci când Partidul Socialist Austriac l-a pus drept cap de listă pe un faimos editorialist al cotidianului *Kronen Zeitung*. Ulterior, acesta a părăsit Grupul Socialist, a creat o platformă proprie și a devenit unul dintre cei mai vocali contestatari ai cheltuielilor Parlamentului European.

Încă de la începutul anului 2007 se vehiculau diverse nume „susceptibile" de a ocupa primele locuri pe listele principalelor partide politice. Cum data inițială a alegerilor era mai 2007, negocieri și discuții pe această temă au existat într-o primă fază în primăvara acelui an. Amânarea scrutinului care urma să desemneze reprezentanții României în Parlamentul European a lăsat în suspensie tema listelor pentru europarlamentare. În vara lui 2007 partidele au relansat pe piață diverse ipoteze privind candidații eligibili.

Partidul Democrat

În tabăra democraților a fost avansat numele lui Sorin Frunzăverde ca deschizător de listă. În afara lui, printre posibilii candidați ai PD erau menționați Roberta Anastase,

Sebastian Bodu, Marian Jean Marinescu, Valeriu Tabără, Maria Petre, Maria Zlotea, Grațiela Iordache, Rareș Niculescu sau Monica Iacob-Ridzi. Adrian Videanu a declarat la data de 9 iulie 2007, la finalul Biroului Permanent Național al PD, că până la acel moment s-au depus 65 de candidaturi, lista rămânând însă deschisă. Potrivit acestuia, PD urma să se prezinte la alegerile pentru Parlamentul European (PE) cu o listă de 45 de candidați. Vasile Blaga a fost desemnat drept șef de campanie pentru alegerile europarlamentare.[1]

Roberta Anastase, Monica Iacob-Ridzi, Maria Petre și Marian Jean Marinescu erau la ora aceea euroobservatori. În cazul PD, expectația de locuri, conform scorurilor din sondaje, devenise mult mai mare, pentru că, practic, numărul de observatori europeni fusese pe structura legislativului rezultat în urma alegerilor din 2004, când PD era partenerul minoritar al PNL. Acest lucru a permis democraților să mențină integral fosta echipă de observatori europeni/ europarlamentari, la care să adauge o serie de figuri noi. PD avea la dispoziție, din acest punct de vedere, suficiente locuri eligibile încât să acopere pretențiile de continuitate din partea euroobservatorilor, dar și solicitări din zone diferite.

Partidul Democrat și-a depus lista completă de candidați pentru alegerile europarlamentare la Biroul Electoral Central pe 25 septembrie. Potrivit lui Emil Boc, lista PD cuprindea în proporție de 60% tineri sub 35 de ani, dar și nume cu experiență europarlamentară. Lista Partidului Democrat era configurată astfel: Sorin Frunzăverde, Roberta Anastase, Petru Filip, Monica Iacob-Ridzi, Marian-Jean

[1] Rompres, *Sorin Frunzăverde ar putea deschide lista PD la alegerile europarlamentare*, 9 iulie 2007.

Marinescu, Maria Petre, Rareș Niculescu, Marian Zlotea, Dragoș David, Mihaela Popa, Constantin Dumitriu, Nicodim Bulzesc, Sebastian Bodu.

UDMR și Tőkés László

Una dintre puținele constante ale sistemului de partide românesc a fost multă vreme legată de stabilitatea electorală a UDMR. Uniunea Democrată a Maghiarilor din România a fost prima formațiune de pe scena politică autohtonă care a îndeplinit mai multe criterii, ce indică stabilitatea și soliditatea unui partid politic. UDMR a fost primul partid care a trecut pragul electoral de trei ori consecutiv, în aceeași componență și fără să participe într-o alianță, ci concurând singur în alegeri. Beneficiind de un bazin electoral stabil, reprezentat de românii de origine maghiară, UDMR a avut întotdeauna un electorat țintă bine conturat, nesupus volatilității, față de care nu s-a aflat în pericolul erodării de imagine sau de încredere. Extrapolând, putem afirma că până în 2007 UDMR a deținut „monopol" pe un segment electoral, în care nu a fost concurat de nimeni. Spre deosebire de celelalte partide pentru care alegerile reprezentau finalul unei curse, punctul culminant și decisiv, focusul UDMR a fost mai degrabă cel postelectoral. Cu un procent care i-a asigurat trecerea pragului electoral fără emoții, UDMR a fost un jucător relevant postelectoral, iar miza sa aceea de a deveni parte a guvernării, pentru a-și reprezenta electoratul.

Pentru prima dată în 2007, la alegerile europarlamentare, UDMR a avut un concurent pe segmentul propriu de electorat. Este vorba despre Tőkés László, preotul refor-

mat al cărui nume a rămas în istorie pentru legătura cu momentul declanşării protestelor de la Timişoara, care au aprins scânteia Revoluţiei din decembrie 1989.

Candidatura independentă a lui Tőkés László se bucura de susţinerea FIDESZ. La data de 20 iulie 2007, preşedintele FIDESZ, Viktor Orban, l-a asigurat Tőkés László de tot sprijinul formaţiunii pe care o conduce dacă acesta se va hotărî să candideze independent la europarlamentare. Cei doi s-au întâlnit la Universitatea de vară de la Băile Tuşnad, lucru devenit deja tradiţional. Orban a subliniat, cu acest prilej, că intrarea episcopului reformat pe scena politică contribuie la înnoirea vieţii publice a maghiarilor din Transilvania. *„Noi îl privim pe Tőkés László, cum e văzut în Ungaria preşedintele statului. Are putere de convingere, valori, gândire politică, dar este deasupra luptelor dintre partide. Dacă astfel de personalităţi decid că îşi pot servi comunităţile şi dacă se implică în sfera politicului, atunci pot conta pe sprijinul FIDESZ"*, a afirmat Orban.[1]

Tőkés László era la acea dată preşedinte al Consiliului Naţional al Maghiarilor din Transilvania şi a menţionat că este susţinut pentru europarlamentare de cinci organizaţii civice maghiare.

În septembrie 2007 a existat o negociere între Markó Béla şi Tőkés László, care viza o candidatură comună şi participarea lui Tőkés la alegeri pe lista UDMR. Discuţiile nu s-au finalizat cu un rezultat pozitiv, Tőkés refuzând oferta Uniunii. Potrivit acestuia, punctele de pornire în negocierile dintre cele două părţi au fost total diferite, ceea ce explica, în opinia sa, eşecul dialogului privind o listă comună.

[1] Rompres, *FIDESZ îl sprijină pe Tőkés László dacă acesta va candida independent la europarlamentare*, 20 iulie 2007.

„M-am consultat cu cele șase organizații și cu bisericile tradiționale care mi-au susținut candidatura și am decis că nu putem accepta propunerea UDMR privind lista comună", a spus episcopul reformat. Tőkés a precizat că a refuzat oferta UDMR din mai multe motive, unul fiind acela că Uniunea și-a subordonat propria acțiune de politică externă celei guvernamentale românești: *„UDMR, într-un mod tacit, a renunțat în mare măsură la politica sa externă, renunțând astfel la modalitățile și posibilitatea de a reprezenta interesele comunității maghiare în exterior, independent de guvern, de politica externă a României. De fapt, a subordonat, în mod benevol sau printr-un pact, reprezentarea intereselor comunității maghiare în exterior. Avem nevoie de o reformă radicală în privința reprezentării externe a intereselor maghiare"*.

La rândul său, Markó Béla a explicat că nu împărtășește punctul de vedere al episcopului și că, într-adevăr, cele două părți au viziuni foarte diferite privind această chestiune. *„În anii precedenți, a existat o diferență de viziuni între noi privind retorica folosită de pe plan extern. Noi, într-adevăr, nu am fost dispuși nici un moment să punem în contradicție dezideratele de interes general – ca de exemplu intrarea României în UE – și dezideratele generale ale comunității maghiare. Ceea ce tot timpul a fost o dilemă, recunosc acest lucru"*, a spus Markó Béla. El a adăugat că UDMR este prezent pe plan extern cu un mesaj aparte și acest lucru este susținut și de statutul formațiunii, care este membră în Partidul Popular European.[1]

După decizia lui Tőkés László de a candida independent, UDMR și-a stabilit propria listă, deschisă de senatorul

[1] Rompres, *Cluj: Markó Béla și Tőkés László merg pe liste separate la alegerile europarlamentare*, 06 septembrie 2007.

Frunda György, urmat de Sógor Csaba, Winkler Gyula, viceprimarul din Oradea, Biro Rozalia și de ministrul Attila Korody.

Partidul Național Liberal

În tabăra liberală, în vara lui 2007, cele mai vehiculate nume erau Mihai Răzvan Ungureanu[1] și Adrian Cioroianu. PNL încerca să-l „recupereze" pe fostul ministru de externe, care, în scurta perioadă cât a fost membru PNL, nu a fost perceput nici în exterior, dar mai ales nici în interior ca un om de partid și ca un om al partidului. Păstrându-și mai degrabă postura de „specialist", Ungureanu nu s-a integrat foarte bine în structura partidului, cu care, de altfel, a intrat în divergențe pe parcurs. Votul lui Mihai Răzvan Ungureanu din CSAT pe tema retragerii trupelor din Irak[2] a adâncit ruptura între acesta și PNL. Votul negativ dat de ministrul de externe propunerii făcute de premierul Tăriceanu a fost privit de liberali ca un semnal al apropierii de Traian Băsescu, într-o perioadă în care conflictul dintre primul-ministru și președinte ajunsese la cote maxime. Ulterior, numirea lui Răzvan Ungureanu ca șef al SIE a fost interpretată drept o confirmare a acestei apropieri.

[1] În perioada decembrie 2004–februarie 2007, Mihai Răzvan Ungureanu a deținut funcția de ministru de externe în cabinetul Tăriceanu. În noiembrie 2007 el a devenit director al Serviciului de Informații Externe.

[2] La 30 iunie 2006, Mihai Răzvan Ungureanu, ministrul de externe, și Sebastian Vlădescu, ministrul finanțelor, au votat în ședința Consiliului Suprem de Apărare a Țării împotriva propunerii de retragere a trupelor române din Irak făcută de primul-ministru Călin Popescu-Tăriceanu.

Totuși, în condițiile în care Ungureanu se bucura de o imagine bună la nivelul opiniei publice și de o cotă de încredere importantă, PNL nu a abandonat ipoteza „recuperării" lui Ungureanu în perspectiva alegerilor europarlamentare. În iulie 2007, secretarul general al PNL, Dan Motreanu, a făcut precizări cu privire la acest subiect: *„Mihai-Răzvan Ungureanu a fost de acord să candideze pe prima poziție și nu a pus condiții. Însă, în prezent, este suspendat din PNL deoarece exercită atribuții care nu îi permit să mai fie membru al unui partid. În momentul în care va candida se va reînscrie în PNL"*, a afirmat Motreanu, la finalul ședinței Biroului Politic Central al PNL. Liderii PNL au revalidat criteriile de selecție pentru candidații la alegerile pentru Parlamentul European, care au fost cerute de Coaliția pentru un Parlament Curat, completate cu cele interne ale PNL, referitoare la vechimea în partid, la implicarea și reprezentativitatea politică.[1]

Celălalt nume important cu care liberalii intenționau să se prezinte în fața alegătorilor la scrutinul european era Adrian Cioroianu, care îl înlocuise pe Răzvan Ungureanu în fruntea Ministerului de Externe. De altfel, cei doi s-au aflat în competiție directă pentru funcția de vicepreședinte al PNL la congresul PNL de la începutul anului 2007. Atunci a avut câștig de cauză Adrian Cioroianu, nici el suficient „asimilat" instituțional și organizațional de către PNL, dar considerat o variantă preferabilă din acest punct de vedere lui Ungureanu.

În aprilie 2007, înainte de a deveni ministru, numele lui Cioroianu era o certitudine pe lista candidaților PNL.

[1] Rompres, *Dan Motreanu: Mihai-Răzvan Ungureanu nu a pus condiții pentru a deschide lista PNL de la europarlamentare*, 9 iulie 2007.

Calitatea sa de membru al executivului complica în bună măsură ecuația. *„Nu aș putea să comentez în condițiile în care fac parte din guvern. Mi-e greu, în sensul că nu am avut timp să mă gândesc la așa ceva. Când va fi cazul, dacă va fi cazul, vom discuta"*, a susținut Adrian Cioroianu, prezent la Școala de vară a tinerilor liberali desfășurată la Costinești la finele lunii august 2007.[1]

Dacă PD a optat mai degrabă pentru o soluție politică, incluzând pe listă oameni de partid și oameni de aparat, ceea ce răspundea strategiei de construire a campaniei pe partid și pe „*brand*-ul" Băsescu, PNL a preferat cooptarea pentru primele locuri pe listă a unor personalități din societatea civilă, cu notorietate și favorabilitate, cunoscute în domeniile lor de activitate. După ce variantele Ungureanu și Cioroianu au căzut definitiv, primele două poziții pe listă au revenit unor nume importante din afara partidului, respectiv Renate Weber, fost consilier prezidențial pe afaceri constituționale și juridice și Daniel Dăianu, economist de prestigiu. Aceștia au fost urmați de Adina Vălean și Cristian Bușoi, la acea dată euroobservatori, Ramona Mănescu din partea PNL București, vicepreședintele Tineretului Național Liberal Csibi Magor, istoricul Stejărel Olaru, Iulia Huiu, membră a organizației PNL Sector 1 București, Horia Toma din partea organizației Prahova și de primarul municipiului Baia Mare, Cristian Anghel. Lista a fost aprobată de către Delegația Permanentă a PNL pe 20 septembrie, cu patru abțineri și un vot împotrivă.

Din informațiile pe care le avem, consultanții premierului Tăriceanu recomandaseră cooptarea de către PNL

[1] Rompres, *Cioroianu declară că prezența sa pe lista PNL la euroalegeri depinde de rezultatul moțiunii*, 30 august 2007

pentru alegerile europene a unor personalități din zona civică sau tehnocrată. „*I-am recomandat* (lui Călin Popescu-Tăriceanu – n.a.) *să aducă cât mai mulți oameni noi și din zona societății civile pe liste. Numai că mulți n-au acceptat, lista a fost foarte lungă. Totuși am avut Renate Weber, Daniel Dăianu.*"[1]

Pe 10 septembrie 2007, Biroul Politic al PNL l-a desemnat pe vicepreședintele Crin Antonescu drept director politic al campaniei electorale, Dan Motreanu urmând să se ocupe de partea executivă. Gestionarea comunicării i-a revenit lui Ludovic Orban.[2]

Partidul Social Democrat

La PSD bătălia a fost de departe cea mai intensă, dar în același timp și perceptibilă. La început, problema cea mai critică a fost a deschizătorului de listă. Adrian Severin, care se considera îndreptățit la această poziție, în virtutea prestigiului său din Parlamentul European, era privit de conducerea de atunci a PSD ca având insuficientă forță de tracțiune pentru alegerile ce urmau să aibă loc. Într-o primă fază, ca rezultat al unor sondaje, s-a pus problema ca lista pentru europarlamentare să fie deschisă de personalități ale partidului, care beneficiau de cea mai mare notorietate și mai ales percepție pozitivă, respectiv Vasile Puşcaş, Victor Ponta și Titus Corlățean.

[1] Dan Andronic, *Interviu de cercetare*, 24 noiembrie 2010.

[2] Vezi *http://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1030230-crin-antonescu-conduce-campania-pnl-pentru-europarlamentare.htm*

Surse din interiorul formațiunii au afirmat chiar că lui Victor Ponta i s-ar fi condiționat prezența soției pe lista pentru Parlamentul European de propria sa candidatură, cel puțin de formă. A urmat un proces de negociere internă, relativ complicat, în care au fost angrenate diferite forțe interne și externe. În urma acestui proces, Vasile Puşcaş, căruia, cel puțin în mod public, conducerea PSD îi oferise nominalizarea, s-a retras dezamăgit. În ziua în care PSD anunța depunerea moțiunii de cenzură împotriva cabinetului Tăriceanu, Puşcaş își făcea publică decizia de a se retrage. *„L-am anunțat pe președintele PSD, Mircea Geoană, că nu voi candida pe lista PSD pentru alegerile europarlamentare, pentru faptul că nu există niciun fel de strategie. L-am întrebat pe președintele PSD dacă există o astfel de strategie și am dorit să știu în ce constă aceasta. Nu am primit un răspuns în această privință*", a spus Vasile Puşcaş.[1]

La scurt timp, Victor Ponta a luat o decizie similară, renunțând la candidatură. S-a ajuns astfel la o formulă cu Titus Corlățean cap de listă, deși ea era cel puțin ciudată, acesta îndeplinind la vremea respectivă funcția de secretar general al partidului. Până la urmă, uzând mai ales de presiunea externă, Adrian Severin a reușit să nu coboare mai jos de locul doi.

Seria schimbărilor din componența listei social-democraților nu s-a oprit însă aici. Ea a continuat până în ziua prevăzută de lege pentru depunerea ei la Biroul Electoral. Astfel, după ce luni Biroul Permanent Național al PSD validase o anumită ordine a candidaturilor pentru Parlamentul European, în seara aceleiași zile deputatul Radu Podgoreanu,

[1] Rompres, *Vasile Puşcaş: L-am anunțat pe Mircea Geoană că mă retrag de pe lista pentru europarlamentare*, 24 septembrie 2007.

europarlamentar și fost președinte al Comisiei de politică externă a Camerei Deputaților, plasat doar pe locul al 13-lea, deci neeligibil, a notificat în scris conducerea partidului că renunță la candidatură. Întrebat de ziarul *Cotidianul* despre retragerea colegului său de partid, europarlamentarul Dan Mihalache (întâmplător unul dintre autorii acestei cărți), care figura pe locul 10 pe aceeași listă, a catalogat gestul lui Radu Podgoreanu ca fiind *„de bun-simț"* și a acuzat conducerea partidului de *„mârlănie"*. *„Ca europarlamentar și ca fost președinte al Comisiei de politică externă, i se putea găsi o poziție mai confortabilă pe listă. Și dacă nu i se găsea, se putea discuta cu el. Din păcate însă, cel puțin la anumite paliere ale conducerii PSD, s-a instaurat un stil politic oarecum lipsit de solidaritate. Tradus, asta înseamnă mârlănie. Se mizează foarte mult pe faptul că lumea va tăcea la infinit"*, a declarat Mihalache.[1] A doua zi dimineața, conducerea PSD a anunțat că Dan Mihalache a fost retras de pe lista de candidați ai partidului pentru Parlamentul European. Mircea Geoană a declarat că l-a exclus pe acesta de pe listă *„pentru că a avut, nemulțumit de poziția pe care se afla, o ieșire inacceptabilă și un comentariu inacceptabil politic"*. Întrebat când a luat această decizie, Geoană a răspuns: *„Azi în biroul meu, la auzul acestor comentarii."*

Fiind vorba de o chestiune care privește pe unul dintre autorii acestei cărți și ca atare implică un grad mare de subiectivism, nu vom detalia acest episod. El descrie însă parte din mecanismul de desemnare a candidaților pentru PE, dar și începutul unui sistem de decizie discreționar în interiorul PSD.

[1] http://www.news20.ro/articol_Dan-Mihalache_-eliminat-de-pe-lista-PSD-pe-motiv-de-_marlanie__1410.html.

În detrimentul europarlamentarilor în funcție, care aveau deja experiență în instituțiile europene, conducerea PSD a preferat să încheie „alianțe strategice" cu organizația de femei și cu cea de tineret, oferind acestora locul trei, respectiv locul cinci. Pentru poziția rezervată tineretului s-a organizat un simulacru de concurs, arbitrat de gazetari.

Lista finală a PSD era deschisă de secretarul general, Titus Corlățean. Pe locurile următoare se aflau Adrian Severin, Rovana Plumb, Daciana Sârbu, Cătălin Nichifor, Adriana Țicău, Ioan Mircea Pașcu, Gabriela Crețu, Corina Crețu, Victor Boștinaru.

Nervozitatea în ceea ce privește alcătuirea listelor era, în cazul Partidului Social Democrat, puternic amplificată de sondajele de opinie, care indicau un scor previzibil în jur de 20%. Acest lucru însemna că în PSD, spre deosebire de PD, care se gândea la mărirea numărului său de europarlamentari, așteptarea era mai degrabă în direcția a 6, maxim 8 mandate în Parlamentul European, în condițiile în care acesta dispunea de 12 reprezentanți ca euroobservatori. Prin urmare, probabilitatea unei compresii numerice a făcut ca tensiunea să crească. Până la urmă, deși a obținut doar 23% din sufragiile electoratului, PSD-ului i-au fost repartizate 10 mandate, cu doar două mai puțin în raport cu perioada anterioară. Acesta a fost jocul redistribuirii mandatelor, ca urmare a situării PRM sub pragul electoral.

În linii generale, lista reflecta diferitele tipuri de influențe existente la momentul respectiv în partid. Organizații mai puternice, cu vicepreședinți ai partidului mai influenți, precum Galați, au reușit să-și impună candidații, respectiv pe Adriana Țicău, în primele 6 locuri. Interesant este că acei candidați favoriți ai fostului președinte Iliescu, respectiv Corina Crețu și Ioan Mircea Pașcu, figurau doar

pe locurile șapte și nouă, ceea ce, conform sondajelor de opinie, îi plasa într-o poziție de semieligibilitate. O analiză a Institutului Pro din septembrie 2007 considera lista finală a PSD nu rezultatul unui consens general, ci mai degrabă un compromis.[1]

Partidul Liberal Democrat

Alegerile europarlamentare erau primul test electoral la care se prezenta noul partid desprins din PNL. Acesta miza pe numele lui Theodor Stolojan, care a și fost, de altfel, primul pe listă. El era urmat de rectorul Universității „A.I. Cuza" din Iași, Dumitru Oprea, de senatorul Nicolae Vlad Popa și de Daniel Funeriu, un nume la acea dată puțin cunoscut. Miza pentru PLD era multiplă. Pe de-o parte, trecerea pragului electoral transforma PLD dintr-un competitor marginal și cu potențial incert, într-unul de luat în calcul, mai ales pentru PNL cu care se afla în „război" direct. Așa cum obținerea unui indice de sub 5% ar fi lăsat PLD într-o zonă periferică, în afara jocului de putere și l-ar fi obligat, practic, la soluții alternative, în speță „dizolvarea" într-o altă formațiune. Pe de altă parte, transformarea sa într-un actor politic relevant putea complica ecuația politică și oferi un avantaj strategic lui Traian Băsescu. În fine, cu ocazia acestor alegeri își juca soarta politică și Theodor Stolojan, perpetua „speranță" a românilor, omul „providențial" văzut mereu ca fiind potrivit să preia frâiele economiei sau politicii, dar care, cu excepția

[1] Institutul Pro, *Liste pentru europarlamentare*, septembrie 2007.

celor câteva luni în care a fost prim-ministru (1991–1992), a ratat toate șansele de a împlini orice așteptări.

Alte partide

Pe 25 septembrie și-a anunțat lista și Partidul România Mare (PRM). Astfel, primii cinci candidați PRM au fost senatorul de București Eugen Mihăescu, deputatul de Brăila Daniela Buruiană-Aprodu, deputatul de Gorj Petre Popeangă, senatorul de Neamț Viorica Moisuc și deputatul de Brașov Cristian Stănescu. Pe următoarele locuri s-au aflat candidații desemnați de filialele județene PRM, în special foști senatori și deputați.

Partidul Conservator a „aruncat" în lupta pentru un loc la Bruxelles 45 de candidați. Prima pe listă a fost Maria Grapini, urmată de Irinel Popescu și Florin Anghel, lista de susținători având peste 400.000 de semnături.

Printre partidele neparlamentare care au depuse liste s-au numărat PNȚCD (reprezentat de fostul ministru al integrării Alexandru Herlea, vicepreședintele partidului Radu Munteanu, președintele organizației Timiș, Marius Popovici, și fostul deputat Vasile Lupu); PNG (în frunte cu Gigi Becali), PIN (Lavinia Șandru), Partidul Verde, Partidul Alianța Socialistă.

Privind retrospectiv, configurația finală a listelor pentru europarlamentare a fost un compromis între nevoia de vizibilitate/ notorietate a candidaților și satisfacerea diferitelor grupuri de influență din interiorul partidelor politice, inclusiv de la nivelul organizațiilor teritoriale.

Campania electorală

Teme naționale versus teme europene. Strategiile și ofertele partidelor politice

Prima campanie electorală pentru alegeri europene desfășurată în România a fost profund marcată de teme naționale și de contextul politic intern. Pe fondul unei preocupări și al unui interes public scăzut pentru problematica europeană, lunile de precampanie și campanie au fost dominate de aceleași dezbateri de natură internă și de conflictele politice care au caracterizat întregul mandat 2004-2008. Așa cum arată și experiența celorlalte state europene, electoratul acordă o semnificație redusă alegerilor europene, în condițiile în care Parlamentul European este perceput ca o instituție fără implicare directă în promovarea și apărarea intereselor electoratelor naționale.

În campania din 2007, legătura cu tematica europeană a fost mai degrabă tangențială, partidele centrându-și atenția pe temele de interes intern sau cel mult pe poziționarea României ca membră a Uniunii Europene. În același timp, succesiunea de evenimente interne și suprapunerea cu referendumul pentru votul uninominal au fost elemente suplimentare ce au direcționat sensul campaniei. Ca și în cazul referendumului pentru suspendarea sa, când a reușit să fie cel care dictează agenda campaniei, și în cazul alegerilor europarlamentare, prin convocarea concomitentă a referendumului cu privire la sistemul electoral, președintele Băsescu a impus o temă suplimentară pe agendă și a putut participa activ la campanie, eludând prevederea care interzice șefului statului acest lucru.

În strategia lor electorală, partidele s-au folosit de arsenalul politic și de atuurile proprii. **Astfel, PD și PLD și-au construit campania în jurul personalităților cu care erau identificate politic, Traian Băsescu, respectiv Theodor Stolojan. PSD a mizat pe de-o parte pe votul politic, de partid, iar pe de altă parte pe teme sociale, de stânga, în timp ce PNL a construit o campanie politică bazată pe mesajul promovării României în Europa.**

Importanța scrutinului din noiembrie 2007 pentru dinamica politică internă era dată nu atât de componenta sa „europeană", cât de momentul său, acesta fiind prima confruntare directă a partidelor cu electoratul, după alegerile din 2004.

Alegerile europarlamentare erau, așadar, un test politic pe două planuri. **În primul rând, toate formațiunile au suferit mutații interne, schimbări de *leadership* și strategie, a căror eficiență urma să fie măsurată pentru prima dată după 2004 într-o rundă electorală.** După succesul comun din 2004, PD și PNL participau singure în alegeri și se aflau pe poziții divergente. După o perioadă internă tulbure, în care și-a căutat cadența și direcția, PSD-ul lui Mircea Geoană dădea prima bătălie electorală post-2004. PLD, proaspăt apărut, rămânea o necunoscută a scenei politice.

În al doilea rând, europarlamentarele constituiau un test intermediar înaintea alegerilor locale și parlamentare programate pentru 2008. În raport cu rezultatul acestora, partidele aveau posibilitatea să-și ajusteze strategiile și tacticile în perspectiva mai complicatului an electoral 2008.

Alegerile europene aveau așadar un caracter mai degrabă „secundar", lucru obișnuit și la nivelul celorlalte state

ale Uniunii Europene. Scrutinul european era privit ca un bun indicator al „puterii" deținute de partide în statele naționale. De aceea, europarlamentarele au fost percepute, din anumite puncte de vedere, ca un „al doilea rând de alegeri naționale".

Partidul Democrat a mizat foarte mult pe votul politic și pe ascendentul oferit de asocierea cu Traian Băsescu, ale cărui cote de popularitate și favorabilitate rămâneau ridicate după succesul de la referendumul de suspendare. Campania democraților a fost construită în jurul imaginii șefului statului.

PSD a intrat în campania electorală pentru Parlamentul European cu programul *„România socială – România europeană"*, care prezenta „eșecurile" guvernării, împreună cu soluțiile social-democraților în domenii precum sănătatea, educația, cercetarea-dezvoltarea, agricultura.[1]

Adoptând un set de mesaje și propuneri de stânga, PSD considera că alegerile europarlamentare sunt în primul rând despre România și despre problemele românilor. De aceea, echipa social-democrată avea ca obiective: salarii mai mari pentru muncă cinstită; acces egal la sănătate pentru toți; școli moderne și sigure pentru toți copiii; prioritate acordată familiei și creșterii copiilor; mai mulți bani europeni în România; în Europa cu o nouă clasă politică; România, o voce puternică în Europa; pensii mari după o viață de muncă; renașterea satului românesc; economie puternică, locuri de muncă sigure și bine plătite.[2]

[1] Rompres, *PSD vrea să obțină la europarlamentare o treime din locuri*, 22 noiembrie 2007.

[2] Vezi *www.europsd.ro*, „Oferta PSD pentru alegerile europarlamentare".

Toate acestea puteau constitui la fel de bine obiectivele unui program de guvernare social-democrat. De altfel, liderii PSD au declarat public faptul că vor folosi în campania pentru alegerile europene exclusiv teme de politică internă, principala fiind „bani pentru pensionari". PSD a încercat să exploateze electoral acest subiect și în contextul în care la nivelul legislativului era în discuție problema bugetului.

Mircea Geoană a anunțat, la data de 17 octombrie, că **PSD i-a pus o condiție lui Călin Popescu-Tăriceanu pentru a-i susține bugetul asigurărilor sociale**, și anume aceea de a da bani pensionarilor pentru tichetele CFR neutilizate. *„Primul-ministru și-a ținut partea leului din fondul de rezervă al guvernului. Un buget echivalent cu cel al apărării naționale este ținut de Tăriceanu la discreția sa pentru scopuri politice. De acolo sunt bani suficienți pentru a putea să rambursăm pensionarilor bonuri valorice în schimbul tichetelor de călătorie nefolosite. Nu este o sumă mare. Nu este un efort deosebit."* Geoană a precizat că PSD are „cinci mari categorii de amendamente" la buget: prima este legată de situația pensionarilor, a doua – de situația profesorilor și a sistemului de educație, a treia este din zona de sănătate și medicamente compensate și gratuite, a patra privește problemele legate de absorbția fondurile europene și a cincea – acordarea de burse pentru studenți și elevi, burse sociale pentru cei care provin din familii cu venituri modeste.[1]

De cealaltă parte, campania PNL a ținut cont de trei parametri, pe care liberalii au căutat să-i valorifice. În primul

[1] *Gândul*, „Orientare Geoană, în turneu prin vârsta a treia", „Bani pentru pensionari", „principala temă de campanie a PSD la europarlamentare", 18 octombrie 2007.

rând un mesaj unitar, rezultat din numeroase cercetări sociologice. *„Promovăm România"*, care a fost tema centrală, a beneficiat de o precampanie asumată de Tineretul Național Liberal și a fost transformat în slogan și mesaj de campanie. Sub această umbrelă a fost construit un set de mesaje adiacente: *„EU promovez România"*, *„Promovăm oamenii, produsele și valorile României."*

În al doilea rând, PNL a mizat pe statutul de partid aflat la putere și a încercat să puncteze realizările de până atunci ale guvernării liberale, care erau în acord cu promisiunile făcute în campania din 2004. Una dintre acestea privea mărirea pensiilor, temă pe care atât PNL, cât și PSD au asumat-o, fiecare dorind să capitalizeze de pe urma ei.

În al treilea rând, competiția pe partea dreaptă a spectrului politic, devenită mai complicată prin intrarea în joc a PLD, a obligat PNL la găsirea unor formule de identificare cu dreapta. Astfel, definirea PNL ca „singur partid autentic de dreapta" venea în contrast cu „impostura" PD și PLD.

Referitor la campania PNL, Dan Andronic ne-a declarat: *„A fost o campanie la nivel național clasică. Nu s-a încercat o segmentare a zonelor. S-au încercat niște turnee, dar n-au avut efect. Exista și o anumită reticență din partea candidaților proveniți din societatea civilă de a se asocia cu partidul, de a susține anumite lucruri. Tot timpul a fost o problemă și asta e o problemă cu oamenii noi care-ți vin în partid. Unu, cum ți-i acceptă structura și cum îi susține, doi, cum se integrează ei în noua formulă. Dăianu a fost un exemplu foarte dificil. Apărea la televizor și critica guvernul. Pe de altă parte e un foarte bun economist și a fost un beneficiu pentru modul în care a fost asimilat de partid."*[1]

[1] Dan Andronic, *Interviu de cercetare*, 24 noiembrie 2010.

În fine, în ce privește PLD, oferta electorală era însuși Theodor Stolojan, prezentat drept „cel mai bun". Identificarea cu acesta, care se bucura de o cotă mare de încredere publică, a fost vehiculul menit a propulsa PLD dincolo de pragul de 5%. Într-un fel, adversarii și mai ales PNL au subestimat potențialul PLD și cota electorală pe care acesta o putea atinge.

Slogane de campanie

Sloganele alese de partide au avut câteva caracteristici. Majoritatea s-au referit la România, de regulă prin raportare la ideea de „Europa". Ele sunt, cel puțin în cazul celor mai importante formațiuni, oglinda tipului de strategie asumată – bazată fie pe un personaj, fie pe mesaje publice în acord cu identitatea politică.

Concret, PD a ieșit la rampă ceva mai târziu decât celelalte partide, fiind singurul al cărui slogan nu era cunoscut la începutul campaniei. În europarlamentare, democrații au încercat să sugereze girul pe care Traian Băsescu îl acorda listei lor, deși acesta, ca șef al statului, era ținut de interdicția de a face campanie în mod explicit. Astfel, afișele electorale ale PD înfățișau candidații democrați sub forma unei clase al cărei diriginte (fără poză) era absent pe motiv că era *„ocupat cu referendumul"*. Mesajele de pe afiș erau *„Am învățat de la cel mai bun"* și *„Pregătiți pentru Europa"*.

De altfel, Traian Băsescu nu s-a sfiit să-și afirme implicarea în campania pentru europarlamentare prin convocarea concomitentă a referendumului. În emisiunea „Nașul" de la postul de televiziune B1 TV, din 31 octombrie 2007, Băsescu a declarat: *„Nu fac niciun secret din a vă spune că*

la fel de bine am înțeles că lansarea referendumului simultan cu alegerile europarlamentare e de natură să se constituie într-un sprijin față de partidele care mă susțin, fie că vorbim de PD, fie că vorbim de PLD."[1]

PLD a mers pe rețeta sloganelor centrate pe un personaj: „*Votează Stolojan! Îl meriți pe cel mai bun*", „*Dacă-i Europa, Stolojan să fie!*", „*Toți pentru unul, toți pentru Theodor Stolojan.*" De altfel, în afara lui Gigi Becali, Stolojan a fost singurul președinte de partid intrat în competiția pentru europarlamentare. Mesajul a fost accentuat prin conectarea cu votul uninominal. Îndemnul „*Alege uninominal!*" a fost adăugat sloganului PLD.

Sloganul PSD în campania din 2007 era mai degrabă unul adaptat contextului intern decât scrutinului european. „*Pentru o Românie puternică și echitabilă!*" voia să sugereze dimensiunea socială, de stânga, a programului PSD. Lui i se adăuga un al doilea slogan – „*Tu faci oferta*". Acesta reflecta intenția ca programul electoral al candidaților social-democrați să fie adaptat în funcție de propunerile primite de la cetățeni. Tactica de campanie a PSD, așa cum se arată într-un raport al Institutului „Ovidiu Șincai", a constat într-o combinație de campanie din ușă în ușă cu organizarea unor manifestări electorale de prezentare a candidaților. Campania *out door* a fost una minimală.[2]

Sloganul general al PNL a fost „*EU promovez România. Tu?*". Pentru contexte particulare, acesta a fost nuanțat, însă tot pe ideea de a „promova". Verbul *a promova* era

[1] Institutul „Ovidiu Șincai", *op.cit.*, p. 15.

[2] Institutul „Ovidiu Șincai", *Raport de analiză politică. Alegerile europene, referendumul consultativ – semnificații, consecințe, recomandări*, p. 10.

pus în relație cu diferite elemente în funcție de varii contexte sau grupuri țintă: produsele românești pentru zona rurală, agricultură; valorile, tradițiile etc.

Explicația acelui „*Tu?*" adăugat la finele sloganului, pe care unii nu l-au înțeles, iar alții l-au considerat arogant este, de fapt, mult mai simplă. Este rezultatul intervenției orgoliului politic peste strategii și peste cei care le gândesc, indiferent cine ar fi aceștia. Sloganul inițial al PNL a fost „*EU promovez România*", testat în numeroase cercetări sociologice și în jurul căruia era deja construită și lansată pe piață o campanie. Momentul deciziei politice finale a fost aproape de a răsturna întreaga strategie, datorită obiecției formulate de unii dintre liderii politici ai partidului cu privire la absența unei adresări directe către electorat. Liderii respectivi au considerat că astfel formulat sloganul nu realizează o conexiune suficient de strânsă cu publicul.

Adăugarea în coada sloganului „*Eu promovez România!*" a întrebării „*Tu?*" a fost un compromis între echipa de strategie, care pleda pentru formula rezultată din focus grupuri și liderii politici, care considerau că, pe baza experienței proprii, intuiesc mai bine așteptarea electoratului.

Despre istoricul stabilirii sloganului „*Promovăm România!*", Dan Andronic, direct implicat în campania liberalilor, a explicat: „*În primul rând am căutat să vedem care este caracteristica liberalilor la acel moment. Important era faptul că România mergea înainte. Atunci s-a construit în zona asta. «Promovăm România!» avea avantajul că includea și o oarecare valență externă, pentru că exista un concept puternic mai larg ca România să devină a 7-a putere economică a Europei. Era o țintă pe care premierul și-a asumat-o. Ideea a fost că promovăm România în Europa. Nu facem altceva decât*

că împingem valorile românești în zona europeană. A mers foarte bine în sondaje."[1]

Procesul de decizie în ceea ce privește adoptarea sloganului PNL este un exemplu tipic de „conflict" între zona de consultanță și *leadership*-ul politic al partidelor, tentat să se substituie primei. Pe măsură ce campaniile electorale s-au „profesionalizat" și în România, în sensul cooptării de experți și consultanți, mulți dintre ei străini, cele mai importante partide s-au confruntat, nu de puține ori cu o dilemă aparte: până unde poate merge și este utilă „rețeta" oferită de consultanța externă, bazată pe niște principii standard și unde trebuie să intervină decizia politică, experiența proprie, intuiția și autenticitatea omului politic, respectiv ale candidatului.

Probabil că răspunsul este undeva la mijloc. O „rețetă" de campanie și preluarea mimetică a unor mesaje testate în focus grupuri nu este deloc suficientă pentru a asigura succesul. Așa cum nici „campania în orb", bazată pe intuiție și lipsită de rigoare, nu poate duce la un rezultat fericit.

Experiența ultimilor 20 de ani ne arată că multe erori au fost comise pentru că oamenii politici și-au asumat și rolul de consultanți, analiști, strategi, calificați la locul de muncă și au considerat că experiența lor este suficientă. În alte situații, a existat tentația de a folosi exclusiv „rețete" standard, prin asimilarea disciplinată de idei și mesaje furnizate de consultanți. Candidații au uitat să fie ei înșiși în momente politice cheie, când ar fi fost nevoie de acțiuni ferme și decizii personale prompte. Dar despre aceste aspecte vom mai avea ocazia să vorbim în paginile cărții noastre.

[1] Dan Andronic, *Interviu de cercetare*, 24 noiembrie 2010.

Revenind la slogane, liberalii au avut o surpriză în momentul în care un alt slogan testat de PNL în focus grupuri și care ocupase locul doi între opțiuni, după *„Promovăm România"*, a apărut pe materialele de campanie ale PNȚCD. *„Rămân român în Europa"* a fost sloganul sub care și-au desfășurat campania țărăniștii grupați în jurul lui Marian Miluț, care la vremea respectivă deținea „legitimitatea ștampilei" în războiul intra-PNȚCD. Mai puțin inspirate au fost materialele grafice ale acestora, în care candidații erau prezentați încălțați în opinci, pentru a sublinia păstrarea tradiției românești.

La alegerile europarlamentare Partidul Conservator s-a prezentat singur, nu în alianță cu PSD, așa cum obișnuise publicul. Sloganul conservatorilor a fost *„Stop nedreptății. Afirmă-te, române!"*. El pornea, din perspectiva PC, de la nevoia raportării cu încredere și demnitate la Europa, în condițiile în care România devenise stat membru al UE și, prin urmare, avea un raport de egalitate cu celelalte țări membre. Printre temele de campanie ale candidaților conservatori s-au numărat sărăcia, salariile mici, educația, sistemul sanitar, mediul de afaceri, tradițiile și mediul.

UDMR a venit cu două slogane, *„Împreună pentru Europa"* pe materialele în limba română și *„Noua descălecare"* pe cele în limba maghiară. În campania electorală a fost lansată *Proclamația de la Târgu-Mureș*, având un caracter autonomist, probabil pentru a găsi un echilibru în raport cu mesajele lui Tőkés László. Chiar și plasarea în fruntea listei a unor nume grele, respectiv György Frunda și a lui Sógor Csaba, și el pastor, cu luări de poziție din același registru ca și Tőkés, trebuie interpretată în lumina competiției cu acesta din urmă pe zona de electorat maghiar.

PRM a optat pentru formula „*Cu România Mare într-o Europă unită*". Atât campania, cât prezența publică a candidaților a fost puțin consistentă. Două idei s-au regăsit în discursul PRM: importanța alegerilor pentru Parlamentul European și nevoia disocierii de influența lui Traian Băsescu asupra lor.

PNG a mers în campanie sub deviza „*În slujba Crucii și a Neamului Românesc*". Campania sa electorală a fost puțin vizibilă, fără evenimente majore, principalele ieșiri publice constând în participarea lui Gigi Becali la manifestări organizate de alți actori (slujbe religioase, împlinirea a 20 de ani de la revolta muncitorilor de la Brașov etc.).

Un alt actor electoral minor, Partidul Inițiativa Națională, a adoptat sloganul „*Ne batem pentru România*", care nu i-a adus însă un câștig electoral.

Candidații în campanie

Campania pentru alegerile europarlamentare n-a avut nici diversitatea celei pentru locale, nici miza politică a celei pentru parlamentul național și nici gradul de tensiune și spectaculozitate a celei prezidențiale. **Am putea spune că a fost mai degrabă una de rutină, în care partidele și candidații au bifat, rând pe rând, câteva tipuri principale de acțiuni și manifestări publice.** Începând de la mitinguri și lansări oficiale, continuând cu campanii sub umbrela cărora s-au desfășurat diverse acțiuni și încheind cu turneele prin țară, întâlnirile cu alegătorii, participările la evenimente publice formale sau informale. O parte dintre acestea au avut loc în perioada de precampanie și au prefațat ceea ce avea să urmeze.

O primă categorie de acțiuni specifice în această perioadă au fost lansările de candidați, respectiv programe politice și mitingurile. Pentru prezentarea candidaților partidele au ales manifestările „de forță", cu activul de partid, duplicate în unele cazuri și la nivel local.

În data de 23 octombrie, PSD și-a lansat oficial candidații la europarlamentare, la Palatul Parlamentului. Mircea Geoană le-a spus cu această ocazie celor peste 1.000 de participanți că au de ales între „falșii amici de dreapta și prietenii de stânga."[1] Două zile mai târziu, a avut loc o lansare a candidaților PSD București, care s-a dorit de mai mare anvergură decât cea de la Palatul Parlamentului, ceea ce exprima un anumit tip de individualizare a organizației de București. Președintele acesteia, Marian Vanghelie, l-a invitat și pe Traian Băsescu[2], mai degrabă în glumă, dar președintele a răspuns cu prezență de spirit provocării lui Marian Vanghelie. Mulți dintre liderii PSD au considerat invitarea lui Traian Băsescu ca fiind o gafă a lui Marian Vanghelie.

În fața social-democraților, Traian Băsescu nu s-a sfiit să-și promoveze temele proprii și nici să-l atace direct pe președintele de onoare al PSD, Ion Iliescu, spunând: *„În 1990, aici se mulțumea minerilor, iar astăzi, tot aici, discutăm de alegeri europarlamentare și vot uninominal."*[3] Fostul președinte Ion Iliescu i-a replicat șefului statului că nu îi e rușine de propriul său trecut, i-a amintit acestuia că deținea

[1] http://www.realitatea.net/social-democratii-si-au-lansat-candidatii-la-europarlamentare_104376.html

[2] http://www.realitatea.net/presedntele-basescu-a-sosit-la-lansarea-candidatilor-psd-bucuresti_105122.html

[3] http://www.realitatea.net/traian-basescu-l-a-atacat-pe-ion-iliescu-in-fata-social-democratilor_105201.html.

funcții importante în stat în timpul primelor două mineriade și a taxat drept cinism și lipsă de bun-simț îndemnurile la reformare internă adresate de Traian Băsescu PSD. *„Își permite să atragă atenția că noi trebuie să ne reformăm. Ce înseamnă asta în viziunea lui știm cu toții, dar trebuie să manifeste mai mult respect. Abține-te și manifestă respect!"*, a declarat Iliescu.[1]

Practic, manifestarea PSD București a fost dominată de prezența lui Traian Băsescu, care a eclipsat total mesajele legate de alegerile europene.

Candidații Partidului Liberal Democrat (PLD) pentru alegerile europarlamentare și-au prezentat, pe 19 octombrie, în fața a aproximativ 1.000 de membri ai formațiunii politice din toată țara, principalele obiective și temele pe care le vor urmări în campanie, sloganul și imnul, în cadrul unui eveniment din care nu au lipsit materialele promoționale și discursurile critice la adresa guvernului Tăriceanu. Președintele executiv al liberal-democraților și șeful campaniei electorale pentru europarlamentare, Gheorghe Flutur, i-a încurajat pe militanții prezenți la manifestare, spunând că *„PLD va câștiga"*, deoarece are ca atu prezența lui Theodor Stolojan în fruntea listei. Flutur s-a declarat convins că PLD va produce surprize la alegerile din 25 noiembrie, pentru că *„este un partid ambițios"* și că Stolojan va fi „liderul de facto" al eurodeputaților români.[2]

Liberal-democrații au inaugurat efectiv campania electorală printr-un eveniment sportiv. Manifestarea, intitulată

[1] http://www.realitatea.net/iliescu-catre-basescu–abtine-te-si-manifesta-respect_105217.html.

[2] Rompres, *Liderii PLD au dat startul pentru campania electorală*, 19 octombrie 2007.

„Startul spre Europa", a constat în deplasarea pe biciclete a mii de membri ai PLD, din diferite orașe reședință de județ, spre vest, coloanele urmând să fie conduse de președinții organizațiilor locale. [1]

După un eveniment de prezentare a candidaților desfășurat la Palatul Parlamentului, PNL a ales un alt tip de manifestare pentru a-și face publică platforma electorală, preferând un cadru oficial, în locul unui miting electoral. Lansarea programului liberal a îmbrăcat forma unei dezbateri moderate de ministrul Varujan Vosganian.

Numărul 1 pe lista candidaților PNL la euroalegeri, Renate Weber a afirmat cu acea ocazie că fiecare dintre candidații PNL are subiecte proprii pe agenda de campanie și a anunțat că ea nu va face campanie la televiziunile naționale, ci în teritoriu. „*În strategia noastră de campanie ne-am propus să mergem foarte mult în țară, să avem foarte multe întâlniri cu oameni, discuții la radiourile și televiziunile locale. Cred că la nivel local vom găsi mai mult interes pentru temele europene*", a susținut Renate Weber.[2]

Prezentarea candidaților PNL s-a concretizat ulterior printr-un turneu al acestora în marile orașe, care au cuprins fie lansări în prezența activului de partid, fie mitinguri electorale. Printre orașele cuprinse în acest turneu s-au numărat Baia Mare, Arad, Iași, Târgoviște, Râmnicu Vâlcea, Constanța.

Fiecare dintre partidele mari conectate la familiile politice europene au parcurs exercițiul invitării liderilor

---

[1] Rompres, *PLD dă startul spre Europa de pe bicicletă*, 25 octombrie 2007.

[2] Rompres, *Liberalii și-au lansat platforma electorală*, 26 octombrie 2007.

acestora în diferite acțiuni de campanie electorală. Prezența cea mai consistentă din punctul de vedere al importanței funcțiilor deținute în forurile europene a fost cea liberală. Astfel, în sprijinul candidaților PNL au venit atât Pat Cox, fost președinte al Parlamentului European, cât și Graham Watson, conducătorul Grupului ALDE din Parlamentul European. PSD l-a chemat în susținerea sa pe Poul Nyrup Rasmussen, președintele Partidului Socialiștilor Europeni, precum și pe alți europarlamentari proeminenți din Grupul Socialist.

Desigur, poate fi discutată eficiența electorală a acestor prezențe externe. Cel mai probabil ea a fost redusă, spre nulă, nefiind vorba de personalități ale vieții politice internaționale foarte cunoscute în România, cum ar fi fost spre exemplu Bill Clinton, George Bush, Tony Blair. Invitații partidelor politice românești erau oameni importanți în sistemul european, dar cu o influență care se exercită mai degrabă pe coridoarele de la Bruxelles decât asupra opiniei publice europene. Prezența unor reprezentanți ai familiilor politice în campania pentru Parlamentul European a rămas un punct de bifat, atât pentru aceștia, interesați în mod direct de rezultatul alegerilor din România, din unghiul echilibrelor în PE, cât și pentru formațiunile politice autohtone. Aceste prezențe doreau să transmită electoratului ideea că partenerii români au sprijin la Bruxelles și vor avea influență în structurile politice europene.

Dacă judecăm în termenii aportului factorului extern, probabil că Tőkés László a dispus de sprijinul cel mai eficient electoral. Acesta s-a bucurat de un suport explicit și consistent, manifestat inclusiv prin participarea, alături de el, a lui Viktor Orban, președintele FIDESZ, într-un

turneu în 3 județe – Bihor, Baia Mare și Satu Mare, desfășurat la finele lunii octombrie.[1]

Un tip special de concurență pe zona electoratului maghiar s-a încercat a fi candidatura lui Csibi Magor. Aflat pe locul 6 pe lista PNL, acesta a avut ca obiectiv particular atragerea unei părți din electoratul de origine maghiară, uzând de teme liberale. Candidatul PNL a fost foarte activ în campanie, inclusiv în Covasna și Harghita. Csibi Magor a declarat pe 29 octombrie, la Sfântu Gheorghe că în cazul în care va intra în Parlamentul European va milita pentru sprijinirea întreprinzătorilor și celor care pun pe piață produse alimentare tradiționale, care sunt sută la sută naturale, dar și pentru o mai bună protecție a consumatorului. El a susținut, totodată, schimbarea modului de etichetare a produselor, considerând că cel practicat la ora actuală în România nu este suficient de explicit.[2]

În cadrul evenimentelor de campanie, candidații diverselor partide au vorbit și despre situația românilor din străinătate, mai ales pe fondul „crizei italiene" aflate în desfășurare. În octombrie 2007, o crimă oribilă a zguduit Italia, autorul ei fiind un român de origine romă, pe nume Romulus Mailat. Reacția publicului italian, ca și a autorităților italiene, la adresa emigranților a fost foarte vehementă. Guvernul italian a aprobat o ordonanță prin care imigranții infractori puteau fi

[1] Rompres, *Bihor: Tőkés László, în campanie prin trei județe, însoțit de Viktor Orban*, 26 octombrie 2007.

[2] Rompres, *Covasna: Eurocandidatul Csibi Magor, în favoarea produselor autohtone*, 29 octombrie 2007; Rompres, *Harghita: Csibi Magor, interesat de susținerea meșteșugarilor tradiționali*, 30 octombrie 2007; Rompres, *Bistrița-Năsăud: Csibi Mogor, în campanie electorală cu microbuzul și rulota*, 7 noiembrie 2007.

trimiși direct acasă, fără o decizie judecătorească, doar în baza hotărârii prefectului. Ordonanța a fost imediat promulgată de președintele Italiei.[1] O atitudine la fel de promptă și vehementă a avut-o primarul Romei, socialistul Walter Veltroni: *„Având în vedere că ne confruntăm cu un asemenea flux de imigranți, trebuie să luăm un set de măsuri pe trei planuri: o lege, intervenția pe teren și presiuni asupra României. Dacă vrei să stai în Europa trebuie să accepți regulile."*

În acest context, tema românilor din străinătate a fost una abordată de candidații la europarlamentare, în cadrul manifestărilor și evenimentelor publice. Într-un miting desfășurat la Constanța, Daniel Dăianu, al doilea pe lista liberalilor, afirma că situația conaționalilor care muncesc în străinătate este precară, ei neavând condiții egale cu cetățenii țării respective, chiar dacă muncesc legal. *„Infracționalitatea este înaltă și în rândurile altor imigranți, nu doar al celor români, iar probleme similare cu cele din Italia au fost și în Franța, Marea Britanie sau Olanda, ceea ce dovedește că există deficiențe în privința legislației la nivel paneuropean"*, a afirmat Dăianu.[2] La același subiect s-a referit în mai multe rânduri și Adina Vălean: *„De la 1 ianuarie 2007, românii pot pleca și lucra, fără nici o restricție, în multe state din Europa. M-am înclinat deja, la Arad, în fața căpșunarilor, care salvează onoarea României cu felul lor nepretențios și muncitor de a fi. Am spus că, din punctul meu de vedere, căpșunarii sunt liberali: lucrează pentru bunăstarea proprie și o creează și în jurul lor.*

[1] http://www.realitatea.net/guvernul-italian-a-decis-expulzarea-imigrantilor-periculosi-daca-vrei-sa-stai-in-europa-trebuie-sa-accepti-regulile_107801.html.

[2] Rompres, *Constanța:Liberalii și-au prezentat candidații la europarlamentare*, 06 noiembrie 2007;

Totuși, ei, românii plecați la muncă cinstită în Spania, Italia, Marea Britanie sau Germania, au de suferit din cauza altor români, care ajung în ziare ca infractori. Iar un al treilea grup de român, care ar dori să plece și să-și caute viitorul altundeva, pentru a se întoarce acasă cu bani și a-și începe viața, riscă să n-o poată face, fiindcă românii fac și destule rele în străinătate..."[1]

Temele abordate de reprezentanții PD în discursurile electorale au fost lupta împotriva corupției, dezvoltarea infrastructurii locale și regionale, modernizarea sistemului sanitar și educativ, eradicarea sărăciei și a diferențelor dintre mediul rural și urban. Acestea au fost enunțate de Sorin Frunzăverde, candidatul care deschidea lista PD, cu ocazia unui miting electoral desfășurat la Sala Sporturilor din Constanța, în prezența a peste 3.000 de susținători. Potrivit lui Frunzăverde, obiectivul principal al partidului său pentru următorii ani era „*câștigarea tuturor scrutinelor din ciclul electoral de doi ani, care începe pe 25 noiembrie*". „*După aceste alegeri pentru Parlamentul European urmează cele locale, poate cele mai importante dintr-o democrație, apoi cele pentru Parlament, din nou alegeri euro-parlamentare și cele prezidențiale, unde va candida din nou Traian Băsescu, și aceasta este șansa noastră ca PD să demonstreze prin vot că este cel mai mare și mai important partid politic din România. Niciodată candidații noștri nu au avut în spate un partid atât de puternic și va trebui să demonstrăm prin vot că suntem forța politică de pe primul loc, așa cum arată sondajele de opinie*",

[1] Discurs cu ocazia prezentării, la Ploiești, a candidaților PNL la europarlamentare, http://www.valean.eu/2007/10/22/despre-romani-infractiunile-din-italia-si-solutiile-care-se-pot-gasi/

a afirmat Sorin Frunzăverde. El nu a omis să facă referire și la recenta situație tensionată cu care se confruntau emigranții români din Italia. *„Este inadmisibil ca un popor întreg să fie blamat pentru un singur individ care a comis o faptă penală. Va trebui ca la Bruxelles să demonstrăm că noi, românii, suntem o națiune mândră, harnică și demnă, care facem cinste Europei, că suntem într-adevăr cea de-a șaptea țară și națiune, ca mărime și importanță din Uniunea Europeană, și să ne bucurăm de considerația cuvenită"*, a precizat Frunzăverde. În cadrul aceluiași miting electoral au mai luat cuvântul candidații Maria Petre, Adrian Manole, Monica Iacob-Ridzi și Romeo Raicu.[1]

Și în cealaltă parte a țării bătălia politică avea mize importante. Ardealul a fost întotdeauna o zonă sensibilă electoral din perspectiva PSD. Fief tradițional mai întâi al opoziției și apoi al dreptei, Ardealul a constituit unul dintre punctele nevralgice ale social-democraților care au pierdut majoritatea covârșitoare a bătăliilor politice date aici de-a lungul vremii. „Spiritul" Timișoarei, orașul care a aprins flacăra revoluției din decembrie 1989 și a fost bastion al opoziției antifeseniste, influența occidentală, profilul sociologic și electoral, toate au făcut din zona Ardealului una greu de pătruns pentru Partidul Social Democrat, chiar și după aproape 20 de ani de exercițiu democratic.

Nu întâmplător candidatul numărul 1 pe lista PSD, Titus Corlățean, a făcut la începutul campaniei un turneu în Ardeal. Acesta a declarat la 3 noiembrie că, după o săptămână de campanie electorală desfășurată în Ardeal,

[1] Rompres, *Constanța: Peste 3.000 de persoane la mitingul electoral al PD*, 9 noiembrie 2007.

a constatat existența unei așteptări sociale extraordinare, legată de noul statut european al României. „*Există foarte multe frustrări și nemulțumiri după ani de tranziție, și există așteptări pe care un sociolog le-ar putea recunoaște ca fiind de stânga. Din acest motiv eu chiar cred sincer că proiectele pe care PSD-ul le promovează sunt proiecte realiste și răspund așteptărilor cetățenilor*", a spus Corlățean. Secretarul general al PSD a subliniat că a început campania electorală pentru alegerile europarlamentare în Ardeal pentru că „*există aici o serie de așteptări legate de dezvoltare, de modernizare, aspecte legate de dezvoltarea regională, de infrastructură, în primul rând de autostrăzi*". El a precizat că s-a axat în special pe contactul direct cu alegătorii mergând foarte mult prin piețele din Satu-Mare, pe bulevardele din Sibiu, Cluj și în cartierele din Brașov, dar și în multe apariții la televiziunile locale. Problemele ridicate de oameni au fost cele care țin de nivelul veniturilor, de salarii, pensii, chestiuni legate de costul vieții, agricultură „*lucruri care se regăsesc în proiectele din oferta PSD pentru Parlamentul European*", a mai arătat secretarul general al PSD, Titus Corlățean.[1]

În mod simbolic, PSD și-a încheiat campania în Piața Universității, în cadrul unui miting organizat la „kilometrul zero" de către organizația PSD București. De la manifestare a lipsit liderul PSD, Mircea Geoană, iar în aceste condiții, „moderatorul" acțiunii a fost primarul sectorului 5, Marian Vanghelie, care i-a prezentat de pe scenă pe candidații PSD, celor peste 2.000 de oameni prezenți. Vanghelie, transformat în purtător de cuvânt al candidaților PSD, s-a referit critic la „*dirigintele Traian Băsescu, care patronează*

[1] Rompres, *Brașov: Corlățean despre campania sa electorală în Ardeal*, 3 noiembrie 2007.

jafurile regilor asfaltului". Primul candidat care s-a adresat publicului a fost Adrian Severin, care a subliniat importanța rolului avut de Partidul Socialist European (PES) pentru integrarea europeană a țării noastre la 1 ianuarie 2007, spre deosebire de popularii europeni – grup din care fac parte PD, UMDR și PNȚCD – care s-au opus constant acestui lucru.

„Piața Universității este locul democrației pentru care PSD a luptat dintotdeauna. Dacă la 1 ianuarie 2007, România a intrat în Uniunea Europeană, doresc ca românii să știe că PES este cel care a avut un rol fundamental. Votați PES pentru o Românie europeană", s-a adresat Adrian Severin bucureștenilor din Piața Universității. Apartenența la o familie politică europeană puternică a fost subliniată și de către Rovana Plumb: *„Familia social-democrată are un statut special în UE, votați pentru un statut special al României în Europa. Românii au nevoie de fapte, nu de vorbe."*[1]

În ceea ce privește prezența în presa scrisă a candidaților pentru europarlamentare, Agenția de Monitorizare a Presei a realizat, pe baza monitorizării a patru cotidiane importante *(Jurnalul național, Evenimentul zilei, Gândul, Adevărul)*, în perioada 26 octombrie – 6 noiembrie, un Raport, cu câteva concluzii interesante. Dintr-un total de 235 de articole care au tratat teme europene, tema organizării alegerilor europene a fost prezentată în 29,3% din cazuri. Migrația a fost următoarea temă cu relevanță europeană întâlnită în presa scrisă în perioada analizată (24,3% dintre articole), pe fondul apariției „cazului Mailat". Alte teme europene prezente în presă – piața forței de muncă, fonduri europene,

[1] Rompres, *Candidații PSD la euroalegeri și-au încheiat campania alături de Vanghelie*, 23 noiembrie 2007.

securitate comunitară etc. – au ocupat în perioada respectivă sub 7% fiecare. Aproximativ o treime din numărul total al articolelor în care au fost prezenți actori politici români au făcut referire, direct sau tangențial, la desfășurarea campaniei electorale pentru Parlamentul European (33%). Politicienii români au fost asociați cu teme europene în 114 articole. **În același timp numărul articolelor în care politicienii au fost asociați cu subiecte fără legătură cu alegerile europarlamentare a fost de aproximativ două ori mai mare (203), ceea ce confirmă preferința pentru subiecte interne și importanța secundară acordată celor direct legate de Parlamentul European.**[1]

În ceea ce privește publicitatea pe presa scrisă, Monitoring Media a realizat o analiză privind reclamele electorale pe perioada campaniei electorale pentru europarlamentare și pentru referendum. Între 25 octombrie și 24 noiembrie au fost publicate 499 de reclame electorale. Cele mai multe au aparținut PNL – 307, care a fost urmat la mare distanță de PSD – 85, președintele Traian Băsescu – 47, PC – 29, Agenția de Strategii Guvernamentale – 17 și PNȚCD – 14. Daniel Dăianu a fost candidatul cel mai mult promovat de PNL în reclamele sale – 121 de reclame, fiind urmat de Renate Weber cu 57, în timp ce PSD a înregistrat un echilibru relativ între tipurile de reclame folosite. Președintele Traian Băsescu a folosit majoritar în campania pentru referendum sloganul *„Hai la curățenie!"*.[2]

[1] Agenția de Monitorizare a Presei, *Temele europene și alegerile europarlamentare în presă – date preliminare în presa scrisă.*

[2] Monitoring Media, *Analiză privind reclamele electorale pe perioada campaniei pentru europarlamentare și pentru referendum (25 octombrie – 24 noiembrie 2007).*

Sondaje de opinie

Rolul sondajelor de opinie, în speță al celor care măsoară intenția de vot, s-a schimbat în ultimii ani, la fel ca și miza lor. Din instrumente de informare, utile ca repere cu privire la evoluția partidelor între rundele electorale și ca bază pentru o strategie coerentă, sondajele de opinie au fost transformate, treptat, în instrumente de manipulare. Chiar cu riscul decredibilizării din punctul de vedere al profesionalismului, casele de sondare s-au lăsat antrenate în jocul de imagine al partidelor și actorilor politici. Ele au devenit atractive nu prin prisma cercetărilor sociologice pe care le realizează, ci prin cea a folosirii lor pentru a crea curente de opinie și pentru a induce ideea anumitor tendințe politice, care conveneau, după caz, unui actor politic sau altuia.

Manipularea prin sondaje a crescut în intensitate pe parcursul celor trei ani pe care îi avem în discuție. Ea a fost posibilă și dacă ținem cont de teoria „alegătorului rațional" care preferă să nu-și irosească votul pe un partid sau pe un candidat cotat cu șanse slabe de câștig. Prin urmare, manipularea prin sondaje a vizat acea zonă de electorat volatil, ale cărui preferințe oscilau între doi (sau poate și mai mulți) competitori. Această discuție merită detaliată în cazul alegerilor prezidențiale din 2009.

Înaintea campaniei pentru europarlamentare, la data de 9 octombrie 2007, Camera Deputaților a dat girul său Ordonanței de Urgență nr. 1/2007 privind unele măsuri pentru organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European. Deputații au introdus însă în prevederile ordonanței un articol care interzicea „prezentarea de sondaje de opinie cu conținut electoral, difuzarea de emisiuni electorale referitoare la intenția de vot cu 30 de zile înainte de ziua de

referință, precum și prezentarea de sondaje realizate la ieșirea de la urne în ziua de referință, înainte de închiderea votării."[1]

Președintele Traian Băsescu s-a pronunțat împotriva acestei prevederi, motiv pentru care a trimis Parlamentului legea spre reexaminare, la data de 6 noiembrie 2007. *„Această prevedere este excesivă și neconstituțională, având în vedere că atât Legea nr. 373/2004 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului, în art. 66 și 67, cât și Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, în art. 71, cuprind dispoziții care prevăd că prezentarea de sondaje de opinie sau difuzarea de emisiuni electorale, invitarea sau prezentarea candidaților în programe sau comentarii privind campania electorală sunt interzise doar cu 48 de ore înainte de ziua votării"*, a argumentat șeful statului.

Băsescu aprecia că prin instituirea acestei interdicții se creează o diferențiere de tratament juridic între procesul electoral pentru alegerile naționale (pentru Parlamentul României) sau locale și alegerile pentru Parlamentul European. Totodată, președintele a considerat că prevederile respective erau și de natură a încălca dreptul la informație al cetățenilor.[2]

Sondajele dinaintea campaniei electorale dădeau Partidul Democrat drept câștigător categoric. Potrivit unei cercetări BCS din septembrie 2007, PD era cotat cu 31,7%, PSD cu 18,6% și PNL cu 17,8%.[3] O lună mai târziu, institutele de

---

[1] Pentru urmărirea procesului legislativ al OUG nr. 1/2007 vezi http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck.proiect?idp=8305.

[2] Rompres, *Băsescu, împotriva interzicerii sondajelor de opinie cu o lună înainte de alegeri*, 6 noiembrie 2007.

[3] HotNews.ro, *Sondaj BCS: PD – 31,7 % la europarlamentare, PSD – 18,6%*, 23 septembrie 2007.

sondare indicau PD pe un trend ascendent. Într-un sondaj CCSB din octombrie, PD obținea 37,4%, față de 19,9% PSD și 14,1% PNL. În aceeași perioadă INSOMAR dădea scorul democraților chiar mai ridicat (42%), în vreme ce PSD și PNL erau aproximativ în aceeași marjă (19%, respectiv 13%).[1]

Cum prevederea adoptată de parlament nu a mai intrat în vigoare, au continuat să fie date publicității sondaje de opinie și în timpul campaniei. În privința opțiunilor de vot, în eventualitatea unor alegeri parlamentare, PD era creditat de INSOMAR cu 40%, fiind urmat de PSD cu 19%, PNL cu 13%, PRM și PLD cu câte 6%, UDMR și PNG cu câte 5%. Sub pragul electoral se situau PC (4%) și PIN (1%).[2] La rândul său, în noiembrie, BCS făcea pentru europarlamentare următoarele estimări: PD 35%, PSD 23%, PNL 14%.[3]

Rezultatele alegerilor

Potrivit Biroului Electoral Central, din totalul celor 18.254.597 de alegători s-au prezentat la urne 5.370.171, adică 29,46%. Din voturile exprimate, 5.122.226 (95,38%) au fost valabile, înregistrându-se 246.555 (4,59%) voturi nule.

[1] Rompres, *PD și Traian Băsescu conduc în preferințele electoratului*, 21 octombrie 2007; Rompres, *Sondaj CCSB: PD ar obține 37,4% din voturi la viitoarele alegeri parlamentare*, 25 octombrie 2007.

[2] Rompres, *INSOMAR: Băsescu și PD conduc în topul încrederii electoratului*, 18 noiembrie 2007.

[3] Rompres, *BCS: Peste o treime dintre românii care merg la vot aleg PD*, 23 noiembrie 2007.

Pragul electoral, respectiv partea întreagă corespunzătoare procentului de 5% din totalul voturilor valabil exprimate, a fost de 256.111 voturi. Coeficientul electoral necesar accederii candidaților independenți a fost de 146.349 voturi.

Rata participării a fost scăzută în comparație cu celelalte țări membre care au organizat alegeri în iunie 2004, dar mai mare decât în alte state ale ultimului val de aderare, precum Slovacia (16,97%), Polonia (20,87%), Estonia (26,83%), Cehia (28,3%). La scrutinul din 2004, statele vechi membre ale comunității europene înregistraseră prezențe mai ridicate, fără a trece însă, decât cu puține excepții, de pragul majorității (Austria – 42,43%, Portugalia – 38,6%, Spania – 45,14%, Marea Britanie – 38,52%, Olanda – 39,26%, Franța – 42,26%, Irlanda – 58,58%, Germania – 43%, Danemarca – 47,89%).[1]

În urma primului scrutin pentru Parlamentul European, partidele au obținut următoarele rezultate: PD – 28,81% (1.476.105 voturi), PSD – 23,11 % (1.184.018 voturi), PNL – 13,44% (688.859 voturi), PLD – 7,78 % (398.901 voturi), UDMR – 5,52% (282.929 voturi), iar candidatul independent Tőkés László a întrunit coeficientul electoral, cumulând 176.533 voturi, respectiv 3,44%.[2]

Rezultatele alegerilor au arătat că scorul prezis de sondaje a fost supraestimat în cazul PD și subestimat în cazul PLD. Și PSD a obținut un procent relativ bun în comparație cu sondajele care îl plasau, nu cu mult timp în urmă, sub 20%. Scorul PNL a fost oarecum dezamăgitor, mai ales pentru conducerea PNL și pentru militanții

[1] Sergiu Gherghia, *op.cit.* p. 179.

[2] Mediafax, *Rezultate finale europarlamentare: PD – 13 mandate, PSD – 10, PNL – 6, PLD – 3, UDMR – 2*, 28 noiembrie 2007.

liberali, care sperau la un rezultat superior, în ciuda sondajelor care dădeau totuși PNL sub 15%.

Celelalte formațiuni nu au întrunit voturile necesare trecerii pragului electoral: PNG-CD – 4,85% (248.863 voturi), PRM – 4,15% (212.596 voturi), PC – 2,93% (150.385 voturi), PIN – 2,43% (124.829 voturi), PNȚCD – 1,38% (71.001 voturi), Partida Romilor „Pro Europa" – 1,14% (58.903 voturi), Partidul Alianța Socialistă – 0,55% (28.484 voturi), Partidul Verde – 0,38% (19.820 voturi).

În urma acestor procente, PD a obținut 13 mandate, PSD – 10, PNL – 6, PLD – 3, UDMR – 2, la care s-a adăugat eurodeputatul independent Tőkés László.

Astfel, cei 35 de europarlamentari ai României aleși în 2007 au fost: democrații Sorin Frunzăverde, Roberta Alma Anastase, Petru Filip, Monica Iacob-Ridzi, Marian Jean Marinescu, Maria Petre, Rareș Lucian Niculescu, Marian Zlotea, Dragoș Florin David, Mihaela Popa, Constantin Dumitriu, Nicodim Bulzesc, Sebastian Bodu; social-democrații Titus Corlățean, Adrian Severin, Rovana Plumb, Daciana Sârbu, Cătălin Nechifor, Adriana Țicău, Ioan Mircea Pașcu, Gabriela Crețu, Corina Crețu, Victor Boștinaru; liberalii Renate Weber, Daniel Dăianu, Adina Ioana Vălean, Cristian Bușoi, Ramona Nicole Mănescu, Magor Imre Csibi; liberal-democrații Theodor Stolojan, Dumitru Oprea, Nicolae Vlad Popa; din partea UDMR György Frunda și Csaba Sógor și candidatul independent Tőkés László.

Dintre cei 35 de deputați europeni din România, 10 au fost anterior euroobservatori și europarlamentari, 2 au fost doar euroobservatori, iar 3 doar europarlamentari. Cu alte cuvinte, 15 dintre noii aleși erau deja familiarizați cu mecanismele și procedurile de la nivelul Parlamentului European.

REFERENDUMUL PENTRU VOTUL UNINOMINAL

Referendumul pentru votul uninominal, desfășurat în aceeași zi cu alegerile europarlamentare, a avut propriile sale reguli.

În afara faptului că introducea o temă suplimentară pe agenda publică, referendumul îi dădea președintelui posibilitatea de a se manifesta activ într-o campanie electorală, în care altminteri, calitatea de șef al statului, neafiliat politic și neutru în raport cu formațiunile politice, nu i-ar fi dat voie să se implice. Propaganda lui Traian Băsescu s-a desfășurat sub sloganul „Hai la curățenie!" care sugera „curățarea" clasei politice prin introducerea votului uninominal.

O dispută în timpul campaniei au prilejuit-o timpii de antenă de care beneficia președintele. Pe 7 noiembrie, președintele Comisiei parlamentare pentru repartizarea timpilor de antenă în campania electorală pentru referendum, deputatul PSD Ioan Bivolaru, a anunțat că majoritatea membrilor comisiei consideră că președintele Traian Băsescu și-a epuizat timpii de antenă din campania electorală pentru televiziune, drept care nu va mai apărea în nicio emisiune a TVR-ului.

„S-a convenit, în primă grilă, ca într-una din cele zece emisiuni radio, Traian Băsescu își va putea exprima punctul de vedere, dar în ceea ce privește televiziunea, considerăm, că președintele și-a expuizat timpii de campanie electorală, pentru că a fost primul care a deschis campania pentru referendum la TVR."[1]

---

[1] Rompres, *Bivolaru: Traian Băsescu și-a epuizat timpii de antenă la tv*, 7 noiembrie 2007.

În replică, deputatul democrat Valentin Iliescu a declarat: „*Mi se pare firesc și normal ca inițiatorul celei mai importante măsuri de reformare a clasei politice care convoacă poporul într-un referendum să mai poată apărea cel puțin o dată, dacă nu de mai multe ori, pe această temă.*" La rândul său, președintele PD, Emil Boc, a calificat decizia comisiei drept o „bătaie de joc" la adresa dezbaterii publice, care pune serioase piedici în calea informării cetățeanului și „boicotează" referendumul național.[1]

Cu sau fără timpi de antenă, campania pentru referendum a fost un simulacru. Așa cum menționam la capitolul dedicat votului uninominal, superficialitatea cu care a fost tratat acest subiect și graba cu care s-a operat, fără a lua în calcul avantajele și dezavantajele fiecărui tip de sistem electoral, nu au rămas fără consecințe.

Referendumul a fost invalidat pe fondul unei masive absențe, încurajată și de faptul că secțiile de votare pentru acesta au fost separate de cele destinate alegerilor europarlamentare. A existat, în procesul de organizare a scrutinului, și o anumită intenție de a utiliza prevederea legală privind separarea secțiilor de votare pentru a descuraja participarea la referendum. Nu o dată, secțiile de votare pentru referendum, chiar plasate în incinta aceleiași clădiri, erau mai greu accesibile decât cele pentru alegerile europene. Este însă greu de estimat cât a contat acest mic joc administrativ în rezultatele finale.

La scrutinul pentru referendum s-au prezentat 4.851.470 de alegători, reprezentând 26,51%. Dintre aceștia, 81,36% (3.947.212 alegători) au răspuns „Da" la

[1] Rompres, *Boc: Decizia comisiei pentru repartizarea timpilor de antenă, o bătaie de joc*, 12 noiembrie 2007.

întrebarea președintelui, 16,17% răspunzând „Nu", iar 2,46% din voturi au fost declarate nule.

Concluzii

Rezultatul alegerilor europene poate fi citit în următoarele chei de interpretare. În primul rând, **Partidul Democrat, plecat de la guvernare și beneficiind indirect de campania lui Traian Băsescu, a trecut pentru prima dată în istoria sa pe primul loc într-un scrutin electoral. Este adevărat însă că alegerile europene au arătat că raționamentul care a stat la baza încurajării sciziunii grupului Stolojan–Stoica din PNL și constituirea ulterioară a PLD nu a fost valid.** PLD era conceput ca un instrument de diminuare a ponderii electorale a PNL. În mod paradoxal însă, alegerile europene au arătat că formațiunea care îi grupa pe foștii liberali Theodor Stolojan, Valeriu Stoica, Gheorghe Flutur, Cristian Boureanu, Florin Popescu, Nicolae Vlad Popa, Raluca Turcan, chiar dacă a blocat creșterea PNL, a creat mai degrabă o problemă democraților, care au obținut un scor sub așteptări. Analizele care s-au făcut asupra structurii electoratului arată că simpatizanții „fanatizați" ai lui Traian Băsescu au optat masiv pentru PLD, considerat un exponent mai fidel și mai convingător al politicii șefului statului. De altfel, acest rezultat al alegerilor europene i-a făcut pe adepții Cotroceniului să preseze pentru o fuziune rapidă între PD și PLD, sub forma a ceea ce avea să devină în 2008 Partidul Democrat Liberal.

Datele sociologice arătau că electoratul PLD nu s-a distribuit uniform, cele mai bune rezultate fiind înregistrate în Moldova. Votanții PLD au fost preponderent în mediul urban, tineri și cu studii superioare. Poziționarea ca partizani necondiționați ai lui Traian Băsescu a atras o parte a electoratului acestuia spre liberal-democrați. Scorul bun a fost potențat și de campania mediatică și publicitară intensă. Un factor în plus l-a constituit prezența lui Stolojan pe locul întâi, acesta fiind singurul cap de listă cu o notorietate națională ridicată și având în spate „mitul" tehnocratului.[1]

Deși a avut două congrese la activ, **PSD nu și-a revenit din șocul postelectoral al pierderii alegerilor din 2004. Tensiunile interne, ca și gestiunea catastrofală a referendumului pentru suspendarea președintelui și a moțiunii de cenzură, inițiate împotriva guvernului PNL, s-au cumulat într-unul dintre cele mai scăzute rezultate electorale pe care stânga le-a obținut în vreun scrutin din 1990 încoace, comparabil doar cu înfrângerea drastică din 1996.** La acest eșec a contribuit și impresia generală că PSD a avut în tot decursul anului o strategie ambiguă de raportare la guvernare. Așa cum arată un raport al Institutului Social Democrat, *„un curent de opinie considera dezirabilă o alianță de facto cu Traian Băsescu, în schimbul accesului la resursele guvernării. Astfel că a fost depusă o moțiune de cenzură la adresa guvernului PNL–UDMR. Un alt curent din PSD a susținut, dimpotrivă, că ideea unei alianțe, fie și conjuncturale cu Traian Băsescu, este inacceptabilă, ipotecând viitorul partidului. Ca atare, înaintea alegerilor pentru Parlamentul European social-democrații au devenit prioritar interesați de clarificarea opțiunilor interne, alegerile*

[1] Vezi și Institutul „Ovidiu Șincai", *op.cit.*, p. 22.

constituind un test al eficienței conducerii rezultate în urma Congresului extraordinar din decembrie 2006."[1] Oscilațiile strategice ale PSD, de la anti-băsescianismul referendumului pentru suspendarea președintelui și susținerea guvernului minoritar PNL în primăvară la virulența cu care s-a angajat în moțiunea de cenzură împotriva PNL, chiar în ciuda opțiunii propriilor săi parlamentari, au fost taxate de electorat.

De altfel, scorul slab de la alegerile europene va redeschide problema legitimității și autorității conducerii PSD, dezbatere ce va continua în interiorul partidului până în momentul alegerii lui Adrian Năstase în fruntea Consiliului Național, în februarie 2008. Mircea Geoană și conducerea în funcție a PSD au încercat să minimalizeze rezultatele europarlamentarelor, generând o interpretare nu în termeni de voturi sau de procente, ci în termeni de număr de mandate obținute. Paradoxul face că, în urma neaccederii PRM în Parlamentul European, redistribuirea a dat PSD 10 mandate de europarlamentari, față de 12 euroobservatori deveniți europarlamentari la 1 ianuarie 2007. Ținând cont de sondajele de opinie, așteptările erau mult mai mici, locul 8 fiind considerat ultimul eligibil pe lista PSD. Ca atare, conducerea PSD a putut spune că, iată, pierderile nu sunt atât de drastice, iar numărul de europarlamentari este nesperat de bun, teză care a fost „vândută" și partenerilor din Partidul Socialiștilor Europeni.

Supus „tirului" permanent de atac din partea președintelui Băsescu, a foștilor aliați de la PD și foștilor liberali desprinși care au format PLD, **PNL a obținut un rezultat în marja cu care îl creditau sondajele. În raport cu**

[1] *Idem.* p. 4.

circumstanțele anterior enunțate, la care se mai poate adăuga episodul „Remeș", scorul liberalilor nu a fost unul slab, iar pierderile cauzate de ruperea partidului prin plecarea grupării Stolojan–Stoica minimizate. **În raport însă cu statutul de partid de guvernare, care organizează alegerile și dispune de resurse și pârghii, rezultatul a fost sub așteptări.** Dacă din exterior procentul PNL a fost cel general estimat, lucru valabil și în privința numărului de mandate câștigate, în interior a existat o zonă de speranță și așteptare care viza trecerea pragului politic și psihologic de 15%, considerat a despărți „tehnic" partidele mari de cele mici. Liberalii au investit resurse importante în campania pentru europarlamentare, mai ales în ce privește publicitatea *outdoor*, în media scrisă și consultanță.

Anul electoral 2007 a mai antrenat și alte consecințe în ceea ce privește structura sistemului politic românesc: alegerile europene au marcat dispariția, cel puțin temporară, a PRM ca și competitor electoral. Pentru prima dată de la crearea sa, PRM a ratat atingerea pragului electoral de 5%. Cauzele acestui proces pot fi identificate pe de o parte în uzura lentă a personalității lui Corneliu Vadim Tudor. Tipul de partid *one man show*, care constituia marca PRM, s-a epuizat constant de-a lungul anilor. Pe de altă parte, discursul justițiar, axat pe combaterea corupției, al lui Corneliu Vadim Tudor a fost preluat, cu mai multă forță și credibilitate, de un actor politic semnificativ, anume președintele Traian Băsescu. Zona de electorat tradițională a lui Vadim Tudor a migrat, treptat, treptat, spre PD și Traian Băsescu. În plus, pe culoarul populist, Corneliu Vadim Tudor a trebuit să înfrunte concurența Partidului Noua Generație al lui Gigi Becali.

Rămas cu o pondere parlamentară disproporționat de mare în raport cu forța electorală dovedită în scrutinul european, PRM va intra treptat într-o fază de disoluție. Perspectiva eșecului a generat numeroase plecări dintr-un partid, tensionat și datorită caracterului din ce în ce mai impredictibil și agresiv al liderului său. Procesul de dispariție a PRM din spațiul actorilor politici relevanți se va confirma în decursul anului 2008, când formațiunea lui Corneliu Vadim Tudor va rata intrarea în parlament. O ușoară revenire va avea loc abia în 2009, conjunctural, odată cu decizia de a candida pe aceeași listă cu Gigi Becali.

O altă mutație semnificativă s-a produs în zona electoratului maghiar. Accederea lui Tőkés László în Parlamentul European s-a constituit într-un factor puternic de alertă pentru liderii UDMR. Ea a arătat că electoratul maghiar poate fi fracturat, UDMR riscând pragul parlamentar la următoarele alegeri. Desigur, în jurul candidaturii lui Tőkés s-au formulat numeroase speculații. El a primit un sprijin cert din partea dreptei conservatoare din Ungaria, a FIDESZ-ului lui Viktor Orban. Pe de altă parte însă, în diferite medii politice, a circulat supoziția, greu de demonstrat, conform căreia alegerea episcopului reformat în Parlamentul European ar fi fost sprijinită indirect de Cotroceni. Întâlnirile relativ frecvente ale lui Tőkés László cu Traian Băsescu au întărit această speculație. Unii analiști au acreditat chiar ideea ajutorului direct dat de structurile statului, controlate de Traian Băsescu, în speță a serviciilor de informații. Oricum, noua realitate politică de după alegerile europene avea să oblige conducerea UDMR la o atitudine mult mai flexibilă în raport cu politicienii radicali maghiari, în speță cu Partidul Civic Maghiar și cu adepții lui Tőkés László. În următoarele

scrutine, radicalii și moderații UDMR au fost nevoiți să construiască liste comune pentru a evita scindarea alegătorilor unguri.

Am putea spune că alegerile europene au consacrat, la sfârșitul anului 2007, instalarea sistemului de partide de tip „3 + 1", care va fi validat și de următoarele scrutine. Respectiv este vorba de forța prezidențială (la acel moment încă în formulă separată PD și PLD), PNL ca partid de dreapta și PSD ca partid de stânga, la care se adaugă formațiunea etnică maghiară UDMR. Orice alte încercări de a impune forțe noi pe scena politică au eșuat. Cele mai spectaculoase eșecuri au fost cele ale Partidului Inițiativa Națională, condus de Cosmin Gușă, și ale Partidului Noua Generație – Creștin Democrat, al lui Gigi Becali.

Chiar dacă partidele au investit resurse relativ scăzute în campania electorală, alegerile europene au fost considerate unanim ca un test semnificativ, după un an politic agitat și în fața „adevăratului" an electoral 2008.

Nici la momentul 2007, nici până astăzi, rolul alegerilor și Parlamentului European în raport cu politica națională nu s-a așezat încă. În Europa există experiențe și abordări foarte diverse. În unele state ca Germania, Austria, Parlamentul European este considerat ca un fel de ieșire din politica activă. În general, în ordinea de importanță, poziția de membru al PE este considerată secundară în raport cu poziția de membru al parlamentului național. Există politicieni care devin europarlamentari de carieră (Martin Schultz, Martin Svoboda), dar care în economia decizională a partidelor lor nu au un cuvânt foarte greu de spus, chiar dacă ei reprezintă poziții influente în Parlamentul European. În alte tradiții politice, precum Italia, Parlamentul European este considerat un fel de „haltă" între

două poziții politice naționale. Membrii aleși ai Parlamentului European pleacă înapoi spre parlamentele naționale sau spre executive la prima ocazie.

În România, atractivitatea PE a fost sporită de condițiile net superioare de salarizare și de muncă în raport cu legislativul național. Raportul dintre veniturile cumulate ale unui parlamentar european și ale unui parlamentar român este undeva de zece la unu. Pe de altă parte, remarcăm, chiar după prima rundă de alegeri, că a existat un număr de politicieni români care au cedat mandatul de parlamentar european, fie în schimbul unor candidaturi la alegerile locale, fie la alegerile parlamentare naționale. Cea mai masivă „depopulare" a grupului de europarlamentari români a fost din rândurile Partidului Democrat, devenit apoi Democrat-Liberal. În total, după numai 5 luni de la alegerile europene din 2007, 7 eurodeputați PDL au decis să candideze la alegerile locale, în timp ce de la PSD au plecat 2. Situația s-a repetat și în noiembrie 2008, înaintea alegerilor parlamentare. Astfel, Sorin Frunzăverde a candidat și a fost ales președinte al Consiliului Județean Caraș-Severin, fostul primar al Oradei Petru Filip a devenit senator, Roberta Anastase și Monica Iacob-Ridzi au preferat întoarcerea în țară în perspectiva unor demnități publice mai înalte – președinte al Camerei Deputaților, respectiv ministru.

În perspectiva următoarelor câteva scrutine europarlamentare va fi interesant de văzut dacă va apărea o „specializare", în sensul separării opțiunilor între Parlamentul European și cel național, dacă vom avea europarlamentari „de carieră" sau vom putea vorbi de o uzanță a „transferului" dintr-o direcție în alta.

CONTEXTUL POLITIC LA ÎNCEPUTUL ANULUI 2008

Anul 2008 nu a debutat sub auspicii diferite față de finele anului precedent, dinamica scenei politice fiind caracterizată prin câteva elemente de continuitate. Perspectiva unui an electoral decisiv, precum și experiența scrutinelor din 2007, cu toate consecințele lor, au determinat principalele formațiuni politice să-și regândească strategiile. Principalele coordonate ale contextului politic la începutul anului 2008 au fost continuarea conflictului președinte – premier, prelungirea dezbaterilor pe tema votului uninominal și pregătirea alegerilor, incluzând aici diferite opțiuni de strategie și comunicare.

Schimbări în componența executivului: bătălia pentru justiție și semnificațiile ei

Conflictul din interiorul puterii executive, desfășurat în termeni instituționali între președinte și premier, dar

îmbrăcând *de facto* forma unui conflict personalizat între Traian Băsescu și Călin Popescu-Tăriceanu, a continuat în parametrii anilor anteriori. **Cauza reală a conflictului era diferența de viziune dintre președinte și premier asupra raporturilor dintre cele două instituții. Nemulțumirea lui Traian Băsescu era pe fond aceea că nu a reușit să-și asigure obediența primului-ministru și nici înlocuirea lui cu un personaj care să răspundă comenzilor de la Cotroceni.** Pe de altă parte, Călin Popescu-Tăriceanu a dorit în mod constant să-și marcheze condiția de independență în raport cu demersurile președintelui. Desigur, aceste lucruri nu puteau fi spuse public, astfel încât fiecare tensiune era explicată de o parte sau alta în registre „principiale" diferite: Traian Băsescu a invocat anumite exigențe care țineau de prerogativele constituționale în domenii precum justiția, securitatea, apărarea, în vreme ce Călin Popescu-Tăriceanu a subliniat constant că relația principală a executivului este cu Parlamentul, nu cu președinția.

Aproape orice interacțiune între președinte și guvern s-a constituit într-un pretext sau a devenit un motiv de tensiune. La începutul lui 2008, primul conflict a apărut în legătură cu ocuparea postului de ministru al justiției, devenit vacant în urma demisiei lui Tudor Chiuariu, la 10 decembrie 2007.

Demisia lui Chiuariu era previzibilă dat fiind că șeful statului urma să dea avizul Parchetului General pentru începerea urmăririi penale pentru acesta și pentru ministrul Paul Păcuraru. De altfel, Traian Băsescu anunțase această intenție cu câteva zile înainte, cerându-i demisia ministrului justiției în acest context: *„Una este să fie aprobată începerea urmăririi penale pentru cineva care nu mai este ministru și cu totul altceva să o facă pentru un ministru al justiției în*

funcțiune. Trimiterea ministrului justiției în fața procurorilor descrie sau confirmă un faliment al justiției."[1]

Tudor Chiuariu fusese de-a lungul timpului una dintre țintele preferate ale lui Traian Băsescu, care nu s-a sfiit să-l catalogheze, printr-o expresie devenită celebră ulterior, drept un „tânăr mafiot obraznic".

Demisia lui Chiuariu a generat un lanț de evenimente, de reacții și contrareacții, de schimburi de replici între președinte și premier, în care s-a recurs din nou la intervenția Curții Constituționale. La 17 decembrie 2007, Biroul Politic Central al PNL a decis nominalizarea Noricăi Nicolai pentru preluarea postului de ministru al justiției. Propunerea PNL s-a lovit de opoziția vehementă a președintelui Traian Băsescu, care a refuzat să dea curs solicitării premierului. „Cazul Norica Nicolai" era similar cazului Adrian Cioroianu, pe care, de asemenea, președintele Băsescu a refuzat să-l numească în funcția de ministru de externe în primăvara anului 2007. Atunci s-a făcut apel, pe de-o parte, la medierea Curții Constituționale, iar, pe de altă parte, situația a fost rezolvată odată cu restructurarea cabinetului și votul de încredere dat de parlament.

A urmat un schimb de scrisori între președinte și primul-ministru, pe tema nominalizării de la justiție, ambii rămânând pe poziții categorice: Traian Băsescu împotriva desemnării Noricăi Nicolai, Călin Popescu-Tăriceanu, în numele PNL, în susținerea acesteia.

Fără a exista motive consistente care să pună în discuție validarea Noricăi Nicolai, președintele s-a opus invocând o așa-zisă „mapă profesională". În fapt, Traian Băsescu

[1] Vezi http://www.romanialibera.ro/actualitate/politica/ministrul-justitiei-demisionez-dar-ma-voi-intoarce-113250.html

a dorit să facă din momentul desemnării noului ministru al justiției un fel de test al raportului de forțe cu Călin Popescu-Tăriceanu și PNL, partidul aflat la guvernare, test pe care în bună măsură l-a și câștigat. Un al doilea obiectiv nedeclarat al președintelui a fost recâștigarea influenței sale asupra aparatului justiției, influență pierdută prin înlăturarea Monicăi Macovei și numirea lui Tudor Chiuariu. Nu întâmplător bătăliile lui Traian Băsescu s-au centrat în jurul Ministerului Justiției, mai întâi sub forma presiunii pentru îndepărtarea lui Tudor Chiuariu, iar apoi în opoziția față de numirea Noricăi Nicolai, un om politic care nu s-ar fi purtat în manieră obedientă, ba chiar cu poziții tranșante și constant critice la adresa președintelui. **În schema de exercitare a puterii prin instituțiile de forță (servicii, parchet, justiție), schemă pusă în aplicare de Traian Băsescu de la începutul mandatului său, era de neconceput ca Ministerul Justiției să se extragă influenței prezidențiale.**

Derularea schimbului de scrisori arată clar că pentru președinte orice pretext era bun pentru a justifica neacceptarea Noricăi Nicolai. Traian Băsescu a început cu „percepția publică negativă" indusă de un episod parlamentar controversat la care Norica Nicolai fusese parte (respectiv votul unei nepoate cu cartela senatoarei) și a sfârșit cu celebra „mapă profesională".

Iată câteva fragmente semnificative din corespondența celor doi actori principali ai scenei politice:

„Stimate domnule prim-ministru,

Prin prezenta vă solicit să renunțați la propunerea de numire în funcția de ministru al justiției a doamnei Norica Nicolai, deoarece percepția publică negativă cu privire la fapte anterioare în care doamna Nicolai a fost implicată în calitate

de senator nu este de natură să conducă la creșterea încrederii în justiția din România, nici în rândul populației, și nici în rândul partenerilor noștri externi. [...]

În ceea ce privește decizia dumneavoastră, vă reamintesc faptul că România se află încă sub monitorizarea Comisiei Europene, iar perspectivele următorului raport nu sunt dintre cele care să ne permită o abordare superficială a problemei justiției având în vedere involuțiile generate pe de o parte de prestația ultimului ministru al justiției, iar, pe de alta, de emiterea unor ordonanțe de urgență și legi de către Guvern și Parlament. [...]

Respingerea candidaturii s-a făcut ținându-se cont de prevederile Constituției României și a Deciziei Curții Constituționale nr. 356/2007.

Traian Băsescu, Președintele României"[1]

În replică, premierul Tăriceanu i-a transmis președintelui Traian Băsescu o scrisoare prin care își menținea opțiunea nominalizării Noricăi Nicolai pentru funcția de ministru al justiției[2]:

„Domnule președinte,

Prin prezenta scrisoare mă văd nevoit să resping solicitarea dumneavoastră de a renunța la propunerea de numire în funcția de ministru al justiției a doamnei Norica Nicolai.

De asemenea, vă aduc la cunoștință că, în calitate de prim-ministru al României, potrivit atribuțiilor conferite de Constituție, mențin această propunere.

Motivarea pe care o faceți cererii de renunțare la propunerea prezentată se bazează pe considerații personale, subiective,

[1] Rompres, *Scrisoarea președintelui Traian Băsescu adresată premierului Călin Popescu-Tăriceanu*, 8 ianuarie 2008.

[2] Rompres, *Premierul Tăriceanu i-a răspuns președintelui Băsescu*, 9 ianuarie 2008.

îndoielnice, despre percepția publică asupra unei anumite persoane, considerații care exced cadrul constituțional și legal.

[...] Am citit cu atenție scrisoarea dumneavoastră și nu invocați niciun argument de natură legală pentru care ar trebui să renunț la propunerea de numire a doamnei Norica Nicolai la Ministerul Justiției. Mai mult, în scrisoarea dumneavoastră invocați doar argumente de imagine, percepții legate de un incident în care a fost implicată doamna Norica Nicolai. [...]

Norica Nicolai este un bun specialist în drept și este unul dintre membrii cu experiență ai Comisiei Juridice din Parlamentul României. Norica Nicolai cunoaște în detaliu problemele care încă există în justiție și are voința de a continua procesul de reformă. Consider că Norica Nicolai poate fi un foarte bun ministru al justiției. [...]

Având în vedere cele de mai sus, precum și Decizia Curții Constituționale nr. 356/2007, care nu conferă președintelui României un drept de veto la propunerea de numire a unui membru al Guvernului, ci doar să solicite renunțarea la aceasta „dacă persoana propusă nu îndeplinește condițiile legale pentru exercitarea funcției", vă aduc la cunoștință că nu voi da curs solicitării dumneavoastră de a renunța la propunerea pentru funcția de ministru al justiției a doamnei Norica Nicolai. Vă rog ca, în cel mai scurt timp, să îndepliniți toate formalitățile constituționale necesare pentru ca doamna Norica Nicolai să fie învestită în funcție.

Cu stimă,
Călin Popescu-Tăriceanu,
Prim-ministru"[1]

[1] Rompres, *Scrisoarea primului-ministru Călin Popescu-Tăriceanu adresată președintelui Traian Băsescu, privind nominalizarea ministrului justiției*, 9 ianuarie 2008.

Următoarea mutare a venit din partea președintelui, care l-a chemat la Palatul Cotroceni pe premierul Tăriceanu, în vederea unei discuții pe tema desemnării ministrului justiției. Șeful cabinetului a declinat invitația, argumentând lipsa oricărui temei legal și constituțional în acest sens.[1] Același răspuns l-a primit și o doua invitație pe care Traian Băsescu i-a adresat-o premierului.[2] Refuzul premierului a generat o contrareacție vehementă a președintelui, care a introdus în ecuație un nou element: „mapa profesională" – o temă nouă, nemaiîntâlnită în validarea unor miniștri și cu o dimensiune care trimite cumva la dosarele de cadre din regimul comunist.

La data de 11 ianuarie 2008, președinția a dat publicității un comunicat prin care a încercat să acopere lipsa argumentației pentru poziția tranșantă a președintelui prin evocarea așa-zisei „mape profesionale" a Noricăi Nicolai, din perioada în care aceasta a profesat ca procuror. Miza scoaterii de la naftalină a acestei „mape profesionale" era, de fapt, evidențierea mai multor episoade din activitatea senatorului liberal, din care președintele concluziona că Norica Nicolai nu îndeplinește condițiile legale pentru numirea în funcția de ministru al justiției. *„Atâta timp cât se folosește varianta remanierii prin legătura premier-președinte nu voi semna niciodată decretul de numire a doamnei Nicolai ca ministru al justiției"*, a ținut să precizeze Traian Băsescu.[3]

[1] Rompres, Premierul Tăriceanu nu s-a dus la Palatul Cotroceni, 10.01.2008; Rompres, *Tăriceanu i-a cerut șefului statului să accepte nominalizarea Noricăi Nicolai*, 10 ianuarie 2008.

[2] Rompres, *Băsescu îi cere din nou lui Tăriceanu să se întâlnească*, 10 ianuarie 2008.

[3] Rompres, *Băsescu: Nu o voi numi niciodată ministru pe Norica Nicolai*, 11 ianuarie 2008.

După acest episod, a urmat o nouă scrisoare adresată premierului Tăriceanu cu scopul stabilirii unei întâlniri pe tema numirii unui ministru la Justiție.[1]

Reacția Noricăi Nicolai nu a întârziat să apară. Senatorul liberal a apreciat acuzațiile președintelui privind activitatea sa profesională ca fiind fabricate de fosta Securitate. *„În această seară, Traian Băsescu a încercat să readucă în România acei ani de coșmar. În această seară, m-am simțit anchetată de fosta Securitate. Pentru că, vreau să știți, așa-zisa mapă profesională era elaborată de organele de Securitate. În această seară, Traian Băsescu ne-a dovedit că fosta Securitate a supraviețuit, fiind un colaborator de nădejde al președintelui României"*, a declarat senatorul liberal.[2]

Călin Popescu-Tăriceanu a sprijinit până la capăt varianta numirii Noricăi Nicolai. Surse apropiate cercurilor de la Palatul Victoria susțin că președintele PNL a întrebat-o în discuții private de mai multe ori pe doamna Nicolai dacă în trecutul său există elemente necunoscute, care ar putea fi dezvăluite de Traian Băsescu. Norica Nicolai a negat în mod constant, potrivit acelorași surse din anturajul premierului Tăriceanu.

Amânarea unui deznodământ în cazul Ministerului Justiției l-a făcut pe primul-ministru să apeleze la o formulă provizorie, respectiv desemnarea unui interimar. Portofoliul în cauză a fost temporar preluat, la data de 15 ianuarie, de

---

[1] Rompres, *Băsescu i-a adresat o nouă scrisoare lui Tăriceanu*, 11 ianuarie 2008.

[2] Rompres, *Norica Nicolai: Președintele a dovedit că fosta Securitate a supraviețuit*, 11 ianuarie 2008.

Teodor Meleşcanu, ministru al apărării, până la găsirea unei formule definitive.[1]

Domeniul justiţiei a continuat să ţină capul de afiş pe agenda publică şi în zilele următoare, nu numai pe fondul lipsei unui titular la conducerea ministerului, ci şi ca o consecinţă a unui set de acţiuni pe care preşedintele Băsescu le-a demarat simultan.

La 16 ianuarie, Traian Băsescu a adresat ministrului interimar al justiţiei, Teodor Meleşcanu, cereri privind declanşarea procedurilor legale pentru urmărirea penală în cazul a opt foşti membri ai guvernelor Tăriceanu şi Năstase: ministrul în funcţie al muncii Paul Păcuraru; proaspăt demisionarul Tudor Chiuariu, Zsolt Nagy, Decebal Traian Remeş şi Codruţ Şereş (foşti membri ai cabinetului Tăriceanu); Adrian Năstase, Miron Mitrea şi Victor Babiuc (foşti membri ai cabinetului Năstase).[2]

Acest episod s-a consumat pe fondul unei dispute privind puterea preşedintelui de a decide singur asupra solicitării de aviz privind declanşarea urmăririi penale a unui ministru sau fost ministru. În practica anterioară, avizul dat de preşedinte pentru începerea urmăririi penale venea după ce Comisia specială constituită în baza legii răspunderii ministeriale întocmea un raport în acest sens.

Pe 4 octombrie însă, Guvernul a modificat Legea răspunderii ministeriale astfel încât din Comisia specială de la Cotroceni să facă parte judecători propuşi de CSM,

[1] Rompres, *Meleşcanu şi Tăriceanu au discutat marţi, la Guvern, despre interimatul la Justiţie*, 15 ianuarie 2008

[2] Rompres, *Băsescu cere declanşarea urmăririi penale a opt foşti şi actuali miniştri*, 16 ianuarie 2008.

și nu de ministrul justiției și ministrul internelor. Propunerile urmau să fie aprobate de Secția pentru judecători în 30 de zile de la adoptarea ordonanței. De asemenea, ordonanța de modificare a legii prevedea ca toate concluziile rapoartelor întocmite de comisie să fie publice. Președintele ar fi putut respinge concluziile comisiei numai argumentat.

Comisia specială îl invitase la audieri, pentru data de 8 octombrie, pe ministrul justiției de la acea vreme, Tudor Chiuariu.

Actul normativ care modifica Legea răspunderii ministeriale avea totuși un termen de 30 de zile până să înceapă să-și producă efectele: ordonanța prevedea că, în termen de 30 de zile de la data intrării ei în vigoare, Consiliul Superior al Magistraturii trebuia să înainteze președintelui propunerile pentru numirea membrilor comisiei.

Președintele Traian Băsescu a declarat, la acea vreme, că ordonanța de urgență privind modificarea Legii răspunderii ministeriale *„are toate elementele unui abuz de putere"* și că actul normativ a fost promovat de ministrul Justiției, Tudor Chiuariu, în interes personal.

Ordonanța a fost publicată în Monitorul Oficial în 4 octombrie 2007 și potrivit ei cererile de urmărire penală rămâneau exclusiv la latitudinea primului-ministru și procurorului general, nu și a DNA.

La sesizarea Avocatului Poporului, în 27 noiembrie, Curtea Constituțională a decis că dispozițiile articolului 16 din Legea nr. 115/1999 privind responsabilitatea ministerială și cele ale Ordonanței de Urgență a Guvernului 95/2007 pentru modificarea Legii nr. 115/1999 privind responsabilitatea ministerială sunt neconstituționale. Așadar nici vechea comisie nu mai exista sub incidența legii recent adoptate, nici una nouă nu fusese pusă în drepturi.

În consecință, președintele a putut decide singur asupra unei solicitări de aviz pentru declanșarea urmăririi penale împotriva unui ministru sau fost ministru, cerere pe care putea să i-o adreseze orice procuror din Parchetul Înaltei Curți de Casație și Justiție sau din Direcția Națională Anticorupție.

De fapt, tot acest meci urmărea îngrădirea posibilității lui Traian Băsescu de a proceda discreționar în ceea ce privește trimiterea în judecată a oponenților săi politici. De remarcat este că Traian Băsescu a utilizat acest instrument conferit de legea răspunderii ministeriale pentru a „hărțui" guvernul, decimându-l prin intermediul aliaților săi din Direcția Națională Anticorupție.

Conflictul creat pe marginea portofoliului justiției a intrat într-o nouă etapă câteva zile mai târziu, când liberalii și-au reafirmat sprijinul pentru Norica Nicolai, în urma ședinței Biroului Politic Central din 21 ianuarie și au decis sesizarea Curții Constituționale.[1]

Trei tipuri de argumente erau invocate în sesizarea transmisă Curții, prin care premierul Tăriceanu solicita constatarea existenței unui conflict juridic de natură constituțională între guvern și șeful statului, cauzat de refuzul președintelui de a da curs propunerii de numire a Noricăi Nicolai în funcția de ministru al justiției. Prima categorie de argumente se referea la decizia Curții Constituționale dată în cazul Cioroianu, care instituia expres principiul potrivit căruia președintele României nu are dreptul de a refuza numirea unui ministru. Al doilea tip de argumente invoca principiul

[1] Rompres, *Liberalii o susțin, în continuare, pe Norica Nicolai*, 21 ianuarie 2008.

răspunderii politice a executivului doar în fața parlamentului și „în niciun caz în fața președintelui". A treia categorie de argumente, expusă în sesizarea Curții, era legată de atribuțiile constituționale ale președintelui României, care *„deși avea obligația de a veghea la buna funcționare a autorităților publice, a perturbat grav activitatea uneia dintre acestea, și anume Ministerul Justiției"*.

Răspunsul Curții a venit pe 7 februarie și a statuat obligația primului-ministru de a propune alt candidat pentru portofoliului Justiției:

„În exercitarea atribuțiilor prevăzute de art. 85 alin. (2) din Constituție, președintele României poate refuza, o singură dată, motivat, propunerea primului-ministru de numire a unei persoane în funcția vacantă de ministru. Primul-ministru este obligat să propună o altă persoană."[1]

Norica Nicolai a catalogat decizia Curții ca fiind *„de o ambiguitate înfiorătoare": „Curtea face pentru prima oară în istoria ei ceea ce nu-i permite Constituția să facă – adaugă la textul constituțional. Curtea adaugă această formulă sui generis de a da posibilitatea de drept de veto."*[2]

Pentru rezolvarea situației de la Ministerul Justiției, care continua să rămână fără titular, liberalii s-au gândit la o rocadă prin care Teodor Meleșcanu să treacă de la Apărare la Justiție, urmând ca portofoliul apărării să fie preluat de Radu Stroe. Această variantă însă n-a fost pusă în aplicare.[3]

---

[1] Rompres, *CCR: Primul-ministru este obligat să propună o altă persoană la Justiție*, 7 februarie 2008.

[2] Rompres, *Norica Nicolai: Și eu și Traian Băsescu am pierdut în decizia CCR*, 7 februarie 2008.

[3] Rompres, *Tăriceanu: Meleșcanu la MJ, Stroe la MAp*, 11 februarie 2008.

Motivația Curții, dată ulterior publicității, conținea următoarele elemente:

„[...] În aplicarea art. 85 alin. (2) din Constituție, președintele României, neavând drept de veto, poate să ceară primului-ministru o singură dată motivat să facă o nouă propunere de numire a altor persoane în funcția de ministru. Motivele cererii președintelui României nu pot fi cenzurate de primul-ministru care, în procedura prevăzută de art. 85 alin. (2) din Constituție, nu are decât dreptul de a propune președintelui numirea unui ministru, nu și competența decizională. [...]"

Curtea Constituțională menționa faptul că președintele rămâne răspunzător politic, ca și în cazul exercitării celorlalte atribuții prevăzute în Constituție, în fața electoratului pentru modul în care a motivat refuzul de a da curs propunerii primului-ministru, după cum primul-ministru și guvernul rămân răspunzători politic în fața parlamentului.

În ceea ce privește posibilitatea primului-ministru de a reitera prima propunere, Curtea Constituțională a afirmat că această posibilitate este exclusă, prin chiar faptul neînsușirii propunerii de către președintele României. Așadar, primul-ministru are obligația să propună o altă persoană pentru funcția de ministru.

În motivarea deciziei din 7 februarie, Curtea Constituțională constată că articolul 85, alin. 2, din Constituție conține premisele unui blocaj instituțional, în condițiile în care autoritățile publice cu competențe conjuncte în realizarea aceluiași obiectiv de ordin constituțional nu colaborează și nu reușesc să se pună de acord în mod repetat.

„Președintele României poate să nu accepte propunerea primului-ministru de numire a unei persoane într-o funcție vacantă de ministru și să-i ceară să facă o altă propunere. În aceste condiții pot fi puse două probleme: de câte ori are

dreptul președintele să procedeze în acest mod și dacă primul-ministru este îndreptățit să repete prima nominalizare. Legea fundamentală nu răspunde în mod explicit la aceste probleme", au arătat judecătorii CCR.

De asemenea, Curtea a mai precizat că, în cazul în care dezacordul președintelui și al primului-ministru este ireductibil (așa cum se prezintă și în acest caz), se creează un blocaj instituțional *„inadmisibil, de natură să împiedice buna funcționare a Guvernului"*.

Printr-o decizie anterioară din 5 aprilie 2007, pronunțată în soluționarea altui conflict juridic de natură constituțională – cazul Cioroianu –, CCR a statuat că șeful statului poate să ceară premierului o altă propunere pentru ocuparea unei funcții de ministru rămase vacantă în Guvern și a precizat că președintele nu are drept de veto, excluzând astfel validitatea unui refuz nemotivat, arbitrar.

În ceea ce privește numărul de cazuri în care președintele României poate cere primului-ministru să facă o altă nominalizare pentru funcția de ministru vacantă, Curtea a observat că, pentru preîntâmpinarea apariției unui blocaj instituțional în procesul de legiferare, legiuitorul a prevăzut la art. 77, alin. 2, din legea fundamentală dreptul președintelui de a cere Parlamentului reexaminarea unei legi înainte de promulgare o singură dată.

„Curtea apreciază că această soluție are valoare constituțională de principiu în soluționarea conflictelor juridice între două sau mai multe autorități publice care au atribuții conjuncte în adoptarea unei măsuri prevăzute de legea fundamentală și că acest principiu este de aplicațiune generală în cazuri similare. Aplicată la procesul de remaniere guvernamentală și numire a unor miniștri în caz de vacanță a posturilor, această soluție este de natură să elimine blocajul ce

s-ar genera prin eventualul refuz repetat al președintelui de a numi un ministru la propunerea primului-ministru", se mai spunea în motivare.

Curtea Constituțională a mai subliniat că, pentru a se ajunge la această soluție, raporturile dintre șeful statului și premier nu pot fi pur formale, de aceea verificarea îndeplinirii condițiilor de numire în cazurile prevăzute de art. 85 alin. 2 din Constituție intră în competența președintelui României la exercitarea, pentru prima dată, de către primul-ministru a dreptului de a propune.[1]

Am dorit să reproducem elementele din motivația Curții nu doar pentru a arăta și caracterul contradictoriu al deciziei cu un caz similar, cazul Cioroianu, ci și pentru a sublinia cum **pas cu pas interpretările Curții Constituționale au început să schimbe natura regimului politic din România, în direcția prezidențialismului.** Traian Băsescu mai refuzase și în trecut numirea unor miniștri (Victor Paul Dobre, Varujan Vosganian, Adrian Cioroianu), problemă care s-a rezolvat la momentul respectiv fie prin pasul înapoi făcut de premier, fie prin reînvestirea întregului guvern de către parlament. **Această decizie a Curții Constituționale consacră formal dreptul de veto al președintelui (chiar dacă motivat) în procedura remanierii guvernamentale și deci o capacitate de decizie formală, nu doar informală, a președintelui asupra componenței guvernului. Precedentul va constitui un factor de îngrădire a libertății de acțiune a tuturor viitorilor prim-miniștri.**

[1] Rompres, *CCR: Posibilitatea premierului de a reitera prima propunere pentru un minister este exclusă*, 15 februarie 2008.

După mai mult de două luni de dispute, soluția a venit odată cu nominalizarea lui Cătălin Predoiu pentru portofoliul Justiției. Propunerea înaintată de premier a fost acceptată de președinte, care la 29 februarie a semnat decretul de numire în funcție a noului ministru.

Aceasta nu a fost singura schimbare din componența cabinetului Tăriceanu. Ajuns ministru după un conflict instituțional similar, Adrian Cioroianu nu a rezistat foarte mult la conducerea Externelor. La data de 11 aprilie, Cioroianu a demisionat din funcție ca urmare a scandalului generat de moartea unui cetățean român în Polonia.

„Decizia a fost luată după o discuție cu primul-ministru Călin Popescu-Tăriceanu... A fost în joc viața unui om. Nu contează dacă era un hoț recidivist sau un om nevinovat. Nimic nu este mai important decât viața unui om", a afirmat Adrian Cioroianu.

Cazul Crulic a apărut în presa română la începutul lunii aprilie, când s-a relatat despre faptul că un român a murit într-un spital din Cracovia unde a ajuns din arest, în stare de extremă epuizare datorată înfometării.

Conform actului de acuzare, înaintat de procurorul Judecătoriei Raionale din Cracovia, la data de 30 noiembrie 2007 cetățeanul român Crulic Claudiu Daniel, împreună cu un alt cetățean român, a fost acuzat de furtul de la un cetățean polonez, într-un magazin, al unui portofel care conținea documente personale și un card bancar.

Crulic Claudiu Daniel a respins acuzațiile aduse și, în semn de protest, a refuzat hrana. Potrivit MAE, Ambasada României la Varșovia nu a fost înștiințată de acest ultim aspect de către autoritățile polone, ci doar de

eliberarea lui pe 17 ianuarie, cu o zi înainte ca acesta să moară în spital.

Decesul lui Crulic Claudiu Daniel a fost cauzat, conform mențiunii din scrisoarea spitalului adresată Consulatului Onorific al României la Katowice, de „perturbări metabolice ireversibile, la care s-a ajuns ca urmare a foamei de lungă durată".

În 3 aprilie 2008, Ambasada României la Varșovia a sesizat organele poloneze de justiție, acestea anunțând declanșarea unei anchete pentru elucidarea cauzelor care au condus la deces. Mai mult, au fost trimise scrisori ministrului justiției din Polonia, care este și procuror general, și președintelui Comisiei Justiție și Drepturile Omului din Seimul Republicii Polone. În 8 aprilie, o echipă de control a MAE a fost trimisă la Ambasada României din Varșovia în cadrul verificărilor interne efectuate de Ministerul Afacerilor Externe în cazul lui Daniel Crulic.

În ședința de guvern din 4 aprilie, premierul Călin Popescu-Tăriceanu a solicitat Ministerului Afacerilor Externe să îi prezinte rezultatele controlului efectuat. „*Sunt foarte deranjat de modul în care a fost tratată problema cetățeanului Daniel Crulic, decedat în Polonia... E inadmisibil ca funcționari ai statului român să trateze birocratic sau cu o minimă implicare un astfel de caz*", a declarat premierul.

În cursul zilei de 5 aprilie, șeful diplomației române a înaintat președintelui Traian Băsescu și primului-ministru Călin Popescu-Tăriceanu un raport privind cazul Crulic, însă șeful executivului s-a declarat nemulțumit de document și a criticat „delăsarea" pe care a constatat-o în ultima vreme în Ministerul Afacerilor Externe.[1]

[1] Rompres, *Adrian Cioroianu a demisionat din funcție*, 11 aprilie 2008.

Demisia lui Cioroianu venea însă după mai multe episoade controversate care l-au avut în prim-plan și care au fost considerate gafe diplomatice.[1]

Lui Adrian Cioroianu i-a urmat la șefia MAE Lazăr Comănescu, un diplomat de carieră.

Cele două schimbări – de la Justiție și Externe – au avut mai multe elemente în comun. În ambele cazuri, soluția la care s-a ajuns a fost una mai degrabă tehnică decât politică. Atât Predoiu, cât și Comănescu erau figuri cunoscute în mediul lor profesional și erau priviți ca specialiști. Niciunul însă nu avea greutate politică, nu putea fi identificat ca exponent sau reprezentant al PNL, care i-a propulsat în funcții *de facto*. Dacă urmărim schimbările din componența cabinetului Tăriceanu,

[1] Pe 13 iunie 2007, la întrevederea de la Washington cu secretarul de stat american Condoleeza Rice, Adrian Cioroianu a fost acuzat că nu a fost capabil să spună decât „*Da, sigur*" și „*E corect*". La 2 noiembrie 2007, în contextul acțiunilor rasiste antiromânești din Italia cauzate de uciderea de către cetățeanul român de origine romă Nicolae Romulus Mailat a soției unui amiral italian pentru a o jefui, ministrul a afirmat într-o emisiune la *Antena 3* că România ar trebui să cumpere un teritoriu în deșertul egiptean pentru a-i deporta pe infractorii români. Tot în noiembrie 2007, aflat în vizită în Italia împreună cu premierul Tăriceanu pentru a vorbi cu românii de acolo, ministrul Adrian Cioroianu a fost prezentat de televiziuni stând de vorbă cu Costică Argint, infractor căutat de Interpol, cu o mână pe umărul acestuia. La 27 noiembrie 2007, în timpul vizitei oficiale în Spania, șeful diplomației române a ignorat protocolul diplomatic și în timpul ceremonialului de primire i s-a adresat regelui Juan Carlos într-un limbaj care ar putea fi apreciat drept colocvial, spunând în engleză „*Good point*".

se poate sesiza, spre finalul mandatului, tendința de a opta pentru formule de tehnocrați, lăsând astfel mai puțin spațiu de manevră politicului. Predoiu și Comănescu îi urmau lui Dacian Cioloș, un alt specialist neafiliat politic, pe care guvernul liberal l-a preferat pentru portofoliul agriculturii, după înlocuirea lui Decebal Traian Remeș.

Chiar dacă au existat compatibilități politice, conexiunea între aceștia și PNL a fost una laxă, nicidecum de apartenență sau identitate politică. Niciunul dintre ei nu a devenit și nu s-a afirmat ca membru PNL. Excepție a făcut, pentru o scurtă perioadă, Cătălin Predoiu, care s-a lăsat convins de premierul Tăriceanu să accepte candidatura într-un colegiu electoral din Buzău, la alegerile parlamentare din 2008 – colegiu pe care l-a pierdut. Calitatea conjuncturală de membru PNL nu a contat însă deloc în momentul în care lui Predoiu i s-a propus păstrarea portofoliului justiției după alegerile parlamentare, în cadrul noului guvern condus de Emil Boc.

Este interesant de observat cum s-a ajuns la această „specializare" a cabinetului Tăriceanu, pe final de mandat. Două cauze majore pot explica preferința PNL pentru nume neafiliate politic direct sau nu atât preferința cât disponibilitatea de a căuta variante în afara cercului de decizie și influență politică din interiorul partidului. Prima cauză este de ordin intern și privește una dintre cele mai importante funcții ale unui partid politic: cea de selecție. PNL a parcurs un fenomen oarecum paradoxal. PNL a fost considerat un partid care „stă bine" la capitolul resurse umane, având în rândurile membrilor sau susținătorilor oameni de calitate, specialiști în diverse domenii, intelectuali. Mai mult decât atât, PNL a fost

privit multă vreme ca un partid al elitelor, ceea ce îi limita bazinul electoral, dar îi conferea un plus la capitolul „calitate" și un avantaj din perspectiva selecției celor care urmau să exercite funcții publice. Totuși, PNL nu a fost temeinic pregătit să preia puterea, din punctul de vedere al distribuției responsabilităților. Acest lucru s-a văzut și la nivelul secretarilor de stat, poziții în care, nu de puține ori, guvernarea a numit oameni fără o carieră proprie în interiorul Partidului Național Liberal. Momentul cel mai critic din punctul de vedere al resurselor umane a fost acela în care PNL a trebuit să preia întreaga responsabilitate a guvernării, ca urmare a despărțirii de democrați și brusc au trebuit acoperite un număr semnificativ de posturi în administrație.

A doua cauză a opțiunii pentru unele soluții la nivel ministerial mai degrabă tehnice și mai puțin politice ar trebui căutată în interacțiunea dintre cele două ramuri ale puterii executive: guvernul și președintele. De-a lungul întregii experiențe de coabitare a cabinetului liberal cu Traian Băsescu, acesta din urmă s-a opus, în mai multe rânduri, unor schimbări în componența guvernului. Președintele nu s-a sfiit chiar să-și arate adversitatea față de anumiți membri ai cabinetului (Varujan Vosganian, Tudor Chiuariu, Teodor Atanasiu). Soluțiile tehnice eliminau, astfel, din start motivele de rivalitate politică în raport cu președintele și reduceau zonele de potențial conflict. În cazuri precum Dacian Cioloș sau Lazăr Comănescu, premierul Tăriceanu a preferat să cedeze tactic, apelând la tehnocrați care nu puteau fi contestați din direcția Cotroceniului.

Sfârșitul experimentului PLD-ist

Poate cel mai important moment în contextul apropierii alegerilor locale a fost apariția unui nou partid pe scena politică: Partidul Democrat – Liberal rezultat în urma comasării prin absorbție a Partidului Democrat (PD) cu Partidul Liberal Democrat (PLD), condus de Theodor Stolojan.

Deși ipoteza fuziunii nu era nouă și fusese avansată în mediul politic, anunțul a venit intempestiv. Declarațiile și discuțiile anterioare indicau relativa reticență a ambelor părți față de soluția fuziunii. Nici „greii" PD nu păreau foarte dispuși a face loc unor personaje provenite din PNL în structura de conducere a unui nou partid, rezultat din fuziune, așa cum nici o parte dintre liberal-democrați nu se simțeau foarte confortabil cu ideea de a reprezenta un curent de opinie minoritar într-o formațiune largă. În primăvara lui 2007, spre exemplu, înainte de alegerile europene, liderii liberal-democrați vorbeau doar despre constituirea unui parteneriat pe termen lung cu PD și respingeau ideea unei fuziuni, cu argumentul că PLD nu s-a născut ca să se desființeze, chiar și pentru a se face „frate de cruce" cu PD. Gheorghe Flutur vorbea despre proiectul comun al celor două formațiuni privind constituirea unui Pol Popular în România, menit să „salveze liberalismul modern din țara noastră."[1]

Ceea ce părea o ecuație cu soluție pe termen lung, s-a rezolvat foarte simplu din voința președintelui Băsescu. Rapiditatea cu care s-a derulat filmul fuziunii între PD și

[1] http://www.cronicavip.ro/cronicavip/article.php?article_id=43576.

PLD i-a luat prin surprindere chiar și pe cei mai avizați lideri ai celor două partide. Astfel, dacă în ziua de 3 decembrie 2007, la ora 15, liderul PD Emil Boc spunea că *„este puțin probabil ca democrații să ia în calcul soluția unei alianțe preelectorale cu PLD, dar că cele două formațiuni vor discuta mai multe opțiuni, inclusiv ideea unui partid nou, puternic, de centru-dreapta"*, până seara, după o consultare cu Traian Băsescu opiniile se schimbaseră și se ajunsese deja la o decizie politică. În acest interval, o delegație a democrat-liberalilor, în frunte cu Theodor Stolojan, s-a aflat la Palatul Cotroceni. *„Am decis să ducem până la capăt proiectul politic al Alianței Dreptate și Adevăr, creat de Traian Băsescu și Theodor Stolojan"*, a declarat Emil Boc. Noul partid se autodefinea de centru-dreapta, fiind afiliat PPE.[1]

Care au fost resorturile unei asemenea mișcări politice rapide? Așa cum am mai arătat în paginile acestui volum, alegerile europene infirmaseră într-un fel planul strategic care a stat la baza creării disidenței liberale conduse de Theodor Stolojan și a instituționalizării acesteia într-un nou partid politic. PLD nu a produs daune electorale semnificative Partidului Național Liberal în scrutinul pentru Parlamentul European din noiembrie 2007, în schimb analizele arătau că a „furat" electorat din zona publicului cu simpatii băsesciene. Alegătorii fideli obiectivelor politice ale președintelui au părut mult mai atrași de radicalismul discursului unor reprezentanți ai PLD decât al unor democrați tradiționali.

Apropierea alegerilor locale cerea ca experimentul politic al PLD să fie închis rapid, pentru a nu prejudicia

[1] http://www.romanialibera.ro/actualitate/politica/pd-si-pld-fuzioneaza-in-partidul-democrat-liberal-112763.html.

şansele democraţilor. În plus, PLD-iştii desprinseseră de la liberali câţiva lideri locali cu forţă semnificativă (Gheorghe Flutur – Suceava, Florin Popescu – Dâmboviţa, Gheorghe Ştefan – Neamţ), care, dacă ar fi candidat pe listele unui partid distinct, ar fi însemnat un minus pe harta politică a PD.

De aceea, momentul ales şi mijloacele lui de realizare au fost corecte din punctul de vedere al intereselor taberei prezidenţiale, lăsând un interval de timp rezonabil pentru armonizarea structurilor şi intereselor locale. Chiar şi formula statutară pentru care s-a optat, respectiv acordarea unor funcţii automate celor veniţi din PLD şi stabilirea faptului că organismele de conducere în noua componenţă vor funcţiona tranzitoriu până după alegerile generale, reflecta aceeaşi dorinţă de a evita tensiuni în partid, în perspectiva procesului electoral.

Crearea unui mare partid „prezidenţial", pe scheletul fostei Alianţe D.A., care să se autointituleze partid de dreapta, era o idee mai veche a preşedintelui. După eşecul proiectului fuziunii PNL-PD din 2006, s-ar putea spune că opţiunea de avarie a fost pentru un partid prezidenţial „mai mic", alcătuit de acei liberali dispuşi să-l urmeze necondiţionat pe Traian Băsescu.

Fuziunea cu PLD era menită în subsidiar să consolideze şi identitatea doctrinară de dreapta a PD-ului. Din punct de vedere identitar, Partidul Democrat avea un deficit semnificativ. Transformat peste noapte din partid social-democrat, membru al Internaţionalei Socialiste, în partid popular, membru PPE, PD nu avea un fond ideologic autentic, un set de valori conştient asumate şi interiorizate. Alipirea PLD putea fi un element de creştere a credibilităţii doctrinare şi de identificare cu dreapta. Tema

dreptei avea să joace un rol important în campaniile electorale următoare, această parte a spectrului politic fiind disputată între PNL și PD-L.

Un fenomen interesant al ultimilor 20 de ani privește mișcările de forțe și dinamica stânga – dreapta. Dacă privim retrospectiv, pe scena politică românească, dreapta a fost supusă celor mai mari mișcări și repoziționări, sciziunilor și fuziunilor succesive, construcțiilor și proiectelor politice. Este suficient să ne gândim cât de mult s-a vorbit despre unificarea dreptei și câte dispute a generat acest deziderat, în raport, să spunem, cu unificarea stângii. Reprezentarea dreptei a fost cauza unor controverse de strategie, acțiune și mesaj politic în ultimii ani.

În fine, de-a lungul celor 20 de ani de experiență postcomunistă, partidele politice au recurs la strategia fuziunii din motive diferite. Consolidarea și creșterea electorală reprezintă un prim astfel de motiv. Cele mai importante partide au funcționat, pe de-o parte, ca poli de putere, în jurul cărora s-au coagulat formațiuni satelit sau compatibile politic și ideologic. Pe de altă parte, imperativul întăririi propriei poziții și acoperirii unui bazin electoral cât mai larg și mai bine definit le-a făcut să recurgă la strategia de absorbție a acestora din urmă.

Acceptarea fuziunii a fost pentru unele formațiuni soluția ultimă de supraviețuire, în condițiile în care stabilizarea sistemului politic a condus la diminuarea fragmentării, respectiv la reducerea numărului de partide.

Modificările succesive ale sistemului electoral (începând cu creșterea pragului electoral de la 0 la 3% și apoi la 5%), ca și încheierea tranziției democratice, ce presupune inclusiv anumite mecanisme instituționale, au făcut ca sistemul de partide să evolueze, la rândul său. De la sistemul cu

partid predominant din anii 1990-1991, trecând prin pluralismul atomizat, s-a ajuns la un sistem pluralist moderat, cu trei partide mari (PD-L, PSD, PNL) și un al patrulea de o factură aparte (respectiv UDMR). Tot acest parcurs a fost presărat cu sciziuni și mai ales fuziuni.

Este, de asemenea, interesant de observat că fuziunile s-au produs direct, nefiind precedate de alianțe, iar alianțele politice și electorale, la rândul lor, nu s-au concretizat mai departe în fuziuni. Dacă avem în vedere doar cele mai importante alianțe care au participat în alegeri, nici CDR, nici USD, nici Alianța D.A. nu au devenit partide politice.

Fuziunea dintre PD și PLD nu a fost primită cu brațele deschise de toată lumea. Atât în interiorul PLD, cât și al PD au existat voci critice la adresa noii construcții și modului în care a apărut ea. Cel mai vocal în acest sens în interiorul PD a fost Sorin Frunzăverde, care a calificat noul partid drept *„un melanj penibil"*. Frunzăverde a declarat, la vremea respectivă, că se opune schimbării numelui și doctrinei partidului din care face parte din 1990. *„PD-L nu înseamnă nicio doctrină. (...) Statutul PD nu permite decât fuziuni prin absorbție, iar partidul trebuie să rămână cu această denumire. Orice fuziune este bine-venită, dar PD are o identitate a lui, care nu poate fi alterată. PD nu înseamnă Modrogan, ci sute de mii de membri. Noi nu suntem liberali"*.[1]

Ceilalți competitori de pe scena politică nu s-au arătat surprinși de fuziunea dintre cele două formațiuni. Reacția PNL la adresa formării PD-L a fost exprimată de premierul Călin Popescu-Tăriceanu: *„A rezultat un partid exact cum l-am denumit mai demult... Un partid mai mult democrat*

[1] http://www.realitatea.net/frunzaverde--PD-L-este-un-melanj-penibil_121437.html.

și mai puțin liberal, în care evident această minusculă grupare constituită în jurul domnilor Stolojan și Flutur o să se topească în PD, că n-au o viziune liberală, o viziune politică, și nu mai răspund la ordinele unei persoane care le dă comenzi din dealul numit Cotroceni".[1]

Purtătorul de cuvânt al PSD, Cristian Diaconescu, a declarat, la rândul său, că fuziunea dintre PD și PLD era o mișcare politică previzibilă, riscul major al acestei construcții politice fiind deruta electoratului. „*Se va crea o confuzie majoră în rândul electoratului ambelor partide, pentru că ne aflăm în prezența unei construcții politice noi și incerte din punct de vedere electoral*", a declarat Diaconescu, arătând că PSD va încerca să speculeze la maxim deruta electoratului celor două partide, mai ales că se apropie un nou ciclu electoral.[2]

Și Kelemen Hunor, președintele executiv UDMR, a afirmat că fuziunea PD cu PLD nu este o noutate. „*După acest anunț nu se schimbă raportul pe scena politică, este un lucru așteptat, previzibil, este cronica unei căsătorii anunțate, cel puțin de la începutul verii lumea știa și aștepta acest anunț. Rezultatul alegerilor a făcut ca anunțul să vină mai repede*", a spus Kelemen Hunor.[3]

Președintele PRM, Corneliu Vadim Tudor a calificat noua construcție drept o „struțo-cămilă". „*Era previzibil că se va întâmpla așa și că asta a și intenționat Traian Băsescu*

[1] http://www.realitatea.net/tariceanu--PD-L--un-partid-mai-mult-democrat-si-mai-putin-liberal_121011.html.

[2] http://www.realitatea.net/diaconescu--partidul-democrat-liberal-va-deruta-electoratul_120721.html.

[3] http://www.realitatea.net/kelemen-hunor--udmr--fuziunea-pd-cu-pld-este-cronica-unei-casatorii-anuntate_120736.html.

– să-și creeze un mega-partid prezidențial care să-i execute orbește toate ordinele", a declarat Corneliu Vadim Tudor referitor la anunțul fuziunii PD și PLD.[1]

În data de 5 decembrie, PD și PLD au aprobat unificarea celor două partide într-o nouă formațiune – Partidul Democrat Liberal. Doar doi democrați și trei liberal-democrați s-au împotrivit unificării. Liberal-democrații au votat rezoluția de unificare cu Partidul Democrat, cu 63 de voturi pentru, trei împotrivă și o abținere. *„Marele câștig de astăzi este că a rezultat un partid puternic, de centru-dreapta, care are șanse să guverneze începând de anul viitor. Am obținut astăzi o mare victorie"*, a declarat Gheorghe Flutur, la sfârșitul Delegației Permanente. Theodor Stolojan, președintele PLD, a anunțat că au fost convocate congresele extraordinare ale PD și PLD pentru data de 15 decembrie, pentru validarea unificării și a înființării Partidului Democrat Liberal. *„Valorile liberale vor fi apărate în noul partid"*, a completat el.

Și Colegiul Director al PD a aprobat propunerea de unificare cu liberal-democrații lui Theodor Stolojan, decizia fiind luată cu 52 voturi pentru, două împotrivă și două abțineri. Emil Boc a adăugat că s-a stabilit conducerea noului partid, precum și formarea unei comisii care se va ocupa de organizare și statut. Liderul PD a susținut că voturile acordate unificării demonstrează maturitatea Partidului Democrat.[2]

[1] http://www.realitatea.net/c--v--tudor--partidul-democrat-liberal-este-o-struto-camila-ce-nu-va-avea-viata-lunga_120731.html.

[2] http://www.realitatea.net/pd-si-pld-au-votat-in-favoarea-unificarii-celor-doua-partide-sub-numele-PD-L_121516.html.

La 15 decembrie 2007, congresele celor două partide au aprobat, în unanimitate, formarea PD-L prin procedura comasării prin absorbție.

La data de 17 decembrie 2007, președintele PD, Emil Boc și cel al PLD, Theodor Stolojan, au semnat Protocolul de comasare prin absorbție și, odată cu acesta, cererea de înregistrare la Tribunalul București a noii formațiuni politice, Partidul Democrat Liberal. Potrivit articolului 5 din Protocol, ca urmare a comasării dintre PD și PLD, grupurile parlamentare din Senat și Camera Deputaților ale PD, transformate în PD-L, urmau să includă și parlamentarii independenți ai PLD. La articolul 7 se preciza că membrilor PLD și PD le este garantată continuitatea vechimii în PD-L. Până la următoarele alegeri interne, PD-L urma să fie condus la nivel local, județean și național, de structuri de conducere tranzitorii. La nivel național, conducerea tranzitorie era asigurată de BPN, Colegiul Director Național, CNC, Conferința Națională Anuală și Convenția Națională.

Articolul 13 se referea la structurile de conducere la nivel național. Astfel, în perioada tranzitorie, Biroul Permanent Național, în structurile lărgite, a fost format din 50 de membri, dintre aceștia 29 provenind din BPN al PD și 21 din Biroul Executiv Național al PLD. Structura a fost formată din: președinte, Emil Boc, prim-vicepreședinți, Theodor Stolojan și Adriean Videanu, secretar general, Vasile Blaga, vicepreședintele pe probleme organizatorice, Gheorghe Flutur, vicepreședintele grupului de strategie și coordonare a comisiilor de specialitate, Valeriu Stoica, vicepreședinții Raluca Turcan, Liviu Negoiță, Cristian Boureanu, Sorin Frunzăverde, Florin Popescu, Anca Boagiu, Gabriel Sandu, Mircea Hava, Gabriel Hoinaru, Petru Filip, Cornel Știrbeț, Ioan Oltean, Gheorghe Ștefan (cu statut

de invitat special), Romeo Raicu, Cezar Preda, Gheorghe Barbu, Gheorghe Scripcaru.

Secretarii executivi ai forului de conducere național au fost nominalizați: Dumitru Moisescu, Mircea Cinteză, Elena Udrea, Mihai Țăbuleac, Roberta Anastase, Mircea Toader, Dragoș Ujeniuc, Dorin Florea, Petre Ungurean, Costică Canacheu, Dumitru Pardău, Viorel Arion, Sabin Ilieși, Mircea Iustian, Horațiu Buzatu și Viorel Oancea.

La nivel local, dintre cele 48 de organizații județene, președinția a 41 de organizații a revenit PD, iar restul de 7 de PLD (respectiv Suceava, Botoșani, Neamț, Vaslui, Argeș, Dâmbovița și Teleorman).[1]

Dacă examinăm cu atenție rezultatele acestei negocieri, putem trage câteva concluzii interesante: fidelitatea față de președintele Traian Băsescu le-a adus PLD-iștilor lui Stolojan o poziție aproape paritară în structurile de decizie naționale, cu mult peste forța organizatorică și electorală a partidului lor. Practic toate personajele care au făcut jocul desprinderii din PNL pentru Traian Băsescu au căpătat un loc în noul Birou Permanent Național. La nivel local însă, liderii democrați păstrau o preeminență numerică, exceptând acele județe în care PLD venea într-adevăr cu un aport de infrastructură semnificativ.

La data de 8 februarie 2008, Tribunalul București a admis înregistrarea Partidului Democrat-Liberal (PD-L) și modificarea numelui PD în PD-L și înregistrarea protocolului de comasare prin absorbție între PD-L și PLD.

[1] http://www.mediafax.ro/politic/boc-si-stolojan-au-semnat-protocolul-de-comasare-prin-absorbtie-PD-L-pld-2308565.

De asemenea, Tribunalul București a dispus radierea din Registrul partidelor politice a Partidului Liberal Democrat.[1]

Anterior, judecătorii au respins mai multe cereri de intervenție în dosar înaintate de trei membri ai filialei Sectorului 3 București a PLD, un fost membru al PD, precum și de Partidul Solidarității Sociale pentru Șanse Egale și o Societate mai Bună.

Filiala Sector 3 a PLD contesta înființarea PD-L, susținând că membrii săi nu au fost lăsați să voteze la congresul de constituire a noului partid, desfășurat pe 15 decembrie 2007.

Instanța a respins cererile de intervenție, arătând că legea fundamentală a statului român prevede dreptul de vot doar în cazul alegerii președintelui, a membrilor Parlamentului și a autorităților locale și nu în interiorul partidelor. În plus, judecătorii au decis că filiala PLD și Partidul Solidarității Sociale nu au personalitate juridică.

La data de 20 martie procesul a fost definitiv încheiat. Curtea de Apel București a admis înregistrarea Partidului Democrat-Liberal (PD-L), respingând, printr-o decizie definitivă și irevocabilă, toate contestațiile.[2]

Astfel s-a încheiat proiectul „disidenței liberale" și s-a înfăptuit prima etapă a construcției „partidului pro-Băsescu". Următoarea etapă o va constitui crearea Uniunii Naționale pentru Progresul României, prin sciziunea din PSD, cu un final încă necunoscut

---

[1] Rompres, *PD-L, înregistrat oficial la Tribunalul București*, 8 februarie 2008.

[2] Rompres, *PD-L, înscris ca partid printr-o decizie definitivă și irevocabilă*, 20 martie 2008.

la data redactării acestui volum. Dincolo de procesul politic la vedere, Traian Băsescu a obținut un câștig clar prin fuziunea cu PLD și din perspectiva punctelor de sprijin pe care putea conta în interiorul noii formațiuni politice. Practic, acolo relațiile de putere internă au fost echilibrate prin infuzia unui număr mare de lideri legați de Traian Băsescu și fideli acestuia, proveniți în special din zona fostului PLD. Concomitent, el a încercat să pună în mișcare și un proces de înlocuire a „vechii gărzi", prin impunerea unor figuri noi de tip Elena Udrea, Roberta Anastase, Sever Voinescu.

Desigur, evoluțiile din interiorul noii/ vechii structuri sunt interesante. Parte din politicienii proveniți de la liberali, precum Gheorghe Flutur, Gheorghe Ștefan sau Florin Popescu, s-au adaptat rapid modelului de partid de administrare a puterii prevalent în PD. Alții, ca Valeriu Stoica, au încercat dintr-o zonă mai degrabă marginală să construiască identități ideologice de dreapta, într-un partid în care există relativ puțină apetență pentru preocupări doctrinare. Iar alții, mai ales la nivel local, au fost pur și simplu periferizați.

Odiseea uninominalului spre final

Așa cum am arătat anterior, pe parcursul anului 2007 s-au confruntat două puncte de vedere diferite pe tema schimbării sistemului electoral în sensul introducerii votului

uninominal, concretizate prin acțiuni politice distincte. Astfel, pe de o parte, guvernul optase pentru asumarea răspunderii pe un proiect de lege care prevedea alegeri în colegii uninominale și compensarea de pe o listă națională propusă de fiecare partid, în așa fel încât să fie păstrat principiul reprezentării proporționale. Deși trecut prin Parlament, proiectul guvernului nu a devenit lege deoarece Curtea Constituțională a admis contestația înaintată de președintele Băsescu, care viza prevederile referitoare la compensarea de pe o listă suplimentară la nivel național. Curtea a apreciat ca neconstituțională introducerea unei asemenea liste, care nu era supusă validării electoratului prin vot, ceea ce a făcut ca legea promovată de guvern să nu intre în vigoare. Pe de altă parte, Traian Băsescu susținuse un sistem majoritar în două tururi de scrutin și inițiase un referendum pe această temă, demers eșuat din cauza absenteismului. Prin urmare, anul 2007 se încheiase fără ca problema uninominalului să fi fost tranșată, iar la începutul anului 2008 actorii politici s-au văzut nevoiți să reia discuțiile pe tema legislației electorale. Dat fiind că 2008 era anul electoral în care urmau să fie aplicate schimbările de sistem electoral, dezbaterile au căpătat un caracter de urgență.

La data de 5 februarie, reprezentanții PNL, UDMR și PSD s-au întâlnit la sediul Asociației Pro Democrația pentru a rediscuta proiectul legii electorale, în vederea corectării prevederilor respinse de Curtea Constituțională. Din discuții s-au degajat trei variante de lucru: eliminarea completă a listelor suplimentare, menținerea listelor și votarea acestora sau sistemul prin care se organizează un număr de colegii egal cu numărul de parlamentari și

se aleg parlamentarii în ordinea performanței candidaților în fiecare colegiu uninominal.[1]

În 22 februarie, Comisia pentru elaborarea Codului electoral a adoptat majoritatea articolelor Legii votului uninominal într-un singur tur de scrutin, în suspensie rămânând doar prevederile referitoare la pragul electoral.

Legea asupra căreia s-a căzut de acord prevedea vot uninominal într-un singur tur, o singură candidatură într-un colegiu uninominal, precum și o redistribuire proporțională a mandatelor. A fost adoptată, de asemenea, propunerea liderului deputaților UDMR, Márton Árpád, ca norma de reprezentare pentru alegerea Camerei Deputaților să fie de un deputat la 70.000 de locuitori, și nu la 79.000 de locuitori cum era prevăzut inițial, precum și norma de reprezentare pentru alegerea Senatului, respectiv de un senator la 160.000 de locuitori, comparativ cu 170.000 de locuitori cum era prevăzut.

Listele suplimentare au fost eliminate cu totul de membrii Comisiei de Cod electoral, urmând a se aplica principiul „un singur ales, un singur vot".

Membrii comisiei au acceptat un amendament propus de PSD și susținut de UDMR prin care *„candidații independenți trebuie să fie susținuți de minimum 4% din numărul total al alegătorilor înscriși în listele electorale permanente din colegiul uninominal în care candidează, dar nu mai puțin de 2.000 de alegători pentru Camera Deputaților și 4.000 de alegători pentru Senat"*.

Colegiile uninominale, potrivit formei adoptate de comisie, urmau să fie delimitate prin hotărâre de guvern,

[1] Rompres, *Olteanu: PNL, UDMR și PSD au decis că susțin uninominalul*, 5 februarie 2008.

pe baza indicațiilor unei comisii parlamentare speciale constituite în acest sens, respectând principiul proporționalității reprezentării parlamentare.[1]

În contextul apropierii alegerilor locale, un element de noutate în sistemul electoral se referea la alegerea prin vot uninominal într-un singur tur a Președinților Consiliilor Județene.

Presiunea pentru această soluție a venit, în primul rând, din partea liderilor în funcție de Consilii Județene și în special din zona celor PSD-iști. Ea era motivată de două cauze. În primul rând, de estimarea că, prin alegeri directe, PSD ar fi putut obține un număr mai mare de mandate de președinte decât lăsând această funcție la latitudinea negocierilor. PSD trecuse în 2004, în anumite zone, prin experiența, destul de traumatizantă, a pierderii unor funcții datorită deciziei ferme a lui Traian Băsescu și Theodor Stolojan de a nu lăsa libertate de negociere filialelor de partide din Alianța D.A. Pe configurația politică din 2008, în care Alianța D.A. nu mai exista, e greu de spus în ce măsură sistemul a avantajat în mod real un partid sau altul. În dezavantaj a ieșit însă PNL, care, fiind clasat mereu pe al treilea loc în ordinea de preferințe a electoratului, și-a adjudecat un număr mai mic de Consilii Județene decât ar fi putut obține prin negocieri.

A doua cauză privea teama liderilor locali ai PSD, în special a celor puternici, precum Liviu Dragnea, Marian Oprișan, Nicușor Constantinescu, că o **negociere de tip național între partide i-ar putea forța să cedeze posturi,**

[1] Rompres, *Comisia electorală a adoptat pe articole Legea votului uninominal*, 20 februarie 2008.

inclusiv prezumtivele lor funcții de președinți de CJ, chiar în județele respective. Acest lucru s-a întâmplat, de pildă, în 2004, la Prahova, unde postul de președinte al Consiliului Județean a trebuit cedat, la indicațiile Bucureștiului, Partidului Conservator, pentru Florin Anghel. Cei convinși că puteau câștiga prin vot au vrut să aibă, prin această modificare, un fel de garanție asiguratorie că centrul nu-i va forța la compromisuri care s-ar putea să se soldeze cu pierderea posturilor lor.

În spatele acestei propuneri putem decela un fenomen politic mai profund. Anume, creșterea constantă, între 2004–2008, a puterii liderilor locali în raport cu conducerea centrală a partidelor. Fenomenul a început încă din anii 2000-2001, dar a ajuns la apogeu în 2008. Această creștere de influență se baza pe două procese care au avut loc în perioada menționată. Pe de-o parte, datorită procesului de descentralizare și a transferului de resurse financiare de la guvern spre comunitățile locale, importanța deținătorilor de funcții administrative locale a crescut. Un președinte de Consiliu Județean, mai ales când era vorba de unități administrativ-teritoriale mari, cu resurse, gen Prahova, Timiș, Constanța, depășește net ca influență un membru al executivului. Este ordonator de credite pe sume mari și în mâna lui stă atribuirea unor contracte importante și extrem de bănoase. **Pe de altă parte, sporirea influenței liderilor locali a avut loc și pe fondul crizei de leadership național, ce a afectat mai toate partidele mari. Locul generației de lideri charismatici, de tip Ion Iliescu, a fost luat de președinți de partide care se sprijineau pe negocierile cu șefii organizațiilor județene, aceștia din urmă deținând, de regulă, și funcțiile administrative locale, cu resursele aferente.**

În 2008, ei au avut nevoie de o consacrare formală a creșterii influenței proprii în sistemul politic românesc, consacrare văzută sub forma alegerii prin vot direct, deși sistemul administrativ nu justifica un asemenea tip de vot. Practic, el certifica, din punct de vedere juridic, „baronizarea României", instituind 41 de „prinți locali", cu o legitimitate și forță net superioară foștilor prim-secretari ai Partidului Comunist. Nimeni nu și-a pus problema, la momentul respectiv, cum va coabita un președinte ales prin vot direct cu o coaliție majoritară ostilă în Consiliul Județean. În anumite județe s-au generat, astfel, blocaje care au paralizat funcționarea administrației publice locale.

La finele lunii ianuarie, conducerea PSD s-a întâlnit cu președinții social-democrați de Consilii Județene pentru a discuta cu privire la votul uninominal și descentralizarea locală. *„Pregătirea pentru alegerile locale se apropie și suntem autorii acestei inițative – ca și președinții de Consilii Județene să fie aleși prin vot direct. Considerăm că așa cum toți parlamentarii României trebuie să fie aleși prin vot direct și președinții de Consilii Județene, care reprezintă un factor decizional important – au pâinea și cuțitul în județe – trebuie să fie aleși în mod direct"*, a precizat Mircea Geoană, în urma acestei întâlniri.[1]

La rândul său, Marian Oprișan, unul dintre cei direct interesați și vizați de alegerea uninominală a președinților de Consilii Județene, a solicitat o acțiune fermă din partea PSD, în acest sens. *„Cred că PSD trebuie să spună ferm faptul că, în realitate, celelalte partide nu își doresc votul uninominal. PSD trebuie să condiționeze votul grupurilor*

[1] Rompres, *Social-democrații vor alegerea președinților de CJ prin vot direct*, 31 ianuarie 2008.

parlamentare din PSD pentru votul uninominal de alegerea președinților de Consilii Județene prin acest tip de scrutin...", a spus Oprișan înainte de ședința Biroului Permanent Național al PSD din 28 februarie 2008.[1]

Privind retrospectiv opțiunea pentru alegerea uninominală a președinților de Consilii Județene, unul dintre liderii influenți ai social-democraților, Miron Mitrea, considera, la mai bine de doi ani după schimbarea modalității de vot, că acesta s-a dovedit sistemul cel mai bun pentru PSD: „*Orice chestiune pe care o schimbi atât de dramatic, cum ar fi cea a alegerilor uninominale, are părți bune și minusuri. Deși am acționat puternic în favoarea acestui sistem, nu am fost sigur că va aduce numai beneficii și așa a fost. Însă acum, după doi ani și mai bine, pot spune că nu știam să câștigăm mai mult în alt sistem. Ne-am bătut cu armele pe care le cunoșteam cel mai bine, am intrat într-un război pe care îl știam și am câștigat. Dacă vorbim de președinții de Consilii Județene, comparativ cu ceilalți competitori, numărul a fost mult mai mare decât diferența la vot. Am luat 17 din 42, față de 14 PD-L, deci am majorat victoria PSD prin acest sistem. După aceea, dacă sistemul a avut și niște aspecte negative, ele nu au depins de sistemul în sine, ci de slăbiciunea lui Geoană ca președinte.*"[2]

Și PD-L a împărtășit soluția uninominalului pentru președinții de Consilii Județene. Calculele estimative arătau că o asemenea opțiune favorizează atât PSD, cât și PD-L, care își împărțeau primele locuri în județe, fiind mai degrabă în dezavantajul PNL, favorit doar în puține circumscripții.

[1] Rompres, *Oprișan: Și președinții Consiliilor Județene ar trebui aleși uninominal*, 28 februarie 2008.

[2] Miron Mitrea, *Interviu de cercetare*, 3 noiembrie 2010.

Fost președinte al PNL și premier la acea dată, Călin Popescu-Tăriceanu a recunoscut „handicapul" PNL pe acest sistem de vot: *„Formula uninominală de alegere a președinților de Consilii Județene nu era în avantajul nostru, pentru că noi eram cotați al treilea partid și cu o pondere mică, nu cu cea pe care o avusesem în 2004. Dar aici a fost o înțelegere foarte simplă și directă, o coalizare în acest scop făcută de PSD și PD-L, care au sesizat că este în favoarea lor și noi nu aveam o pârghie eficientă de contracarare a acestei decizii, care în final s-a și impus."*[1]

Pe 6 martie, Sorin Frunzăverde, la ora aceea europarlamentar, dar un personaj cu influență locală și cu profil de lider local, a declarat că era momentul ca scrutinul pentru Consiliile Județene să fie organizat uninominal, pentru a crește credibilitatea acestei instituții.[2] Decizia introducerii alegerii prin vot direct a președinților de CJ a fost salutată și de Gheorghe Flutur, unul dintre „baronii" democrat-liberali.[3]

Dezbaterile și votul final din plenul Camerei Deputaților pe legea electorală s-au consumat pe 4 martie, într-o ședință care a avut nevoie de prelungirea timpului alocat. Cu această ocazie, a fost luat în discuție și amendamentul PSD privind alegerea prin vot uninominal, într-un singur tur, a președinților de Consilii Județene. Acesta a fost aprobat cu 132 voturi pentru, 42 împotrivă și 62 abțineri. La votul final

[1] Călin Popescu-Tăriceanu, *Interviu de cercetare*, 16 noiembrie 2010.

[2] Rompres, *Frunzăverde: Uninominalul va crește credibilitatea Consiliilor Județene*, 6 martie 2008.

[3] Rompres, *Suceava: Flutur vrea vot uninominal la Consiliile Județene*, 13 martie 2008.

pe întregul proiect, scorul a fost covârşitor: 231 pentru, 11 contra, 18 abţineri. Nici nu putea fi altfel, de vreme ce, din raţiuni propagandistice, mai mulţi parlamentari au cerut vot nominal cu „da" sau „nu", ameninţând că vor indica electoratului cine a fost împotriva votului uninominal. Presiunea psihologică a campaniei legate de votul uninominal a funcţionat din plin. Unei dezbateri reale despre avantajele sau dezavantajele sistemelor electorale i s-a substituit un gest propagandistic. Într-un an de alegeri parlamentare nici un deputat sau senator nu risca să fie expus denunţului public că s-ar fi împotrivit votului uninominal.

Unul dintre autorii acestei cărţi, într-o analiză publicată imediat după aprobarea legii electorale, a intuit disfuncţiile „tehnice", dar şi consecinţele politice ale noului act normativ:

„Şi soluţia tehnică pe care am votat-o astăzi este relativ îndoielnică... Din nou, noi, românii, preferăm, în locul sistemelor clare şi consacrate, tot felul de inovaţii instituţionale. Eu nu zic că modul de atribuire a mandatelor într-un singur tur de scrutin este neapărat prost, dar mi se pare mult prea sofisticat şi aleatoriu. Aş fi preferat un sistem clasic: ori facem ca în Marea Britanie (votul uninominal clasic, principiul «câştigătorul ia tot»), ori introducem sistemul german (mixt, jumătate din mandate atribuite prin sistem majoritar, pe circumscripţii, jumătate din mandate prin sistem de listă naţională), ori rămâneam (ceea ce era mai greu acceptabil pentru public) la sistemul de listă.

Legea şi votul din Parlament reprezintă însă cel mai clar exemplu de capcană creată de oamenii politici şi în care au căzut chiar ei. Ani de zile, pentru a arata că ei sunt buni şi ceilalţi răi, că ei ţin seama de opinia alegătorilor, dar că sunt puţini, timp în care ceilalţi oameni politici nu stau cu picioarele pe

pământul realității, nu simt nevoile poporului pentru că sunt aleși pe listă..., unii politicieni au afirmat – până la saturație – că singurul medicament pentru vindecat actuala clasă politică sunt alegerile uninominale... Capcana este că după ce au impregnat opinia publică cu această idee (ajutați și de diferiți analiști), oamenii politici (cea mai mare parte din ei), după ce au lansat, pentru rațiuni populiste, această soluție de schimbare a clasei politice, nu au mai putut să dezamorseze bomba pe care ei o amplasaseră sub scena politică. Au încercat apoi să lungească fitilul, să amâne explozia, nu mai era posibil."[1]

Au existat și alte voci critice lucide din mediul politic care au atras atenția încă de atunci asupra urmărilor mai puțin plăcute sau neluate în calcul la adoptarea noii legislații.

În fapt, singura soluție reală a fost cea referitoare la președinții Consiliilor Județene. În ceea ce privește alegerile parlamentare, coaliția PSD-PNL a inventat o rezolvare de tip „Hrebenciuc": mimăm uninominalul, dar ajungem la o reprezentare proporțională. Probabil că sistemul electoral inventat de un inginer în România anului 2008 va constitui, retrospectiv, un element unic în istoria alegerilor din lume. El combina diverse sisteme într-o manieră în care, chiar dacă proporționalitatea partidelor a fost respectată, gradul de aleatoriu în ceea ce-i privește pe cei aleși a fost mult prea ridicat.

Potrivit legii, fiecare județ a fost împărțit în colegii uninominale, fiecare partid putând înscrie în cura electorală

[1] Dan Mihalache, *Ziua „istorică" a votului uninominal: am plecat cu sentimente amestecate de la Parlament*, 4 martie 2008, http://dmihalache.wordpress.com/2008/03/04/ziua-istorica-a-votului-uninominal-am-plecat-cu-sentimente-amestecate-de-la-parlament/

un singur candidat pentru fiecare colegiu. Alegătorul dispune de un singur vot, pe care-l acordă unui singur candidat pentru Camera Deputaților și unui singur candidat pentru Senat în colegiul în care își are domiciliul. Voturile valabil exprimate cumulate, obținute de candidații unui partid în toate colegiile uninominale dintr-un județ, respectiv din țară, constituie voturile acelui partid la nivel de județ, respectiv la nivel național.

Procedura relativ complicată a distribuirii mandatelor era descrisă de articolul 48 din lege. În primă fază se stabilește, pe baza coeficientului electoral (rezultat din împărțirea numărului total de voturi valabil exprimate la numărul de mandate dintr-o circumscripție), numărul de mandate ce revine fiecărui partid în fiecare circumscripție. Voturile rămase neutilizate, inferioare coeficientului electoral, se transmit la nivel național, în „contul" partidului, pentru a fi repartizate ulterior, într-o a doua etapă. Astfel, după cele două proceduri, știm câte mandate revin fiecărui partid în total la nivel național și pe fiecare județ.

În a doua fază, urmează atribuirea mandatelor, cu alte cuvinte cine sunt efectiv candidații aleși pentru fiecare partid, în circumscripții. În primul rând se atribuie automat mandat candidaților care au obținut peste 50% din voturi în colegiul în care au concurat. Apoi, se alcătuiește o listă cu toți candidații cărora nu li s-au atribuit mandate în prima etapă, dispuși în ordinea descrescătoare a raporturilor dintre numărul de voturi obținute și coeficientul electoral al circumscripției. Numărul de mandate rezultat pentru fiecare competitor electoral se alocă pentru candidații acestora, în ordine, în funcție de clasarea în această listă. În cazul în care următorul candidat căruia ar trebui să i se atribuie un mandat aparține unui competitor electoral care și-a epuizat

numărul de mandate în acea circumscripție sau dacă în colegiul uninominal în care acesta a candidat s-a atribuit deja mandatul, se trece la următorul candidat din listă.

În ciuda faptului că s-au făcut o serie de calcule și simulări pe acest sistem, practica avea să infirme o parte importantă dintre ele, sistemul s-a dovedit a avea o doză mare de impredictibilitate și a generat o serie de anomalii.

În data de 13 martie, președintele Băsescu a promulgat Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr. 215/2001 și a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali.

Aici lua sfârșit, după multe luni de dezbatere și controverse, procesul parlamentar pentru introducerea votului uninominal. Rămânea de gestionat delimitarea colegiilor electorale, proces care intra de acum în atribuțiile guvernului.[1]

PREGĂTIREA CAMPANIEI PENTRU LOCALE

La data de 12 martie, premierul Călin Popescu-Tăriceanu a anunțat că alegerile locale vor fi organizate pe 1 iunie, primul tur de scrutin, și pe 15 iunie, turul al doilea. Potrivit

[1] Rompres, *Timpul de dezbatere pe uninominal a fost prelungit, 4 martie 2008;* Rompres, *Deputații au adoptat alegerea prin vot uninominal a președinților de CJ, 4 martie* 2008, http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck.proiect?idp=9055.

acestuia, depunerea candidaturilor trebuia făcută cel mai târziu cu 40 de zile înainte de primul tur de scrutin. Campania electorală urma să înceapă pe 2 mai, pe o durată de 30 de zile.

Guvernul a alocat 66 de milioane de lei pentru desfășurarea alegerilor locale, aprobând totodată 10 hotărâri privind organizarea și desfășurarea acestui scrutin. Ministrul internelor și reformei administrative, Cristian David, a afirmat, la rândul său, că, potrivit calendarului de desfășurare a alegerilor, constituirea Biroului Electoral Central va avea loc pe 17 martie, depunerea candidaturilor se va realiza până la 22 aprilie, iar birourile electorale județene trebuiau să fie funcționale până la 31 martie.[1]

La 21 martie, partidele și-au desemnat reprezentanții în BEC, după cum urmează: Tudor Chiuariu (PNL), Bogdan Niculescu Duvăz (PSD), Cristian Ene (PD-L), Verginia Vedinaș (PRM), Vlad Hogea (PC) și Levente Csaba Szekely (UDMR). Acestora li se alăturau în componența Biroului Electoral Central șapte judecători de la Înalta Curte de Casație și Justiție (Ioana Surdescu – de la Secția penală, Iuliana Pușoiu și Gabriela Bogasiu – Secția de contencios administrativ și fiscal, Cristiana Georgescu și Dănuț Cornoiu – Secția civilă, Aurelia Motea și Mariana Cârstocea – Secția comercială) și reprezentanții Autorității Electorale Permanente (Octavian Opriș, Ana Maria Pătru, Marian Muhuleț).[2]

[1] Rompres, *Primul tur al localelor la 1 iunie; campanie electorală începând cu 2 mai*, 12 martie 2008.

[2] Rompres, *Partidele parlamentare și-au numit reprezentanții în BEC*, 21 martie 2008.

Totodată, partidele și-au stabilit și responsabilii de campanie. În cazul PNL, Bogdan Olteanu a devenit coordonatorul politic al campaniei, în timp ce de management și organizare s-a ocupat Dan Motreanu. Atribuția de coordonare a campaniei electorale a PSD i-a revenit lui Miron Mitrea. *„Nu am nevoie să intru pe poarta din spate, dar m-au rugat colegii mei, care au considerat că mă pricep un pic, să ajut, și sunt de acord"*, a spus Miron Mitrea.[1]

Noile echipe centrale de campanie, împreună cu *leadership*-ul partidelor aveau de gestionat mai multe seturi de probleme și provocări, specifice perioadelor electorale.

Prima era legată de noul cadru al competiției politice care privea alegerea uninominală a președintelui Consiliului Județean. Aceasta presupunea un tip de campanie inedită în peisajul politic de până atunci, dar și o mutare de accent dinspre partide înspre figurile politice locale care se înfruntau pentru șefia Consiliului Județean. În ecuația localelor apărea astfel un element suplimentar, cu importante consecințe asupra rezultatului final al alegerilor.

Cea de-a doua provocare, „clasică" să-i spunem, ținea de acoperirea tuturor localităților cu liste complete de candidați. În scrutinul din 2008, urmau să fie aleși în toată țara 1.393 de consilieri județeni (inclusiv consilieri generali ai Capitalei), 40.299 consilieri locali și 3.173 de primari. Prin urmare, chiar și pentru formațiunile politice mari, depunerea de liste complete la nivel național implica dificultăți. În cazul localităților în care un partid deținea primarul în funcție, demersul era simplificat, titularul postului fiind, cu foarte puține excepții, candidat pentru un nou mandat.

[1] Rompres, *Miron Mitrea a acceptat să coordoneze campania PSD*, 13 februarie 2008.

Pentru fiecare formațiune rămânea însă neacoperită problema celorlalte localități. În unele cazuri s-a recurs la soluții de avarie, pe ultima sută de metri, la candidați improvizați sau importați. Așa cum, în contexte diferite, partidele au optat fie pentru selectarea din timp a candidaților și promovarea lor în precampanie, fie pentru întârzierea tactică a anunțării candidaturilor, pentru a crea așteptare.

În fine, a treia problemă de management electoral privea îmbinarea mesajului național cu mesajele locale ale candidaților. Prin natura lor, alegerile locale implică defalcarea în zeci de mini-campanii la nivel de județe, orașe, comune. Cu toate acestea, nu putea lipsi o coordonare la nivel național, menită a da coerență și unitate de acțiune. Astfel, partidele au căutat, mai mult sau mai puțin, să imprime o direcție națională și să promoveze un set de mesaje naționale, care să dubleze discursul la nivel local.

PD-L – Singuri împotriva tuturor

După fuziunea cu PLD-ul lui Theodor Stolojan, PDL a afirmat principiul „singuri împotriva tuturor", ca opțiune politică în perspectiva alegerilor. Această abordare a fost explicată de Emil Boc în termeni de strategie politică. Potrivit democrat-liberalului, PD-L nu intenționa nici un alt tip de alianță cu vreo formațiune politică și nicio organizație din teritoriu nu a solicitat conducerii de la centru să aprobe o astfel de construcție: *„În ceea ce privește alegerile locale, suntem singuri împotriva tuturor. În condițiile în care vom avea votul uninominal, nu se mai pune problema niciunei alianțe, pentru că acesta înseamnă candidatura unei persoane împotriva altei persoane. Nu vom mai face alianțe*

cu nimeni pentru a ne susține candidatul. Ne vom bate direct în competiția pentru Consiliile Județene și primării. Singurul nostru aliat este cetățeanul", a precizat Emil Boc.[1]

PNL – coagularea dreptei și utilizarea guvernării

În pregătirea campaniei pentru alegerile locale, național-liberalii au urmărit două direcții de acțiune: pe de o parte, crearea percepției unei coagulări a forțelor de dreapta în jurul PNL, iar pe de altă parte, demararea de campanii guvernamentale care să maximizeze imaginea executivului pe teme populare.

Prima direcție s-a concretizat prin fuziuni cu Acțiunea Populară, formațiune politică în fruntea căreia se aflase fostul președinte al României Emil Constantinescu. Miza acestei construcții politice nu era una organizatorică, ci mai degrabă de imagine. Fuziunea PNL cu AP făcea parte dintr-un proces mai larg de coagulare în jurul partidului liberal a tuturor formațiunilor compatibile ideologic și de unificare pe zona de dreapta a spectrului politic. Procentual, AP nu venea cu un „bagaj" electoral bogat, fiind cotată cu doar câteva procente. Aceasta însă aducea PNL un plus la capitolul „calitate", prin recuperarea unor personalități din domeniul cultural, academic, intelectual și a unei zone de militanți de dreapta, solidă nu atât prin numărul lor, cât prin acțiune și constanță. În plus, fuziunea cu AP reapropia PNL de o parte a societății civile (încă nealiniată Cotroceniului), mai ales în condițiile în care liberalii sufereau la acest capitol.

[1] Rompres, *PD-L nu face alianțe pentru locale*, 17 martie 2008.

Delegația Permanentă a Partidului Național Liberal a validat, pe 25 martie 2008, fuziunea acestei formațiuni politice cu partidul Acțiunea Populară (AP). *„Încercăm în felul acesta să continuăm coagularea dreptei democratice din România"*, a declarat Bogdan Olteanu cu acea ocazie.[1]

Congresul de fuziune dintre cele două partide s-a desfășurat pe 18 aprilie. *„Cred că este un moment al împlinirii. Mă adresez delegaților pentru a le mulțumi la capătul unui drum dificil, în care și-au păstrat onoarea și demnitatea în care am crezut și cred. Va fi nu un congres al unui sfârșit, ci al unui nou început. Un început care este în raport cu credințele și cu valorile sale"*, a afirmat Emil Constantinescu. La rândul ei, Zoe Petre, vicepreședinte al formațiunii, a declarat: *„Angajamentul nostru în viața politică, prin programe care reunesc ideile politice și ideologia de centru-dreapta, cu o deschidere mare spre societatea civilă, poate conduce la depășirea dificultăților cu care se confruntă viața noastră politică și la formarea unei noi alianțe între clasa politică și societatea civilă. În formațiunea mult mai puternică în care ne vom integra, ideile noastre vor găsi și susținere, și ecou, dar depinde și de noi."*

Conform protocolului, după fuziune, doi membri ai AP au fost cooptați în Biroul Politic Central al PNL – Smaranda Enache, în calitate de vicepreședinte, și Max Paul Bădin, în calitate de membru.[2]

Paralel, pe cealaltă direcție de acțiune ce viza promovarea publică a politicilor guvernamentale, PNL a lansat campania „Stop birocrației! De acum e mai simplu" privind

[1] Rompres, *Delegația Permanentă a PNL a validat fuziunea cu AP*, 25 martie 2008

[2] Rompres, *Congresul AP a aprobat în unanimitate fuziunea cu PNL*, 18 aprilie 2008.

reducerea fiscalității și a birocrației. „*Când cineva se duce la ghișeu și i se spune că «în două ore veți avea documentul pe care l-ați solicitat», atunci sigur că nu mai are niciun motiv să folosească alte stimulente. La acest lucru mă gândesc și atunci când întreprinzătorii, IMM-urile sau persoanele fizice doresc să demareze o afacere. Este și motivul pentru care am demarat această campanie «Stop birocrației! De acum e mai simplu», care se adresează tuturor, de la tânărul Mihai, inginer în IT, până la cei care vor să-și demareze propria afacere sau care sunt cu afacerile deja închegate și care vor să progreseze... Această campanie se înscrie în demersurile inițiate de PNL de la venirea la guvernare și care au debutat cu cota unică de impozitare*", a declarat președintele PNL, premierul Călin Popescu-Tăriceanu la declanșarea publică a respectivei campanii, în martie 2008.[1]

PSD – recuperarea greilor

Pentru PSD apropierea alegerilor locale impunea gestionarea câtorva probleme, în primul rând de natură internă. Într-un interviu de cercetare, realizat pentru volumul de față, Miron Mitrea explica numirea sa ca șef de campanie în acest registru: „*Nu a fost un cadou ca eu să conduc campania, a fost o necesitate. Dacă îmi aduc aminte, sondajele din decembrie și ianuarie dădeau PSD între 17 și 18%. Sigur, nu mă așteptam să găsesc partidul așa de jos, mă așteptam la o campanie fără nimic spectaculos cu un procent de 23, 24 sau 25. Înțelegerea mea cu Geoană a fost ca eu să*

[1] Rompres, *Liberalii au lansat campania „Stop birocrației! De acum e mai simplu"*, 3 martie 2008.

preiau campania și în campanie să nu se bage. Și nu s-a băgat. Adică nu să se bage în sensul că lucrăm împreună, dar că decizia de campanie va fi decizia partidului."[1]

Șeful campaniei social-democraților considera că una dintre problemele ce trebuiau remediate cu prioritate privea „managementul foarte prost al relației cu liberalii", care împiedicase PSD să capitalizeze procente ca partid de opoziție. „*În mod normal un partid care vine din opoziție vine cu o încărcătură foarte mare de speranță și de sprijin, în comparație cu partidele care sunt la putere. Era o situație cu totul și cu totul nouă, liberalii fuseseră singuri la putere în ultimii doi ani, PD-L făcuse tot ce putuse ca să se spele de guvernare. PSD venea prost, deși oficial nu se recunoscuse că i-a sprijinit pe liberali la guvernare, era atât de evident că i-a sprijinit, încât nu era un secret al nimănui. Se știa acest lucru și aveam o bază destul de proastă ca partid care venea din opoziție, care a guvernat cumva fals și nu aveam acel balon care te ridică. Atunci când vii din opoziție e o atmosferă de așteptare pozitivă, care acum nu era creată.*"

În plus, PSD, renumit anterior pentru forța organizațiilor locale și pentru capacitatea lor de mobilizare, trecea printr-un declin la nivel organizatoric și instituțional, recunoscut de același Miron Mitrea: „*Structural, mă refer la structura organizatorică a partidului, el nu mai era ce fusese înainte. Cred că Mircea Geoană cel mai mult a afectat prin conducerea lui structura de bază a partidului, datorită faptului că a crezut că trebuie să fie în funcție totdeauna oameni apropiați de el, nu oamenii care reușesc să facă treabă. Sigur, nu a reușit să afecteze foarte tare marile organizații ale partidului, pentru că acestea au viața lor proprie, dar a avut multe*

[1] Miron Mitrea, *Interviu de cercetare*, 3 noiembrie 2010.

județe cu organizații foarte slăbite. Aradul, ca să dau exemplul cel mai bun, în care l-a ținut pe consilierul lui din București președinte în defavoarea localnicilor, Giurgiu, unde nu reușea să facă pace între echipele de acolo, Vâlcea, care era un vulcan, organizația municipală ataca oficialii în ziare. Nu puteai să intri în campanie cu luptele astea care slăbesc organizația. Clujul îl zăpăcea tot timpul, trimitea oameni, semnale contradictorii.

Sistemul organizatoric central al partidului este o piramidă. Chestiunea asta cu împărțirea puterii către teritoriu sigur exista, descentralizarea este un lucru important când e vorba de deciziile locale, deci nu trebuie centrul în deciziile locale, dar nici localul nu trebuie să se bage în deciziile centrale mai mult decât necesar, pentru că interesele și situațiile sunt diferite. Mai ales într-o campanie decizia trebuie să fie națională, să fie ca la război. Dacă nu ai o campanie care să meargă ca la armată cu disciplina de sus până jos, riscul să pierzi este foarte mare. Or, asta a fost una dintre marile forțe pe care le-a avut PSD. Puterea organizatorică la nivel național era aproape nulă, dispăruse această putere organizatorică centralizată la București. Autoritatea centrului era foarte slabă."

Strategii naționale de campanie

Există câteva elemente comune în strategiile de campanie ale principalelor partide. Unul dintre ele se referă la personalizarea campaniilor, folosirea imaginii personajelor politice reprezentative în vederea transferului de popularitate. Fie că a fost vorba despre lideri naționali, fie despre lideri locali, aceștia au funcționat ca „locomotive" electorale, atât prin asocierea cu candidații individuali,

cât și în ce privește votul politic, pentru Consiliile Locale și Județene.

Paralel a operat transferul de notorietate dinspre candidații cunoscuți spre cei de care publicul era străin și formula candidaturilor în tandem. Aceasta a fost posibilă mai ales în condițiile în care am avut și președinți de Consilii Județene aleși uninominal.

Un alt element comun de strategie privește încercarea de a da o coordonare națională campaniei pentru alegerile locale prin folosirea unui slogan comun și a unor mesaje comune. Gradul de reușită al acestui demers a fost diferit de la un partid la altul. Democrat-liberalii, spre exemplu, au fost „disciplinați" în acest sens, la polul opus fiind liberalii care au preferat, în general, adaptarea locală a sloganelor.

Analiza particularizată a principalelor elemente de strategie ale celor mai importante formațiuni prilejuiește mai multe observații.

PD-L a mers pe câteva direcții. În primul rând, pe asocierea cu Traian Băsescu, care nu s-a sfiit să-și facă publice preferințele electorale în emisiuni radio și televiziune. PD-L a rămas în conștiința publică indestructibil legat de Traian Băsescu, președintele acționând ca vector electoral atât explicit, cât și implicit. Studiile sociologice din acea perioadă indicau faptul că prima asociere pe care opinia publică o făcea în raport cu Partidul Democrat-Liberal era cea cu Traian Băsescu.

În al doilea rând, PD-L a aruncat în lupta din teritoriu câteva nume grele, fie pentru a cuceri fiefuri tradiționale social-democrate, fie poziții-cheie în administrația locală. Printre cei care au intrat în competiție s-au numărat Vasile Blaga la București, Cezar Preda la Buzău, Cristian Boureanu la Argeș, Radu Berceanu la Dolj

și Gheorghe Flutur la Suceava, toți vicepreședinți ai partidului. Cu excepția lui Flutur la Suceava, ceilalți „grei" ai PD-L au eșuat, dovedind insuficientă forță electorală pentru a câștiga bătălii complicate.

În al treilea rând, democrat-liberalii au încercat o campanie unitară la nivel național. În ciuda caracterului eterogen pe care-l presupune în sine campania pentru alegerile locale, PD-L a mizat pe elemente de identificare comune în toată țara, pe lângă cele particulare, datorate contextelor locale. Astfel, sloganul național al democrat-liberalilor, preluat în teritoriu, a fost *„Facem ce trebuie!"*. Democrat-liberalii au utilizat în campanie resurse masive. Logica umplerii spațiilor de afișaj și locurilor destinate publicității cu materialele PD-L a fost aceea de a transmite un mesaj de forță.

Și Partidul Social Democrat a avut un slogan național – *„Mai bine pentru mai mulți"*, cu un mesaj tipic de stânga. Strategia de campanie a PSD la nivel național a fost de a-și adapta mesajul la nivelul fiecărei comunități și al fiecărei regiuni. Recomandarea generală din partea coordonatorului campaniei electorale, Miron Mitrea, a fost de evitare a supraexpunerii prin campanii de panotaj, folosind însă militanții partidului pentru a desfășura campanii din ușă în ușă. De altfel, una dintre tendințele generale, nu doar în cazul PSD, ci și al celorlalte formațiuni, a fost aceea de a crește ponderea campaniei directe în raport cu cea prin intermediul mass-media și al publicității electorale. Tot de la nivel central, fiecare organizație PSD a primit modele privind tematica de campanie, aceasta fiind adaptată la specificul local.

Despre sloganul folosit de social-democrați, Miron Mitrea a afirmat că *„venea după un moment în care prin*

cota unică s-a rupt un pic populația României. Au început să fie mai bogați cei bogați, mai săraci cei săraci. Nu mai săraci decât la început, pentru că România a avut o creștere economică ce a fost continuă timp de 8 ani, până în 2008, care a adus fiecăruia ceva în plus. Însă mai mult a adus celor înstăriți decât celor mai puțin înstăriți. Și era această chestiune, mai ales în zonele mai sărace, se vedea foarte bine această nemulțumire, frustrare a populației mai puțin avute, ca să nu zic sărace, că unii se îmbogățesc mai repede sau capătă mai rapid o bunăstare decât ei. Dar nu cred că am reușit să vindem bine această idee."[1]

PSD a încercat să „spargă gheața" prin manifestări de forță, prin mitinguri de amploare a căror rațională a fost explicată de Miron Mitrea astfel: „*PSD era văzut ca partidul care nu a reușit să crească din diferite motive. Atmosfera era destul de cețoasă în jurul PSD-ului, nu era atmosfera din 2000. Și atunci am stabilit această strategie cu mitinguri tocmai ca să spargem gheața. Când ești înăuntru vezi foarte bine lucrurile astea, simți cum faci lucrurile mai ușor. În momentul în care ești în cădere, orice lucru simplu politic devine complicat, oamenii sunt reticenți să te ajute, să te asculte, să vadă ce vrei de la ei. Și nu poți să faci politică fără să vorbești cu oamenii. Dar dacă oamenii te primesc de la început negativ, cu un sentiment negativ, 75% din intenția ta e pierdută, dacă oamenii te primesc cu un sentiment pozitiv, 90% e rezolvată. Chiar dacă după aceea nu mai reușești să transmiți, prezența ta e bună, dacă oamenii te primesc prost, nu poți să te duci, prezența ta poate să facă rău. Între cele două cazuri de simpatie totală și antipatie total, sunt cazurile de mijloc. Cu cât ești mai bine primit*

[1] Miron Mitrea, *Interviu de cercetare*, 3 noiembrie 2010.

în campanie, cu atât îți e mai ușor să faci campanie, chiar dacă spui lucruri banale, cu atât mai mult dacă spui lucruri importante. Și atunci mitingurile pe care le-am folosit au fost încercarea pe care am făcut-o atunci, eu conștient, alții probabil mai puțin conștient, de a sparge această situație, de a crea un sentiment de simpatie față de PSD, că uite sunt mulți, au oameni buni. Și așa a fost, am avut candidați foarte buni. Și lucrurile au mers altfel. S-a văzut pe oamenii din teren că au fost primiți altfel. Deci au avut importanță mare."

La rândul său, Partidul Național Liberal a păstrat același concept național ca la alegerile europarlamentare – „*Promovăm România*". Recomandarea a fost de a folosi în sloganele de la nivel local ideea de a „promova" localitatea sau județul respectiv. În general însă, organizațiile au preferat utilizarea unor slogane și mesaje proprii, răspunzând cerințelor locale sau în acord cu ideile de campanie ale staff-urilor locale.

Referindu-se la strategia de comunicare în campanie, fostul premier Călin Popescu-Tăriceanu a afirmat: „*A fost o îmbinare, am avut și un set de mesaje la nivel național, dar am dat libertate mare și organizațiilor să poată să-și alcătuiască setul de mesaje, care să vină în sprijinul lor. Lucrul acesta, după părerea mea, are un avantaj, dar are și un dezavantaj. Pentru că în loc ca mesajul să aibă mai multă forță, mai multă coerență, un mesaj unitar, un singur mesaj, există o dispersie foarte mare a mesajelor, cu riscul ca mesajul principal să nu ajungă la alegător. Asta înseamnă și o disciplină comportamentală și de discurs. Or, la noi, lucrul acesta nu pot să spun că a reprezentat un punct forte.*"

Cu deficiențe se confruntau liberalii și la alte capitole, precum organizarea și capacitatea de mobilizare, în campanie și în ziua votului. Din punctul de vedere al efortului

național, dinspre conducerea centrală, mecanismul a fost acela de concentrare pe zonele considerate cu potențial de creștere. Aceste elemente de strategie au fost descrise și evaluate de Călin Popescu-Tăriceanu astfel:

„Mecanismul pe care am mers este foarte simplu, organizațiile le-am împărțit în trei categorii. Sunt organizații unde știi că ai un scor bun și n-are rost să te duci, sunt organizații unde orice ai face te duci degeaba, pentru că organizația e atât de slabă încât aportul tău nu este esențial. Și sunt organizații, între cele două, unde există un potențial, pe care ne-am concentrat. Localele au însemnat un efort consistent, pe care am consimțit să-l fac. N-aș putea spune că toată campania s-a axat exclusiv pe prezența mea în județe, dar elementul principal al campaniei în fiecare județ era prezența președintelui partidului și premierului. Acela era evenimentul principal, ceea ce mie mi se pare că este o parțială greșeală. Sigur, forța mesajului cu care vine primul-ministru e alta decât cea a unui lider local, dar marea slăbiciune la noi (la PNL – n.a.) *este că nu există un grup de militanți serioși, în fiecare organizație, care să fie antrenați bine și disciplinați și care să execute ordinele de luptă."*[1]

În ce privește distribuția efortului de campanie pe criteriul maximizării potențialului și al alocării eficiente de resurse, PNL a beneficiat de un sistem matematic, elaborat de consultantul american Arthur Finkelstein, pornind de la rezultatele din scrutinele precedente: *„Finkelstein a avut un sistem de dimensionare a efortului electoral, pe circumscripții, pe baze matematice. Avea un soft construit de el, un sistem în care vedeam inclusiv pe secții de vot, care îți spunea unde să-ți concentrezi eforturile, unde poți câștiga,*

[1] Călin Popescu-Tăriceanu, *Interviu de cercetare*, 16 noiembrie 2010.

unde n-are rost să investești, pentru că situația e stabilă. A fost teoria pe care el a introdus-o și liberalii au aplicat-o: concentrați-vă acolo unde aveți șanse, nu consumați resurse în zonele unde nu câștigați nimic."[1]

Liberalii au mizat și ei pe transferul de popularitate dintre liderii locali bine cotați și candidații mai puțin cunoscuți, precum și pe soluția tandemurilor. De asemenea, un alt element de strategie a constat în aruncarea în luptă a unor membri ai cabinetului, precum și a șefilor de filiale. Trei miniștri ai guvernului Tăriceanu au candidat în alegerile locale din 2008: Cristian Adomniței (ministru al educației) la Primăria Iași, Ovidiu Silaghi (ministrul turismului) la Consiliul Județean Satu Mare și Ilie Bolojan (fost șef al Secretariatului General al Guvernului, care a renunțat la această funcție, devenită funcție publică de conducere și deci apolitică, tocmai pentru a putea candida) la Primăria Oradea. Doar ultimul dintre aceștia a reușit să se impună în competiția electorală. De asemenea, un număr important de șefi de filiale și-au asumat candidatura la Consiliul Județean, din motive de ordin politic și tactic: Marian Petrache la Ilfov, Victor Dobre la Galați, Adrian Semcu la Prahova, Nini Săpunaru la Vrancea, Gheorghe Dragomir la Constanța, Ilie Morega la Gorj, Adrian Miuțescu la Argeș.

[1] Dan Andronic, *Interviu de cercetare*, 24 noiembrie 2010.

CAMPANIA ELECTORALĂ – STUDII DE CAZ

Caracterul particular al campaniei pentru alegerile locale ține, în primul rând, de fragmentarea și diversitatea ei. Deși, în ansamblu, se înfruntă reprezentanții câtorva formațiuni politice, în realitate avem de-a face cu un număr de campanii locale egal cu numărul localităților României. Chiar dacă ele se desfășoară sub o umbrelă națională și candidații unei formațiuni au în comun unele elemente de strategie, mesaj, imagine, totuși fiecare localitate are un set de circumstanțe și de particularități. În analiza campaniei pentru alegerile locale din 2008, în afara evaluărilor de ordin general, ne-am concentrat atenția asupra a patru zone, fiecare dintre ele reprezentativă pentru un anumit tipar de opțiune politică. Astfel, am ales în primul rând competiția pentru Primăria Generală a Capitalei, cea mai importantă administrație „scoasă la concurs". În al doilea rând, am optat pentru trei județe diferite ca profil: unul dominat de PD-L – Neamț, unul de PSD – Constanța și un al treilea caracterizat printr-un relativ echilibru de forțe – Maramureș.

BUCUREȘTI

Context preelectoral

Poziția de primar general al Capitalei a fost întotdeauna privită ca una cheie, nu doar în administrația locală, ci și în perspectivă națională. Dacă ar fi să sintetizăm, importanța acestui post rezidă în trei aspecte: unul de imagine, unul politic și unul administrativ-financiar. Miza conjugată a celor trei face din Primăria Capitalei cea mai „râvnită" poziție publică aleasă, după cea de președinte.

Referitor la primul aspect, primarul general al Capitalei, al doilea ca număr de voturi după președintele României, beneficiază de un grad sporit de legitimitate, dar și de o interacțiune cu publicul care îi asigură vizibilitatea națională. Din acest punct de vedere, poziția de primar al Bucureștiului poate funcționa ca o excelentă rampă de lansare pentru alte posturi de maximă importanță în stat. Cazurile lui Victor Ciorbea, devenit prim-ministru, și mai ales, al lui Traian Băsescu, devenit președinte, au pus în altă lumină competiția pentru Primăria Capitalei și i-au ridicat miza politică.

Așadar, în al doilea rând, departe de a fi doar o funcție administrativă, managerială, cea de primar al Capitalei deține o încărcătură politică semnificativă. Până în 2008, opțiunea politică cântărise decisiv în alegerea primarului, fiind un bun indicator al tendinței electorale naționale. Victoriile de la București ale Convenției Democratice în 1996 și Alianței D.A. în 2004 au prefigurat, la momentul lor, alternanța la putere ce avea să se producă doar câteva luni mai târziu. Importanța politică a Bucureștiului și a Primăriei

Capitalei este demonstrată de faptul că, în general, partidele au recurs la nume sonore, cu greutate politică, mai degrabă decât la alte profile – al managerului, al gospodarului care poate administra bine o comunitate etc. Diferența de calibru este vizibilă și din simpla comparație a criteriilor de selecție pentru Primăria Capitalei în raport cu Primăriile de Sector. Să nu uităm că în 2000, în această competiție, s-au înfruntat Traian Băsescu și Sorin Oprescu, iar în 2004, același Traian Băsescu, de data asta cu Mircea Geoană. Toți trei s-au reîntâlnit în competiția prezidențială din 2009. Capitalul de încredere câștigat în cursa pentru primărie a fost un bun punct de pornire pentru competiția supremă în cazul lui Traian Băsescu. Totuși, direcția dinspre primărie spre președinție nu este neapărat una care intră în logica firească a lucrurilor, așa cum transferul de popularitate dintr-o zonă în alta nu este de la sine înțeles. Experiența prezidențială a lui Sorin Oprescu din 2009 a arătat că nu este nicidecum vorba despre o rețetă universală.

Dacă miza politică a Capitalei a existat dintotdeauna, miza administrativ-financiară a crescut cu precădere în ultimii ani. Procesul de descentralizare – financiară și decizională, dublat de creșterea influenței liderilor locali – a făcut ca postul de primar al Bucureștiului să fie cel mai important și din perspectiva accesului la resurse. Comercializarea politicului, dusă aproape la extrem, a creat tentația de a evalua posturile din administrație prin prisma potențialului lor financiar, a măsurii în care oferă acces la resurse și pot satisface interesele clientelei de partid. Or, din aceste puncte de vedere, Primăria Capitalei este nu doar o zonă importantă politic, ci și un „sac" foarte generos.

Acestea sunt, pe scurt, elementele principale care au făcut din competiția pentru Capitală în anul 2008 una cu miză

foarte mare pentru partide și, implicit, interesantă pentru observatorii scenei politice. Principalele formațiuni se confruntau cu provocări diferite, fără să beneficieze vreunul de premise optime. Atât stabilirea candidaturilor finale, cât și competiția în sine aveau să genereze o serie de surprize.

Cea mai lipsită de imprevizibil a fost zona liberală, unde numele candidatului era cunoscut deja cu multă vreme înainte. Acesta a fost Ludovic Orban, care deținea funcția de președinte al PNL București și vicepreședinte al partidului, fost viceprimar și, la acea dată, ministru al transporturilor. La ora aceea, Bucureștiul era unul dintre punctele nevralgice ale PNL. În ciuda potențialului și profilului electoral, care ar fi trebuit să avantajeze PNL, liberalii erau cotați destul de slab în sondajele de opinie de la nivelul Bucureștiului, excepție făcând doar sectorul 1. În cei patru ani de mandat, din trei primării obținute pe listele Alianței D.A. în 2004, PNL-ului îi rămăsese una singură, cea din sectorul 1. Cristian Poteraș, primarul sectorului 6, alesese calea PD-L, iar Adrian Inimăroiu, primarul sectorului 4, cu o performanță slabă și în conflict cu propria organizație, părăsise și el PNL. Pe de altă parte, nici membrii executivului nu se bucurau de o imagine foarte bună la nivel de București, ceea ce complica și mai mult ecuația și nu conferea un punct de pornire favorabil nici pe votul politic.

Pentru PD-L provocarea era de altă natură. Candidatul democrat-liberal, oricare ar fi fost, avea un partid puternic în spate și un potențial de câștig pe vot politic. Dar nu unul absolut. În plus, intra în competiție cu handicapul unei administrații Videanu slabe și corupte. Ales primar al Capitalei după plecarea lui Traian Băsescu

la Cotroceni, Adriean Videanu a reușit să rămână în memoria colectivă doar prin periodica schimbare a bordurilor și prin frecventele sale vacanțe în străinătate, de regulă suprapuse peste momente dificile pentru București, care i-ar fi necesitat prezența (zăpadă, caniculă, ploi etc.). Următorul candidat al PD-L trebuia să ducă acest „balast" și toate criticile asociate lui. Contraperformanța lui Videanu în fruntea primăriei a făcut ca o eventuală candidatură a acestuia să iasă din calcul, având o mare probabilitate de eșec. Prin urmare, căutările PD-L trebuiau să se îndrepte către un nume greu, care să aibă și imaginea unui bun administrator.

Tabloul arăta și mai complicat pentru PSD. Se poate spune că social-democrații au dezvoltat de-a lungul anilor scurși de la revoluția din 1989 un „complex al Bucureștiului". Capitala nu și-a ales niciodată un primar din rândurile social-democraților, indiferent de numele partidului care s-a prezentat la urne. Pe rând, FSN, PDSR și PSD n-au reușit să-i convingă pe bucureșteni să aleagă în fruntea urbei un candidat susținut de vreuna din aceste formațiuni. Chiar și atunci când a fost vorba de o personalitate din afara sferei politicului, precum Ilie Năstase, ori de candidați care veneau cu o imagine de specialiști în domeniile lor, de reprezentanți ai unui alt tip de politician, precum Sorin Oprescu sau Mircea Geoană, bucureștenii au dat un vot politic. De fiecare dată împotriva social-democraților. Imaginea Bucureștiului de fief al opoziției împotriva formațiunilor văzute ca moștenitori tradiționali ai FSN constituia pentru PSD cel mai mare obstacol și făcea ca social-democrații să plece cu o șansă redusă în această competiție.

Principalii candidați

Intenția de a candida a lui Ludovic Orban era limpede încă din 2007. Prezent la Cluj în iulie 2007, acesta își motiva decizia astfel: *„Bucureștiul merită mult mai mult decât are astăzi și decât a avut în ultimii 18 ani."*[1]

Ludovic Orban venea având în spate experiență în administrația locală și centrală și sprijinul organizației PNL București. Influența lui Orban se întindea și pe sectoarele Bucureștiului, cu excepția sectorului 1, care deținea primăria prin Andrei Chiliman. În toate celelalte sectoare, candidații PNL au făcut parte din echipa politică a lui Ludovic Orban și îi erau apropiați. Nu de aceeași consistență a susținerii se bucura însă acesta din partea conducerii centrale a partidului, care nu avea cum să nu-i accepte candidatura, dar a adoptat o poziție mai degrabă de detașare față de competiția de la București. Din cauza conflictului deschis între Ludovic Orban și Bogdan Olteanu (început la Congresul 2007 unde cei doi au concurat pentru postul de vicepreședinte responsabil de comunicare și Orban a avut câștig de cauză), nu a existat un efort conjugat al centrului pentru susținerea lui Ludovic Orban. De altfel, el însuși a preferat „independența" față de conducerea centrală, inclusiv în organizarea și gestionarea propriei campanii. Bucureștiul a funcționat ca un nucleu separat, al cărui candidat principal, manager, organizator și purtător de cuvânt a fost Ludovic Orban.

Lansarea oficială a candidaților PNL din București a avut loc la 20 aprilie, în cadrul unui spectacol în care

[1] http://www.realitatea.net/ludovic-orban-a-anuntat-ca-va-candida-pentru-primaria-capitalei_76769.html.

Ludovic Orban a fost introdus în scenă de Victor Piţurcă şi Dan Bittman.[1]

În cazul Partidului Democrat Liberal, s-au vehiculat mai multe nume posibile de candidaţi. Printre ipotezele principale s-a numărat Liviu Negoiţă, primar al sectorului 3, considerat în sondajele de opinie unul dintre cei mai performanţi edili. Opţiunea finală a democrat-liberalilor nu avea să fie însă Negoiţă, ci fostul ministru de interne Vasile Blaga.

Cu privire la candidatura lui Vasile Blaga s-au făcut la acea dată diverse speculaţii. Una dintre ele privea relaţia nu foarte cordială dintre el şi Traian Băsescu. Au existat voci care au văzut împingerea lui Blaga spre această candidatură ca o capcană, al cărei scop ar fi fost ca Traian Băsescu să scape de el, atât în caz de victorie, cât şi în caz de eşec. Câştigarea primăriei l-ar fi blocat pe Blaga pe o poziţie de unde i-ar fi fost mai greu să pretindă posturi ministeriale, poate chiar pe cel de premier, în vreme ce un eşec, i-ar fi calmat potenţialul conflictual în raport cu Băsescu. În cercuri închise s-a vorbit permanent despre distanţa dintre Băsescu şi Blaga, care ar ascunde un conflict mocnit. Acesta nu avea să se manifeste însă concret. Chiar şi mai târziu, în 2011, când Vasile Blaga a candidat la şefia PD-L împotriva lui Emil Boc, preferat de Traian Băsescu, adversitatea celui dintâi a avut o forma atenuată. De facto, în exercitarea funcţiilor sale, Blaga n-a fost mai puţin disciplinat sau mai puţin aliniat decât alte personaje, simbolice pentru atitudinea supusă în raport cu preşedintele. De altfel, în timpul campaniei, preşedintele Traian

[1] http://www.antena3.ro/politica/pnl-si-a-lansat-candidatii-pentru-primaria-capitalei-si-pentru-cele-sase-sectoare_48205.html.

Băsescu, contrar atribuțiilor sale și statutului care i-ar fi impus neutralitate și echilibru, și-a declarat susținerea pentru candidatul PD-L la Primăria Capitalei, Vasile Blaga, și i-a atacat dur pe concurenții acestuia. La întrebarea unui reporter: „*O să fiți în spatele domnului Blaga?*", președintele a răspuns „*Dar sunt! Am fost întotdeauna. Mi-aș dori ca Vasile Blaga să câștige Primăria Capitalei.*"

Declarațiile șefului statului au provocat indignare, dar nu și surprindere, în clasa politică. Astfel, candidatul PIN pentru postul de primar general, Cozmin Gușă, considera că „*președintele Băsescu simte că partidul dânsului de suflet pierde teren*", și declara că se aștepta la o astfel de ieșire publică de susținere din partea președintelui. Și Victor Ponta, vicepreședinte PSD, a fost de părere că manifestarea președintelui era urmarea rezultatelor slabe ale candidatului PD-L în sondaje, iar Crin Antonescu, vicepreședinte PNL, a calificat inacceptabil gestul făcut de șeful statului.[1]

Desemnarea candidatului pentru fotoliul de primar general a avut gradul cel mai mare de tensiune în cazul PSD. Jocurile din interiorul Partidului Social Democrat au provocat o avalanșă de evenimente care au rescris datele problemei și întregul cadru al alegerilor în București. Inițial, opțiunea PSD București s-a îndreptat către Marian Vanghelie, primarul Sectorului 5 și președinte al PSD București. Cu toate că doctorul Sorin Oprescu își exprimase și el intenția de a candida, preferința pentru Vanghelie a avut în primul rând o motivație de ordin intern. La acea dată, primarul sectorului 5 era unul dintre cele mai influente personaje ale PSD la nivel central, făcând parte

[1] http://www.antena3.ro/politica/traian-basescu-si-a-declarat-public-sustinerea-pentru-vasile-blaga_49114.html.

din cercul de apropiați ai președintelui PSD Mircea Geoană. De altfel, relația lui Geoană cu Vanghelie avea să fie intens exploatată de adversarii politici ai PSD, inclusiv în campania prezidențială din 2009. Influența lui Vanghelie era dată în special de accesul la resurse, el fiind unul dintre „baronii" PSD, capabili să finanțeze o campanie electorală.

În ceea ce-l privea pe Sorin Oprescu, așa cum ne-a relatat într-un interviu de cercetare Aurel Vlaicu[1], unul dintre apropiații acestuia, care avea să joace un rol principal și în campanie, ideea candidaturii lui apăruse încă din ianuarie 2008, mai întâi ca ipoteză puțin plauzibilă, ulterior ca variantă de lucru care, cu timpul, a căpătat consistență pe baza mai multor argumente politice și electorale. Demersul lui Oprescu se lovea însă de câteva probleme: prima era legată de faptul că, după eșecul din competiția pentru președinția partidului din 2006, în care îl înfruntase pe Mircea Geoană, Sorin Oprescu intrase într-un con de umbră; a doua ținea de relația complicată cu organizația București și implicit de lipsa sprijinului politic necesar în interior.

La finele ședinței Consiliului PSD București din data de 21 februarie 2008, s-a făcut anunțul nominalizării lui Marian Vanghelie drept candidat la Primăria Capitalei, în ciuda faptului că în sondajele de opinie Sorin Oprescu era mai bine clasat.[2] La acel moment, dintre potențialii candidați, cel mai bine plasat era Liviu Negoiță cu 35%, Adrian Videanu cu 25–26%, Sorin Oprescu – 21–22%, Marian Vanghelie fiind cotat al patrulea cu 19–20%. În așteptarea unei

[1] Aurel Vlaicu, *Interviu de cercetare*, 19 noiembrie 2010.

[2] http://www.realitatea.net/vanghelie-vrea-sa-candideze-la-primaria-capitalei-din-partea-psd_148476.html.

decizii a conducerii centrale a PSD, au apărut tot mai multe informații cu privire la posibila candidatură ca independent a lui Sorin Oprescu. Între Vanghelie și Oprescu s-a declanșat un război al declarațiilor, primul bucurându-se și de susținerea publică a lui Mircea Geoană.

În interviul de cercetare pentru volumul de față, Miron Mitrea admitea atât faptul că varianta candidaturii lui Marian Vanghelie nu era bine evaluată în afara organizației de București, cât și faptul că șansele lui Oprescu de a deveni primar general erau mult mai mari din postura de candidat independent decât din cea de reprezentant al PSD:

„Știam că dacă merge Marian Vanghelie, are o problemă în toată țara. Și nu pentru că am fixat eu, ci am și vorbit cu toți colegii din țară. Eu am un sistem de lucru, care este cunoscut. Am două săptămâni în care stabilesc strategia și tacticile, în care mă întâlnesc cu toți. Îi invit la București și discut cu fiecare județ în parte, o oră, două, cât e nevoie, ca să mă lămuresc ce trebuie făcut. În perioada acelei discuții, știam că Bucureștiul va fi „clue-ul" întregii campanii, că nu aveam cum să sărim de pe locul II pe locul I, să trecem peste PD-L, fără să facem ceva foarte spectaculos. Organizația de București își dorea foarte mult să aibă candidat propriu, este și firesc. Sorin m-a întrebat, imediat după ce am fost numit șef de campanie, dacă va candida pentru PSD la Primăria Capitalei. I-am spus că probabil nu. Știam că Bucureștiul nu-l vrea deloc... Era evident că Marian Vanghelie pierde. Marian Vanghelie este un organizator foarte bun, dar imaginea lui nu-l ajută să câștige. Or, în politică nu poți obține chiar orice, adică nu poți câștiga orice alegeri, cu orice fel de candidat. Poți să câștigi aproape orice alegere, dacă ai o bază de alegere a candidatului, dacă îți selectezi candidatul cel mai potrivit pentru populație. Nu poți să-l bagi pe gât, trebuie să te

raportezi tu la populație. ...Ce credem noi nu are importanță, trebuie să măsori. Trebuie să știi să măsori. Și nu mă refer la ce institut de sondaje folosești, ci la ce vrei să afli de la populație. În primul sondaj de opinie pe care l-am făcut am întrebat ce vrea bucureșteanul – candidat de partid sau candidat independent. Și a răspuns candidat independent în mare majoritate. După care am pus o întrebare care pare ciudată: cât ia Sorin Oprescu dacă merge pe PSD, cât ia Sorin Oprescu independent. Diferența era imensă. Pe o măsurătoare serioasă, Sorin Oprescu independent ajungea pe la 40%, Sorin Oprescu pe PSD 20%. Nu mai îmi aduc aminte dacă i-am dat lui Sorin măsurătorile respective, dar am discutat și el știa despre ele, în momentul în care a luat decizia. Eu am insistat să meargă pe PSD, cred că dintr-un fel de relație emoțională. Evident că partidul nu i-a dat nicio mână de ajutor."[1]

În cursul discuțiilor, printre numele alternative vehiculate au apărut atât cel al lui Miron Mitrea, al lui Cristian Diaconescu și chiar al lui Ion Iliescu. Deși pe surse numele lui Miron Mitrea era dat ca cert, în cadrul Comitetului Executiv al PSD din 11 aprilie 2008, Cristian Diaconescu a fost desemnat în unanimitate. *„Suntem mai aproape de această primărie ca niciodată. Nu am avut niciun fel de rezervă și mă bucur foarte mult de colaborarea lui Miron Mitrea și a lui Marian Vanghelie"*, a declarat Cristian Diaconescu la finalul ședinței. La rândul lui, Miron Mitrea a precizat: *„Nu mi s-a cerut acest lucru și spun tot timpul: nu mi-e foarte clar cum a ajuns numele meu în discuția asta largă, nu mi s-a propus să candidez, nu m-am oferit să candidez"*.[2]

[1] Miron Mitrea, *Interviu de cercetare*, 3 noiembrie 2010.

[2] http://www.antena3.ro/politica/cristian-diaconescu-e-candidatul-psd-la-primaria-capitalei_47806.html.

Șansele lui Cristian Diaconescu de a cuceri Bucureștiul erau considerate reduse, chiar în interiorul PSD, pe fondul unei competiții în care acesta avea de înfruntat concomitent un candidat puternic susținut de un partid puternic, respectiv Vasile Blaga din partea PD-L, un ministru în funcție cu o anumită zonă de simpatie – Ludovic Orban din partea PNL și mai ales, cum avea să se vadă mai târziu, pe fostul său coleg de partid, devenit ulterior independent, Sorin Oprescu, a cărui cotă de favorabilitate era ridicată și care era plasat pe locurile fruntașe în sondajele de opinie. Acestora li se adăuga, ca o circumstanță nefavorabilă, reticența tradițională a electoratului Capitalei față de stânga politică. După cum afirmă Miron Mitrea în calitatea sa de șef al campaniei, PSD s-a bătut pentru a scoate un rezultat cât mai bun la București, în ciuda evidenței imposibilității de a câștiga această cursă electorală:

„În prima parte a campaniei, în primele două săptămâni, după ce Cristi Diaconescu a fost convins să-și asume acest risc imens, am încercat să vedem dacă putem totuși să-l scoatem în turul II – deși știam că răspunsul e nu. A fost evident că nu se poate, nu din cauza lui, ci din cauza situației politice din București. Era clar după două săptămâni că ne pierdem resurse încercând să facem asta și nu câștigăm. Bucureștiul însă a fost încurajat și s-a bătut până în ultimul moment. De fapt acesta este un principiu pe care chiar eu l-am susținut. Chiar dacă știi că o victorie e departe și n-o s-o atingi, a te bate pentru ea este obligatoriu, pentru că îți aduce puncte. Nicio secundă nu am spus Bucureștiului sau echipei de campanie că Diaconescu n-are nicio șansă. Și chiar după două săptămâni, când am văzut că, după momentul inițial când a sărit foarte mult în sondaje, începe să piardă,

n-am spus nici echipei de campanie că nu reușim să câștigăm, cu atât mai puțin Bucureștiului."[1]

Din aceleași surse apropiate lui Sorin Oprescu, știm că acesta a sperat până în ultima clipă că va putea obține nominalizarea din partea PSD și a fost foarte reticent inițial față de formula unei candidaturi independente. Declicul definitiv s-a produs în momentul în care social-democrații au decis efectiv să meargă în cursa pentru Capitală cu Cristian Diaconescu. Iată ce a relatat Aurel Vlaicu, consilierul personal al lui Sorin Oprescu:

„*Sorin Oprescu a spus că i se pare o variantă foarte proastă să candideze ca independent, pentru că șansele ar fi zero. Nici un independent la nivelul acesta n-a reușit vreodată. I-am replicat că s-ar putea să aibă șanse mai mari decât dacă ar veni din partea PSD din două motive: unu, pentru că PSD nu are un electorat bun la nivelul Bucureștiului sau cel puțin suficient de bun încât să impună un primar în turul II, pentru că în turul II s-ar uni dreapta și l-ar înghiți; doi, din experiențele anterioare în partid, primăria a pierdut-o din cauza faptului că propria organizație, București, nu i-a fost niciodată loială... Pe președintele Iliescu l-a vizitat de câteva ori și nouă nu ne-a dat nimic de înțeles că ar sprijini acest proiect în partid...*

Orice rău a fost spre bine, pentru că momentul în care ei au făcut rapid ședința de nominalizare a lui Cristi Diaconescu ne-a permis totuși să ne pregătim. Dacă o amânau o săptămână, Sorin Oprescu nu mai era primar general.

Țin minte că anunțul a fost vineri. Sorin Oprescu chiar credea că va fi nominalizat de partid, ajunsese să creadă și a fost destul de întristat. Ne-am dus la el acasă sâmbătă, era

[1] Miron Mitrea, *Interviu de cercetare*, 3 noiembrie 2010.

supărat și i-am spus că are o zi, până duminică, să decidă dacă scoatem corturi în stradă să strângem semnături."[1]

Lipsit de sprijinul PSD, doctorul Sorin Oprescu, la acea dată senator, a decis să intre ca independent în cursa pentru Primăria Capitalei și a început procesul de strângere a semnăturilor necesare în acest sens.[2]

Decizia lui Oprescu a fost privită cu îngrijorare în rândurile social-democraților, conștienți de pierderile electorale pe care ea le va provoca pentru PSD. Adrian Năstase a considerat că, în acest context, se va produce o „canibalizare" a voturilor, o împărțire a lor între Oprescu și Diaconescu, ceea ce ar priva PSD de calificarea în turul II.

Pe 21 aprilie, Sorin Oprescu a demisionat din PSD, iar în ziua următoare și-a depus candidatura, împreună cu 40.000 de semnături de susținere.[3]

Au urmat câteva episoade aproape de „telenovelă" în jurul acestei candidaturi, fapt care l-a transformat pe Sorin Oprescu în cel mai vizibil personaj public. Privind retrospectiv și cunoscând deznodământul, evenimentele de atunci apar ca făcând parte dintr-o inteligentă strategie de imagine, menită a-l transforma pe Oprescu într-o „victimă" a sistemului, de a-l pune într-o lumină favorabilă și de a-l readuce în prim-planul vieții publice. **Timp de câteva zile întrebarea „poate sau nu candida Sorin Oprescu" a fost pe buzele tuturor.** În locul unui start de campanie în semi-anonimat, independentul Oprescu a

[1] Aurel Vlaicu, *Interviu de cercetare*, 19 noiembrie 2010.

[2] http://www.antena3.ro/politica/sorin-oprescu-candideaza-ca-independent-la-primaria-capitalei_47996.html.

[3] http://www.antena3.ro/politica/sorin-oprescu-si-a-depus-candidatura-pentru-primarie_48302.html.

oferit publicului un episod cu mare încărcătură emoțională, ce a avut parte de o largă acoperire pe televiziunile de știri. Desfășurată în preajma Paștelui, de regulă o perioadă lipsită de evenimente publice și teme de dezbatere, interminabila poveste a contestării candidaturii lui Oprescu s-a bucurat, practic, de exclusivitate mediatică.

În interviul realizat pentru volumul de față, Aurel Vlaicu ne-a relatat contextul și modul în care a fost strâns numărul de semnături necesare și a infirmat faptul că scandalul contestării lor ar fi fost parte dintr-o strategie mediatică deliberată:

„Am fost în celebra epopee a semnăturilor 7–8 zile, timp în care am avut 10 corturi, 10 zone și am apucat să strângem semnături. Moralul lui și al nostru creștea pe zi ce trece, când vedeam că se strâng semnături. Și a fost destul de bine. Mă gândesc acum că dacă am fi avut 30 de locuri sau 40 n-am mai fi trecut prin odiseea Tribunal, Curte de Apel. Pe de altă parte, orice rău a fost spre bine, pentru că mediatizarea de care a avut parte în perioada în care au fost contestate semnăturile a fost cel mai mare avantaj pe care l-am putut avea. N-a fost o strategie deliberată, cel puțin nu una de care să știu eu și pe vremea aia eram nivelul unu de decizie."[1]

După ce în primă fază îi admisese candidatura, Biroul Electoral Municipal a invalidat 4.982 de semnături din cele prezentate de Oprescu, ceea ce a condus la respingerea candidaturii sale. În replică, Oprescu a calificat decizia BEM ca definitorie pentru *„sistemul ticăloșit care decide cine să candideze și cine nu". „De aseară au început presiunile la BEM, care îmi comunica faptul că încă nu a numărat toate semnăturile. (...) L-am supărat cumva pe Geoană? Am supărat*

[1] Aurel Vlaicu, *Interviu de cercetare*, 19 noiembrie 2010.

că de pe poziția de independent doresc să particip la lupta electorală?... Sondajele electorale, cam toate, arată că sunt situat cu 20 de puncte deasupra celorlalți candidați. Supăr cumva pe fostul primar al Capitalei sau pe ceilalți candidați?", întreba retoric Sorin Oprescu.[1]

Contestația la decizia BEM, depusă de avocații lui Oprescu la Tribunalul București, a fost și ea respinsă.[2] Curtea de Apel București i-a dat însă câștig de cauză lui Sorin Oprescu și a dispus înscrierea candidaturii sale. Printre argumentele folosite în instanță, avocații senatorului au prezentat și date din ultimul anuar al Institutului Național de Statistică. Potrivit acestuia, în București erau aproximativ 1,5 milioane de cetățeni cu drept de vot, ceea ce înseamnă că 35.000 de semnături validate de Biroul Electoral erau suficiente pentru acceptarea candidaturii. Un alt argument a fost procedura folosită de BEM, în decizia de a-i respinge candidatura: mai întâi Sorin Oprescu a fost acceptat, fiind afișat chiar și procesul-verbal de acceptare, după care, la câteva ore, s-a revenit și s-a luat decizia respingerii.[3]

Povestea controversată a candidaturii lui Oprescu nu s-a încheiat însă aici. Un nou episod s-a derulat câteva zile mai târziu și a pornit de la o nouă contestare a candidaturii, de data aceasta de o bucureșteancă din sectorul 3, pe nume Doina Mocanu. Motivația ei privea tot lipsa de

---

[1] http://www.antena3.ro/politica/sorin-oprescu-despre-respingerea-candidaturii-sale-l-am-suparat-cumva-pe-geoana_48396.html.

[2] http://www.antena3.ro/politica/contestatia-lui-sorin-oprescu-a-fost-respinsa-de-tribunalul-bucuresti_48461.html.

[3] http://www.antena3.ro/politica/oprescu-intra-in-cursa-pentru-primarie-curtea-de-apel-a-admis-contestatia_48500.html.

valabilitate a semnăturilor. După ce Tribunalul București i-a respins contestația, Doina Mocanu a făcut recurs la Curtea de Apel București. Conform legislației, după ce Biroul Electoral Municipal prezintă lista finală de candidați, orice persoană fizică sau juridică poate contesta candidaturile anumitor persoane. Avocatul Doinei Mocanu a susținut că aceasta a depus contestația întrucât nu consideră corectă decizia Curții de Apel, mai ales că Sorin Oprescu s-a folosit de pacienții din spitalul unde lucrează pentru a strânge semnăturile.[1] Pe 29 aprilie, Curtea de Apel i-a dat încă o dată câștig de cauză lui Sorin Oprescu. *„Justiția și-a spus cuvântul. Începând de miercuri, suntem în campanie... Avem despre ce discuta, despre bucureșteni, despre proiecte... E un meci pe care îl joc a treia oară. Și dacă nu mi se fură mingea, o să fie un joc transparent"*, a declarat Oprescu la aflarea hotărârii.[2]

Bucureștiul conta în mod semnificativ pentru întreaga ecuație națională, motiv pentru care PSD a încercat, indirect și informal, la nivelul organizațiilor teritoriale să speculeze în favoarea sa popularitatea lui Sorin Oprescu. Miron Mitrea, șef al campaniei social-democraților pentru alegerile locale, s-a referit la aceste aspecte în interviul de cercetare pe care ni l-a acordat pentru volumul de față:

„La București a fost cheia întregului joc. Având foarte clar în față fiecare județ ce poate și unde va ajunge, este un lucru cunoscut că cel care va candida pe București va aduce sau va

[1] http://www.antena3.ro/politica/curtea-de-apel-va-examina-contestatia-depusa-de-o-bucuresteanca-in-legatura-cu-candidatura-lui-oprescu_48567.html.

[2] http://www.antena3.ro/politica/contestatie-respinsa-sorin-oprescu-poate-candida-la-primaria-capitalei_48630.html.

scoate vântul din buzunare tuturor candidaților din țară și într-o oarecare măsură și la comune, mai puțin decât la orașe. La marile orașe, candidatul unui partid pe București, capitala, se vede foarte mult. Am intuit foarte bine că televiziunile centrale vor rămâne pe București și nu vor face eforturi foarte mari pe teritoriu. Așa a și fost. Sorin Oprescu pentru toată țara era candidatul PSD-ului. Dacă în București majoritatea populației l-a văzut ca independent, în marea majoritate a organizațiilor din țară, Sorin Oprescu independent însemna Sorin Oprescu candidat PSD. Și am să recunosc că i-am încurajat. Am avut un limbaj dublu, în sensul că Sorin Oprescu era candidat independent, n-avea nicio legătură cu Sorin Oprescu campania mea, dar în țară l-am prezentat ca și candidatul nostru. Eu și astăzi îl consider pe Sorin Oprescu și primarul nostru, al PSD, pentru că el este din punct de vedere politic un produs PSD, chiar dacă a plecat."[1]

Această asociere indirectă avea să fie utilă inclusiv candidaților PSD rămași în turul II la nivel național, așa cum admite același Miron Mitrea:

„În țară a fost foarte folositoare această chestiune, mai ales pentru primarii noștri care au intrat în turul II, inclusiv Marian Vanghelie. ...Primul lucru pe care l-am făcut când s-au anunțat rezultatele, am spus că PSD sprijină la București candidații noștri care rămăseseră la Sectoare, patru candidați ai PSD la Sectoare (numai în 2 câștigasem), că sprijină candidatul PC la Sectorul 4 și pe Sorin Oprescu. A fost un moment în care candidații noștri n-au vrut să se lege de Sorin Oprescu. Le-am spus că Sorin este omul care câștigă. Asta e politica până la urmă. Asta e meseria mea în politică, alegerile. Trebuia să fac ca partidul să câștige cât mai mult, nu

[1] Miron Mitrea, *Interviu de cercetare*, 3 noiembrie 2010.

trebuia să-l fac pe Mitrea, pe Vanghelie sau pe altcineva să fie primar. Pe mine mă interesa să fie cât mai mulți primari. Dacă nu înțelegi foarte bine un asemenea moment, te concentrezi pe o țintă greșită și pierzi pe toate părțile. Am avut situații foarte dificile. Am avut orașe mari pe care le-am câștigat în turul II la mustață."[1]

Dacă pentru PSD interesul era să păstreze aparența apropierii sau a unei înțelegeri cu Oprescu, din tabăra acestuia lucrurile se vedeau exact invers, asocierea lui Sorin Oprescu cu fostul său partid fiind considerată nocivă și inoportună electoral. Prin urmare, una dintre preocupările strategice constante a fost aceea de a da credibilitate și conținut independenței lui Oprescu și de a-l disocia de orice „contaminare" politică, mai cu seamă dinspre PSD.

„În timpul strângerii semnăturilor, primul semnal de alarmă pe care l-am avut a fost încă asocierea lui Sorin Oprescu cu PSD, suspiciunea că de fapt este un scenariu al PSD, că Diaconescu a fost pus ca un „iepure", pentru ca Sorin Oprescu să ia voturi și din partea cealaltă. Mai era și asocierea cu Ion Iliescu și problema mineriadelor. Ei pregăteau tema asta de atunci și au greșit pentru că am aflat încă din timpul strângerii semnăturilor că va fi asociat cu mineriadele, pentru că turul II era în 15 iunie. În clipa aia ne-am dat seama că cineva se gândea la turul II, la posibilitatea intrării lui în turul II și la modalitățile de atac. Noi am considerat că suntem singuri împotriva tuturor. Independența ne-a făcut să considerăm că ne luptăm cu toți. Nu ne mai gândeam că putem să avem aliați, care ne-ar fi putut trăda și atunci am lucrat cu motoarele în plin...

Având 10 corturi și lucrând doar cu prieteni am putut să știm clar ce comentează lumea în momentul în care vede

[1] *Idem.*

cortul cu semnături pentru Sorin Oprescu. Mulți veneau și comentau, nu neapărat semnau. Și dacă ne gândim că și-au pus semnături 40.000 de oameni și au trecut pe acolo încă pe atâta, la nivel de 80.000 de oameni chiar am putut să avem o imagine, era un eșantion destul de reprezentativ. Și în condițiile astea am descoperit că asocierea cu PSD și asocierea cu Ion Iliescu și cu o strategie a PSD era nocivă. Mulți dintre oameni au semnat după ce i-am convins că, într-adevăr, Sorin Oprescu a plecat din partid, nu se mai întoarce."[1]

Campania electorală în linii generale

Intrarea în cursă a independentului Sorin Oprescu a complicat toate calculele politice, introducând o zonă mare de imprevizibil. Într-o competiție complexă, precum cea de la București, conta în configurarea opțiunilor de vot, în mare măsură, personalitatea candidatului, mesajul său, deopotrivă cu apartenența sau lipsa apartenenței politice.

PD-L a încercat să-l portretizeze pe Vasile Blaga drept „omul soluțiilor". De-a lungul timpului, imaginea lui Blaga s-a construit pe câteva coordonate: cea de bun manager, de organizator eficient, care știe „să bată cu pumnul în masă" pentru a pune lucrurile în ordine, atunci când este cazul. Acestea au fost atuurile pe care democrat-liberalii au încercat să le speculeze și în campania de la locale. Imaginea lui Blaga a fost sintetizată în sloganul *„Soluții, nu discuții."* Programul candidatului PD-L era înfățișat drept o *„hartă a soluțiilor."* De asemenea, Blaga apărea și sub sloganul *„Dintr-o bucată"*.

[1] Aurel Vlaicu, *Interviu de cercetare*, 19 noiembrie 2010.

Mult mai simplă conceptual și grafic, campania lui Oprescu, desfășurată sub sloganul *„Primul pentru București"*, venea însă cu câteva particularități. Prima era legată de maniera spectaculoasă în care acesta a intrat în cursă, după un conflict în interiorul PSD, după o înscriere a candidaturii cu peripeții, contestații, respingeri și reveniri, după un scandal intens reflectat în media. Oprescu a beneficiat nu doar de cel mai neașteptat, vizibil și mediatizat start, ci și de ipostaza de victimă a unui sistem pe care îl reprezentau, mai mult sau mai puțin, toți ceilalți candidați, prin însăși afilierea lor politică. A doua particularitate era tocmai independența lui Oprescu, în sensul nealipirii directe de sigla unui partid. Aceasta i-a permis fostului social-democrat un discurs dur la adresa întregii clase politice și a reprezentanților tuturor partidelor. Absența unui partid în spatele candidaturii sale, care, la prima vedere, putea părea un dezavantaj, prin lipsa unei structuri coerente, a unei organizații și a logisticii pe care o asigură un partid, s-a dovedit pentru Oprescu un mare atu. Faptul că el nu s-a aflat sub sigla unei formațiuni anume a avut mai multe efecte pozitive: a putut reprezenta o zonă de „refugiu" pentru toți cei dezamăgiți politic și de administrațiile precedente; l-a separat de PSD și l-a făcut, prin asta, eligibil inclusiv pentru o zonă de electorat tradițional anti-stânga și anti-PSD; i-a permis un discurs pe alocuri cu accente radicale de independență.

Chiar dacă Sorin Oprescu se confrunta în campania pentru Primărie cu lipsa resurselor și logisticii necesare unui asemenea demers, echipa sa de campanie a încercat să compenseze aceste dezavantaje printr-o strategie bazată în principal pe contractul direct cu alegătorii:

„Ca probleme aveam în continuare lipsa de fonduri. Ne dădeam seama că nu mai putem s-o ducem în stilul haiducesc, cu 10 oameni împrăștiați prin București, că nu aveam acces la televizor. Legea stabilea clar timpii de antenă pentru independenți, care însemnau cinci minute. Sigur, vorbim de televiziunea publică. La celelalte televiziuni, fiind comerciale și cu afinități pe anumite zone politice, ne gândeam că o să ni se blocheze orice acces.

Și atunci am căutat o modalitate prin care Sorin Oprescu să continue trendul sau imaginea pe care și-o făcuse datorită acestui scandal cu semnăturile. Și aici a fost impasul principal. N-am început să ne gândim cu cine ne dorim să intrăm în turul II. Nu s-a dus în nici un fel campania în mod normal, organizat, nu ne-am gândit cu cine e mai bine, pe cine să favorizăm, cu cine să ne aliem. Practic, totul a fost văzând și făcând. Cel puțin până în turul I nu a fost o strategie elaborată.

Ne-am dat seama că din lipsă de resurse și de posibilitate de a intra în media, singura modalitate prin care putem ajunge la electorat este cea directă. Nu ne ajungea timpul pentru campanie din ușă în ușă. Și atunci am mers pe aceeași soluție cum am strâns semnături: corturi. Am obținut aprobare pentru 50 de zone în București, am avut în final la capacitate plină 40 din cele 50, locuri care erau la intrări în piețe, la guri de metrou și în zone foarte aglomerate, cu preponderență pedestrale.

Am avut materiale promoționale abia după a zecea zi de campanie. Am început cu câteva bannere, afișe, făcute de prieteni, pe care le-am pus pe corturi. De fapt fețele de corturi erau niște bannere."[1]

Intrarea în cursa electorală pe ultima sută de metri făcea ca doctorul Oprescu să nu aibă de la început un program

[1] *Idem.*

electoral complet pe care să-l prezinte publicului, așa cum aveau de pildă Ludovic Orban sau Vasile Blaga.

„Nu aveam un program, n-aveam o platformă cum aveau toți, care decurgea din proiectele partidului, proiecte elaborate de specialiști, pe zone, n-aveam nici informații. Și atunci ideea care mi-a venit mie a fost să copiem oarecum campania de la Realitatea: să punem flip-chart-uri, pagini goale, în care omul să scrie cam ce ar vrea de la un primar altfel, cu rugămintea ca cine dorește să lase un număr de telefon sau date de contact, pentru că după două-trei zile acolo va veni candidatul nostru, care le va răspunde direct. Ceea ce s-a și întâmplat. Astfel, la fiecare cort, cam la trei zile, candidatul nostru era prezent și niciodată nu i-au lipsit mai puțin de 200–300 de oameni care veneau în contact cu el. Dacă înmulțim lucrul acesta, nu știu ce număr putea să dea, dar dacă ne gândim că fiecare se ducea acasă și disemina discuția, până la urmă era un număr considerabil.

Dat fiind că altă strategie nu a existat, am mers pe această variantă. Timp în care am început să lucrăm la proiect și la ce însemna oferta electorală, pe care n-am avut-o decât spre sfârșitul primului tur și practic am putut beneficia de ea între turul I și II. Ea s-a concretizat prin câteva puncte. Am avut cinci flyere, pe câteva teme, pe culori distincte: pentru pensionari, pentru tineri, pentru mediu, cu un decalog la fiecare, ce ar vrea primarul să facă.

Am descoperit că oamenii reacționau mai bine nu neapărat la chestiuni făcute ad hoc, dar oricum făcute altfel decât rigid, decât dacă le dădeam o broșură de 50 de pagini să citească. Am descoperit că există o mare masă a electoratului care, nefiind militantă, dorește să-și exprime punctul de vedere. Majoritatea oamenilor care au venit la corturi nu erau înregimentați politic sau nu aveau afinități politice. A fost prima dată când

am simțit că poate cineva să miște și electoratul mut, care e foarte mare.

Fiecare vizită la cort continua cu parcurgerea distanței pe jos între un cort și altul... Această strategie a dat roade. Către final, PRO TV începuse să-l ia în calcul și a fost la o emisiune, una singură. Între timp, am început să ne gândim și cu cine să ne aliem, în cine să dăm."[1]

Tema „*Eu nu am stăpân*" a fost *in extenso* folosită de Sorin Oprescu și a devenit laitmotivul campaniei între turul I și turul II. Mesajul principal în jurul căruia Oprescu și-a construit imaginea este bine sintetizat în următoarea declarație a lui: „*Nu țin de niciun fel de partid. Eu nu am stăpâni și nu am găști flamande în jur. Singurii mei stăpâni sunt bucureștenii.*"[2]

Referitor la programul său, într-o primă confruntare televizată cu Vasile Blaga, înaintea primului tur de scrutin, Sorin Oprescu a declarat: „*Sunt trei puncte principale pe care se axează programul meu: alegerea primarului, primarul care nu este dependent decât de cetățeni și nu de șeful lui politic, doi, o Primărie pentru servicii adresate populației, și trei, dezvoltarea spațiului public.*" Cu aceeași ocazie, Vasile Blaga a preferat să aducă în discuție teme administrative, referindu-se la una dintre problemele Bucureștiului resimțite zilnic, și anume traficul: „*Traficul e cea mai mare problemă a Bucureștiului, abordarea pe care o am este integrată în 4 segmente clare: infrastructura rutieră pe care o voi continua, managementul traficului,*

[1] *Idem.*

[2] http://www.comunicatemedia.ro/Sorin_Oprescu_Eu_nu_am_stapani_si_nu_am_gasti_fla_ic13710.html, 21 mai 2008.

parcările și un sistem integrat al transportului în comun", a afirmat Vasile Blaga.[1]

Printre proiectele concrete ale lui Oprescu se numărau construirea unei autostrăzi suspendate, o taxă de solidaritate de 10 euro pusă celor cu venituri mari pentru construirea de cantine sociale, înființarea „Poliției animalelor" și ridicarea a 2.500 de locuințe pentru tineri.

O dezbatere inedită a generat-o ideea lui Sorin Oprescu de a construi o autostradă suspendată, care a luat prin surprindere chiar stafful acestuia, fiind apoi de unii ironizată, de alții apreciată la nivelul Bucureștiului. Despre acest subiect, Aurel Vlaicu ne-a relatat: „*Autostrada suspendată ca nivel de proiect a existat și există. Nu știu de unde făcuse rost de informații, dar existaseră niște studii și existase o firmă care întocmise un proiect. Deci nu era o poveste inventată, dar nu știam noi* (echipa de campanie – n.a.) *de unde vine și faptul că a fost așa aruncată a stârnit ce-a stârnit. Nu știu dacă nu cumva și asta a crescut numărul de alegători, pentru că era ceva nou, altceva. Nu știu dacă am pierdut sau am câștigat atunci de pe urma asta.*"[2]

Oprescu și-a încheiat în mai multe rânduri participările la emisiunile televizate cu îndemnul: „*Dragi bucureșteni, ieșiți la vot, dați-mi o zi din viața dumneavoastră și eu vă voi da patru ani din viața mea!*"[3]

[1] http://www.realitatea.net/vasile-blaga-si-sorin-oprescu-s-au-confruntat--pentru-prima-oara--la-realitatea-tv_277527.html.

[2] Aurel Vlaicu, *Interviu de cercetare*, 19 noiembrie 2010.

[3] Vezi http://revistapresei.hotnews.ro/stiri-radio_tv-3188441-video-promisiunile-lui-oprescu-autostrada-suspendata-taxa-solidaritate-pusa-bogatilor-pentru-construirea-cantine-sociale-infiintarea-politiei-animalelor-ridicarea-2-500-locuinte-pentru-tineri.htm.

Spre deosebire, de exemplu, de Ludovic Orban care își pregătea de mult candidatura, de Vasile Blaga al cărui nume se vehiculase și el cu destulă vreme înainte sau de Sorin Oprescu, aflat la a treia competiție pentru Primăria Capitalei, candidatul PSD, Cristian Diaconescu, nu venea cu nici un fel de pregătire sau experiență în acest context. Apărut mai degrabă ca o soluție de avarie, într-o cursă cu puține sorți de izbândă, Diaconescu reprezenta exact profilul opus lui Marian Vanghelie, primarul sectorului 5, care fusese opțiunea inițială a PSD București pentru Primăria Capitalei. Diaconescu se bucura de o imagine relativ bună în rândul publicului, fiind perceput ca un diplomat, ca un personaj cu oarecare eleganță și echilibru în atitudine și discurs. Ceea ce nu era însă deloc suficient pentru a-l propulsa în fotoliul de primar. Provocarea pentru PSD era aceea de a păstra cât mai mult din votul politic pentru candidatul propriu și de a limita transferul de voturi dinspre electoratul social-democrat spre Sorin Oprescu. La începutul campaniei electorale, Ion Iliescu aprecia că ar fi fost mai bine ca Sorin Oprescu să fi fost candidatul PSD și considera inoportună atacarea acestuia în timpul campaniei. Fostul președinte indica drept direcție strategică atragerea voturilor nehotărâților, dar admitea că PSD a pierdut contactul direct cu oamenii.[1]

Pe 7 mai, Cristian Diaconescu a prezentat planul de campanie și strategia politică prin care își propunea ca Bucureștiul să devină *„un oraș european de prim rang, un oraș cultural, social și turistic"*. Punctul de la care Diaconescu a pornit în elaborarea acestuia era *„realitatea pe care toată lumea o cunoaște... Bucureștiul a traversat și traversează un*

[1] http://www.antena3.ro/politica/iliescu-era-mai-bine-daca-oprescu-candida-la-primarie-pentru-psd_48857.htm, 5 mai 2008.

moment dezastruos în istoria sa din ultimele sute de ani". Cristian Diaconescu le promitea locuitorilor capitalei să aplice legea în primărie, propunându-și să cultive respectul față de cetățeni, bunul-simț și transparența. În acest sens, Diaconescu a promis că va face publice „*toate contractele făcute pe banii cetățenilor*".[1]

Pe de altă parte, candidatul liberal Ludovic Orban s-a prezentat în fața electoratului bucureștean cu un program de administrație consistent. I-a lipsit însă un concept central și o imagine unitară, bine conturată, ceea ce s-a putut observa și din larga paletă de sloganе diferite folosite pe parcursul campaniei. „*Capabil să te înțeleagă*", „*Hotărât să miște lucrurile*", „*Experiența își spune cuvântul*", „*Experiență, strategie, spirit de echipă*", „*Punem Bucureștiul pe roate!*", toate aceste sloganе i-au aparținut lui Ludovic Orban. La finele campaniei, atât o parte dintre adversarii politici, cât și dintre comentatorii și analiștii scenei publice au apreciat programul lui Orban ca fiind unul dintre cele mai solide. Totuși, în configurarea finală a opțiunilor electorale, programul candidatului a contat în cea mai mică măsură, alte elemente fiind definitorii, așa cum am arătat și mai sus. Materialele bine puse la punct atât grafic, cât și din punctul de vedere al conținutului nu au fost ingredientele necesare unei campanii de succes.

În ultima confruntare televizată înainte de primul tur s-au întâlnit la Antena 3, în cadrul emisiunii „Eu cu cine votez?", moderată de Gabriela Vrânceanu Firea, Vasile Blaga, candidatul PD-L, Cristian Diaconescu, candidatul PSD, Ludovic Orban, candidatul PNL și Sorin Oprescu.

[1] http://www.antena3.ro/politica/cristian-diaconescu-toate-lucrarile-urbanistice-din-banii-cetatenilor-vor-fi-facute-publice_48955.html.

Pentru fiecare dintre candidați a intervenit telefonic câte un susținător. În cazul lui Cristian Diaconescu, acesta a fost Mircea Geoană, președintele PSD, care a spus despre colegul său de partid că este un om *„care nu poate fi agățat de nicăieri". „Chiar dacă Bucureștiul este un oraș cu foarte multe resurse, Diaconescu are coloană vertebrală. Este un om care poate lucra cu sisteme mari, pe care le manageriază cu succes."* Din partea PD-L, a intervenit telefonic Liviu Negoiță, vicepreședintele partidului, care a spus că *„Vasile Blaga este un om extrem de serios, un profesionist în politică și un foarte bun organizator"*. Premierul Călin Popescu-Tăriceanu a intrat și el în direct la Antena 3, ca susținător al lui Orban. Acesta a declarat despre candidatul PNL la primărie că are două calități care îl recomandă: experiența administrativă și experiența politică. Tăriceanu a afirmat că, în condițiile în care traficul reprezintă una dintre problemele importante ale Capitalei, funcția de ministru al transporturilor pe care Orban o deținea la acel moment era un atu. Pentru a-l susține pe candidatul independent Sorin Oprescu a luat cuvântul actrița Maia Morgenstern, care a declarat că are încredere în acesta, mai ales că nu aparține vreunui partid politic. Maia Morgenstern îl aprecia pe Oprescu pentru că *„știe să respecte ființa umană"*.

Întrebat de Blaga de ce crede că a fost ales candidat al partidului din care face parte, Cristian Diaconescu a afirmat că nu au existat motive ascunse și că a fost desemnat în unanimitate de structura PSD. Referitor la intrarea în turul doi a lui Oprescu, Diaconescu a fost de părere că nu se va realiza pur și simplu un transfer de voturi de la el la Oprescu și că oamenii vor vota proiectul, nu persoana.

Favoriții la Capitală au fost rugați să se autocaracterizeze în câteva cuvinte. Oprescu a spus că este *„un tip tenace,*

sincer, nu am păcălit niciodată pe nimeni și manifest putere de înțelegere în relațiile cu ceilalți oameni". Candidatul PD-L Vasile Blaga s-a descris ca un om de acțiune, care duce lucrurile la bun sfârșit, care s-a aflat în fruntea a diferite organizații, de la întreprinderi la minister: „*Sunt un om de onoare și de echipă.*" La rândul său, Cristian Diaconescu a mărturisit că, în viață, a muncit foarte mult și a construit totul cu bună credință: „*Am lăsat în spate un pachet de proiecte și am servit interesul țării.*" Pentru a se autocaracteriza, liberalul Ludovic Orban a apelat la câteva povestioare din copilărie. Acesta și-a amintit că, atunci când nu și-a pus jucăriile în ordine, tatăl său i le-a aruncat. Când a vrut să meargă la mare cu fratele său, a trebuit să muncească pentru a câștiga bani. A mai spus despre sine că este sportiv, are spirit de echipă și că nu a fost niciodată implicat într-un act de corupție.

La capitolul proiecte, fiecărui candidat i-a revenit o problemă concretă a Bucureștiului. Ludovic Orban a vorbit despre spațiile verzi, văzute și ca măsură de combatere a poluării cu praf din Capitală. Orban a spus că a identificat deja 18 locuri pentru amenajarea de parcuri, iar în proiectul său de primar erau prevăzute măsuri și pentru menținerea celor existente. Cristian Diaconescu s-a referit la transportul în comun, respectiv la planul pentru construirea unei linii de metrou „verzi", de suprafață, care să circule pe șoseaua de centură. Candidatul PSD la Capitală își propunea ca, până în 2012, să prelungească liniile de tramvai și de troleibuze și să construiască noi linii de metrou subteran. Pe lângă acestea, Diaconescu avea în vedere înființarea Autorității Metropolitane de Transport, urmând ca metroul să treacă sub administrarea primăriei.

Vasile Blaga a fost rugat să vorbească despre planurile sale în ceea ce privește reabilitarea termică a locuințelor. Candidatul PD-L a afirmat că bucureștenii plătesc mult mai mult din cauza căldurii care se pierde pe traseu. Teoretic, cheltuielile de reabilitare ar trebui suportate de trei părți, în mod egal: administrația locală, guvernul și asociația de locatari a blocului. Tema consolidării clădirilor cu risc seismic i-a revenit lui Sorin Oprescu. Acesta a mărturisit că nu își dorește să fie „primarul marelui cutremur", dar că va încerca să ia măsuri în această privință, că va demola clădirile care trebuie demolate și va consolida celelalte clădiri cu risc seismic, începând cu spitalele, grădinițele și blocurile.[1]

Raporturile dintre candidații pentru Primăria Capitalei înaintea primului tur erau destul de complicate. Pe de o parte, fiecare se află în competiție cu fiecare și toți cei patru au sperat, într-un grad mai mic sau mai mare, că vor ajunge în turul II. Probabil în cazul lui Cristi Diaconescu problema turului II se punea cel mai puțin, în schimb liberalul Ludovic Orban a crezut în șansa de a câștiga Capitala până în ultimul moment. Pe acest fond, a fost dificilă stabilirea unor alianțe conjuncturale, abia turul II separând cumva apele.

În ceea ce privește relația dintre Sorin Oprescu și PSD, așa cum arată și mărturiile celor intervievați, au existat abordări diferite, dar și o zonă de compromis. Pe de o parte, Sorin Oprescu s-a detașat la nivel de acțiune și discurs public de PSD, dar nu a refuzat sprijinul pe zone mai puțin vizibile, mai ales după turul I. Pe de altă parte,

[1] http://www.antena3.ro/politica/alegeri-capitale-blaga-diaconescu-oprescu-si-orban-fata-n-fata_49830.html, 28 mai 2008.

PSD s-a folosit tacit de imaginea lui Sorin Oprescu în sprijinul candidaților proprii din sectoare și din restul țării.

„Ne-am dat seama că vor veni din toate taberele, tocmai asta era ideea independenței, să aduni de la toți și în plus. ...Strategia noastră nu a fost decât să nu închidem porțile. Din cauza asta poate a apărut ulterior impresia că a fost penetrat de foarte mulți și că ar fi fost multe cercuri de interese în spatele lui Oprescu. Datorită faptului că n-am închis ușa nimănui și ne-am folosit într-un fel de dorințele lor de a face niște jocuri pentru ca să ne ajute în jocul nostru. Acum fiecare nu știu ce a urmărit... . Partidele s-au aliniat încercând să speculeze potențialul lui Sorin Oprescu, sperând că vor specula pentru ei...

Primul tur a fost destul de liniar și încâlcit. Către sfârșit ne-am gândit că bătălia va trebui s-o ducem cu Cristi Diaconescu pentru intrarea în turul II. N-a fost o bătălie grea, dar nici una ușoară. N-a fost grea datorită faptului că Diaconescu nu era în peisaj, nu era o figură potrivită pentru a fi primar general. Nici nu l-am atacat datorită faptului că gândeam că o mare parte a electoratului PSD va veni către noi și dând în el, dădeam practic în PSD. Aici era o discuție."[1]

Sondajele din timpul campaniei îl indicau favorit pe Sorin Oprescu. Potrivit unei cercetări realizate de INSOMAR, realizate în perioada 13-16 mai, acesta era creditat cu 39,4%, fiind urmat de Vasile Blaga cu 24% și de Ludovic Orban cu 11,7%. Pe următoarele locuri în intențiile de vot se situau Cristian Diaconescu 11%, Cozmin Gușă 6,4%, Verginia Verdinaș 2%, Aurelian Pavelescu 1,8% și Codrin Ștefănescu cu 1,6%. Pentru Consiliul General al Municipiului București, intențiile de vot se prezentau: PD-L 35,6%,

[1] Aurel Vlaicu, *Interviu de cercetare*, 19 noiembrie 2010.

PSD 27,3%, PNL 14%, PIN 4,9%, PNG CD 4,2%, PNȚCD 4,2%, PRM 4,1%, PC 2,8%. Conform aceluiași sondaj, 69% dintre bucureșteni declarau că se vor prezenta la urne în data de 1 iunie.[1]

Rezultatele

Rezultatele primului tur de scrutin au confirmat ierarhia din sondaje, atât în ce privește primii doi clasați în competiția pentru primărie, cât și votul politic obținut de partide. Ceea ce nu s-a confirmat, la fel ca la scrutinele precedente, a fost prezența la vot, între intențiile exprimate în sondaje și realitatea din ziua alegerilor fiind o discrepanță semnificativă. Din cei 1.785.667 alegători înscriși pe listele electorale, s-au prezentat la urne 560.026, reprezentând doar 31,36%, ceea ce indică un grad redus de participare și, implicit, un interes al bucureștenilor pentru acest scrutin mult mai mic decât se anticipase. Ierarhia primului tur a arătat astfel[2]:

- Sorin Oprescu (Independent): 30,12% (164.219 voturi valabil exprimate)
- Vasile Blaga (PD-L): 29,56% (161.165 voturi valabil exprimate)
- Cristian Diaconescu (PSD): 12,33% (67.251 voturi valabil exprimate)

---

[1] http://www.realitatea.net/insomar--sorin-oprescu---favorit-la-fotoliul-de-primar-general-al-capitalei_283752.html.

[2] Rezultate oficiale comunicate de Biroul Electoral Central, disponibile on line http://www.beclocale2008.ro/documm/Primar%20General%20BEC/pgbec.pdf.

• Ludovic Orban (PNL): 11,85% (64.636 voturi valabil exprimate)
• Cozmin Guşă (PIN): 5,76% (31.442 voturi valabil exprimate)
• Daniel Fuciu (PNG-CD): 2,88% (15.784 voturi valabil exprimate)
• Verginia Vedinaş (PRM): 1,49% (8.129 voturi valabil exprimate)
• Codrin Ştefănescu (PC): 1,47% (8.065 voturi valabil exprimate)

În privinţa votului pentru Consiliul General al Municipiului Bucureşti, alegătorii s-au pronunţat după cum urmează:
• PD-L – 36,74% (195.701 voturi valabil exprimate); 24 mandate (43,63% faţă de total mandate)
• PSD – 24,28% (129.357 voturi valabil exprimate); 16 mandate (29, 09% faţă de total mandate)
• PNL – 11,77% (62.701 voturi valabil exprimate); 8 mandate (14,54% faţă de total mandate)
• PNG-CD – 5,68% (30.285 voturi valabil exprimate); 4 mandate (7,27 faţă de total mandate)
• PRM – 5,29% (28.191 voturi valabil exprimate); 3 mandate (5,45% faţă de total mandate)

Turul II de scrutin

Ca primă reacţie la aflarea exit-poll-urilor – care iniţial îl prezentaseră pe Blaga pe primul loc, fapt infirmat de rezultatul final – candidatul PD-L a afirmat: *„Eu am venit cu soluţii clare, nu cu fantasmagorii gen autostrada zburătoare"*, în vreme ce Sorin Oprescu a declarat că *„lupta*

unui independent cu mașinăria partidelor este grea" pentru că „*un independent nu are pâinea și cuțitul în mână și este cel mai vulnerabil. În premieră, un candidat independent se califică pentru turul doi în cursa pentru Primăria Bucureștiului*". În ceea ce-l privea pe contracandidatul său, Vasile Blaga, Sorin Oprescu considera „*că este un candidat mai slab pregătit, soluțiile lui Orban privind traficul sunt mai coerente decât cele ale lui Blaga.*"[1]

În condițiile unui rezultat foarte strâns devenea extrem de importantă poziționarea celorlalți candidați și a partidelor politice în raport cu Blaga și Oprescu. Atât PSD, cât și PRM și-au declarat imediat sprijinul pentru fostul PSD-ist. Mircea Geoană a anunțat că partidul pe care îl conduce recomandă un vot anti-Blaga, în timp ce Corneliu Vadim Tudor a afirmat că „*în mod necondiționat, PRM îl va sprijini pe Oprescu*".[2] Ludovic Orban a avut inițial o reacție oarecum moderată, în timp ce vicepreședintele PNL Crin Antonescu a fost prompt în a anunța sprijinul pentru Sorin Oprescu, considerând că „*administrația Băsescu – Videanu a fost una tip căpușă pentru București*".[3]

Sprijinul PNL și al lui Crin Antonescu în particular, pentru Sorin Oprescu, a fost vizibil în intervalul dintre cele două tururi:

---

[1] http://www.antena3.ro/politica/blaga-am-venit-cu-solutii-nu-cufantasmagorii-oprescu-lupta-cu-masinaria-partidelor-e-grea_49994.html.

[2] http://www.antena3.ro/politica/turul-ii-geoana-si-vadim-isi-indeamna-alegatorii-sa-voteze-cu-oprescu_49993.html, 1 iunie 2008.

[3] http://www.antena3.ro/politica/crin-antonescu-voturile-pnl-sevor-duce-la-oprescu-ludovic-orban-nu-face-recomandari_49997.html, 1 iunie 2008.

„Țin minte că între turul I și II însuși Crin Antonescu a fost destul de vizibil în campania lui Oprescu, la două-trei emisiuni televizate. Ultima a fost tot la PRO TV, în care în primul rând îi regăseam pe Crin Antonescu, pe Victor Ponta, deci reprezentanții și ai PNL și ai PSD, reprezentanții PRM, Marinescu era atunci.

Sprijinul PNL între turul I și II a fost evident și discuțiile erau altfel. Și datorită faptului că nu mai aveau miză, în sensul de a susține propriul candidat. Din clipa aia clar PNL a venit și a sprijinit, așa cum și o mare parte a PSD a venit și a sprijinit."[1]

Cei doi candidați rămași în cursa pentru Primăria Generală și-au intensificat campania, iar gradul de tensiune a crescut simțitor. Discursul ambilor a căpătat nuanțe agresive, chiar radicale și fiecare dintre cei doi a mizat nu doar pe atuurile proprii, ci mai ales pe un tip de mesaj negativ, cu impact la categorii electorale țintă. **Vasile Blaga a revenit la tema celor „322" și a încercat deconstruirea imaginii de independent a lui Oprescu, prin asocierea lui explicită cu Ion Iliescu. Tema antifesenismului, sensibilă pentru electoratul bucureștean, a fost reînviată de PD-L,** care a scos „artileria grea" la înaintare. Emil Boc a devenit foarte vocal pe aceste mesaje, în timp ce Traian Băsescu și-a continuat implicarea fățișă în campanie în sprijinul lui Blaga.

Startul atacurilor reciproce s-a dat, practic, imediat. Primul care a pornit ofensiva a fost Vasile Blaga, care l-a acuzat pe Oprescu de a se fi ascuns în spatele foștilor colegi de partid. *„Până aseară* (1 iunie – n.a.), *Oprescu a putut să inducă bucureștenii în eroare și să spună că este independent. De aseară, este clar că Oprescu este candidatul lui Iliescu...*

[1] Aurel Vlaicu, *Interviu de cercetare*, 19 noiembrie 2010.

Observați cum se reface coaliția celor 322, atât împotriva PD-L, cât și a lui Băsescu".[1]

Pe 2 iunie, președintele PD-L, Emil Boc, a susținut o conferință de presă, la sediul partidului, pe tema rezultatului alegerilor locale. Președintele PD-L s-a lansat în acuzații împotriva „coaliției celor 322", care ar fi renăscut grație lui Ion Iliescu, pentru a combate PD-L. În ceea ce privește cursa pentru Capitală, Emil Boc a dat asigurări că „*Vasile Blaga va fi primarul Capitalei*" și că voturile lui Oprescu sunt, de fapt, pentru Ion Iliescu, președintele de onoare al PSD. „*Explicația e simplă: dacă votezi Oprescu, votezi Iliescu și coaliția celor 322*", a declarat Boc.[2]

Invitat în cadrul unei emisiuni televizate, președintele Traian Băsescu a recunoscut că ar fi fost cu adevărat mulțumit de scorul electoral al lui Blaga, dacă acesta ar fi câștigat din primul tur, dar consideră că este „cel mai potrivit" pentru a continua proiectele inițiate de Videanu. Traian Băsescu a definit diferența dintre Blaga și Oprescu prin prisma fostei lor apartenențe la FSN, subliniind că Blaga a plecat de lângă Ion Iliescu și a trecut de partea lui Petre Roman, la ruperea de FSN, în timp ce „*Oprescu a acceptat modul în care Iliescu face politică, precum fac Hrebenciuc și Miron Mitrea. I se pare în regulă să cheme minerii să zdrobească bucureștenii*".[3]

Ca argumente suplimentare în fața lui Sorin Oprescu, Blaga venea cu experiența de fost ministru al administrației

[1] http://www.antena3.ro/politica/blaga-da-startul-campaniei-impotriva-lui-oprescu-pentru-turul-al-ii-lea_50017.html, 2 iunie 2008.

[2] http://www.antena3.ro/politica/boc-daca-votezi-oprescu-votezi-iliescu-si-coalitia-celor-322_50079.html.

[3] http://www.antena3.ro/politica/basescu-oprescu-accepta-modul-in-care-iliescu-cheama-minerii-ca-sa-zdrobeasca-bucurestenii_50085.html.

și internelor, dar și cu susținerea politică. Obținerea majorității în Consiliul General a fost ridicată de Băsescu în 2004 la nivelul unei mize politice majore. După ce tot mandatul 2000-2004 a stat sub semnul conflictului dintre primar și Consiliul General, Traian Băsescu a obținut în 2004 al doilea mandat cu un discurs în care cerea bucureștenilor întreaga putere locală, adică majoritatea în consiliu pentru a-și aplica programul. În 2008, înaintea turului II, Blaga aducea tocmai argumentul că el deține deja majoritatea, iar alegerea sa nu ar face decât să întregească ecuația locală, venind în sensul unei stări de fapt deja existente.

De cealaltă parte, Sorin Oprescu a marșat în continuare, cu mai multă forță, pe statutul său de independent, de om politic „fără stăpân", în contrast cu Vasile Blaga, asociat cu Traian Băsescu. Tema „stăpânilor" fusese testată și înaintea primului tur. În primele zile de campanie, postul de televiziune Antena 3 a difuzat un clip cu tematica „Alege-ți stăpânii cu grijă", care a făcut rumori și a fost interzis de CNA. Consiliul reproșa clipului faptul că este „antisocial" și „negativist", că „face apologia comunismului" și că se referă la președinții țării, în condițiile în care se desfășurau alegeri locale. Clipul era gândit pe metafora turmei de oi și a lupului, transpusă într-un cadru SF. Creatorii lui considerau însă că el conține un îndemn la responsabilizarea alegătorilor, pentru a fi siguri că vor alege acel candidat care le reprezintă cel mai bine interesele, iar faptul că în clip apăreau președinții României moderne era doar exprimarea unei realități istorice.[1]

[1] http://www.antena3.ro/life-show/cultura/alege-ti-stapanii-cu-grija-spotul-care-nelinisteste-cna-sunteti-de-acord-cu-decizia-cna_48949.html.

La fel de discutat a fost un alt clip, aparținând de data aceasta lui Sorin Oprescu, în care candidatul independent era înfățișat îndemnând un câine buldog, cu o cravată portocalie la gât, să se ducă la stăpânii săi. Aluzia era mai mult decât evidentă, „buldogul" simbolizându-l pe Vasile Blaga.

În ceea ce privește relația sa cu PSD, Sorin Oprescu a decis să clarifice o dată pentru totdeauna lucrurile, declarând ferm că nu se va întoarce în acest partid. *„Nu voi reveni categoric în rândurile PSD, pentru că independența mea declarată este garanția unui echilibru ulterior... Independența mea este o garanție pentru ei că toate găștile de partid nu vor mai putea acționa ca până acum"*, a susținut Oprescu.

În replică la declarațiile lui Traian Băsescu privind mineriadele, Oprescu a afirmat că, spre deosebire de Blaga, care era membru FSN și prefect de Bihor, și Theodor Stolojan, el nu era decât un medic de 40 de ani, neimplicat în politică.[1]

Deși lui Vasile Blaga îi conveneau temele administrative, tehnice, într-o măsură mai mare decât lui Oprescu, **campania dintre turul I și turul II de scrutin a fost, de fapt, o înfruntare între două tipuri de mesaje politice sensibile pentru electoratul bucureștean.** Tema anticomunismului, cu variantele sale mai apropiate sau mai îndepărtate – antifesenismul, aversiunea față de FSN și moștenitorii lui, față de Ion Iliescu, obsesia mineriadelor – toate acestea au fost speculate de PD-L. De cealaltă parte, Oprescu a mizat pe alienarea electoratului față

[1] http://www.antena3.ro/politica/sorin-oprescu-catre-blaga-independenta-mea-consta-in-adaptabilitatea-la-problemele-oamenilor_50023.html, 2 iunie 2008.

de clasa politică, pe nemulțumirea generalizată față de practicile clientelare, față de performanța sau, mai bine zis, contraperformanța celor care au fost edili ai Bucureștiului, pe nevoia de a face o opțiune semnificativ diferită și pe votul de sancțiune la adresa tuturor partidelor în general și PD-L în special.

Ca metodă de campanie, Oprescu a apelat tot la un cadru mai puțin conformist, preferând desfășurarea unei serii de conferințe de presă la „cafeneaua independentului": *„Ne-am gândit că ar trebui să aibă niște mesaje și niște conferințe de presă intermediare, care să adune publicul la „cafeneaua independentului". Acolo susținea conferințe în care nu mai contau discursurile tehnice, ci a marșat pe a lucra la coarda sensibilă a omului care s-a săturat de tot ce s-a făcut până atunci, de toate găștile, astea erau cuvintele lui Oprescu."*[1]

Candidații au încercat să-și speculeze reciproc vulnerabilitățile, inclusiv în cadrul emisiunilor televizate, care presupuneau o confruntare directă, față-n față. Așa cum am afirmat și anterior, profilul și experiența făceau ca discuțiile tehnice, administrative să fie în avantajul lui Vasile Blaga, în timp ce Sorin Oprescu miza pe spontaneitate, simț al umorului și charismă. Ca un element de „bucătărie internă", consilierul lui Sorin Oprescu, Aurel Vlaicu, ne-a dezvăluit una din tacticile inedite folosite în timpul ultimei dezbateri televizate între cei doi contracandidați:

„Vasile Blaga era un tip rigid, calculat, un tip care nu putea să improvizeze și pe care dacă îl scoteai un pic din tipare, avea un moment de ezitare, care se simte pe sticlă și în

[1] Aurel Vlaicu, *Interviu de cercetare*, 19 noiembrie 2010.

dezbateri unde este un ritm alert. Și am încercat să impunem un ritm alert în care să-l scoatem mereu pe Blaga din ritmul lui și, indiferent ce va zice, să-l enervăm. Ceea ce s-a și întâmplat. Una din ideile principale chiar asta a fost: Vasile Blaga nu are o față comercială atunci când se enervează, așa că atunci hai să-l enervăm. Și l-am enervat, inclusiv în ultima emisiune.

Îmi aduc aminte că strategia în ultima emisiune era ca Sorin Oprescu să scoată triumfător programul PD-L și al lui Vasile Blaga și să-l arunce pe jos, să spună «Uite, la asta e bun proiectul acesta». Finețea l-a împiedicat pe Oprescu să facă lucrul ăsta, care chiar l-ar fi enervat pe Blaga. Îmi aduc aminte că Marinescu venise cu un cor de agitatori, care nu s-a văzut la televizor, asta era și strategia să nu se vadă. La un moment dat, în emisiune, cei doi erau scoși de la pupitru și duși într-o zonă a platoului în care erau niște așa-ziși petenți, care intrau în audiență la primarul general și erau niște teme, pe care le trăsese fiecare din căciulă. Nu era o temă inventată, știau temele, nu era o surpriză pentru niciunul. În momentul în care Vasile Blaga se așeza la masă și venea petentul, în public oamenii lui Marinescu începeau să strige „Câinii, hoții". Și pe sticlă s-a văzut că Blaga nu putea să se concentreze la răspunsul pe care trebuia să-l dea și a părut drept un tip care nu era pregătit să vorbească cu publicul... Toată campania a fost una de teasing și de a ne mula. Noi am sfârșit prin a ne mula pe personalitatea primarului, inclusiv în chestiunea asta a fost atipic."[1]

Rezultatul final a dat câștig de cauză lui Sorin Oprescu. Acesta a întrunit 315.981 de voturi, reprezentând 56,55%,

[1] *Idem.*

în timp ce Vasile Blaga a obținut 242.760 voturi, respectiv 43,44%.

Concluzii

Competiția pentru Primăria Capitalei s-a încheiat, așadar, cu înfrângerea PD-L, care după 8 ani a pierdut fotoliul de primar general. Vasile Blaga, în ciuda aparatului de partid, al sprijinului explicit din partea lui Traian Băsescu sau tocmai din cauza acestuia, a pierdut în fața lui Sorin Oprescu, candidatul independent intrat în cursă pe ultima sută de metri. Mai mult decât atât, în primul tur de scrutin, Blaga nu a reușit să atragă de partea sa toți votanții PD-L, scorul partidului fiind mai mare decât al său. Din acest punct de vedere, candidatura lui Blaga se poate spune că a fost un eșec.

Votul în favoarea lui Oprescu poate fi interpretat ca o sancțiune la adresa întregii clase politice și a partidelor în ansamblu. Dacă până atunci se considera că un candidat putea fi avantajat de votul politic, de data aceasta tocmai lipsa unei identități politice asumate a contribuit la victoria finală. Desprinderea lui Oprescu de PSD a fost decisivă, fiind greu de crezut că același Oprescu, candidat sub sigla social-democraților, ar fi întrunit votul majorității.

La victoria lui Oprescu au contribuit, practic, un complex de factori și de circumstanțe, incluzând aici nu doar independența sa declarată, startul emoțional în campanie și mesajul „anti-sistem", ci și gradul mare de notorietate și popularitate, cu care Oprescu pornea în luptă. Detașarea sa de toate formațiunile politice și de sistem în sine, venită

pe un fond de încredere în persoana lui Sorin Oprescu, a constituit combinația câștigătoare.

PSD nu a reușit nici de această dată să schimbe percepția bucureștenilor și să fie luat în calcul ca alternativă politică de o majoritate, la nivelul Bucureștiului în ansamblu. Capitala a rămas și după alegerile din 2008 un „teritoriu interzis" PSD-ului. Componenta ideologică a votului nu a fost însă atât de importantă pe cât ar părea la prima vedere. La rigoare, Băsescu în 2000 și 2004 făcuse parte dintr-un partid la vremea aceea de stânga – PD, iar Oprescu în 2008, provenit el însuși dintr-un partid social-democrat, era teoretic un personaj de stânga. Prin urmare, logica antinomiei stânga – dreapta nu explică de una singură preferințele electorale ale bucureștenilor. De-a lungul vremii, **opoziția bucureștenilor și votul negativ nu au fost neapărat la adresa stângii în sine, cât a PSD (sub diferitele sale denumiri anterioare)** ca păstrător al unei moșteniri politice cu puternică încărcătură emoțională, legată de episoadele de la începutul anilor '90, de mineriade, de „fenomenul Piața Universității". PSD nu a reușit, în atâția ani, să se desprindă total de imaginea acelor evenimente. La rândul său, candidatul PSD, nepregătit pentru această competiție și scos la luptă în mod neașteptat, s-a situat sub cota partidului.

Așa cum arată rezultatele finale, Sorin Oprescu a reușit să atragă voturi atât din zona PSD, cât și din zona PD-L, candidații acestor două partide situându-se sub scorul formațiunii lor, în vreme ce în zona liberală, Ludovic Orban a obținut puțin peste rezultatul partidului.

În ciuda turului de forță din campania locală, Ludovic Orban nu a putut compensa nici lipsa unei structuri

puternice de partid în spate și nici elementele din imaginea sa care l-au dezavantajat. În încercarea de a atrage publicul tânăr și de a fi perceput ca apropiat de oameni, Ludovic Orban s-a aflat, de-a lungul timpului, în ipostaze care i-au câștigat simpatia publică, dar nu și suportul electoral. Imaginea celui care cântă la chitară, dansează cu tinerii și vorbește cu toată lumea nu l-a ajutat deloc pe Ludovic Orban în câștigarea Bucureștiului. Deși, pe fond, Orban avea atuul experienței ca viceprimar și ca ministru și era un lider politic important al PNL, în conștiința publică s-a impregnat mai degrabă prima percepție, cu componentele ei care în alte circumstanțe puteau fi valorificate, dar în competiția pentru Primăria Capitalei au devenit un dezavantaj. Nici programul solid, nici alte tactici folosite în campanie nu au reușit să dea greutatea cuvenită candidatului și să se substituie acestor elemente de imagine, deja înrădăcinate în conștiința publică. **Clasarea pe locul patru în ierarhia candidaților pentru Primăria Generală a fost un eșec pentru PNL, care rămânea în continuare vulnerabil în București.** Și la nivel de partide, scorul obținut, semnificativ sub media pe țară, păstra PNL la statutul de partid mic în București.

Spre deosebire de alte zone ale României unde bătălia s-a dat în trei – PD-L, PSD și PNL, în București atât PNG-CD, cât și PRM au reușit să treacă pragul electoral. Mai mult de 10% din electoratul Capitalei a optat pentru aceste două soluții din zona extremistă, întregind astfel proporția celor care au dat un vot de sancțiune la adresa tuturor formațiunilor care au gestionat de-a lungul vremii administrația locală și centrală.

NEAMȚ

De la dominația roșie la dominația portocalie

Județul Neamț a reprezentat multă vreme un fief al PSD, sub denumirile sale succesive, la fel ca întreaga regiune a Moldovei, considerată, cel puțin până în 2004, „roșie" din punct de vedere electoral. La alegerile locale din 2004, PSD s-a clasat pe locul I cu 43%, urmat de PNL cu 21,55% și PD cu 9,98%. Dominația social-democraților a fost atunci spartă de câștigarea primăriei municipiului reședință de județ, Piatra Neamț, de către liberali, al căror candidat a fost Gheorghe Ștefan, om de afaceri și personaj influent în plan local. Gheorghe Ștefan, cunoscut din lumea fotbalistică sub porecla de „Pinalti", a devenit în scurt timp personajul central al politicii nemțene, atât prin poziția oficială deținută, cât și prin influența sa, care depășea granițele orașului Piatra Neamț, extinzându-se asupra unei mari părți a județului.

Din punctul de vedere al geografiei politice, Neamțul are câteva particularități. În primul rând, județul are două municipii – Piatra Neamț și Roman, care constituie sursă de influență zonală și în jurul cărora gravitează o serie de comune. În registru istoric, cele două municipii și-au disputat supremația, oficială și neoficială, între Piatra Neamț și Roman existând o „concurență" specială, reflectată și de studiile sociologice. În zona Romanului, care a fost odinioară capitala unui județ ce-i purta numele, s-a păstrat un tip de mândrie locală, dublat de tendința unei permanente comparații cu Piatra Neamț. Constituind împreună cu un număr de comune adiacente o zonă compactă, Romanul

nu se bucurase însă, în timpul ultimelor mandate, de același ritm de dezvoltare ca Piatra Neamț. Prestația lui Gheorghe Ștefan era apreciată nu doar de locuitorii orașului său, ci și în restul județului, inclusiv în municipiul concurent Roman, dominat la acea dată de PSD. Principala plângere la adresa primarului social-democrat din Roman, Dan Ioan Cărpușor, aflat la al doilea mandat, era legată de „rămânerea în urmă", de absența investițiilor majore și a unei direcții de dezvoltare a orașului, spre deosebire de Piatra Neamț, văzută ca un model de urmat în administrație.

Există apoi două zone cu potențial turistic și bazate economic pe exploatarea lemnului. Este vorba despre zona Târgu Neamț, al treilea oraș ca mărime al Neamțului, și despre așa-numita „Valea Muntelui", situată în vestul județului, din care face parte inclusiv orașul Bicaz. Relieful muntos și caracteristicile geografice o fac atractivă turistic, dar mai dificil de gestionat electoral.

În fine, în sudul județului se află o arie distinctă, preponderent rurală. Având un profil aproape în totalitate agrar, respectiva zonă este alcătuită dintr-un număr de comune și orașul de mici dimensiuni Roznov, având circa 8-900 de locuitori. Mai puțin dezvoltată din punct de vedere economic, această regiune a constituit un important fief PSD, ceea ce avea să cântărească în ecuația electorală finală.

Politic vorbind, mandatul 2004–2008 a fost unul agitat, cu răsturnări spectaculoase de situație și cu o rocadă în ierarhia politică locală.

Pentru principalul actor politic al județului Neamț din anul 2004, respectiv Partidul Social Democrat, problemele interne au început încă din primăvara acelui an, chiar înainte de alegerile locale. Principalele figuri politice ale PSD în Neamț erau la acea dată: Constantin Raul Bobeanu,

președinte al Consiliului Județean și președinte al filialei județene PSD Neamț; Ion Rotaru, primarul municipiului reședință de județ și președinte al organizației Piatra Neamț; Ioan Munteanu, prefect și președinte executiv.

În martie 2004, Constantin Raul Bobeanu a fost suspendat din funcția de președinte al filialei județene de către Delegația Permanentă a PSD, într-o acțiune de „curățenie" internă, care a cuprins schimbări în opt organizații. Pe fondul apropierii alegerilor locale și al problemelor de imagine cu care se confrunta partidul condus pe atunci de Adrian Năstase, acțiunea de înlocuire a câtorva șefi de filiale și reprezentanți în administrație avea un puternic substrat mediatic. În condițiile în care extinderea temei „baronilor locali" devenise un dezavantaj major pentru PSD, schimbările operate de la centru vizau „cosmetizarea" partidului în percepția publică. Suspendarea lui Bobeanu de la Neamț a fost însă printre cele mai controversate, activitatea lui la șefia organizației județene a PSD fiind în general apreciată. Pe perioada mandatului său, numărul primarilor PSD în județ crescuse de la 21 la peste 60, iar cel al membrilor – de la 20.000 la 33.000. Conducerea Partidului Social Democrat Neamț a fost atunci preluată de primarul municipiului Piatra Neamț, Ion Rotaru, care își arăta și el surprinderea față de hotărârea conducerii centrale: *„Nici eu nu înțeleg această decizie. Singurul motiv plauzibil este lipsa de comunicare între cele două etaje – Consiliul Județean și Prefectura Neamț. Domnul Bobeanu m-a ajutat foarte mult, între noi existând o foarte bună colaborare pe latură politică"*.[1]

[1] http://www.evenimentul.ro/articol/raul-constantin-bobeanu-demis.html.

În afara jocurilor politice interne, importanța schimbării lui Bobeanu rezidă și în faptul că odată cu ea a început o perioadă de instabilitate și regres în cadrul PSD Neamț. După Bobeanu s-au succedat la conducerea filialei social-democrate un număr relativ mare de președinți, frecvența schimbărilor de *leadership* fiind unul dintre simptomele declinului organizațional și electoral al PSD în Neamț. Lucru valabil și la nivelul organizației municipale Piatra Neamț.

Anul 2004 a însemnat o victorie pentru PSD din punctul de vedere al procentelor la nivel de județ, dar social-democrații nu au reușit să păstreze cea mai importantă primărie, respectiv cea din Piatra Neamț. În schimb, PSD-ului i-a revenit din nou președinția Consiliului Județean, titularul postului devenind Dan Vasile Constantin.

După pierderea Primăriei Piatra Neamț în iunie 2004 în fața lui Gheorghe Ștefan, Ion Rotaru a demisionat și de la conducerea filialei, locul său fiind preluat de prefectul Ioan Munteanu, ales oficial președinte în iulie 2004. Concomitent, a revenit în cărți deputatul Ioan Bivolaru, ca șef al organizației municipale Piatra Neamț. Nici Munteanu, nici Bivolaru nu și-au păstrat funcțiile mai mult de câteva luni, fiind înlocuiți în martie 2005 de Dan Vasile Constantin, respectiv de Adriean Chirilă.[1]

Un nou moment de răscruce pentru PSD în Neamț s-a consumat în 2006, când președintele social-democrat al Consiliului Județean, Dan Vasile Constantin, a fost mai întâi suspendat din funcție de către prefect pe motiv de incompatibilitate și ulterior înlocuit cu reprezentantul Alianței D.A., pe atunci PNL-istul Vlad Marcoci.

---

[1] http://www.monitorulneamt.ro/stiri/?editia=20100503&pagina=8&articol=25488.

Primăvara lui 2006 poate fi descrisă drept o perioadă a „vânătorii de incompatibilități."[1] Atât președintele Dan Constantin, cât și vicepreședintele Consiliului Județean, Valerică Frățilă, au fost găsiți în situație de incompatibilitate, deținând concomitent cu funcțiile publice și poziția de administratori ai unor societăți comerciale. Din acest motiv, prefectul Toader Mocanu a emis ordine de încetare a mandatelor pentru amândoi. Lupta lor cu prefectul a continuat în instanță, însă cei doi social-democrați nu au avut câștig de cauză.

Contextul astfel creat a permis rediscutarea echilibrului de forțe din interiorul Consiliului Județean și organizarea unor noi alegeri în cadrul acestuia pentru funcția de președinte, alegeri câștigate de reprezentantul Alianței D.A., Vlad Marcoci. Tensiunea în interiorul PSD a fost amplificată de suspiciunea că o parte a social-democraților ar fi susținut candidatura lui Marcoci, în detrimentul colegului lor de partid.[2] Înlăturat de la șefia CJ, Dan Constantin a demisionat și din funcția de președinte al organizației PSD, interimatul fiind din nou preluat de Ioan Munteanu, devenit deputat în urma alegerilor din 2004. În ianuarie 2007, acesta și-a oficializat poziția, fiind ales formal președinte, în condițiile în care era și singurul aspirant la această calitate.

Erodarea PSD, pe fondul pierderii alegerilor la nivel național, a intrării în opoziție, a instabilității interne, dar și a unei inerente „suprasaturări" a electoratului după ani

[1] http://www.monitorulneamt.ro/stiri/?editia=20060202&pagina=1&articol=2592.

[2] http://www.monitorulneamt.ro/stiri/?editia=20060401&pagina=1&articol=3780.

lungi de dominație, lăsa, teoretic, spațiu de manevră celor două componente ale Alianței D.A., respectiv PNL și PD. În competiția pentru recuperarea electoratului care se îndepărta de PSD, favoriți porneau liberalii, având ascendentul Primăriei Piatra Neamț și un raport de forțe superior. Acesta se reflecta și la nivel parlamentar, unde PNL deținea trei deputați și un senator, spre deosebire de PD, care în urma alegerilor din 2004 avea un singur mandat în Camera Deputaților.

Schimbarea radicală a raporturilor de forțe între PNL și PD avea să se producă la sfârșitul lui 2006, începutul lui 2007. PNL Neamț a fost una dintre organizațiile cele mai puternic marcate de scindarea partidului, prin plecarea grupării Stolojan – Stoica și formarea PLD. De altfel, Neamț, alături de Suceava și Botoșani, a făcut parte dintr-o zonă în care PNL a fost masiv afectat de sciziune. După plecarea la PLD a liderilor locali, zona de nord a Moldovei a intrat într-o puternică dominație portocalie, în detrimentul liberalilor.

Dacă la nivel național și în ansamblu, efectele plecării din PNL a grupului condus de Stolojan au fost atenuate și nu s-au resimțit într-o scădere electorală semnificativă, la nivel local, acolo unde liderii județeni au părăsit formațiunea liberală și s-au alăturat PLD, consecințele politice, organizatorice și electorale au fost majore. Efectele s-au propagat la toate rundele de alegeri, chiar și la doi ani după momentul efectiv al scindării. Organizații precum Neamț, Suceava și Dâmbovița (cele mai afectate de plecarea liberal-democraților) au rămas în partea inferioară a clasamentului politic intern al PNL. Excepție a făcut Botoșani, care a reușit să se reechilibreze și chiar să se consolideze rapid, în ciuda migrației unei părți a membrilor către PLD.

În ceea ce privește județul Neamț, liderul local Gheorghe Ștefan s-a alăturat liberal-democraților mai întâi informal, din cauza calității de primar care nu îi permitea migrația oficială de la un partid la altul și abia apoi oficial. După ce și-a declarat public susținerea față de platforma Stolojan – Stoica, Ștefan a fost suspendat din PNL, în martie 2007. Excluderea sa oficială a întârziat încă un an. Abia în martie 2008 liberalii au încheiat definitiv raporturile cu el, deși la acea dată Ștefan era, de fapt, lider al PD-L local și identificat de către public cu PD-L.

Situația a fost la fel de complicată și în cazul altor primari de comune liberali. Lui Gheorghe Ștefan i s-au alăturat un număr important de primari, consilieri și membri liberali, ceea ce, practic, a decimat organizația PNL, chiar dacă unii dintre reprezentanții locali au continuat să fie pe hârtie membri ai formațiunii liberale. Din garnitura celor care au părăsit PNL a făcut parte și deputatul Vasile Pruteanu, care avea să devină candidatul democrat-liberal la președinția Consiliului Județean.

Deși rămași încă în scripte liberali, mulți dintre primari au jucat rolul de coordonatori zonali ai PLD încă de la alegerile europarlamentare. Pe unii dintre ei PNL a sperat până în ultima clipă să-i poată recupera și să-i arunce în lupta pentru un nou mandat la alegerile locale, ceea ce, în majoritatea cazurilor, nu s-a întâmplat. Astfel se explică o acută lipsă de resurse umane, care a îngustat semnificativ baza de selecție a PNL pentru alegerile locale și, mai târziu, pentru cele parlamentare. PNL a fost nevoit să „improvizeze", să arunce în luptă candidați fără experiență politică sau să recurgă la soluții de avarie, în lipsa altor variante mai bune.

Timp de peste doi ani, organizația județeană a PNL a parcurs o perioadă tumultuoasă, cu o dinamică aparte

a schimbării *leadership*-ului. Între 2007 și 2009 s-au succedat la conducerea filialei PNL Neamț nu mai puțin de 7 președinți, fie aleși, fie interimari, fie lideri naționali delegați să regleze situația locală. După anunțarea publică de către Gheorghe Ștefan a sprijinului pentru gruparea Stolojan, conducerea interimară a organizației PNL a fost preluată de Norica Nicolai, care a gestionat-o până la desfășurarea de noi alegeri. În iulie 2007, șef al PNL Neamț a devenit Vlad Marcoci, la acea dată președinte al Consiliului Județean Neamț, așa cum am arătat mai sus. Adevărata lovitură de grație dată liberalilor a venit, de fapt, din partea acestuia. Cu doar câteva luni înainte de alegerile locale, în primăvara lui 2008, Vlad Marcoci a părăsit și el PNL, îmbrăcând culoarea portocalie. Fără să fi demisionat din PNL, al cărui președinte de filială încă era teoretic, Marcoci a apărut public la PD-L, unde a fost prezentat ca „vicepreședinte invitat special". Iar împreună cu el și-au oficializat apartenența la PD-L 17 primari de comune, foști PNL.

Astfel, cu doar trei luni înainte de startul campaniei electorale, PNL se găsea într-o situație critică, rămas practic doar cu un nucleu dur de membri și cu 8 primari, din 25, în timp ce PD-L totaliza 40 de primari din 83 de localități. Organizația liberală mai era reprezentată la vârf doar de câțiva oameni: la Piatra Neamț de senatorul Șerban Strătilă (care preluase și interimatul filialei județene) și de președintele organizației municipale Viorel Chirilă, iar la Roman de către deputatul PNL Dorin Ursărescu. Acesta din urmă, partener de afaceri și apropiat al lui Gheorghe Ștefan, a avut el însuși o perioadă de ezitare și a cochetat cu ideea transferului în barca PLD, dar în cele din urmă a optat pentru rămânerea în PNL.

În plus, PNL se confrunta cu dezavantajul lipsei pârghiilor locale. Directorii de deconcentrate și alți deținători ai unor posturi-cheie în ecuația locală se plasau, cu mici excepții, în sfera de influență a PD-L. Migrațiile politice de la Neamț nu fuseseră urmate de măsurile administrative de schimbare, pe care de-a lungul vremii diferitele guverne le-au practicat. Deși aflat la putere la nivel național, PNL avea instrumente reduse la nivel local. Un fenomen interesant este acela că politizarea administrației a existat, însă ea nu a funcționat în favoarea puterii, respectiv guvernului, ci, în mod paradoxal, mai degrabă în serviciul unui partid aflat în opoziție la nivel central. Chiar prefectul județului, Toader Mocanu, avea să devină în toamna lui 2008 candidat PD-L la alegerile parlamentare pentru un mandat de senator.

Începutul anului 2008 era, prin urmare, caracterizat de o rupere a echilibrului și o redefinire a raportului de forțe. În perspectiva alegerilor locale care urmau, mizele partidelor politice au fost cu totul diferite. Pe de o parte, PD-L, deținând *de facto* aproape 50% dintre primării, avea ca țintă transformarea efectivă în partid dominant și obținerea unei confirmări la urne din partea electoratului. Democrat-liberalii vizau câștigarea președinției Consiliului Județean și a majorității absolute care să le permită să gestioneze singuri întreaga administrație locală, fără a fi nevoie de negocieri și alianțe postelectorale. De asemenea, Gheorghe Ștefan era favorit fără drept de apel pentru câștigarea unui nou mandat de primar, în timp ce la Roman ecuația era mai complicată, candidatul democrat-liberal nefiind considerat cu prima șansă.

De cealaltă parte, PSD, intrat într-un proces de masiv declin electoral, avea ca miză limitarea pierderilor proprii

și păstrarea unui echilibru în raportul de forțe. Tendințele preelectorale indicau scăderea generală continuă, în special pe mediul urban, PSD păstrându-și suportul în unele zone rurale.

În fine, pentru PNL provocarea era aceea de a obține un rezultat care să-l mențină pe linia de plutire, să-l indice drept actor care contează în continuare la nivel județean. Liberalii erau nevoiți, practic, să-și reconstruiască filiala și, în cazul unor organizații locale, aproape s-o ia de la zero, ceea ce a făcut ca pentru PNL efortul să fie dublu: efortul intern de regrupare de forțe și mobilizare și efortul de campanie în raport cu adversarii politici.

Așadar perioada preelectorală găsea PD-L pe un puternic trend ascendent și mare favorit, PSD într-un relativ echilibru, după tensiunile din anii precedenți, dar departe de potențialul din anii 2000 și fără a-și fi regăsit cadența, iar PNL într-o fază de incertitudine și degringoladă. Pe acest fond s-a desfășurat campania pentru alegerile locale.

Campania electorală – derulare de forțe portocalii

Întreaga campanie electorală a PD-L în județul Neamț a fost construită în jurul figurii lui Gheorghe Ștefan. Atât în competiția pentru Consiliului Județean, cât și la nivel de localități, democrat-liberalii au mizat pe transferul de voturi dinspre primarul de la Piatra Neamț înspre ceilalți candidați ai PD-L. Această strategie a fost încununată de succes, asocierea cu imaginea lui Gheorghe Ștefan având impact asupra electoratului. PD-L a mobilizat forțe și resurse importante, transformând la

propriu Neamțul într-un județ portocaliu, într-o campanie de publicitate agresivă.

Printre numele vehiculate din rândul democrat-liberalilor pentru candidatura la șefia administrației județene s-au numărat Vasile Pruteanu, deputat PD-L, Vlad Marcoci, președinte al CJ, proaspăt venit de la PNL, și Marius Rogin, un „democrat" cu state mai vechi în partid, și el deputat. Și PNL a luat în calcul mai multe variante, prima fiind cea a senatorului Șerban Strătilă. Printre numele posibile de candidați s-au aflat și cele ale lui Liviu Bumbu, șef la Direcția Agricolă, Andrei Ignat, șef la Inspectoratul în Construcții, și chiar Gheorghe Popescu, directorul ANL.

În cele din urmă, lupta pentru Consiliul Județean s-a dat între trei parlamentari: Vasile Pruteanu, din partea PD-L, Ioan Munteanu, deputat și lider local al PSD, și Șerban Strătilă, senator și președinte interimar al PNL Neamț. Democrat-liberalii au dus o luptă fără menajamente, în care s-au folosit din plin de pârghiile locale ce le stăteau la dispoziție. **„Modelul Piatra Neamț" a fost una dintre teme de campanie preferate**, derivată din strategia transferului de popularitate dinspre Gheorghe Ștefan spre ceilalți candidați și mai ales spre Vasile Pruteanu. De altfel, acesta din urmă s-a referit explicit la obiectivul preluării modelului Piatra Neamț în restul județului: *„Vrem să schimbăm fața localităților, așa cum Gheorghe Ștefan a reușit să schimbe fața municipiului Piatra Neamț"*.[1]

Social-democratul Ioan Munteanu a candidat sub sloganul *„Mai bine pentru mai mulți. Mai mult pentru județul Neamț"* și a mizat în campania pentru Consiliul Județean

[1] http://www.monitorulneamt.ro/stiri/?editia=20080514&pagina=1&articol=17402.

pe experiența sa politică și administrativă, pe cunoașterea oamenilor și problemelor județului. Ca elemente de program, Ioan Munteanu a vorbit în campanie despre atragerea de fonduri europene și de investiții care să producă locuri de muncă în județul Neamț. Nici figura lui Ioan Munteanu, personaj cu un lung parcurs în politica locală și națională, și nici mesajele date de social-democrați nu au putut însă compensa erodarea masivă a PSD (ale cărei cauze și evoluții le-am descris anterior) și, în consecință, nici nu au putut stopa creșterea PD-L.

La Piatra Neamț a fost mai degrabă o cursă cu un singur competitor. Poziția lui Gheorghe Ștefan și câștigarea unui nou mandat nu a putut fi pusă sub semnul întrebării nici de candidatul PSD, nici de cel al PNL. Cel puțin în ultima variantă, liberalii au apelat la o formulă de avarie, candidatul acestora, Mihai Lăcătușu, fiind cotat încă din timpul campaniei, sub scorul politic al partidului. Din partea PSD a candidat Răzvan Bobeanu, unul dintre liderii tineretului social-democrat, fiul fostului președinte al PSD Neamț Raul Bobeanu. Acesta a avut o prestație bună în ansamblu, insuficientă însă pentru a schimba ierarhia.

Răzvan Bobeanu s-a prezentat în fața alegătorilor cu un program în 13 puncte, care vizau administrația publică, dezvoltarea metropolitană, economia, educația și cultura, imigrația, infrastructura și căile de comunicație, locuințele, pensionarii, tinerii, sănătatea și asistența socială, spațiile verzi și curățenia orașului, transportul în comun și turismul. Tânărul candidat al social-democraților considera că nu este vorba doar de o ofertă electorală, ci de o viziune și de soluții pe termen lung: *„Am spus că va fi o campanie electorală mai puțin politică și mai mult de proiecte. Cred că acum este momentul ca oamenii politici să se concentreze mai mult pe nevoile*

cetățenilor. O parte dintre proiecte depășesc patru ani, dar lucrul cel mai important este că ele sunt realizabile."[1]

Cu două săptămâni înainte de alegeri, conducerea centrală a PSD s-a mobilizat în sprijinul candidaților locali, Mircea Geoană fiind prezent în județul Neamț. Liderul social-democrat considera că există motive de optimism legate de rezultatul general, dar și că PSD poate recâștiga fostul său fief electoral. „*Am încredere că vom obține un scor foarte bun pe 1 iunie când, uitându-ne la televizor, la harta rezultatelor în alegeri, vom avea plăcuta culoare roșu pe tot ecranul. Dacă acum 4-5 săptămâni eram optimist că PSD pornește cu prima șansă, acum sunt convins că vom obține cele mai multe județe, cei mai mulți primari și consilieri locali. Iar aici, la Neamț, am încredere în viitorul președinte al Consiliului Județean – colegul și prietenul meu, Ioan Munteanu, precum și în Răzvan Bobeanu, care va ajunge în turul II la primărie*", a spus Mircea Geoană. Sărăcia din zona Moldovei, una dintre regiunile aflate în partea inferioară a clasamentului la nivel european, era considerată de președintele PSD motivația principală pentru care alegătorii se vor reorienta către social-democrați.[2]

În ciuda evaluărilor optimiste ale PSD, la finele lui mai 2008, un sondaj local comandat de PD-L indica victoria clară a reprezentanților acestuia din urmă. La Piatra Neamț primarul Gheorghe Ștefan conducea detașat, cu 88,90%, urmat de reprezentantul PSD Răzvan Bobeanu, cu 6,10%, în timp ce candidatul PNL, Mihai Lăcătușu, era creditat

[1] http://www.evenimentul.ro/articol/razvan-bobeanu-si-a-lansat-programul-electoral-pentru-primaria-piatra-neamt.html.

[2] http://www.monitorulneamt.ro/stiri/?editia=20080526&pagina=1&articol=17561.

cu 3,70%. Rezultatele erau similare și în cazul Consiliului Local Piatra Neamț, unde PD-L era cotat cu 83,70%, urmat de PSD cu 8,9%, PNL 6%, PRM (0,8%), PIN (0,4%) și PNG (0,2%). La Consiliul Județean, 49,60% dintre nemțeni își afirmau intenția de a-l vota pe Vasile Pruteanu pentru funcția de președinte, în timp ce în favoarea candidatului PSD se pronunțau 30%. Șerban Strătilă din partea PNL era cotat cu 11,5% Dumitru Badea cu 3,1%, Miron Smarandache cu 0,7%, Constantin Zaharia cu 0,2%.[1]

Estimările din sondaje cu privire la Primăria Piatra Neamț au fost aproape de realitate. Gheorghe Ștefan a câștigat cu 79,36%, în timp ce candidatul PSD a obținut 13,3%, iar cel al PNL 3,61%.

Privind retrospectiv, Miron Mitrea, pe atunci șef al campaniei PSD pentru alegerile locale, considera că organizația social-democrată de la Neamț își pierduse identitatea. Acesta a dezvăluit faptul că Gheorghe Ștefan a încercat să facă o înțelegere cu PSD, un fel de „troc" politic, care le-ar fi permis social-democraților să câștige Consiliul Județean, în schimbul renunțării la bătălia pentru Piatra Neamț:

„La Neamț, organizația și-a pierdut identitatea. A făcut compromisuri cu Pinalti, șeful incontestabil al PD-L-iștilor. Având relații personale cu el, nu s-au prins când el i-a făcut și politic... Acolo lucrurile stau cam așa: Pinalti n-a făcut politică multă vreme, însă a fost un om foarte prezent local, echipa de fotbal, afacerile locale. Ai noștri au avut președintele Consiliului, sigur în legătură foarte strânsă cu un om care avea echipa de fotbal, televiziunea locală, presa, iar la momentul în care Pinalti a trecut la PD-L n-au mai știut să se rupă. N-au înțeles că de acum devine adversar. Era prietenul

[1] http://www.ziarulceahlaul.ro/270508/politica.php.

lor, cu care au lucrat împreună și care acum era dincolo. Iar ei s-au comportat cu eleganță prietenească. (...)

Chiar a existat, și e prima oară când spun, o înțelegere între ei. Știind că nu au posibilitatea să-l bată pe Ștefan la Neamț, ei au căzut de acord că nu se vor bate foarte tare la Piatra Neamț, iar Ștefan nu se va bate pentru județ. Ștefan, ca orice politician serios, i-a făcut. ...Eu am aflat foarte târziu de înțelegerea asta, că altfel n-aș fi acceptat-o. Colegii mei naivi au zis că, decât să nu câștigăm nimic, luăm județul și pierdem municipiul, care și așa nu e al nostru. Iar Ștefan a fost drăguț, i-a ținut de vorbă și după o săptămână a sărit în tot județul cât a putut de tare. I-a prins în off side și i-a făcut, a câștigat."[1]

Cercetarea pentru volumul de față a scos la iveală faptul că Gheorghe Ștefan a încercat, de fapt, să-i păcălească atât pe social-democrați, cât și pe liberali cu acest tip de strategie, propunându-le renunțarea la o anumită bătălie electorală, în schimbul unui iluzoriu câștig într-o altă zonă. Această strategie a dat roade pentru PD-L, care în fapt s-a bătut simultan și cu forțe egale pe toate fronturile. Chiar dacă asemenea înțelegeri n-au fost oficializate sau total împărtășite, aducerea lor în discuție a fost de natură a crea dezbatere internă și a distrage atenția de la realitatea politică. Unii dintre liderii locali chiar s-au iluzionat că asemenea tactici ar putea funcționa, ceea ce nu putea decât să avantajeze PD-L.

În ceea ce-i privește pe liberali, în a doua parte a campaniei a existat o încercare de negociere inițiată de Gheorghe Ștefan și cu PNL. Informații neoficiale spun că primarul din Piatra Neamț le-ar fi propus liberalilor să adopte o

[1] Miron Mitrea, *Interviu de cercetare*, 3 noiembrie 2011.

atitudine de non-combat în competiția pentru Președinția Consiliului Județean, lăsând astfel spațiu de manevră candidatului democrat-liberal. În schimb, PD-L ar fi urmat să procedeze similar în cursa pentru Primăria Roman, unde, la acea dată, confruntarea principală părea a se da între candidatul PSD și cel al PNL. Miza declarată a acestei acțiuni pentru PD-L era victoria la Consiliului Județean, unde Vasile Pruteanu avea de înfruntat un adversar redutabil, în persoana lui Ioan Munteanu. Având acum, retrospectiv, întreaga imagine de ansamblu, inclusiv tentativa de negociere similară făcută de Gheorghe Ștefan cu PSD, este evident că o asemenea înțelegere politică nu era decât o altă cacealma a primarului de la Piatra Neamț, cu scopul de a maximiza rezultatul democrat-liberalilor pe toate fronturile. După cât se pare, și o parte dintre liberali au căzut în această capcană. Șerban Strătilă și colegii săi de la Piatra Neamț au refuzat categoric o asemenea stratagemă și au continuat să dea bătălia politică până la capăt, mai ales că aveau în memorie proaspăta experiență a decimării organizației locale, orchestrată de Ștefan, prin plecările masive către PD-L. Nu același lucru s-a întâmplat la Roman, unde șeful local, deputatul Dorin Ursărescu, el însuși candidat la primărie, a fost extrem de tentat de „oferta lui Ștefan". După cum spun unii observatori locali, Ursărescu chiar i-ar fi dat curs, concentrându-se exclusiv pe promovarea proprie și renunțând a mai face campanie pentru colegul său candidat la șefia CJ, care s-a văzut nevoit să vină cu echipa proprie de la Piatra Neamț pentru a „lipi afișe" în Roman. De altfel, speculațiile despre păstrarea legăturilor între Dorin Ursărescu și Gheorghe Ștefan au persistat în comunitatea locală, mai ales că amândoi fuseseră asociați de afaceri pentru o bună perioadă. Chiar dacă primul

a preferat să rămână alături de PNL și nu s-a alăturat lui Ștefan la PLD și mai apoi PD, eticheta de „om al lui Pinalti" a rămas constant asociată liberalului.

În cazul municipiului Roman a avut loc o competiție mult mai echilibrată și interesantă, cu răsturnări spectaculoase de situație. Spre deosebire de Piatra Neamț, aici s-a dat o bătălie în trei, primăria orașului fiind disputată de către PSD, PNL și PD-L. Social-democrații au pornit în cursă cu primarul în funcție, Dan Cărpușor, al cărui capital electoral se afla într-un proces semnificativ de erodare. PNL a fost reprezentat de către deputatul Dorin Ursărescu, șef al organizației locale, care a demarat o campanie în forță ce viza schimbarea primarului în funcție. Acțiunea și opoziția liberalilor au contribuit la crearea unei zone de așteptare în ce privește debarcarea lui Cărpușor de la primărie, dar nu au reușit decât parțial să transforme aversiunea față de edilul social-democrat în voturi pentru candidatul liberal.

Experiența de la Roman este interesantă ca studiu de caz pentru un fenomen special, acela de manipulare a opiniei publice prin intermediul răspândirii de zvonuri despre adversari. Fiind o comunitate relativ mică, gradul de relevanță al zvonisticii și informațiilor vehiculate în discuții informale este extrem de ridicat, la fel ca și credibilitatea acestora. În Roman se menținuse o „rețea" electorală atipică, moștenită din vechile structuri, responsabilă cu circularea și răspândirea zvonurilor și în general apropiată de primarul PSD. Pe fondul lipsei de informații, a suspiciunilor și în lipsa unei tradiții și culturi democratice încetățenite, o astfel de rețea poate juca un rol-cheie și poate influența percepția asupra unui candidat.

Un asemenea fenomen s-a produs în a doua jumătate a campaniei pentru Primăria Roman, într-un moment în

care sondajele de opinie de la nivel local îl indicau pe candidatul liberal Dorin Ursărescu drept favorit la câștigarea primăriei. Cu doar două săptămâni înainte de alegeri, previziunea mergea în direcția unui tur II de scrutin între acesta și primarul PSD în funcție, candidatul PD-L, Dan Laurențiu Leoreanu, fiind cotat abia al treilea. Într-o campanie în care a investit multe resurse, PNL și-a centrat mesajul pe ideea de schimbare, de înnoire a orașului, de ieșire din etapa de stagnare pe care au reprezentat-o mandatele social-democratului Dan Cărpușor. Eforturile strategice și organizatorice ale candidatului liberal au fost contracarate în etapa finală a campaniei de răspândirea unor zvonuri denigratoare la adresa acestuia, prin intermediul tipului de rețea descris anterior. Informațiile speculau preocupări și aversiuni ale opiniei publice, în așa fel încât ele au avut un impact imediat. Rețeaua de „răspândaci" a inoculat în anumite zone ale orașului ideea că liberalul ar avea legături cu lumea interlopă. Dată fiind încărcătura emoțională negativă a mesajului, zvonurile au fost suficiente pentru a crea suspiciune, pentru a ridica semne de întrebare, ele atingându-și efectul psihologic scontat. Sub impulsul de moment și în absența unei reacții rapide a echipei liberale (care nu a crezut că simplul zvon poate avea o influență atât de mare asupra alegătorilor) o parte a electoratului s-a reorientat. Cercetările sociologice efectuate ulterior, în toamna lui 2008, au arătat că majoritatea celor întrebați auziseră zvonurile din campania de la locale.

În condițiile în care tendința majoră mergea în sensul schimbării PSD-istului Dan Cărpușor de la primărie, principalul beneficiar al fenomenului a fost democrat-liberalul Laurențiu Leoreanu, care s-a clasat pe primul loc și a intrat în turul II cu primarul în funcție. Strategia de

campanie a lui Leoreanu a avut, practic, două elemente principale: culoarea portocalie și asocierea cu Gheorghe Ștefan. În conflictul între PSD și PNL, candidatul PD-L a păstrat mai degrabă imaginea unui „împăciuitor", care este preocupat de „marea familie a romașcanilor". În primul tur de scrutin, scorul a fost unul strâns, democrat-liberalul obținând 30,29%, față de 29,17% candidatul PSD, respectiv 24,76% candidatul PNL. Apărând public sub „aripa protectoare" a primarului de la Piatra Neamț și pe fondul dorinței generale de schimbare a vechii administrații, Laurențiu Leoreanu a reușit să câștige Primăria Roman în turul II.

Rezultate și concluzii

PD-L și-a adjudecat județul Neamț pe toate planurile. Vasile Pruteanu a obținut 44,86% din voturi și a devenit președintele Consiliului Județean, în timp ce social-democratul Ioan Munteanu s-a clasat al doilea cu 33,01%. Candidatul liberal Șerban Strătilă a ocupat poziția a treia cu 12,07%. Și la votul pentru consilierii județeni ierarhia au fost aceeași, cu procente similare. 44% din alegătorii prezenți la urne și-au dat votul PD-L, 29,5% PSD și 13% PNL. În urma acestui rezultat și a redistribuirii, democrat-liberalii au ajuns să dețină majoritatea absolută în Consiliul Județean.

Rezultatul PD-L la Neamț a fost al doilea pe țară, în ierarhia tuturor filialelor, singura performanță mai bună fiind cea de la Alba (45,07%). Din același punct de vedere, al poziției în clasamentul intern de partid, pentru PSD rezultatul a fost unul mediocru, Neamț situându-se pe

locul 17, în vreme ce pentru PNL scorul a fost unul slab, sub media pe țară, județul Neamț figurând în coada clasamentului intern.

În mediul urban, democrat-liberalii au câștigat tot ce se putea. În afara celor două municipii, Piatra Neamț și Roman, PD-L și-a adjudecat și primăriile celorlalte trei orașe: Târgu-Neamț, Roznov și Bicaz.

Social-democrații au echilibrat parțial situația în mediul rural, unde și-au împărțit cu PD-L zonele de influență. PSD a câștigat 34 de primării de comune, PD-L 31 de primării, iar PNL 10, din totalul de 78. Practic, municipiul Roman rămânea principala zonă în care liberalii contau electoral.

Constanța

Județul Constanța reprezintă din punct de vedere electoral un fenomen atipic. El poate fi considerat, prin prisma rezultatelor din 2004 și 2008, un „județ roșu". **Însă „roșul" este în acest caz doar culoarea tricoului pe care l-a îmbrăcat, poate și conjunctural am spune, echipa câștigătoare la nivel local.** În prima decadă a democrației postdecembriste, Constanța, atât la nivelul județului, cât și la nivelul municipiului, era considerată un fief al Partidului Democrat, acesta deținând atât Președinția Consiliului Județean, cât și Primăria Municipiului, în timp ce PSD-ul era structurat slab. Lucrurile s-au schimbat începând cu anul 2000, moment în care Radu Mazăre a câștigat, ca independent, Primăria Constanța.

„Echipa Mazăre" și istoricul ei

Echipa Mazăre a însemnat mai mult decât simpla persoană a actualului edil al Constanței: un grup de interese de afaceri relativ complex, dominând piața mediatică locală, unde deținea cel mai puternic cotidian local „Telegraf" și TV Neptun. Grupul Mazăre includea pe actualul președinte al Consiliului Județean, Nicușor Constantinescu, pe omul de afaceri Sorin Strutinschi, pe doctorul Corneliu Dida, senator în legislatura 2004-2008, decedat între timp, ultimul fiind considerat un fel de doctrinar și strateg de imagine al grupului.

Radu Mazăre, cunoscut în istoria politică a anilor '90 prin celebrul *„Măi, animalule!"*, pe care i l-a adresat Ion Iliescu, a candidat și a fost ales deputat pe listele Partidului Democrat în 1996, pe care l-a părăsit în 1997. Înțelegând bine unde sunt resursele, echipa Mazăre și-a fixat pentru anul 2000 ca țintă primăria orașului, în condițiile în care județul Constanța este al doilea mare contributor la bugetul de stat după București.

Tensiunile din PD, mai ales în relația cu cel care era pe atunci considerat „baronul local" de Constanța, Stelian Duțu, au obligat echipa Mazăre să se prezinte ca independent în alegerile locale din 2000. Această strategie s-a dovedit a fi de succes. În anul 2000, 24 de candidați s-au înfruntat pentru câștigarea Primăriei Constanța, iar Mazăre s-a clasat primul cu 38,11%, obținând în turul II 65%.

Ulterior, în perspectiva alegerilor parlamentare, echipa Mazăre a încercat, pornind de la baza solidă a deținerii primăriei orașului, să-și promoveze și o reprezentare parlamentară. Astfel, a fost într-un fel sau altul anexată, unii spun chiar „cumpărată", filiala locală a Alianței pentru România.

Sorin Strutinschi, unul dintre principalii acționari ai grupului Mazăre, a devenit lider de filială și a candidat la Camera Deputaților, în timp ce doctorul Corneliu Dida a candidat la Senat. Din păcate, în ciuda scorului bun obținut la nivel local, ApR nu a intrat în Parlament. Ulterior, în timpul guvernării PSD, echipa Mazăre a stabilit relații „funcționale – de lucru", în principal cu miniștrii Miron Mitrea și Dan Matei Agathon, de care depindeau direcționarea unor fonduri și proiecte către Municipiul Constanța.

Inserarea echipei Mazăre în Partidul Social Democrat a intervenit în anul 2003 pe fondul crizei interne și a certurilor din această organizație. PSD Constanța a fost în toți anii de după revoluție structural slab și măcinat de dispute. În 2003, a apărut o tensiune acută între conducerea politică a filialei, reprezentată de președintele Petre Stancă și echipa sa, și grupul de parlamentari ai partidului. Această tensiune a fost tranșată de conducerea centrală a partidului în mod radical, prin aducerea din afară și impunerea în partid a „echipei Mazăre" și semnalul clar dat celorlalte facțiuni că cine nu va colabora cu această echipă se va plasa automat în afara PSD.

Pentru înțelegerea corectă a dinamicii pieței politice locale constănțene, trebuie luate în considerație două elemente de analiză. În momentul 2003 existau pe piață trei grupuri de interese semnificative care încercau, într-un fel sau altul, să-și impună oamenii în conducerea filialei partidului aflat pe atunci la guvernare. Fiecare dintre grupurile respective avea la dispoziție și instrumente mediatice. Pe de o parte, exista trustul *Telegraf – TV Neptun*, împreună cu Primăria Constanța, controlată de echipa Mazăre. Pe de altă parte, grupul 2 x 1 Holding, care deținea cotidianul *Observator*, cu Felix Stroe și Ion Dumitrache, deja parte

din Partidul Social Democrat. Al treilea grup de interese important funcționa în jurul omului de afaceri Gheorghe Bosânceanu, care privatizase Șantierul Naval Constanța și deținea o parte din flotă, alături de fostul cotidian comunist *Cuget Liber*. Soluția adoptată de conducerea PSD atunci a fost de a obliga primele două grupuri să lucreze împreună, excluzând practic al treilea de la masa discuțiilor, chiar dacă el avea sprijinitori importanți în guvernul Adrian Năstase.

Un al doilea factor de influență important în configurarea politicii constănțene este reprezentat de persoana Înalt Preasfinției Sale Teodosie Snagoveanu, arhiepiscopul Tomisului, un personaj cu legături foarte solide în lumea politică și economică și cu pretenții foarte mari de a influența și chiar de a controla configurarea administrației locale constănțene. Participanți direcți la procesul de aducere a echipei Mazăre în partid relatează că această decizie s-a luat în primul rând la sugestia IPS Teodosie și că liderii de la centru, veniți să instaleze noua conducere PSD-istă, respectiv Octav Cozmâncă și Miron Mitrea, s-au oprit mai întâi la acesta. De altfel, faimoasele stenograme ale PSD publicate în 2004 confirmă implicarea activă a bisericii și faptul că la Constanța „s-a făcut liniște". Iată ce le spunea Adrian Năstase liderilor PSD care trebuiau să gestioneze situația de la Constanța în ianuarie 2004: „*Trebuie mers acolo o zi, trebuie discutat și pe urmă o propunere către Delegația Permanentă, care trebuie să fie o soluție radicală. Trebuie discutat cu toată lumea care contează, de la Teodosie la Bosânceanu...*"[1] Deznodământul era descris, în februarie 2004, de Octav Cozmâncă, în următorii termeni: „*Cred că*

[1] *Stenograma ședinței Delegației Permanente a PSD*, București, 27 ianuarie 2004, p. 26. Vezi http://blog.grupul.ro/?p=1051.

a fost bine ceea ce am făcut la Constanța. Cred că vom asista în perioada următoare la o atitudine corectă a colegilor noștri de acolo. Cred că vom putea vorbi, în sfârșit, de o echipă la Constanța și avem șanse foarte, foarte mari, așa cum am mai discutat de multe ori în Delegația Permanentă, de a câștiga cele trei municipii – Constanța, Mangalia, Medgidia – de a câștiga un număr mare de comune, peste 50%, și, evident, Consiliul Județean și președinția Consiliului Județean."[1]

Ulterior, „liniștea" de care vorbeau stenogramele s-a tradus prin unificarea grupurilor de interese menționate mai sus și a competitorilor din partid. Felix Stroe, fost viceprimar PSD-ist al Constanței, a devenit director al Regiei de Apă-Canal, din subordinea Consiliului Județean, un important operator regional, iar cel care deținuse șefia filialei, Petre Stancă, a fost ales vicepreședinte al Consiliului Județean Constanța.

După această mișcare, ce a consfințit practic dominația absolută a echipei Mazăre asupra mediului economic și mediatic din Constanța, a început un proces amplu de racolare a primarilor din județ. Aceste elemente de istorie politică, unele mai cunoscute, altele mai absconse, sunt utile în înțelegerea a ceea ce a urmat între 2004 și 2009.

Echipa Mazăre s-a consolidat foarte serios în urma alegerilor din 2004, când a recâștigat Primăria Municipiului, dar și președinția Consiliului Județean, impunându-l în fruntea acestuia pe cel de-al doilea „asociat" ca importanță, Nicușor Constantinescu și încă un vicepreședinte. Abordarea extrem de agresivă, susținută și din punct de vedere mediatic, i-a permis ulterior, în 2008, să câștige inclusiv primării

[1] *Stenograma ședinței Delegației Permanente a PSD*, București, 16 februarie 2004, pp. 5-6.

considerate ca fiind un fief al altor partide, cum ar fi Mangalia, unde Zamfir Iorguș părea un primar „veșnic" sau Hârșova.

Echipa Mazăre a impus în 2004 trei candidați eligibili și la alegerile parlamentare: Alexandru Mazăre, fratele primarului, a devenit parlamentar, iar Eduard Martin, fiul fostului prefect al județului, apropiat de același ÎPS Teodosie, a fost și el ales în Camera Deputaților. „Doctrinarul" grupului, doctorul Corneliu Dida, a fost ales senator. Atitudinea lor parlamentară arată că întotdeauna au prevalat mai degrabă interesele locale decât cele generale ale partidului. Astfel, toți parlamentarii PSD Constanța s-au exprimat împotriva moțiunii de cenzură inițiate de Mircea Geoană în noiembrie 2007, împotriva guvernului PNL, deoarece construiseră relații destul de lucrative cu executivul în funcție.

În procesul de diluare a autorității centrale care s-a petrecut în Partidul Social Democrat, echipa Mazăre, bazată pe rezultatele electorale constant bune, obținute atât la nivel local, cât și la alegerile parlamentare, a încercat să obțină din ce în ce mai multă influență. Momentul culminant a fost constituirea guvernului PD-L-PSD, când această echipă l-a impus ca ministru al mediului un membru al său, în persoana lui Nicolae Nemirschi, fost viceprimar al Constanței.

Iată cum caracterizează Miron Mitrea situația de la Constanța: *„PSD Constanța este o organizație mulți zic atipică, eu zic că este o organizație politică tipică de mare forță, care se bazează pe mai multe elemente care sunt vitale pentru o organizație politică: un leadership extrem de popular și puternic în același timp în organizație. Leadership-ul nu înseamnă numai Radu Mazăre. Dar și el ideologic, chiar dacă nu știe, este foarte puternic de stânga prin modul lui de manifestare ca primar, ani de zile față de constănțeni. Cred că*

Radu nu spune că e un om de stânga, ci de centru, poate chiar centru-dreapta, nu de dreapta. Cred că așa ar spune, nu l-am întrebat niciodată. Dar e un om de stânga tipic Radu Mazăre în raport cu populația. Aici Radu este extraordinar de stângist. Și Nicușor Constantinescu este de stânga. Marea bucurie a lui Nicușor, când mergeam cu el pe la țară, era când veneau copiii și se strângeau în jurul lui, că le dădea calculatoare, ghiozdane, dar nu gratis, ci organiza pentru copii tot felul de concursuri. Asta e stânga. Stânga nu înseamnă să ies la televizor să dau niște declarații privind cât de mult iubesc eu poporul amărât din țara asta și după aceea, când mă duc acasă, să trec pe lângă ei că miros sau îmi put muncitorii și țăranii. Nu e stânga, că oamenii te simt.

Constanța este elementul de care îmi place să discut. Pare, pentru cel neavizat, o organizație de dreapta, dar ei sunt de stânga, chiar dacă nu-și asumă ideologic stânga. Și nu știu dacă își asumă. Probabil că nu. Principala preocupare a lui Radu Mazărea fost pentru pensionari, să-i ajute cum a putut, cât le dă primăria, la fel case pentru tineri. Dacă te uiți la el, aproape că refuză să facă acțiuni care nu au o finalitate socială. Așa s-a născut el, cu dorința de a face acțiuni cu finalitate socială. Dar n-o face ideologic în sensul că și-a scris pe hârtie și asta trebuie să facă, pentru că un social-democrat așa face. Nu, o face pentru că așa simte. Și populația simte. Și o să vedeți că va câștiga din nou. Pentru că este un tip de stânga și o organizație cu un leadership puternic. Asta e primul element pe care îl au acolo.

Al doilea, au o organizare extrem de bună de campanie. Nu există câștig fără muncă. Orice organizație care muncește poate să nu câștige, dar nu poate să câștige dacă nu muncește. Modul în care ei înțeleg realitățile locale este foarte profund. Sunt foarte mult între oameni. Nicușor e foarte mult în zona

rurală și în zona muncitorească, e foarte prezent acolo. Și Radu e foarte prezent între tineri și bătrâni, cele două extreme. E foarte prezent, tot timpul între ei. La cluburi, acolo sunt tinerii. Le înțelege foarte bine aspirațiile. Și în zona oamenilor de vârsta a treia este tot timpul, are o sensibilitate care l-a avantajat."[1]

O campanie fără surprize

Ca primar, Radu Mazăre s-a aflat într-o campanie electorală permanentă, construind un sistem foarte eficient de „pomeni" și publicitate electorală. Autobuzele au fost inscripționate cu „primar Radu Mazăre", pe gențile copiilor care mergeau la școală era scris același nume. Pensionarii au fost printre cei mai vizați de acțiunile sociale ale primăriei, care a acordat gratuitate pe transport celor mai săraci dintre ei, cu venituri sub 650 RON. De asemenea, ca primar, Radu Mazăre a acordat ajutoare alimentare de 6 ori pe an tuturor pensionarilor cu venituri de până la 550 RON, tuturor persoanelor peste 60 de ani care nu realizau venituri, precum și tuturor persoanelor cu handicap. Tot pentru pensionari au fost create cluburi de iarnă și construite pavilioane de vară, care s-au bucurat de mare apreciere în rândul acestora. De alte ajutoare bănești (500 RON) au beneficiat persoanele care împlineau 80 de ani sau 50 de ani de căsătorie, precum și veteranii de război.

Radu Mazăre a construit un sistem similar, care i-a adus sprijin public și pentru copii și tineri. 30.000 de copii au primit, în timpul mandatului lui Mazăre, cadouri cu prilejul

[1] Miron Mitrea, *Interviu de cercetare*, 3 noiembrie 2010.

sărbătorilor de Crăciun și de Paști. Iar pentru tinerii căsătoriți a fost demarat un program de sprijinire prin acordarea de aparatură electrocasnică. Tot pe zona socială, Primăria Constanța a subvenționat integral cantinele sociale, precum și 30% din prețului gigacaloriei livrate către populație în sistem centralizat.

Pe lângă acestea, primarul Constanței a început un proiect ambițios și vizibil de redesenare a stațiunii Mamaia.

Pornind de la aceste elemente, Constanța este un exemplu tipic prin care o administrație locală creează electorat dependent, ceea ce făcea ca Radu Mazăre să pornească în campania pentru un nou mandat cu un avantaj insurmontabil în fața oricăror candidați, indiferent din ce zonă veneau ei.

În campania propriu-zisă, Mazăre s-a axat pe prezentarea realizărilor sale în exercițiul funcției, de la rechizite și calculatoare pentru elevi la locuințe pentru tineri, de la preocuparea pentru bătrâni la gestionarea problemei traficului, toate din buget propriu, fără sprijin guvernamental. Acestea au fost poziționate sub sloganul „*Votezi pentru tine! Radu Ștefan Mazăre*".

Liberalii l-au aruncat în lupta pentru primărie pe Victor Manea, în acel moment consilier județean, aparținând unei noi generații de figuri locale, unul dintre foștii lideri ai organizației de tineret la nivel național. Cu un an înainte, printre numele posibile de candidați vehiculate în rândurile PNL se mai număraseră Ovidiu Cupșa și Mihai Daraban.

Deși un candidat inimos și devotat, Manea pornea cu câteva dezavantaje majore, fără a contabiliza la acest capitol prezența unui primar în funcție extrem de popular și sprijinit de o structură eficientă. Primul dezavantaj era legat de lipsa de notorietate, pe care candidatul PNL trebuia să

o compenseze în termen scurt. Al doilea privea slăbiciunea instituțională a organizației locale, care nu-și putea măsura forțele și resursele de la egal la egal cu PSD.

Pe acest fond, candidatul liberal la Primăria Constanța și-a lansat campania printr-o acțiune care a rămas în memoria colectivă a constănțenilor, cea de a plimba un elefant pe străzile orașului, dat fiind că anterior i se atribuise în glumă porecla „elefantul". Prin aceasta, liberalul încerca să se individualizeze și să se identifice în mintea electoratului și să-și crească notorietatea. Acțiunea în sine, privită de unii cu umor, de alții cu ironie, l-a făcut vizibil pe Victor Manea, dar nu i-a adus sprijin electoral. Într-un interviu dat ulterior în presă, liberalul explica astfel inițiativa sa: *„Dacă am atras atenția în timpul marșului electoral mă bucur, asta am și vrut, dar, ca orice mascotă, și elefantul afișat de mine poartă o semnificație și mi-am dorit să transmit ideea de forță, impetuozitate, puterea de a reuși prin propriile forțe, așa cum spun și liberalii, pe care-i reprezint."*[1]

Sloganul de campanie al lui Victor Manea a fost *„Pune punct. Meriți mai mult!"* Iar una dintre temele centrale din programul său privea transformarea Constanței în „Cartierul general de dezvoltare economică a României": *„În multe țări europene și chiar în SUA, capitala economică nu se identifică cu cea administrativă. Este, de regulă, o metropolă bine plasată geografic, asemenea Constanței, care este cel de-al nouălea port din Europa, în relație directă cu toate porturile continentale, conectată prin Canalul Dunăre-Marea Neagră, are aeroport internațional și autostradă... Nici un*

[1] http://www.ziare.com/victor-manea/constanta/victor-manea-pnl-constanta-trebuie-sa-fie-cartierul-general-de-dezvoltare-economica-al-romaniei-487559.

alt oraș din România nu are potențialul de dezvoltare pe care-l prezintă Constanța și, dacă noi vom transforma acest oraș într-o metropolă, în adevăratul sens al cuvântului, vom putea atrage și capitalul investițional."

Victor Manea considera că printre elementele care îl recomandau pentru Primăria municipiului era faptul că s-a născut și a crescut în Constanța, dar contau și cei patru ani de experiență în administrația județeană, *„fiind consilier ales în legislatura ce tocmai se încheie, pe parcursul căreia am colaborat foarte bine cu toți primarii, indiferent de culoarea politică. ...Eu la rândul meu nu voi fi un primar PNL, dacă voi fi ales, ci un primar al tuturor constănțenilor, cu o gândire liberală axată pe dezvoltarea economică.*"[1]

De cealaltă parte, candidatul PD-L nu se confrunta cu lipsa de notorietate, în schimb ca structură nici PD-L-ul local nu avea suficientă forță. Democrat-liberalii au fost reprezentați în competiția pentru primărie de Dorel Onaca, un personaj bine cunoscut în plan local, dar mai degrabă „colorat" și controversat. Scafandru de profesie, Onaca a avut un traseu politic complicat, fiind unul dintre personajele care s-au aflat constant pe scena politică locală. Deputat PDSR în mandatul 1996-2000, Onaca a trecut la PRM, pe listele căruia a fost ales senator de două ori consecutiv, în 2000 și 2004. În 2005, Onaca a părăsit și formațiunea lui Corneliu Vadim Tudor și, după scurte interludii la PPRM și PC, s-a alăturat Partidului Democrat. Imaginea lui Onaca era completată de implicarea sa într-o serie de afaceri, unele controversate (Onaca fiind la un moment dat în top 300), sau de acte de bravură, cum ar fi recuperarea crucii aruncate de Bobotează în apele înghețate

[1] *Idem.*

sau participarea la salvarea unui marinar român răpit de pirați somalezi.

Perceput ca prieten al grupului din jurul lui Traian Băsescu, Onaca a fost susținut de democrați, atât pentru a candida la primărie, cât și la alegerile parlamentare pentru un mandat de senator. Dar a ratat ambele obiective. În ce privește nominalizarea sa pentru a-l concura pe Radu Mazăre, au existat discuții la momentul respectiv pe tema impunerii de către centru a candidaturii sale, respectiv de către Traian Băsescu. Motivația oficială a democrat-liberalilor era însă notorietatea de peste 80% a lui Onaca și estimările din sondaje, care l-ar fi dat la o cotă superioară partidului.

Deși reprezentant al PD-L, Onaca a candidat sub un slogan de stânga, „*Solidaritate pentru Constanța*", la fel cum era intitulat și programul său electoral. Principalele puncte ale acestuia erau considerate de candidat a oferi „*rezolvarea și înlăturarea rapidă a tuturor relelor administrative care ne-au împovărat traiul în ultimii 8 ani. Prin aplicarea riguroasă a prevederilor programului nostru, șantajul social-economic la care au fost supuși agenții economici, persoanele vârstnice și tinerii va deveni o tristă amintire! Vârstnicii își vor recăpăta demnitatea și curajul de a trăi bine în fiecare zi și nu numai de sărbători sau în campaniile electorale! Tinerii își vor recăpăta optimismul și energia de care orașul nostru are atâta nevoie, își vor putea contura un viitor cu adevărat european, devenind mândria cetății noastre! Nu în ultimul rând, agenții economici vor acționa într-un mediu sănătos, competitiv, al afacerilor, participând în mod hotărâtor la crearea bunăstării materiale pentru toți cetățenii Constanței și nu numai pentru un grup restrâns de tip mafiot așa cum se practică astăzi!*"[1]

[1] http://www.onaca.ro/index.php?action=article&ID=75.

Un candidat care ar putea fi menționat în peisajul alegerilor pentru Primăria Constanța a fost cel al PNG, cunoscut însă nu din lumea politică, ci din cea a justiției. Este vorba despre Cătălin Dancu, avocatul, destul de cunoscut, al lui Gigi Becali, trimis să reprezinte Partidul Noua Generație în competiția electorală din Constanța, orașul său natal.

Primăria Constanța a fost câștigată fără drept de apel de Radu Mazăre, care a obținut în primul tur de scrutin 86.357 de voturi, reprezentând 68,65%. La mare distanță s-au clasat candidații PNL (Victor Manea cu 11,22%, 14.114 voturi) și PD-L (Dorel Onaca – 10,46%, 13.162 voturi). Reprezentantul PNG nu a obținut decât 3%, restul de 8 candidați având în jur de 1% sau mai puțin.

Campania pentru Consiliul Județean nu a fost mai spectaculoasă ori mai imprevizibilă decât cea pentru primărie. Candidatul PSD a fost Nicușor Constantinescu, un membru de bază al „echipei Mazăre", președinte în funcție al Consiliului Județean și cotat din start în sondaje cu un procent electoral care nu-i dădea emoții.

Liberalii au pornit în cursa pentru Consiliul Județean cu președintele filialei județene a PNL, Gheorghe Dragomir, la acea dată deputat. Spre deosebire de Victor Manea, Dragomir se bucura de ceva mai multă notorietate și era o figură publică relativ cunoscută la nivel de județ, în special pe câteva zone rurale. În calitate de șef al filialei, lui Dragomir i-a revenit misiunea de a purta bătălia electorală în județ și de a încerca să adune cât mai mult electorat, într-o ecuație despre care se știa că este lipsită de șanse, dar în care conta fiecare vot în plus.

Democrat-liberalii însă au mers pe mâna unui cvasianonim în plan politic. Este vorba de Ion Popescu, decanul Baroului Constanța, care nu deținea însă o poziție politică semnificativă, fiind doar secretar executiv al Biroului Permanent Constanța. Nominalizarea lui Ion Popescu a fost pusă tot pe seama intervenției conducerii centrale, care l-a preferat pe acesta în detrimentul unui personaj mult mai cunoscut, dar și controversat în plan local, Stelian Duțu, la acea dată președinte al organizației județene a PD-L. Desemnarea lui Popescu drept candidat pentru președinția Consiliului Județean a stârnit reacția vehementă a lui Duțu, care, în seara lansării candidaților pentru alegerilor locale din Constanța, și-a dat demisia din funcția de lider al filialei. Ion Popescu s-a remarcat printr-o gafă în timpul aceleași lansări, când și-a încheiat discursul cu îndemnul către electorat de a vota PD-L și echipa „Mazăre – Popescu". Numai vociferările colegilor săi l-au determinat să-și dea seama de gafa comisă, după care s-a întors la microfon pentru a o remedia.[1]

Nicușor Constantinescu a câștigat șefia Consiliului Județean cu 45,24%, respectiv 144.478 de voturi, iar PSD a obținut 47,03%, confirmându-și dominația absolută. Pe locul doi în ierarhia la nivel de județ s-a clasat PD-L, cu 21,99%, urmat de PNL cu 16,75% (52.801 voturi). Același clasament a fost și în cursa pentru Președinția CJ, candidatul PD-L fiind al doilea cu 23,62% (75.441 voturi), iar cel liberal al treilea, chiar dacă peste cota partidului, respectiv 17,86% (57.065 voturi). Pentru PSD, rezultatul de la Constanța a fost al doilea pe țară, după județul Vrancea.

[1] http://www.gandul.info/politica/candidatul-pd-l-ion-popescu-a-indemnat-electorii-sa-voteze-cu-mazare-2574007.

MARAMUREȘ

Un județ echilibrat din punct de vedere politic

Am ales Maramureșul ca studiu de caz din cel puțin două motive. Pe de o parte, unul dintre autori a avut o experiență personală directă în organizarea și desfășurarea campaniei electorale în acest județ. Pe de altă parte, **Maramureșul este una dintre acele situații extrem de echilibrate din punct de vedere politic, în care nu există un partid dominant și deci campania electorală ar fi putut să influențeze decisiv câștigătorul.**

Practic, **harta politică maramureșeană la începutul anului 2008 consacra trei forțe cu ponderi relativ egale: PSD, PNL și PD-L.** Acestora li se adăuga UDMR, care are un electorat al său, ce îi asigură reprezentarea atât în Consiliul Județean, cât și în Consiliul Local Baia Mare. Partidul România Mare, odinioară puternic în Maramureș, a dispărut, practic, de pe scena politică. Pe de o parte, această dispariție a fost influențată de disoluția PRM la nivel național, pe de altă parte de decesul fostului senator Doru Liviu Bindea, o personalitate cu multă aderență în județ, care a asigurat ani buni supraviețuirea politică a PRM. În preajma alegerilor locale, aleșii peremiști maramureșeni (patru primari de comune, un vicepreședinte al Consiliului Județean și un senator) se vor reorienta rapid spre Partidul Național Liberal, pentru a-și asigura supraviețuirea politică.

O altă particularitate a județului Maramureș consta în dominația Partidului Național Liberal asupra municipiului Baia Mare, ca urmare a prestației publice a primarului Cristian Anghel. Ales pentru prima dată în 1992, Cristian

Anghel a reușit să-și recâștige succesiv mandatul în toate scrutinele. Performanța primarului Anghel a determinat în mod constant ca din municipiul Baia Mare să se acumuleze un număr semnificativ de voturi pentru Partidul Național Liberal. Calculele arată că din 8-9 consilieri județeni liberali, cel puțin jumătate erau aleși pe „pachetul de voturi" venind din municipiul reședință de județ.

Social-democrații erau în mod tradițional slabi în municipiul Baia Mare, dar acumulau multă simpatie în zona Maramureșului istoric. Județul Maramureș are o diviziune aparte generată de Munții Gutâiului. Partea de nord, de peste munți, denumită generic „peste deal", circumscrie zona mirifică și încărcată de tradiții a Maramureșului istoric. Până în anul 2008, aceasta a fost din punct de vedere politic un fief tradițional al PSD, care deținea primăria celui de-al doilea municipiu al județului, capitala simbolică a nordului, Sighetul Marmației, dar și un număr important de primării de comune, în special dintre cele situate pe Valea Izei: Rozavlea, Ieud, Botiza, Șieu, Rona de Sus, Săpânța.

PNL, care deținea președinția Consiliului Județean, precum și Primăria Băii Mari, a cunoscut în perioada 2004–2008 un proces de consolidare pe cale administrativă. Lui i s-au alăturat un număr de primari veniți din PSD și ulterior din Partidul România Mare. Aflat la guvernare, PNL își propunea ca țintă strategică câștigarea unei poziții dominante în județ.

Partidul Social Democrat venea după patru ani de opoziție, cu o anumită rețea în administrația locală, dar și cu probleme structurale. Începând cu 2003, filiala locală a PSD a fost ciclic marcată de tensiuni interne. La cârma ei s-au succedat mai mulți președinți, iar percepția generală la nivelul județului era a unui PSD funcționând mai

degrabă ca o federație de grupări („de peste deal", „de dincolo de deal") decât ca un partid unitar.

Partidul Democrat, devenit Partid Democrat Liberal, era considerat anterior ca un competitor slab în județul Maramureș. Filiala locală era condusă de deputatul Mircea Man, un parlamentar care, deși având două mandate la activ, nu s-a remarcat prin nimic. Provenind din Târgu Lăpuș și ca fost director al Romgaz, Mircea Man avea totuși un anumit grad de popularitate în zona de sud a județului.

Viața politică maramureșeană are câteva caracteristici interesante. În primul rând, mișcarea de permutare a politicienilor între diversele partide semnificative din județ. Astfel, în zona de decizie a PSD se găsesc lideri care au trecut succesiv prin PD, au înființat ulterior ApR și au candidat pe listele acestuia, au aderat la PNL, sfârșind în PSD. În Partidul Național Liberal se găseau atât foști aperiști, cât și peunerişti sau pedişti. Același traseu poate fi remarcat și în cazul unor lideri marcanți ai Partidului Democrat, la nivel de județ. Transferurile de la un partid la altul, în funcție de conjuncturi, interese personale, participarea sau nu la guvernare, este o trăsătură a vieții politice maramureșene.

O altă caracteristică privește spațiul extrem de dinamic și eflorescent al mass-mediei locale. Întotdeauna în Maramureș au funcționat două-trei televiziuni, trei cotidiane și un număr variabil de săptămânale. Piața de publicitate din județ nu justifică o asemenea paletă diversificată a spațiului mediatic. Nu puține din aceste vehicule media s-au născut, au murit, și-au schimbat numele sau acționariatul de la o campanie electorală la alta, fiind utilizate de diferite grupări de interese locale ca un factor de influență asupra politicului. Așa cum vom vedea în continuare, mass-media

a contat semnificativ în configurarea rezultatelor alegerilor locale din 2008.

Echilibrul relativ al distribuției opțiunilor politice la nivelul județului era indicat și de sondajele de opinie dinaintea alegerilor locale. Cercetarea comandată la nivel de județ de către unul dintre autorii acestei cărți și realizată de Metro Media Transilvania pe un eșantion de 900 de respondenți, indica următoarele preferințe în ceea ce privește ordinea partidelor la votul pentru Consiliul Județean: 32% PSD, 33% PD-L, în timp ce liberalii obțineau doar 16%.

La nivel de Baia Mare, sondajul de opinie al Metro Media, efectuat pe 639 de subiecți, îl dădea pe Cristian Anghel câștigător cu 79% din opțiuni, în timp ce contracandidații săi acumulau în jur de 10%, o perspectivă mult prea optimistă care va fi invalidată de rezultatul final al alegerilor. Sondajul comandat de PNL companiei de cercetare GSS 2000 avea rezultate oarecum similare – 73,7% dintre intervievați votau pentru reînnoirea mandatului lui Cristian Anghel, în timp ce contracandidatul său din partea PSD, Mircea Dolha, avea doar 9,6% din intenția de vot. Și în cercetarea comandată de Partidul Conservator institutului CCSB procentele erau apropiate: Cristian Anghel 74%, Mircea Dolha 7%, în timp ce candidatul PC, fostul ministru Codruț Șereș înregistra 7%.

Am invocat aceste date ale unor sondaje de opinie pe care le deținem și ca exemplu pentru ceea ce înseamnă caracterul relativ al unor cercetări într-un mediu politic local volatil. Rezultatele finale, în mod paradoxal, au contrazis toate datele din sondaje, care fuseseră comandate unor institute cu experiență națională.

Surprizele competiției pentru Consiliul Județean

Desfășurată pentru prima dată în regim uninominal, competiția pentru Consiliul Județean a aliniat la start trei candidați cu șanse relativ egale de câștig din partea formațiunilor politice semnificative. Ea nu a fost scutită, nici de această dată, de surprize și permutări. Astfel, vicepreședintele pedist în exercițiu al Consiliului Județean, Pamfil Bercean, a fost considerat, până în ultimul moment, candidatul acestei formațiuni pentru președinția Consiliului Județean. Om de administrație, bun profesionist și apreciat de primarii din județ, Bercean nu avea însă forța de tracțiune necesară pentru a obține o victorie într-un scrutin uninominal. La aceste evaluări s-a adăugat și un proces politic intern din cadrul PD-L. Conducerea partidului a impus unor lideri de filiale să se valideze prin candidatura la demnități administrative locale, alese prin vot direct. Pe acest fond, în ultimul moment, lui Pamfil Bercean i s-a substituit deputatul Mircea Man. El era oarecum în dizgrația conducerii centrale a PD-L, care aproape l-a obligat la această candidatură „de sacrificiu". Pe harta previziunilor politice ale PD-L Maramureșul nu figura printre județele unde se miza pe obținerea președinției Consiliului Județean.

Schimbarea candidatului PD-L a determinat o permutare tipică în politica maramureșeană. Vicepreședintele democrat-liberal al Consiliului Județean, Pamfil Bercean, a părăsit această formațiune și a devenit candidatul național-liberalilor. Președintele liberal în exercițiu al Consiliului Județean, Marinel Kovacs, era considerat un competitor mai slab, și datorită originii sale etnice maghiare. De altfel, el nici n-a dorit să se angajeze în această competiție.

În tabăra Partidului Social Democrat lucrurile au fost mai previzibile. Candidatura a fost asumată de Călin Matei, fost pedist, fost aperist, fost liberal, care a migrat la PSD în anul 2003, împreună cu un număr de consilieri județeni, în urma unei înțelegeri perfectate la vârf, peste capul organizației județene, cu Șerban Mihăilescu și Dan Matei Agathon. Călin Matei a fost în 1992 cel mai tânăr președinte de Consiliu Județean. Pe filiera a varii partide, el și-a reînnoit mandatul de consilier județean în toate legislaturile, având una dintre cele mai îndelungate experiențe în administrația publică locală. De altfel, Călin Matei a încercat să-și construiască strategia de campanie pe această experiență, sub sloganul „*Călin Matei se întoarce!*"

În afara celor trei competitori principali trebuie menționat candidatul Uniunii Democrate a Maghiarilor din România. După câteva discuții preliminare, UDMR a prezentat un candidat propriu, în persoana deputatului István Bonisz, un medic stomatolog a cărui prestație parlamentară era bine apreciată de mass-media din județ. Ideea de fond era de a asigura o solidarizare și o creștere a participării electoratului maghiar și, în baza rezultatului, un pachet de negociere mai consistent.

Extrem de controversat ca personaj public, deputatul Mircea Man a beneficiat de o campanie excepțional de bine susținută de cel mai puternic trust de presă din Maramureș, un trust care grupa cotidianul *Glasul Maramureșului* și postul de televiziune Axa Tv, ambele aparținând omului de afaceri pedist Corin Cherecheș. Axa Tv se consolidase ca o televiziune influentă la nivel județean, iar trustul de presă a transformat, pur și simplu, imaginea lui Mircea Man. Vulnerabilitățile sale, atât cele personale, cât și cele care vizau inactivitatea sa parlamentară, s-au estompat, el

fiind prezentat drept un candidat capabil să-i unească pe maramureşeni.

Campania lui Mircea Man a încercat să preia elemente din discursul politic băsescian. *„Preşedintele tuturor maramureşenilor"* a fost sloganul său central, în vreme ce afişele şi bannerele sale sugerau că este *„garantat de Preşedinte"*. Expresia avea un dublu sens: garantat şi ca preşedinte al judeţului, dar garantat şi de Traian Băsescu. Emisiunile filmate de Axa Tv, cele mai multe în mijlocul oamenilor şi în diferite zone ale judeţului, încercau să sugereze că Man avea soluţii pentru toate problemele, de la agricultură la sănătate, de la infrastructură rurală la turism. Măsurile propuse erau facile şi populiste şi mai ales, de cele mai multe ori, nu aveau nimic de-a face cu prerogativele unui preşedinte de Consiliu Judeţean.

O strategie inteligentă a campaniei lui Mircea Man a fost evitarea oricăror dezbateri publice cu contracandidaţii, dezbateri care ar fi putut să devoaleze inconsistenţa programului său, dar şi slăbiciunile lui personale. Pe suportul propagandistic al Axa Tv, Mircea Man a apărut doar singur, cu mesaje ţintite pentru diverse localităţi din Maramureş şi varii grupuri socio-profesionale.

Un atu electoral important, deşi mai puţin comensurabil, al lui Mircea Man a fost sprijinul de care acesta a beneficiat din partea Bisericii Ortodoxe Române şi a principalilor săi exponenţi din Maramureş, Prea Sfinţiţii Justinian Chira şi Justin Hodea Sigheteanul, episcopul, respectiv episcopul vicar al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului. Acelaşi post de televiziune Axa TV a transmis cu o zi sau două înainte de alegeri, o înregistrare obţinută „pe surse" a aniversării zilei de naştere a Preasfinţitului Justinian Chira, sărbătoare la care au participat toţi protopopii din

județ, dar și Mircea Man. Îndemnul de a sprijini candidatura acestuia a fost adresat aproape neechivoc. Ulterior, în anumite discuții, demnitarii bisericii au justificat acest sprijin prin faptul că Mircea Man era singurul candidat de rit creștin-ortodox dintre cei trei.

Unele surse spun că, pe lângă suportul media și cel al bisericii creștin-ortodoxe, candidatul PD-L a mai beneficiat și de ajutorul discret al unor structuri informative și din Ministerul de Interne, în special din partea cadrelor Poliției de Frontieră, aproape 6.000 de oameni în Maramureș. Deși aflate teoretic sub controlul guvernului PNL, aceste structuri s-au mișcat în zona de influență a Partidului Democrat Liberal, spun aceleași surse. Desigur, asemenea supoziții nu pot fi probate.

Așa cum am arătat mai sus, candidatul PSD Călin Matei a încercat, prin campania lui, să facă recurs la prima sa prestație de președinte al Consiliului Județean, din anul 1992. *„Călin Matei se întoarce!"* părea un fel de *„Matrix Reloaded"*. Președinte și sponsor principal al echipei de rugby din Baia Mare, una dintre puținele formațiuni sportive locale, încă performantă la nivel național și european, Călin Matei a insistat în programul său electoral asupra încurajării sportului. Călin Matei era cunoscut în județul Maramureș drept un politician destul de pitoresc în exprimare. El a atacat, folosind inclusiv diverse epitete, în mod constant pe Mircea Man. Însă absența acestuia de la dezbateri a făcut ca atacurile lui să se transforme într-o retorică în gol. O problemă-cheie cu care s-a confruntat Călin Matei a fost relativa lui lipsă de suport și notorietate în zona Maramureșului istoric, dar și diviziunile profunde din interiorul organizației județene a Partidului Social Democrat.

De altfel, în toată perioada electorală, PSD a părut a duce trei campanii separate, fără legătură una cu alta, atât din punctul de vedere al mesajului, cât și din cel al organizării și resurselor: campania lui Călin Matei pentru președinția Consiliului Județean, campania lui Mircea Dolha pentru Primăria Baia Mare – despre care vom face vorbire mai jos și campaniile individuale pentru funcțiile de primari de comune și orașe. Practic, a lipsit o organizare unitară la nivel de partid, iar lipsa de solidaritate a pesediștilor a fost transparentă în tot decursul competiției electorale. În bună tradiție locală, există și suspiciunea unor înțelegeri subterane care s-ar fi perfectat în diverse zone ale județului. Avem aici în vedere tipul de înțelegeri „în cruce" care, nu o dată, funcționează în alegerile locale. De pildă, sprijinul pe care un partid îl acordă unui primar de culoare politică diferită în schimbul voturilor pentru Consiliul Județean. Asemenea înțelegeri, dar și varii rețele de influență, care funcționează la nivel local, pot explica diferențele de voturi obținute. Desigur, varianta oficială va exclude asemenea interpretări și va pune totul în seama personalității candidaților.

Pamfil Bercean, fostul pedist devenit candidatul Partidului Național Liberal, a avut o campanie coerentă, axată pe ideea de competență și experiență în administrația locală. El a încercat să inducă ideea de seriozitate, de mesaj pozitiv, de pricepere în economie. Cu toate acestea, prestația în campanie a candidatului PNL a fost apreciată drept modestă, chiar și de colegii săi liberali. Excelent profesionist de administrație, dar totuși om de aparat nu de competiție politică, Pamfil Bercean avea un anumit tip de reținere în ce privește comunicarea directă cu publicul. În aceste alegeri pentru președinția Consiliului Județean, PNL a mizat

mult prea mult pe forța structurilor sale teritoriale, consolidate, așa cum am mai arătat, prin „adiționarea" de primari de la alte partide și a neglijat factorul candidat.

Printre elementele pe care liberalii își construiau campania publică de susținere a lui Pamfil Bercean la președinția Consiliului Județean Maramureș se numărau: ideea de echipă unită și performantă, deja validată de rezultatele guvernării locale; seriozitatea lui Pamfil Bercean; aplecarea lui către mesaje pozitive și constructive, către soluții și discuții de fond, nu către scandaluri și negocieri politice de culise; stilul său conciliant, calitățile sale de bun manager, perseverența și experiența politică și administrativă.[1]

În programul pentru Maramureș, Pamfil Bercean includea realizarea Drumului Expres Baia Mare – Petea – Nyiregyháza; dezvoltarea Aeroportului Internațional Baia Mare cu zboruri directe spre Italia, Spania, Germania; finalizarea reabilitării drumurilor naționale (Dej – Baia Mare – Halmeu, Baia Mare – Sighetu Marmației, Sighetu Marmației – Borșa – Iacobeni); finalizarea modernizării sistemelor de alimentare cu apă și canalizare a tuturor municipiilor și orașelor (cu fonduri europene); realizarea sistemului integrat de management al deșeurilor menajere pentru întregul județ (cu fonduri europene), crearea unui parc tehnologic care să asigure peste 8.000 de locuri de muncă; valorificarea potențialului turistic al județului.[1]

Tabloul acestei competiții a dat un rezultat destul de echilibrat, pedelistul Mircea Man având totuși câștig de cauză. **Distanța dintre cei trei candidați a fost extrem de redusă,**

[1] http://www.emaramures.ro/Stiri/13117/De-ce-liberalii-l-sus-in-pe-Pamfil-Bercean-la-pre-edin-ia-Consiliului-Jude-ean-Maramure-.

ceea ce într-un județ ca Maramureș arată și vulnerabilitățile votului uninominal cu un singur tur de scrutin pentru președintele Consiliului Județean. Mircea Man a câștigat această funcție la doar 2.000 de voturi diferență în fața candidatului PNL. Interesant este faptul că ordinea voturilor pentru Consiliul Județean era sensibil diferită de aceea pentru funcția de președinte. În vreme ce candidatul PNL s-a clasat sub partid, competitorii din partea PSD și PD-L au fost deasupra formațiunilor pe care le reprezentau.

Mircea Man a câștigat președinția Consiliului Județean cu 50.300 voturi, reprezentând 26,4%, în timp ce candidatul PNL Pamfil Bercean a obținut 47.956 voturi, respectiv 25,2%. Al treilea s-a clasat reprezentantul PSD Călin Matei cu 42.024 voturi – 22,1%. Candidatul UDMR István Bonisz a primit 7.447 de voturi, respectiv 5,25%.

Ierarhia a fost însă diferită în cazul alegerilor pentru Consiliul Județean, câștigate de PNL cu 27,2% (50.771 voturi), urmat de PD-L și PSD, despărțite de un număr mic de voturi: PD-L – 23,1% (43.089 voturi), PSD – 22,2% (41.416 voturi). Și UDMR a reușit trecerea pragului electoral datorită celor 10.842 de voturi care i-au adus 5,8%. În configurația finală a Consiliului Județean, PNL-ului i-au revenit 12 mandate, PD-L și PSD au obținut ambele câte 10, în timp ce UDMR a câștigat 2 mandate.[1]

Scorul PNL în Maramureș a fost unul foarte bun în ierarhia internă a partidului, net superior mediei naționale obținute de liberali. De cealaltă parte însă, rezultatul din Maramureș plasa filiala locală a PD-L doar pe locul 30 în

[1] http://www.emaramures.ro/Stiri/13470/REZULTATEALEGERI-MARAMURES-2008-Raportari-oficiale-finale-pentru-consilierii-judeteni-si-presedintele-Consiliului-Judetean-Maramures

clasamentul intern, situație similară cu a PSD-ului local, care ocupa locul 31 în același tip de ierarhie a performanței în interiorul partidului.

Primăria Baia Mare – o victorie din primul tur „la mustață"

Primăria Baia Mare a fost considerată, datorită personalității și prestigiului primarului Cristian Anghel, un fel de „redută inexpugnabilă". Ceea ce nu înseamnă însă că principalii concurenți ai liberalilor, respectiv PSD și PD-L, nu au încercat să dea această bătălie cu toate forțele. Chiar dacă în subtext actorii politici erau convinși că Anghel va câștiga demnitatea de edil șef al Băii Mari, calculul lor politic viza, pe lângă obținerea unui număr cât mai mare de consilieri locali, o anumită vulnerabilizare a poziției acestuia. **Însăși desfășurarea unui al doilea tur de scrutin pentru Primăria Baia Mare era considerată de adversarii lui Anghel drept o victorie.**

Partidul Democrat Liberal l-a propus drept candidat pe omul de afaceri Corin Chereches, proprietarul trustului de presă care grupa cotidianul *Glasul Maramureșului* și postul de televiziune Axa Tv. Acesta a desfășurat o campanie extrem de agresivă, uzând în principal de media aflată în posesia sa. Sub influența unor consultanți din afara județului, el a optat pentru sloganul *„Hai să facem Baia Mare!"*, care a devenit extrem de controversat. Deși acesta avea rațională lui, propunând cumva o viziune mai ambițioasă asupra orașului, unii observatori au considerat că enunțarea lui, ca un răspuns la întrebarea *„Vrei să trăiești în Baia Mică?"*, reprezenta o jignire la adresa locuitorilor

orașului. Controversat chiar la nivel național a fost și clipul electoral cu care Corin Chereches s-a prezentat în fața alegătorilor, un clip care înfățișa un copil sărind într-o piscină elegantă, însoțit de cuvintele *„Hai să facem Baia Mare!"* Clipul a fost comentat îndelung și pe televiziunile centrale, care au sancționat utilizarea imaginii unui minor într-un material de publicitate electorală.

Candidatul PD-L și-a orientat tirul în primul rând împotriva primarului în exercițiu. Miza fiind însă intrarea în turul II, el a purtat bătălia și împotriva social-democratului Mircea Dolha, prezentat de presa lui Corin Chereches ca un om cu o cultură redusă și cu dosare la DNA. Montajul video în care lui Dolha i se „învârteau papagali" în jurul capului, în timp ce el se referea la „studii empirice bazate pe calcule exacte", a rămas un episod delicios al campaniei pentru alegerile locale din Baia Mare. Ea nu a fost scutită de asemenea atacuri la persoană.

Cu toată artileria mass-media, Corin Chereches avea și el „handicapul" unei comunicări deficitare cu publicul larg. Un om de afaceri relativ de succes, artizan al unor construcții media interesante, Corin Chereches nu avea însă cultura politică sau experiența administrativă a lui Cristian Anghel.

Cu același deficit pornea în competiția electorală și candidatul Partidului Social Democrat, Mircea Dolha, provenit tot din zona afacerilor mai mult sau mai puțin controversate. Aceeași lipsă de studii și deficitul de discurs politic fundamentat au făcut ca nici Dolha să nu fie un candidat pe măsura lui Cristian Anghel. Relativ tenace din punctul de vedere al construcției propriei cariere, Dolha a preluat șefia PSD Baia Mare încercând să-și construiască relații privilegiate cu „centrul" și în special cu Mircea

Geoană. În diferite momente ale istoriei politice, în care președintele PSD a fost supus contestării, Mircea Dolha putea fi văzut, inclusiv pe diverse televiziuni naționale, dând declarații de sprijin în favoarea acestuia. Legătura cu Mircea Geoană trebuia să-i securizeze candidatura la Primăria Băii Mari, pusă în discuție de numeroși membri ai organizației. De altfel, până în ultimul moment, candidatura lui Mircea Dolha a fost contestată în interiorul PSD, fiind enunțate și alte nume, care au fost inclusiv testate în sondajele de opinie comandate de partid.

Modelul politic al lui Dolha a fost indiscutabil Marian Vanghelie. Pe 1 ianuarie 2008, el a încercat să imite „vanghelionul" tradițional din București cu un „dolhalion", respectiv sărbătorirea Revelionului de câteva mii de persoane, în Sala Sporturilor din Baia Mare.

Candidatul PSD a desfășurat o campanie electorală relativ disciplinată în raport cu mesajul central. Sloganul său a fost *„Fapte, nu vorbe"* și a încercat să prezinte, inclusiv prin materiale publicitare și clipuri, o serie de proiecte concrete pentru oraș. Rămâne în istoria politică a Băii Mari ideea trenului *„monorail"*, un fel de tramvai pe o singură șină, care ar fi trebuit să-i plimbe pe cetățeni sau pe eventualii turiști pe lângă râul Săsar.

Sperând într-o colaborare postelectorală cu PNL, Dolha și-a temperat atacurile la adresa lui Cristian Anghel, concentrându-se mai mult asupra celui cu care se afla în competiție pentru intrarea în turul II, respectiv a candidatului PD-L.

O figură aparte în competiția electorală a fost conservatorul Codruț Șereș, senator de Baia Mare și fost ministru al economiei și finanțelor. Devenit băimărean cu acte-n regulă și ca urmare a unei recente căsătorii, Codruț Șereș a dorit să-și testeze forța electorală în competiția pentru

primărie. Deși în această panoplie a candidaților Codruț Șereș era, după Cristian Anghel, personalitatea cea mai de forță, cu cea mai mare suprafață politică, acest lucru nu a contat în alegerile pentru primărie, scorul înregistrat fiind sub așteptări.

Cristian Anghel a avut o campanie calmă, axată pe ideea de continuitate: *„Aceasta este calea. Mergem mai departe!"*

De notat este faptul că, în timpul campaniei, Baia Mare a fost pur și simplu invadată de afișele electorale. Exceptându-l pe Cristian Anghel care a preferat spații de afișaj securizate, uzând și de funcția lui de primar, orașul a fost tapetat și retapetat cu afișele și bannerele candidaților.

Alegerile din Baia Mare au fost câștigate de Cristian Anghel cu 51,03%, respectiv 21.477 voturi. La mare distanță s-au clasat candidatul PD-L Corin Cherecheș (7.537 voturi – 17,91%) și cel al PSD Mircea Dolha (6.653 voturi – 15,81%). Reprezentantul UDMR, István Ludescher a întrunit 6,15% din opțiuni (2.590 voturi), în timp ce conservatorul Codruț Șereș doar 4,59% (1.933 voturi).[1]

În „siajul" lui Cristian Anghel, PNL a câștigat și votul politic de la Consiliul Local, cu 31,71% (13.757 voturi), ceea ce i-a adus 9 consilieri. Cu 18,55% (8.048 voturi) PD-L s-a clasat al doilea și a intrat în Consiliul Local cu 6 reprezentanți. PSD a obținut cu doar zece voturi mai puțin decât PD-L – 18,53% (8.038 voturi), ceea ce l-a costat un mandat în minus în comparație cu democrat-liberalii. Cele 4.467 voturi, reprezentând 10,29% au adus UDMR 3 consilieri locali.

[1] http://www.emaramures.ro/Stiri/13467/REZULTATE-ALEGERI-BAIA-MARE-2008-Raportari-oficiale-finale-pentru-Consiliul-Local-Baia-Mare-si-Primaria-Baia-Mare-.

O altă competiție interesantă în județ a fost cea pentru al doilea municipiu, Sighetu Marmației. Acolo, primărița Eugenia Godja, care deținea și funcția de președinte al Partidului Social Democrat la nivel județean, fiind edil-șef al municipiului timp de două mandate, se aștepta la un câștig din primul tur. *Challenger*-ul ei a fost un PD-L-ist, doctorul Vasile Bodnar, care a reușit să forțeze intrarea în cel de-al doilea tur de scrutin. Campania lui Vasile Bodnar și a PD-L a avut, nu o dată, note de extremă agresivitate. La scorul strâns al Eugeniei Godja au concurat mai multe elemente: erodarea firească a unui primar după două mandate, chestiunea controversată a reconstrucției podului care face legătura între Sighet și Ucraina (o chestiune cu mare incidență asupra mediului economic local, podul respectiv fiind principala cale de tranzit pentru micul trafic și, ca atare, reglând cumva nivelul prețurilor pe piața din Sighet), dar și factori mai „complicați", cum ar fi sprijinul „discret", pe care angajații Poliției de Frontieră l-au dat candidatului PD-L.

În final, Eugenia Gogea a câștigat la limită Primăria Sighetului, și cu sprijinul Partidului Național Liberal, care a obținut postul de viceprimar al municipiului, prin liderul său Ovidiu Nemeș. Protocolul încheiat cu PNL avea să privească distribuirea funcțiilor în administrația publică locală pe toată durata mandatului. PSD va obține în urma acestui protocol o funcție de vicepreședinte al Consiliului Județean, un viceprimar în Baia Mare, în timp ce PNL – un viceprimar la Sighet și pe cel de-al doilea vicepreședinte al Consiliului Județean. La nivelul comunelor, acolo unde PSD a câștigat, național-liberalilor le-au revenit posturi de viceprimar și invers.

Concluzii privind alegerile din Maramureș

În primul rând, ambii edili-șefi de municipii, cu o mare popularitate și istorie personală în spate, au câștigat la limită. Cristian Anghel a reușit prin stilul său politic să-și obțină mandatul din primul tur de scrutin, nu însă fără emoții. Eugenia Godja, la Sighetu Marmației, a trebuit să treacă și prin furcile caudine ale celui de-al doilea tur.

În al doilea rând, alegerile locale au modificat harta politică a județului. Breșe semnificative s-au înregistrat pe Valea Izei, acolo unde PSD a pierdut superioritatea. Comuna Rozavlea, locul de copilărie al lui Ion Iliescu, a fost pierdută în favoarea democrat-liberalilor, în vreme ce comuna Șieu, un alt fief PSD-ist, a fost adjudecat de PNL.

În al treilea rând, s-a menținut tendința generală de realegere a primarilor cu un capital politic consolidat. Aceștia și-au reînnoit în proporție de 80% mandatul, indiferent de faptul că în 2008 candidau sub culori politice diferite de cele din 2004. Primari care au câștigat în 2004 sub sigla PSD, dar care au mers în alegeri sub culorile PNL sau PD-L au fost realeși. Vorbim aici inclusiv de orașe semnificative din Maramureș, ca Vișeul de Sus, Moisei, Săliștea de Sus.

Mutația politică majoră a fost câștigarea alegerilor pentru Președinția Consiliului Județean de către Partidul Democrat Liberal, ceea ce a „colorat" în portocaliu județul pe harta politică a României. Chiar dacă la limită, această victorie a constituit o schimbare în traseul politic maramureșean, dominat de competiția „tradițională" între social-democrați, care câștigau în rural și liberalii care controlau politic municipiul Baia Mare prin Cristian Anghel.

Rezultatul a fost, așadar, unul extrem de echilibrat, motiv pentru care am și ales Maramureșul ca studiu de caz. Însă el va da naștere unei administrații județene extrem de controversate și nefuncționale: Consiliul Județean este dominat de o coaliție între social-democrați și național-liberali, dar condus de un președinte PD-L-ist, o stare de conflict care paralizează practic funcționarea administrației și orice fel de proiect de dezvoltare. **Maramureșul poate fi astfel privit ca un exemplu foarte bun pentru efectele negative neanticipate ale votului uninominal pentru președintele Consiliului Județean.**

Idei amuzante de campanie

Odată cu „profesionalizarea" campaniilor electorale și creșterea exponențială a importanței acordată elementelor de marketing, partidele au început să folosească o gamă largă de metode publicitare și să apeleze la idei, unele originale, altele năstrușnice, pentru a atrage electoratul. Începând cu 2004 când „ardeiul" lui Traian Băsescu și afișele sale electorale inspirate au avut impact asupra publicului, s-a încetățenit ideea că zona de publicitate poate fi hotărâtoare în opțiunea politică.

Pe fond, această percepție nu se justifică însă. Este foarte adevărat că o campanie publicitară inteligentă poate atrage electoratul și poate crește gradul de simpatie pentru un candidat. Ea devine însă importantă și semnificativă într-un context mai larg, dublând alte elemente care contează în decizia publicului. Aceeași campanie publicitară, cu aceleași

elemente grafice și cu același slogan va avea evaluări diferite în funcție de partidul sau candidatul care o promovează, într-un caz putând fi de succes, în altul nu. Așa cum, și în alegerile locale din 2008 putem găsi exemple de candidați care au avut o slabă campanie publicitară, dar au câștigat. Este suficient să dăm exemplul lui Sorin Oprescu, ale cărui afișe electorale au fost extrem de simple și fără pretenții. În timp ce alții, cu slogane bine gândite, testate în focus grupuri, cu materiale de calitate și inspirate, n-au putut convinge electoratul.

Publicitatea poate să aducă un plus electoral, dacă este inspirată, sau un minus, dacă frapează în sens negativ, dar nu poate determina de una singură câștigătorul alegerilor. Imaginea unui candidat sau partid nu este dată de simplul „ambalaj" publicitar sub care se prezintă într-o campanie electorală, ci de produsul său politic, care cuprinde elemente multiple (de la *leadership* la simboluri, de la membri și aleși în funcții la programe, politici și activități) și care nu se limitează la perioada campaniilor.[1]

Una dintre funcțiile publicității în campanie nu ține de câștigarea directă a electoratului prin câteva elemente grafice, ci de percepția generală pe care prezența și calitatea publicității electorale o generează. Pentru a fi votat, un partid și un candidat trebuie mai întâi să „existe", să-și facă simțită prezența, să-și „anunțe" electoratul că participă la competiție.

Altfel spus, așteptarea generală este ca un partid cu șanse să fie prezent pe „piață" sub toate formele, inclusiv cea a

[1] Vezi Darren G. Lilleker, Jennifer Lees-Marshment, *Political Marketing. A Comparative Perspective* (Manchester and New York: Manchester University Press, 2005).

publicității. În ciuda suprasaturației de materiale electorale în campanie, absența lor din partea unei formațiuni este, pe fond, negativ conotată. Nici cantitatea, nici calitatea publicității nu asigură câștigul, însă fără ele se poate crea impresia lipsei de șanse.

De multe ori, „sufocarea" cu materiale electorale este o manifestare de „forță", o expresie a puterii partidului sau candidatului. Am avut și în campania din 2008 județe acoperite de panouri, afișe, bannere portocalii sau roșii, al căror scop nu era să mai atragă un vot sau un procent în plus, dar care aveau o anumită simbolistică, respectiv cea a dominării localității sau județului respectiv. Nici în acest caz nu există o rețetă. Utilizarea în exces a publicității electorale poate avea consecințe negative, generând o reacție adversă din partea publicului, dacă vine pe un fond nefavorabil sau ostil partidului sau candidatului care a recurs la ea. Sau, dimpotrivă, are impact vizual pozitiv, dacă este congruentă cu opțiunea unei majorități sau pluralități. Un candidat aflat în declin puternic nu-și va recupera scăderea prin „abuzul" de materiale electorale, dimpotrivă. În schimb, un candidat deja pe un trend pozitiv, cu șanse de câștig, poate fi ajutat de o campanie publicitară consistentă, nu prin conținutul ei propriu-zis, ci prin impresia generală de forță pe care o creează.

O altă funcție a publicității electorale este cea de informare, de asociere cu o imagine concretă. Oferta devine astfel mai „palpabilă", mai aproape de cel chemat să aleagă la urne. Pe acest fond, în anumite cazuri ea încearcă să compenseze lipsa de notorietate a unui candidat, să-l asocieze cu un element identificabil de către public (un partid sau un mesaj).

În campania pentru alegerile locale din 2008, în încercarea de a câștiga publicul, unii candidați nu s-au sfiit să apeleze la idei ieșite din comun, care nu au avut însă efectul așteptat. Una dintre abordările întâlnite este aceea de a folosi asemenea idei pentru a ieși în evidență, pentru a intra mai repede în conștiința publicului, ceea ce ar putea rezolva problema notorietății. Experiența practică și rezultatele celor care au recurs la astfel de stratageme invalidează însă această logică. Unii s-au acoperit de ridicol, în timp ce pentru alții acesta a fost singurul lucru cu care s-au remarcat.

Campania pentru alegerile locale din 2008 ne-a oferit mostre amuzante de „creativitate electorală". Despre clipul lui Corin Chereches, candidat PD-L la Baia Mare, sub sloganul *„Hai să facem Baia Mare!"*, am vorbit deja pe larg în studiul de caz referitor la Maramureș. La fel despre plimbarea unui elefant pe străzile din Constanța care-l simboliza pe candidatul liberal la primărie. Sunt doar două exemple din acest registru.

În capitală, în sectorul 5, afișele candidatul PNL Cristian Banu înfățișau un grup de tinere dezbrăcate, ținând în față cartoane cu imagini din sectorul 5, sub sloganul *„Acesta este adevărul gol-goluț despre sectorul 5"*.

La Năvodari, Tudorel Calapod, democrat-liberal candidând pentru un al doilea mandat de primar, a folosit sloganul *„Primarul tău de cursă lungă!"*, a cărui conotație „automobilistică" l-a făcut să vină în fața electoratului cu niște afișe pe care era înfățișat stând pe capota unui Ferrari de Formula 1. Tot la Năvodari, candidatul PSD Nicolae Matei și-a inscripționat pe ouăle produse la ferma proprie sloganul *„Votat Matei Primar!"*. Sub acesta apărea codul fermei producătoare și data expirării, care sunt obligatorii.

Nici în Moldova n-au lipsit ideile amuzante de campanie. La Bacău, candidatul PRM la primărie, Codruța Arvinte, și-a desfășurat campania electorală sub îndemnul *„Încearcă și cu o femeie!"* La Pașcani, ecologistul Cristian Amariei, candidat la funcția de primar, a avut și el niște afișe electorale demne de menționate la acest capitol. Capul candidatului era pus pe un corp de culturist, cu o sabie în mână pe care scria „anticorupție", în ipostază de „Conan Barbarul", iar sloganul venea să completeze imaginea: *„Toți păscănenii îl adoră! Toate păscănencele îl vor!"*

Una dintre cele mai disputate și ilare idei a aparținut organizației PSD Arad. Mizând probabil pe sensibilitățile religioase ale electoratului, candidații social-democrați au fost înfățișați pe afișe într-o scenă ce reproducea „Cina cea de Taină". Pe post de apostoli erau candidații la Consiliul Local, în vreme ce în mijlocul lor se afla candidatul la Primărie, Dorel Căprar.

ALEGERILE LOCALE 2008 – MODELE DE ANALIZĂ

Rezultatele la nivel național în alegerile locale din 2008 se prezintă după cum urmează:

PARTID	PRIMARI				
	Voturi obținute	% voturi	Mandate obținute	% mandate	Primari reședință de județ
PNL	1.721.834	19,50%	706	22,2%	8 (inclusiv S1)
PD-L	2.964.948	33,58%	908	28,56%	17 (inclusiv S3 și S 6)
PSD	2.717.490	30,77%	1.138	35,79%	12 (inclusiv S 5)

PARTID	CONSILIERI LOCALI			
	Voturi obținute	% voturi	Mandate obținute	% mandate
PNL	1.537.840	18,08%	8.529	21,16%
PD-L	2.356.584	27,70%	11.129	27,61%
PSD	2.268.271	26,67%	12.137	30,11%

PARTID	PREȘEDINȚI DE CONSILII JUDEȚENE			
	Voturi obținute	% voturi	Mandate obținute	% mandate
PNL	1.576.214	19,80%	5	12,19%
PD-L	2.243.144	28,17%	14	34,14%
PSD	2.234.465	28,06%	17	41,46%

PARTID	CONSILIERI JUDEȚENI			
	Voturi obținute	% voturi	Mandate obținute	% mandate
PNL	1.521.191	18,20%	297	21,32%
PD-L	2.416.014	28,92%	458	32,87%
PSD	2.337.102	27,97%	452	32,44%

Fără îndoială, interpretarea rezultatelor unor alegeri locale nu este foarte simplă, ținând cont de varietatea factorilor care au influențat ierarhia partidelor. Așa cum am arătat în capitolele precedente, a contat votul politic, personalitățile locale implicate, dar și istoricul diferit al administrațiilor și politicii locale.

Localele, spre deosebire de parlamentare sau prezidențiale, oferă o „mare" de cifre, care pot fi interpretate din diverse unghiuri. Lectura lor poate fi, nu o dată, contradictorie, în funcție de un interes politic sau altul. Analizei cantitative a rezultatelor trebuie să i se adauge una calitativă, comensurată inclusiv în funcție de factori locali, mai greu de perceput în statistica electorală. Înțelegerea dinamicii locale depinde mult de cunoașterea contextului, a personajelor și istoricului lor.

O privire asupra hărții electorale a României indică o repartizare fragmentată și relativ echilibrată a „sferelor de influență politică". Harta electorală este diversificată, nefiind dominată de una sau două culori politice, așa cum s-a întâmplat în ciclurile electorale precedente. Din acest punct de vedere, o analiză mai atentă a rezultatelor conduce la concluzii nuanțate.

Corelând rezultatele obținute la votul direct pentru președinția Consiliului Județean, cu cele la primăriile municipiilor reședință de județ și cu numărul de localități câștigate, încercăm să construim următoarea tipologie de analiză.

Pe de-o parte avem județe cu un partid dominant, acolo unde o formațiune politică a câștigat atât președinția Consiliului Județean, cât și primăria municipiului reședință de județ și o parte semnificativă a localităților rurale. În aceste județe, s-a instalat puterea dominantă a unui singur partid, ele constituindu-se în „fiefuri" pentru o forță politică sau alta.

Avem, pe de altă parte, județe cu un partid majoritar. Este vorba de acele zone în care același partid nu a obținut și președinția Consiliului Județean, și primăria municipiului de județ, dar corelarea datelor (inclusiv numărul de primării comunale, numărul de consilieri județeni) indică totuși preeminența unei formațiuni politice.

Județele „complexe" sunt acelea în care distanța între forțele politice locale a fost extrem de mică, competițiile fiind câștigate cu un scor foarte strâns (Ilfov, Vâlcea, Maramureș). În aceste cazuri, constatăm că și distribuția primăriilor de comune între partidele care s-au impus pe scena politică locală este echilibrată.

În fine, avem județe atipice, unde anumiți factori de ordin etnic, cultural sau de personalități locale au creat situații politice noi, fără legătură cu ierarhia națională a modului de distribuție a preferințelor electorale (Sibiu, Timiș, Mureș, Harghita, Covasna).

Desigur, această tipologie are gradul ei de relativitate și în cazul unor județe pot fi găsiți, cu puțin efort, factori explicativi care să contrazică încadrarea lor într-o categorie sau alta. Am încercat să construim această tipologie pentru a o relaționa și cu anumite aprecieri cu privire la creșterea sau descreșterea forței electorale a partidelor. Dacă vorbim, de pildă, de județe cu partide dominante, constatăm că PD-L a câștigat un anumit număr, în timp ce

social-democrații au pierdut fiefuri în care exercitaseră timp de mai multe mandate atât președinția CJ, cât și funcția de edil al reședinței de județ. La fel și în cazul „județelor cu partid majoritar" constatăm aceleași tendințe.

De aici derivă și utilitatea acestei tipologii. **Din rațiuni electorale, cei doi competitori majori – PD-L și PSD – au încercat să „citească" rezultatul localelor din 2008 prin „cheia" cifrelor care îi avantajau, pentru a spune că au câștigat alegerile locale.** Astfel, PSD s-a referit la numărul de mandate de primari, încercând să estompeze diferența de calitate dintre primarul de comună și cel de municipiu reședință de județ. Sau la numărul de președinți de Consilii Județene câștigat, deși acesta a fost mai mic în raport cu cel deținut în mandatul 2004-2008.

PD-L a invocat câștigul absolut în termeni procentuali, la toate capitolele (voturi pentru președintele Consiliul Județean, primari, consilieri locali, consilieri județeni), pentru a pretinde că și-a adjudecat primul loc în alegerile locale din 2008.

Pe o structură atât de diversă, interpretarea rezultatelor a devenit ea însăși o temă de competiție politică.

În analiza noastră, deși procesul este extrem de complex, câteva tendințe se evidențiază: **spre deosebire de 2004, PD-L a devenit dintr-un actor minor al spațiului local un jucător major, la concurență cu Partidul Social Democrat.** El a câștigat zone până atunci aflate sub dominația tradițională a stângii, cum ar fi nordul Moldovei, parte din Oltenia și s-a consolidat semnificativ în Banat și Transilvania.

Partidul Social Democrat și-a conservat poziția ca una dintre principalele forțe în administrația locală, dar a pierdut fiefuri importante, fie în favoarea PD-L, fie chiar în favoarea Partidului Național Liberal (Giurgiu, Călărași).

PNL a beneficiat în bună măsură de statutul său de partid aflat la guvernare, înregistrând creşteri la toţi indicatorii de vot (primării de comune în mediul rural, consilieri locali şi judeţeni, preşedinţi de CJ) şi s-a consacrat ca a treia formaţiune în administraţia locală.

Aceste concluzii privesc schimbările survenite în ierarhia partidelor politice. Şi din punct de vedere regional, harta administraţiilor locale a suferit anumite transformări. Moldova nu mai este o zonă roşie, la fel şi Oltenia, în vreme ce Transilvania şi Banatul s-au colorat preponderent în portocaliu.

PD-L a schimbat ierarhia partidelor în administraţie

În 2004, când cele două partide componente ale Alianţei Dreptate şi Adevăr au participat pe cont propriu în alegerile locale pentru a-şi măsura forţa electorală, PD s-a clasat pe locul al treilea. În 2008, el a trecut pe primul loc sau a fost învins la limită de PSD în anumite zone.

În 2004 PD câştigase, prin negocieri, numai trei mandate de preşedinte al Consiliului Judeţean, la **Timiş, Arad** şi **Caraş-Severin**, în timp ce în 2008 a obţinut 14 mandate, prin vot direct. PD-L a reuşit să păstreze preşedinţia Consiliilor Judeţene pe care le deţinea deja, la care s-au adăugat cele din **Alba, Bistriţa-Năsăud, Botoşani, Cluj, Dâmboviţa, Ilfov, Maramureş, Mehedinţi, Neamţ, Suceava, Tulcea.**

În termenii tipologiei descrise mai sus, am putea spune că nouă judeţe sunt dominate de PD-L: 4 din Transilvania

(**Cluj, Alba, Arad**) și Banat (**Caraș-Severin**), 3 din Moldova (**Suceava, Neamț, Botoșani**), câte unul în Muntenia (**Dâmbovița**), Oltenia (**Mehedinți**) și Dobrogea (**Tulcea**).

Se impun câteva observații privind sursele acestui câștig important al PD-L în cele nouă județe în care acesta domină net piața politică locală. În mod evident, în **Cluj, Arad** și **Caraș-Severin** victoria a fost obținută ca urmare a existenței unor lideri locali extrem de puternici. Astfel, la **Cluj** a funcționat „sindromul" Emil Boc, care a reușit să impună o persoană extrem de slabă ca președinte al Consiliului Județean, pe Alin Tișe. Acesta, deși inconsistent din punctul de vedere al prezenței publice, l-a devansat pe liberalul Marius Nicoară, care exercitase un mandat eficient ca șef al administrației județene, mandat finalizat cu aducerea celebrei investiții Nokia în comuna Jucu din Cluj. PD-L a crescut în județul **Cluj** de la 10,58% în 2004 la 37,28% în 2008. La **Arad**, grupul din jurul primarului Gheorghe Falcă și-a impus un control absolut asupra administrațiilor județene și a majorității primăriilor de orașe și comune. În **Arad**, PD-L a câștigat 8 primării de orașe și 37 primării de comune din 68 – față de 10 PNL și 13 PSD și a crescut de la 17,95% în 2004 la 43,28% în 2008.

În județul **Caraș-Severin**, democrații s-au consolidat în primul rând ca urmare a managementului politic extrem de eficient al liderului local Sorin Frunzăverde, care domină net scena politică din Caraș. Observatori locali au sugerat chiar un subtil proces de manipulare a celorlalte partide de către Sorin Frunzăverde. Dacă în 2004, PD obținuse în **Caraș-Severin** 21,43% din voturi pentru Consiliul Județean, scorul PD-L în 2008 a fost de 39,5%. În schimb, PNL a scăzut de la 21,25% în 2004 la 16,5% în 2008. Trebuie menționat că această cădere s-a datorat și

dispariției din peisajul politic cărășean a Monei Muscă. Aceasta a funcționat în 2000 sau 2004 ca un important vector electoral pentru național-liberali, figurând mereu pe prima poziție pe listele de candidați de la Consiliul Județean.

Putem formula ca apreciere generală **teza impunerii PD-L ca partid majoritar în Transilvania și Banat.** Județelor menționate mai sus li se adaugă **Bistrița-Năsăud, Alba, Maramureș** și **Timiș**, în care, chiar dacă PD-L n-a câștigat și președinția Consiliului Județean și Primăria Municipiului reședință de județ, s-a consolidat în mod semnificativ. Aceste zone, Transilvania și Banat, erau mult mai complexe din punct de vedere politic, cu un electorat însă preponderent de dreapta. Electoratul în cauză a fost recuperat de PD-L, în detrimentul liberalilor sau al formulelor de alianță pe care aceștia au încercat să le construiască.

Breșa majoră pentru PD-L a constituit-o însă Moldova. Din cele 9 județe dominate de PD-L, trei sunt din acest areal geografic. Astfel, în **Neamț**, PD-L a crescut puternic, de la 9,98% în 2004 la 44% în 2008, în comparație atât cu PSD (care a scăzut de la 43% în 2004 la 29,58% în 2008), cât și cu PNL (de la 21,55% în 2004 la 13,07% în 2008). În acest județ, PD-L-ului i-au revenit, în afară de primăria municipiului Piatra-Neamț, și primăria municipiului Roman, primăriile celor trei orașe (Bicaz, Roznov, Târgu Neamț) și primăriile a 31 de comune din 78 (față de 10 PNL și 34 PSD). Așa cum am arătat în studiul de caz consacrat județului Neamț, scorul s-a datorat în primul rând transferului politic al liberalului Gheorghe Ștefan, zis „Pinalti", de la PNL la PD-L.

De altfel, putem identifica un fenomen mai general la nivelul Moldovei, unde PD-L a câștigat județe în special sub efectul trecerii unor personalități locale de la PNL în partidul lui Traian Băsescu. Este și cazul județului **Suceava**,

cu Gheorghe Flutur. Acolo, democrat-liberalii au crescut de la 8,32 la 42,54%, în timp ce PSD a scăzut de la 39,15 la 32,78%, iar PNL de la 24,01 la 9,23%. PD-L a câștigat Primăria Suceava, președinția Consiliului Județean, primăriile municipiilor Fălticeni și Rădăuți, primăriile orașelor Broșteni, Frasin, Liteni și Salcea, precum și 42 de primării de comune din 98 (față de 8 PNL și 43 PSD).

În **Botoșani**, PD-L a obținut primăria Botoșani din primul tur și președinția Consiliului Județean, primăria orașului Flămânzi și primăriile a 20 de comune din 71 (față de 21 PNL și 24 PSD). PSD a scăzut de la 35,87% în 2004 la 27,60%, în timp ce PNL, spre deosebire de **Suceava** și **Neamț**, a crescut de la 20 la 25,41%.

Neamț, **Suceava** și **Botoșani**, foste fiefuri ale PSD, reprezintă mutațiile politice majore în favoarea PD-L în zona Moldovei. Pe de altă parte, chiar dacă PSD a reușit să-și păstreze supremația în județul **Iași**, unde a câștigat Primăria Iași și Consiliul Județean, PD-L a pierdut aici la limită, într-o luptă extrem de strânsă. Și în acest județ, creșterea PD-L față de 2004 este consistentă, respectiv de la 15,15 la 30,68%.

Același fenomen de transfer politic de la național-liberali spre PD-L a condus la modificarea echilibrului politic în județul **Dâmbovița**, în favoarea democrat-liberalilor. Acolo, PD-L a crescut cu aproximativ 30%, câștigând atât funcția de președinte al Consiliului Județean prin Florin Popescu, cât și Primăria Municipiului Târgoviște.

În Oltenia, creșterea PD-L a fost puternică în fiecare județ, cea mai mică înregistrându-se în **Gorj** (de la 14,7 la 22,92%) și cea mai mare în **Mehedinți** (de la 12,89 la 36%).

În județul **Mehedinți**, PD-L a avut cel mai bun rezultat din Oltenia – a câștigat cel mai mare număr de voturi

și a obținut atât Primăria Drobeta Turnu Severin, cât și președinția Consiliului Județean. În plus, PD-L a câștigat primăria municipiului Orșova, a orașului Baia de Aramă și primăriile a 23 de comune din 61 (față de 18 PNL și 18 PSD).

În județul **Dolj** PD-L a avut cel mai mare număr de voturi pentru consilierii județeni (36,33 % față de 36,18% PSD și 15,50% PNL). PD-L a câștigat din primul tur Primăria Craiova, dar a pierdut în fața PSD președinția Consiliului Județean. În plus, PD-L a câștigat primăria municipiului Băilești, primăriile orașelor Bechet și Filiași, precum și primăriile a 31 de comune din 104 (față de 22 PNL și 47 PSD). În județul **Olt**, PD-L a crescut de la 15,79 la 34,06%, în timp ce PSD a scăzut de la 42,32 la 34,44%. PD-L a câștigat din primul tur Primăria Slatina, însă a pierdut președinția Consiliului Județean în fața PSD. PD-L nu a obținut primăria niciunui oraș din Olt, cele 6 orașe din județ fiind împărțite între PSD (două) și PNL (patru).

În Dobrogea, PD-L a câștigat detașat în județul **Tulcea**, îmbunătățindu-și scorul electoral de la 19,05% în 2004 la 40,29% în 2008. PD-L a câștigat Primăria Tulcea din primul tur și președinția Consiliului Județean, precum și primăriile orașelor Isaccea, Sulina și primăriile a 17 comune din 46 (față de 13 PSD și 10 PNL). Creșterea semnificativă a PD-L a fost dublată de scăderea PNL (de la 18,48 la 15,22%) și PSD (de la 30,23 la 26,60%).

În **București**, PD-L a suferit o lovitură puternică prin pierderea Primăriei Capitalei în fața lui Sorin Oprescu. Totuși, cei doi primari PD-L, Negoiță (**Sectorul 3**) și Poteraș (**Sectorul 6**) au mai câștigat un mandat, iar PD-L a obținut cele mai multe voturi la CGMB (36,74%) față de 24,28% (PSD) și 11,77% (PNL).

PSD – UN REZULTAT SUB AȘTEPTĂRI

Pe ansamblu, în ciuda conservării unor poziții importante la nivelul administrațiilor locale, Partidul Social Democrat a avut un rezultat sub așteptări. **În raport cu alegerile locale din 2004 s-au petrecut câteva mutații importante: în 2008, PSD nu mai este partidul dominant în teritoriu și nici nu mai exercită o hegemonie absolută în anumite regiuni istorice. Social-democrații au pierdut primul loc, pe care îl dețineau la mare distanță de celelalte partide, dar scorul a scos la iveală o concurență relativ echilibrată cu democrat-liberalii.**

Față de alegerile locale din 2004, când s-a clasat pe primul loc în 21 de județe la votul pentru consilierii județeni, în 2008 PSD a fost primul doar în 13. În 2004, în urma rezultatelor, dar și a negocierilor din teritoriu, PSD a obținut președinția a 19 consilii județene și a format alianțe locale, prin care a permis unor partide mici, care obținuseră doar 2-4 mandate să ocupe locul de președinte al Consiliului Județean (PRM în **Olt** și **Tulcea**; PUR în **Prahova** și **Vâlcea**). În 2008, PSD a obținut prin vot direct 17 poziții de președinți ai Consiliilor Județene. Social-democrații au pierdut președinția CJ în 7 județe (4 în fața PD-L – **Botoșani**, **Mehedinți**, **Neamț**, **Suceava**; 2 în favoarea PNL – **Călărași**, **Giurgiu**; 1 în fața UDMR – **Satu Mare**).

Retrospectiv se poate evalua dacă presiunea PSD pentru un vot uninominal la președinții Consiliilor Județene a avut sau nu rezultatele scontate. Unele calcule arată că, de pildă, într-un sistem de alianță cu național-liberalii, PSD ar fi putut obține președinția a în jur de 24 de administrații județene, sigur, fără a calcula cedările inerente pe

care ar fi trebuit să le facă în raport cu eventualii parteneri de alianță. Din unghiul de vedere al reprezentanților săi locali, sistemul votului uninominal într-un singur tur de scrutin a permis unor lideri locali influenți ai PSD să se relegitimeze cu relativă ușurință și, ca atare, să-și prezerve influența și pretențiile la nivelul partidului. Sistemul a funcționat, în primul rând, în avantajul acestor lideri aflați în funcție sau al unora care aveau date de plecare foarte bune în competiția locală, cum ar fi, spre exemplu, Mircea Cosma la **Prahova**. Nu putem însă aprecia că, pe ansamblu, noul sistem de vot a avantajat PSD, cât mai degrabă Partidul Democrat-Liberal.

Potrivit evaluărilor interne însă, făcute retrospectiv de Miron Mitrea, în cazul președinților de Consilii Județene a existat o diferență între așteptări și rezultate doar punctual, nu la nivel general: *„La nivel punctual, nu pentru că nu ne așteptam, conduc campanii de 15 ani, deci știu bine că orice campanie poate fi câștigată, orice campanie poate fi pierdută. Nu există campanii care sunt 100% câștigătoare. Am pierdut în două-trei zone, în care nu mă așteptam să pierd, mă așteptam mai degrabă să câștigăm. Am și câștigat vreo două sau trei. Eu m-am angajat în fața Biroului Permanent la președinți de Consilii Județene între 16 și 18, au ieșit 17, deci am intrat exact pe medie și cred că am dat o previziune corectă."*[1]

În acord cu grila de analiză pe care am propus-o la începutul acestui capitol, putem aprecia că PSD este un partid dominant în 11 județe, acolo unde deține atât șefia Consiliului Județean, cât și primăria reședinței de județ: patru dintre ele în Moldova (**Galați**, **Vrancea**, **Vaslui**, **Iași**), cinci în

[1] Miron Mitrea, *Interviu de cercetare*, 3 noiembrie 2010.

Muntenia (**Argeș, Brăila, Buzău, Ialomița, Teleorman**), câte unul în Oltenia (**Gorj**) și Dobrogea (**Constanța**).

De fapt, aceste rezultate au însemnat menținerea unor fiefuri tradiționale.

În **Gorj**, un județ considerat în termeni istorici „roșu", PSD a crescut de la 37,32 la 41,07%. Această creștere s-a făcut pe seama PRM (care a scăzut de la 15,45 la 5,67%, puțin peste pragul electoral), precum și a partidelor care nu au trecut pragul (a căror pondere totală a scăzut de la 22,97% în 2004 la 13,9% în 2008). PSD a câștigat atât cele două municipii din județ, cât și președinția Consiliului Județean.

În județul **Constanța**, PSD și-a maximizat scorul electoral, înregistrând 47,03%, câștigând alături de Primăria Constanței, Mangalia, un fief istoric al național-țărăniștilor, 5 din cele 9 orașe ale județului și 35 din cele 58 de primării de comune.

În **Vrancea**, „baronul" Marian Oprișan a câștigat prin votul direct ceea ce obținuse în 2004 prin votul pe listă, PSD adjudecând 47,42% și primăria municipiului Focșani. Dintre cele 68 de comune, PSD a câștigat 43, fiind lider de piață incontestabil.

Social-democrații s-au consolidat și în județul **Vaslui**, unde au crescut de la 37,93 la 40,57%. Aici s-a petrecut și un fenomen oarecum particular pe harta României. Dacă la nivel național electoratul PRM a fost resorbit de partidele mari, în **Vaslui** PRM a scăzut extrem de puțin, de la 11,62 la 10,82%.

În județul **Brăila** a fost o luptă între cele trei partide mari, fiecare dintre ele înregistrând creșteri, însă învingător a fost tot PSD cu scorul de 33,02%. PNL a pierdut Primăria Brăilei, aceasta fiind cucerită de fostul senator social-democrat Aurel Simionescu.

În județul **Ialomița**, ierarhia partidelor a rămas neschimbată în raport cu anul 2004. PSD a avut o creștere mică (de la 39,19 la 39,66%), însă și-a păstrat atât primăria Slobozia, cât și președinția Consiliului Județean, iar principalul său adversar a fost PD-L.

PSD și-a menținut dominația și în județul Teleorman, unde a înregistrat o ușoară creștere, de la 38,68 la 41,68%.

Județul **Argeș** încheie plutonul zonelor în care PSD a rămas partid dominant. Social-democrații și-au păstrat prima poziție, cu o creștere mai mare de 5% (de la 39,82% în 2004 la 45,23 % în 2008). 67 de comune, dintr-un total de 95, au fost obținute de PSD.

În ordinea rezultatelor electorale, **există un număr de județe unde PSD, chiar dacă a rămas un partid dominant, câștigând atât președinția Consiliului Județean, cât și primăria municipiului reședință, a luptat mai degrabă pentru „apărarea titlului" de câștigător, fiind confruntat cu o creștere semnificativă a opțiunii populare pentru concurenții săi.**

Deși a scăzut semnificativ în raport cu 2004, când înregistrase la nivel județean un scor de 44,06%, față de doar 32,91% în 2008, PSD și-a menținut supremația la nivelul județului **Buzău**. Mutații au avut loc în ceea ce privește mediul rural unde situația arată extrem de echilibrat. Din cele 82 de primării comunale din județ, PSD a obținut 29, în timp ce PNL a câștigat 28, iar PD-L 25. Liberalii au reușit să câștige cel de-al doilea municipiu al județului, Râmnicu Sărat, precum și două orașe din trei (Nehoiu și Pătârlagele). Din acest punct de vedere, am plasa Buzăul în coada listei unde PSD a rămas partid dominant și și-a apărat mai degrabă poziția.

Și în județul **Galați** a fost mai degrabă o luptă pentru a menține supremația tradițională a stângii. Acolo PSD

s-a confruntat atât cu avansul PNL și PD-L, dar și cu situația unică în țară a Partidului Conservator. Bine organizat, în jurul fostului primar de Galați și apoi vicepreședinte al Consiliului Județean, Eugen Durbacă, PC a obținut în 2008 18,76% din electorat, ceea ce l-a consacrat, încă o dată, ca un actor cu totul special în piața politică locală. PSD a reușit să câștige și primăria Galați, și șefia Consiliului Județean, iar în mediul rural 21 din cele 60 de comune ale județului.

În județul **Iași**, PSD a câștigat la limită, având de înfruntat în primul rând concurența Partidului Democrat-Liberal. Scorul înregistrat de PSD a fost de 30,85%, la mică distanță de PD-L care a obținut 30,68%. Totuși, PSD poate fi considerat câștigător prin prisma cuceririi poziției de președinte al Consiliului Județean și a menținerii Primăriei Iașiului. Există o nuanță în aprecierea rezultatelor PSD în județul Iași. În mod paradoxal, candidații de vârf ai PSD, atât pentru președinția CJ, cât și primarul, proveneau de la alte partide. Gheorghe Nichita, edilul în funcție al Iașiului, a fost un „import" de la Partidul Democrat, în timp ce Constantin Simirad, cel care a câștigat funcția de președinte al CJ, venea de la Partidul Moldovenilor.

Partidul Social Democrat a înregistrat pierderi semnificative în județe care constituiau fiefuri tradiționale ale stângii. Avem aici în vedere în primul rând zona Moldovei de Nord – **Suceava**, **Botoșani**, **Neamț**, dar și județul **Mehedinți**.

Aici PSD a pierdut dramatic, obținând doar 25,48% față de 35,71% în 2004 și a fost înlocuit de PD-L ca partid ce deține supremația locală.

În județul **Suceava**, fost județ „roșu", PD-L a crescut de cinci ori, în detrimentul stângii. PSD a scăzut de la 38,15 la 32,78% și a pierdut în linie, atât președinția CJ, cât și

Primăria Sucevei. Stânga nu a mai reușit să cucerească niciun mandat de municipiu, doar 5 primării de orașe din 11 și 43 de comune din 98.

Același fenomen s-a petrecut și în județul **Neamț**, fost fief al PSD, unde PD-L a crescut de patru ori (de la 9,98% la 44%). PSD a scăzut de la 43 la 29,58%, trecând de pe locul I pe locul al II-lea. Așa cum am arătat mai sus, PD-L a devenit partid dominant în județul **Neamț**, răsturnând raportul de forțe din zona Moldovei de Nord.

În **Botoșani**, PSD a scăzut de la 35,87 la 27,6% și nu a mai reușit să câștige nici Președinția CJ, nici primăria Botoșani, deși a câștigat votul politic pentru Consiliul Județean. Într-un județ considerat „roșu" până în 2008, social-democrații și-au adjudecat doar 24 de primării de comune din cele 71, în timp ce restul au revenit partidelor de dreapta.

Am putea aprecia că zona Moldovei de Nord reprezintă probabil pierderea cea mai semnificativă pentru PSD după alegerile locale din 2008, fiind vorba de un areal geografic, care în mod tradițional vota cu stânga. O situație atipică în Moldova a fost **Bacăul**, mai ales datorită primarului său liberal Romeo Stavarache. Aici competiția principală pentru șefia Consiliului Județean a fost între PSD și PNL, iar stânga a câștigat cu mare dificultate (cu un scor de 30,77% față de 27,77% obținut de candidatul liberal).

Din perspectivă regională lucrurile arată în felul următor pentru social-democrați. **Jumătate din Moldova a fost pierdută, în Oltenia s-au diminuat semnificativ șansele PSD, în timp ce în Transilvania câștigurile au fost inexistente, în ciuda încercărilor repetate ale social-democraților de a construi o strategie pentru această regiune.**

De altfel, aceste concluzii sunt împărtășite și de analiștii Institutului Social Democrat „Ovidiu Șincai" , principalului think-tank doctrinar al PSD. Ei consideră că:

„PSD își menține principalul bazin electoral în spațiul extracarpatic (Moldova, Oltenia, Dobrogea, Muntenia);

PSD a pierdut în Moldova de Nord în județe care au fost fiefuri electorale (Botoșani, Suceava), în favoarea PD-L, deoarece social-democrații erau în declin, organizațiile locale demobilizate, alegerile locale doar accentuând o tendință vizibilă începând de la alegerile prezidențiale din anul 2004. Dislocarea PSD de PD-L în Moldova s-a realizat cu ajutorul unor importante resurse logistice/financiare a unei campanii agresive conduse de Gh. Flutur;

PSD a pierdut în Muntenia în favoarea PNL în zone în care social-democrații erau într-un declin evident (Călărași) sau unde liberalii au conducerea unui important oraș (Giurgiu);

PSD și-a evidențiat și cu ocazia alegerilor locale slăbiciunile structurale din Transilvania, Banat și Crișana, cu câteva nuanțe. PSD a reușit pentru prima dată să câștige Consiliul județean Sălaj, iar în unele județe (Cluj și Alba) social-democrații au obținut rezultate semnificativ mai slabe decât în anul 2004;

Votul politic a influențat scorul general al PSD, însă diferențele semnificative intraregionale indică faptul că explicația rezultatelor foarte diferite trebuie căutată în managementul organizațiilor, corelat cu forța competitorilor."[1]

Același raport de evaluare a Institutului „Ovidiu Șincai", condus de Adrian Severin, încerca să structureze

[1] Institutul „Ovidiu Șincai", *Alegerile locale din iunie 2008: așteptări, rezultate, tendințe,* (București: iunie 2008), pp. 22-23.

din punctul de vedere al rezultatelor trei categorii de organizații județene:

• *„care au obținut mai mult decât în anul 2004: Argeș, Brăila, Sibiu și Teleorman (4);*

• *care au obținut aproximativ la fel ca la alegerile precedente: Bacău, Bihor, Bistrița-Năsăud, Caraș-Severin, Constanța, Dolj, Gorj, Hunedoara, Ialomița, Ilfov, Mureș, Olt, Satu Mare, Sălaj, Suceava, Timiș, Tulcea, Vaslui, Vâlcea, Vrancea și Municipiul București (21);*

• *care au o scădere mai mare de 20% în raport cu alegerile din 2004: Alba, Arad, Botoșani, Brașov, Buzău, Călărași, Cluj, Covasna, Dâmbovița, Galați, Giurgiu, Harghita, Iași, Maramureș, Mehedinți, Neamț și Prahova (17).*"[1]

Principala concluzie în ceea ce privește rezultatele PSD, spun cei de la „Ovidiu Șincai", se referă la faptul că „*organizațiile județene care se aflau pe un trend descendent (dacă ne raportăm la rezultatele referendumului pentru demiterea lui Traian Băsescu precum și la alegerile europarlamentare) și-au accentuat căderea în alegerile locale, în timp ce organizațiile stabile sau cu lideri de forță, au obținut mai multe voturi, atât la Consiliile Județene cât și la primării.*"[2]

În analiza noastră, pierderile s-au datorat uzurii unei administrații monocolore timp de aproape două decenii în unele locuri și uzurii unor lideri locali (Eugen Nicolicea la Mehedinți, Doru Ioan Tărăcilă la Călărași, Gavril Mârza la Suceava), care au intrat în proces natural de erodare după o perioadă îndelungată de exercițiu al puterii locale. Oricât s-ar dori interpretarea câștigului unor orașe mari ca fiind o desprindere de vechiul tipar al

[1] *Ibidem.*

[2] *Ibidem.*

PSD-ului ca partid al mediului rural, nu putem să nu notăm faptul că **primăriile importante au fost recâștigate cu oameni atrași de la alte partide sau din zona de independenți, și mai puțin cu produse politice de organizație PSD-istă.** Gheorghe Nichita, la Iași, vine de la PD-L, la fel ca și Tudor Pendiuc la Pitești, în timp ce, la Constanța, Radu Mazăre a câștigat primul său mandat ca independent.

Miron Mitrea are un alt tip de explicație: *„Nu te uiți la 30 de oameni potențiali care să candideze, stabilești un candidat și cu acela câștigi. Nu e așa simplu. Lucrurile sunt mai complexe. În momentul în care ai timp și te ocupi din vreme de alegeri, nu în ultimele două-trei luni, poți pregăti alegerile de asemenea natură încât să aduci candidatul cel mai potrivit pentru populația unde te duci la alegeri sau cel pe care-l crezi tu cel mai potrivit. Pentru că, până la urmă, oamenii vor alege candidatul nu cel mai bun, nu cel mai frumos, nu cel mai bun viitor primar, nu cel mai deștept, vor alege candidatul care li se potrivește lor cel mai bine sau pe care ei îl văd drept cel mai bun candidat pentru ei. ...Niciodată structura nu poate produce toți oamenii de care ai nevoie, în fiecare loc. Poți să ai un foarte bun candidat pentru Suceava, dar care să fie la Tulcea și la Tulcea să nu aibă nicio șansă să câștige. Dau un exemplu la întâmplare. Și nu poți să-l exporți."*[1]

Ca șef al campaniei social-democraților, Miron Mitrea considera că cea mai mare greșeală a PSD în campania pentru locale a fost aceea de a nu-și fi pregătit candidații pentru marile municipii: *„Eu știu foarte bine regula efortului pe care-l faci și al rezultatului. Niciodată nu trebuie să faci un efort foarte mare într-o zonă în care stai foarte bine sau foarte prost. Nu te duci acolo să te bați, te duci acolo unde ești*

[1] Miron Mitrea, *Interviu de cercetare*, 3 noiembrie 2010.

la limită. Și aici cred că i-am bătut pe cei de la PD-L, care s-au împrăștiat cu efort egal peste tot. Și eu recunosc că nu m-am bătut în județele în care știam că stau foarte bine sau că stau foarte prost. M-am bătut acolo unde eram la limită. Și așa am câștigat județe pe care multă lume nu se aștepta să le câștigăm.

Marea noastră problemă e că nu am pregătit candidați pentru... și nici n-am câștigat decât acolo unde aveam candidații tradiționali, n-am câștigat în altă parte. Deci se știa, Iașiul, Galați, Buzău, Vrancea, Focșani l-am câștigat foarte greu, cu 51 la 49%. La județ n-am avut probleme."[1]

Pe ansamblu am putea spune că **Partidul Social Democrat nu a intrat în alegerile locale pe un trend ascendent și nu a trecut de acestea cu un rezultat net superior, așa cum ar fi fost firesc după patru ani de opoziție.** Nu s-a mai repetat situația din anul 2000, când PSD, datorită votului politic, a reușit să câștige și mandate la care nu se aștepta (obținând, de pildă, pe linie, cele 6 primării de sector din Capitală). În 2008, au funcționat mai degrabă forța și influența liderilor locali. Probabil că acest rezultat se datorează și procesului complex de evoluție a PSD în perioada 2004–2008, lipsei unui *leadership* național puternic și faptului că, spre deosebire de 2000, PSD nu se profila în debutul alegerilor ca o forță care va câștiga fără drept de apel. Aceste fenomene au fost însoțite și de o scădere semnificativă a componentei politice în evaluarea electoratului pentru alegerile locale.

Reluând o formulă pe care am utilizat-o mai sus, social-democrații mai degrabă au luptat pentru „apărarea titlului" de campion decât au reușit să cucerească noi spații în administrația locală.

[1] *Ibidem.*

PNL – A TREIA FORȚĂ ÎN ADMINISTRAȚIA LOCALĂ

Pentru Partidul Național Liberal a fost cel mai bun scor obținut vreodată la alegerile locale, atât procentual, cât și ca număr de voturi. În plus, rezultatul înregistrat a calificat PNL în categoria partidelor mari, care depășesc pragul electoral și psihologic de 15%. Dacă judecăm în termeni de mandate, PNL a obținut chiar peste 20% (297 mandate de consilieri județeni, reprezentând 21,3%; 8.529 mandate de consilieri locali – 21,14%; 706 mandate de primari – 20,09%.)

Deși în ierarhia politică s-au situat pe locul trei, după PSD și PD-L (pe care în alegerile locale din 2004 PNL îl devansase), liberalii au avut un parcurs pozitiv, depășind estimările anterioare. Rezultatul liberalilor trebuie analizat în contextul guvernării, pe care PNL o exercita de mai bine de un an și jumătate ca partid principal într-un cabinet minoritar. Din acest punct de vedere, poziția de partid de guvernare, cu resursele instituționale aferente, a dat PNL posibilitatea să câștige o zonă de electorat atipic, în special în mediul rural, dar și în zone ce nu reprezentau fiefuri liberale tradiționale.

Călin Popescu-Tăriceanu: *„Uitându-mă permanent la sondaje și știind de unde am plecat în aprilie-mai 2007, știind că rezultatul la europarlamentare n-a fost unul bun, faptul că noi am reușit să sărim la 18% la alegerile locale, a fost un semnal care mi-a dat o oarecare liniște ca să pot să privesc perioada următoare, să mă gândesc la alegerile parlamentare și să am curaj să merg în continuare pe linia pe care pornisem. Eu țin cont că localele sunt suportul necesar pentru parlamentare.*

Ținând cont de realități, rezultatul n-a fost unul rău, din contră. L-aș interpreta ca o consolidare a poziției PNL. Electoral am avut de câștigat poate nesemnificativ față de 2004, dar nu acesta e lucrul important. Important este că PNL a reușit să se stabilizeze la această cotă, pentru că 4 ani înainte de alegerile din 2004 noi avusesem numai 7%, păream destinați să jucăm un rol minor în politică, și anume un partid care reușește să facă majoritatea. De data asta, lucrurile n-au mai stat așa."[1]

Atât din perspectiva geografiei electorale, cât și a mediului de proveniență a votanților proprii, PNL pare formațiunea cea mai echilibrată, influența sa electorală fiind relativ uniformă, spre deosebire de PSD și PD-L, în cazul cărora se pot identifica elemente predilecte. PNL a „spart" practic toate regiunile, nefiind cantonat cu precădere sau exclusiv pe anumite zone, în timp ce altele să fie foarte prost reprezentate. Este adevărat însă, consolidarea PNL s-a produs pe locul trei.

Din punctul de vedere al numărului de primării obținute, nu se mai poate vorbi despre o „ruralizare" a electoratului PNL. Liberalii au păstrat trendul pozitiv în mediul rural, fără a eșua în mediul urban, așa cum se întâmplase în 2007. Din perspectiva mediului de rezidență, electoratul PNL pare cel mai echilibrat. În urma alegerilor locale, liberalii au ajuns să dețină 24 de municipii și 48 de orașe care nu au statutul de municipiu. Comparativ, PSD a câștigat 31 de municipii, respectiv 57 orașe mici, iar PD-L 34, respectiv 79. În mediul rural, PNL a obținut 653 de primării de comune (incluzând și pe cele din județele Timiș și Arad obținute de alianța cu PNȚCD), PD-L 793, iar PSD 1.049.

[1] Călin Popescu-Tăriceanu, *Interviu de cercetare*, 16 noiembrie 2010.

În 2004, PNL obținuse prin votul pe liste și negocieri președinția a 6 Consilii Județene (**Maramureș, Cluj, Alba, Hunedoara, Brașov, Călărași**), în timp ce în 2008 a reușit să câștige 5–3 deținute anterior (**Hunedoara**, **Brașov** și **Călărași**) și 2 noi (**Bihor** și **Giurgiu**). În comparație cu 2004, PNL a pierdut președinția a 3 Consilii Județene, toate în Transilvania și toate în favoarea candidaților PD-L (**Maramureș, Cluj, Alba**). Cele cinci președinții de Consiliu Județean câștigate au fost apreciate, chiar în interiorul PNL, ca un rezultat bun, permițând liberalilor să conteze în dinamica raporturilor la nivel local, în condițiile în care votul uninominal pentru CJ a fost de natură a dezavantaja partidul aflat pe locul trei.

În 4 județe (Giurgiu, Călărași, Bihor, Hunedoara) PNL a reușit să devină partid dominant, câștigând atât președinția Consiliului Județean, cât și Primăria municipiului reședință.

În **Călărași**, județ considerat multă vreme „roșu", PNL a avut o creștere semnificativă de la 23,27 la 32,08%, câștigând, pe lângă principalele două poziții administrative (Primăria Călărași și președinția Consiliului Județean) primăria orașului Budești, precum și primăriile a 17 comune din 50. De asemenea, Primăria Olteniței, cel de-al doilea municipiu din județ, a revenit reprezentantului Alianței pentru Oltenița (PNL–PNȚCD). Un fenomen interesant la nivelul județului **Călărași** este trecerea pragului electoral de către două formațiuni mici, care nu au reușit această performanță la nivel național – este vorba de PC (7,34%) și PNȚCD (5,28%).

În **Giurgiu**, alt județ fost fief al PSD, PNL a devenit principalul partid, înregistrând o creștere de la 26,44 la

37,39%. Liberalii și-au impus dominația și la nivel rural, câștigând 28 de primării comunale din 51.

În județul **Bihor**, PNL s-a clasat pe primul loc la votul politic, cu 25,38%, față de 18,08% în 2004. Liberalii ocupaseră în 2004 locul al treilea în județ, iar în 2008 au reușit să cucerească atât primăria municipiului reședință de județ, Oradea, cât și președinția Consiliului Județean. Pe ansamblul județului, din 4 municipii PNL a câștigat 2, din 5 orașe unul a revenit liberalilor, la fel ca și 27 de comune din 91.

O creștere masivă a înregistrat PNL în județul **Hunedoara**, de la 18,62% la 32,13%. Aceasta a adus liberalilor președinția CJ, precum și primăriile municipiilor Deva și Hunedoara. Acestora li s-au adăugat alte trei orașe și 26 de comune (din 55) câștigate de liberali.

În afara celor descrise mai sus, alte 4 județe pot fi consemnate în rândul celor în care PNL a obținut poziții-cheie în administrație, în urma alegerilor – **Brașov**, **Sălaj**, **Maramureș** și **Bacău**.

În județul **Brașov**, deși s-a clasat pe locul al doilea la votul politic, cu 23,19%, în urma PD-L, PNL a câștigat președinția Consiliului Județean, datorită candidaturii lui Aristotel Căncescu, care deținuse și anterior șefia CJ. În acest județ, liberalilor le-au mai revenit un oraș și 16 comune din 48.

Așa cum am mai arătat, în **Maramureș**, PNL (care a crescut de la 21,66 la 27,24%) a câștigat votul politic pentru Consiliul Județean, precum și primăria Baia Mare, dar a pierdut președinția Consiliului Județean în fața candidatului PD-L. Pe ansamblu, PNL și-a mai adjudecat primăria a 3 orașe din 11 și a 24 de comune din 63.

Menționăm la acest capitol și județul **Sălaj**, deoarece aici PNL a cucerit primăria municipiului Zalău. Rezultatul pe vot politic nu a fost însă unul spectaculos, ba chiar sub

media pe țară (16,33%), în condițiile în care UDMR deține acolo 22,37% din electorat, iar PSD a câștigat președinția Consiliului Județean.

Unul dintre punctele nevralgice ale PNL a rămas Bucureștiul. Deși tradițional a existat aici o reticență, transformată pe alocuri în aversiune, față de stânga sau mai degrabă față de urmașii politici ai FSN (respectiv PDSR, PSD), liberalii nu au reușit să capitalizeze în favoarea lor acest fenomen și să obțină sprijin pe votul politic. În urma alegerilor din 2004, în care intrase în competiție pe liste comune cu PD-L, în formula Alianței D.A., PNL-ului îi reveniseră 3 primării de sector – în sectoarele 1, 4 și 6. Dintre acestea, liberalii au reușit să păstreze în decursul mandatului 2004–2008 doar Primăria Sectorului 1. De altfel, aici a fost singurul loc din București unde PNL a intrat în competiție în 2008 cu reale șanse de câștig. Primarul liberal, Andrei Chiliman, și-a păstrat mandatul, însă PNL nu a obținut în nici un alt sector și nici la Primăria Capitalei rezultate notabile, ratând peste tot intrarea în turul II. Dimpotrivă, în sectoarele 4 și 5, PNL nu a reușit nici măcar clasarea în primele trei partide, fiind devansat de Partidul Conservator, respectiv Partidul Noua Generație, ceea ce a reprezentat o înfrângere usturătoare.

Deși în ansamblu, la nivel național, votul pentru PNL ca partid (luând ca etalon rezultatul pentru Consiliul Județean) a crescut, în fapt, liberalii nu au câștigat niciun județ pe vot pur politic. Analizând fiecare caz în parte, putem constata că victoria liberalilor este legată de o personalitate locală, care se bucura de încredere publică și, de regulă, potențată de un efort organizatoric bine gestionat. PNL a reușit rezultate bune acolo unde avea primari în funcție, care și-au reînnoit mandatul (Lucian Iliescu

la Giurgiu, Mircia Muntean la Deva, Cristian Anghel la Baia Mare, Romeo Stavarache la Bacău, Andrei Chiliman la sectorul 1) sau președinți de Consilii Județene în funcție (Aristotel Căncescu la **Brașov**, Răducu Filipescu la **Călărași**). Chiar și la **Bihor**, victoria PNL trebuie asociată cu figura lui Ilie Bolojan, noul primar al municipiului Oradea, care deținuse poziția de secretar general al Guvernului și se bucura de un grad ridicat de favorabilitate la nivel local.

Elementele de ordin ideologic, legate de apartenența la dreapta au contat mai puțin, dacă nu deloc, în ecuațiile câștigătoare pentru PNL. Giurgiu și **Călărași**, devenite după alegerile locale printre cele mai solide organizații ale PNL, nu reprezentau nici fiefuri tradiționale ale dreptei și nici bazine socio-demografice cu înclinații ideologice spre liberalism. Ambele fuseseră dominate de social-democrați, iar profilul mai degrabă rural, fără aglomerări urbane semnificative, nu ofereau datele unui vot politic favorabil liberalilor. Atuul PNL în acest caz l-au reprezentat cei doi lideri locali (unul primar în funcție, celălalt președinte de Consiliul Județean în funcție), efortul organizatoric și de mobilizare și accesul la resurse administrative.

Pe de altă parte, **în zonele unde, pe teren ideologic, PNL ar fi putut deține un aparent avantaj, liberalii au obținut rezultate slabe sau sub așteptări. În afara Bucureștiului**, putem menționa drept contraexemple județele **Timiș** și **Arad**. Aici PNL a încercat chiar formula unor alianțe electorale cu PNȚCD, motivate tocmai pe înclinația electoratului de a acorda votul partidelor de dreapta. În ambele cazuri, PNL a eșuat în fața PD-L să capitalizeze opoziția față de stânga. Dacă la Timișoara, cel puțin național-țărănistul Gheorghe Ciuhandu a reușit să-și păstreze mandatul de primar, PD-L-ului revenindu-i președinția Consiliului

Județean, în județul **Arad** alianța dintre PNL și PNȚCD a fost un eșec, PD-L câștigând fără drept de apel.

În linii generale, plusul procentual al PNL față de alegerile locale din 2004, dar și față de precedentul scrutin, respectiv alegerile europarlamentare din 2007, a venit mai degrabă din personalizarea votului și dintr-o alocare superioară de resurse.

Chiar dacă nu a câștigat nici președinția Consiliului Județean, nici primăria municipiului reședință de județ, PNL a mai obținut rezultate bune, de peste 25% și în județele **Ilfov, Vâlcea, Botoșani.**

Ca evaluare de ansamblu, rezultatele pe județe ale PNL se întind într-o marjă destul de mare. Excluzând **Harghita** și **Covasna** și locurile în care au funcționat alianțe, **distanța electorală între județele cu cele mai bune rezultate procentuale și cele mai slabe este de peste 20% (chiar peste 28% între Giurgiu 37,39% și Suceava 9,23%).** În 26 de județe, candidatul pentru președinția Consiliului Județean a obținut mai multe voturi decât a obținut PNL pentru lista consilierilor județeni.

Din punctul de vedere al distribuției geografice, se poate observa că județele în care PNL a obținut președinții de Consilii Județene și primării de municipii reședință (sau amândouă) sunt cantonate exclusiv în Muntenia și Transilvania, cu excepția municipiului Bacău. În restul Moldovei, în Banat, Oltenia și Dobrogea, PNL nu a reușit o asemenea performanță, neputând disloca dominația PD-L sau PSD.

În Oltenia, spre deosebire de alte regiuni, PNL a obținut rezultate mai bune în 2008 decât în 2004, în toate cele 5 județe (deși două dintre acestea s-au situat sub media pe țară – 18,2%). În Moldova, din cele opt județe, PNL a înregistrat în 2008 rezultate mai bune față de 2004 în 5 județe

(**Bacău, Botoșani, Galați, Iași** și **Vrancea**), iar în 3 rezultate mai slabe (**Neamț, Suceava, Vaslui**). În Transilvania, excluzând **Harghita** și **Covasna** dominate de către UDMR, PNL a obținut în 2008 procentaje mai bune la votul politic în 8 județe (**Bihor, Bistrița-Năsăud, Brașov, Cluj, Hunedoara, Maramureș, Mureș, Sălaj**) și rezultate mai slabe în 4 județe (**Alba, Arad, Satu Mare, Sibiu**). Dobrogea este singura regiune unde PNL a scăzut sub nivelul din 2004, iar rezultatele au fost sub media pe țară a partidului.

Perspectiva regională în mod sintetic

Chiar cu riscul de a relua câteva din concluziile de mai sus, sistematizăm astfel perspectiva regională. După alegerile din 2008, Moldova este „ruptă" în două părți: o parte mai mare – centru și sud dominată de PSD și 3 județe în nordul Moldovei, câștigate de PD-L (**Suceava, Neamț, Botoșani**). După 1989, multă vreme, Moldova a fost considerată o „regiune roșie", datorită dominației FSN/PDSR/PSD. Victoriile obținute în 1992 și 1996 de Convenția Democrată, în 2004 de Alianța D.A. în câteva orașe mari sau de alte forțe politice (PC în Bacău, în 2004), au reprezentat o „străpungere", care a anticipat „decolorarea" parțială a regiunii. Însă nici măcar în 2004 „dreapta" nu a reușit să se claseze pe primul loc în Consiliile Județene din Moldova (prin însumarea procentelor obținute de PNL și PD).

În 2008, situația s-a schimbat, datorită plasării pe primul loc a PD-L-ului la voturile pentru Consiliile Județene din județele **Suceava** și **Neamț**, situării la egalitate a PD-L

și PSD în județul **Iași**, precum și datorită „egalității în trei" din județul **Botoșani** (PSD, PD-L și PNL au obținut câte 10 mandate; în plus două mandate au mai fost obținut de PRM). În plus, PD-L a câștigat 3 președinții de Consilii Județene, față de cele 5 obținute de PSD. În mod clar, PD-L a luat voturi de la PSD, înlesnind deplasarea parțială către „dreapta" a acestei regiuni.

În Moldova, PNL este a treia forță. PNL deține primăria unui singur municipiu reședință de județ, la **Bacău**, care este și singurul județ unde președinția CJ și primăria reședinței sunt ocupate de partide diferite. Totuși, PNL a obținut rezultate bune și în **Botoșani** (25,41%), **Vrancea** (23,59%), **Iași** (22,34%).

În Transilvania și Banat înregistrăm un succes al PD-L, care i-a devansat semnificativ pe social-democrați. Așa cum am mai arătat, cu excepția **Sălajului**, PSD nu a câștigat nimic – nici președinți de CJ, nici primari de reședințe.

În Oltenia, stânga a pierdut mult din sfera de influență pe care o avea în 2004, când era de departe majoritară ca vot politic în toate cele 5 județe. Acum domină doar

într-un singur județ (**Gorj**), a pierdut județul **Mehedinți** în fața PD-L care a câștigat atât Consiliul Județean, cât și Primăria Drobeta-Turnu Severin și este la egalitate cu PD-L în **Dolj**, **Olt** și **Vâlcea** (unde a câștigat președinția Consiliului Județean, dar a pierdut bătălia pentru primăriile reședință de județ).

PD-L a avut în toate județele creșteri substanțiale, ceea ce a determinat ca PSD și PD-L să-și împartă practic influența în această regiune. Doar în două județe câștigătorul președinției Consiliului Județean deține și primăria reședinței de județ. (**Gorj** – PSD, **Mehedinți** – PD-L).

În 3 județe PSD are președinția Consiliului Județean, iar PD-L primăriile reședință de județ (**Vâlcea, Olt, Dolj**).

În Dobrogea, competiția se poartă în principal între social-democrați și PD-L. PSD domină **Constanța** pe toate fronturile, în vreme ce PD-L și-a adjudecat **Tulcea**. În **Constanța**, PD-L este pe locul al doilea, în vreme ce în **Tulcea** PSD este pe locul al doilea, în vreme ce PNL a obținut rezultate sub media pe țară. În plus, PNL este singurul care a scăzut pe vot politic în ambele județe, spre deosebire de PSD care a scăzut doar în **Tulcea** și spre deosebire de PD-L care a crescut relativ substanțial **Constanța**, iar în **Tulcea** a detronat PSD.

Situația din Muntenia este complexă. PSD a pierdut voturi în șase județe (**Dâmbovița, Ilfov, Giurgiu, Prahova, Călărași, Buzău**). Acolo unde a scăzut procentual, PSD a pierdut fie în fața PD-L (**Dâmbovița** – a pierdut primăria Târgoviște și președinția CJ, **Prahova** – a pierdut Primăria Ploiești, **Ilfov** – a pierdut președinția Consiliului Județean), fie în fața PNL (**Giurgiu**, **Călărași** – a pierdut și primăriile reședință de județ și președinția Consiliilor Județene). În **Buzău**, deși a scăzut mult, a reușit să păstreze atât primăria reședință de județ, cât și președinția Consiliului Județean.

În celelalte 4 județe (**Argeș, Teleorman, Ialomița, Brăila**), PSD și-a consolidat poziția și a câștigat atât primăriile reședință de județ, cât și președinția Consiliilor Județene. Este interesant că în 3 dintre acestea, liderii locali ai PSD (Liviu Dragnea, Constantin Nicolescu și Gheorghe Bunea-Stancu) aveau și pretenții de a fi în conducerea națională a partidului și de a juca un rol important în aceasta. După cum, în cazul Partidului Democrat-Liberal, liderul din **Dâmbovița** Florin Popescu a devenit influent în conducerea națională a democrat-liberalilor.

În funcție de votul politic pentru Consiliile Județene, PSD s-a menținut pe primul loc în șase județe, PD-L a devenit primul partid în două, iar PNL în alte două, ceea ce indică o regiune extrem de „mozaicată" din punct de vedere electoral.

JUDEȚELE DE ECHILIBRU

Un județ complex și extrem de echilibrat este **Ilfovul**, unde PD-L a crescut în raport cu 2004 cu 10% (de la 17,39 la 26,36%), câștigând și președinția Consiliului Județean. O creștere mai mică a înregistrat PNL-ul, de la 25,16 la 28,28%. În schimb, PSD a scăzut de la 35,23 la 30,67%, în timp ce PRM și PC nu au mai reușit să treacă pragul electoral. Din cele 8 orașe ale județului, 3 au fost câștigate de PNL (Chitila, Otopeni, Popești Leordeni), 3 de PD-L (Bragadiru, Măgurele și Pantelimon), a câștigat în 3, iar PSD și PRM câte unul (Voluntari, respectiv Buftea). Din cele 31 de primării de comune PD-L a câștigat în 15, PNL în 10 și PSD în 6.

Este de notat faptul că, probabil, competiția electorală din **Ilfov** a avut una dintre cele mai speciale încărcături la nivel național, ținând cont de dimensiunea resurselor implicate. Valoarea terenurilor din județul Ilfov și posibilitățile de afaceri au făcut ca deținerea administrațiilor locale să fie de interes pentru orice partid politic. „Cazul Ștefănești", în care exista o „emulație de a merge la vot" și încă de la primele ore ale dimineții câteva sute de persoane s-au instalat la rând la secția de votare, este într-un

fel emblematic pentru competiția electorală din **Ilfov**. Nu au lipsit nici incidentele între susținătorii primarului, candidat din partea PNG și cei ai candidatului PSD, fiind nevoie de intervenția jandarmilor și de închiderea secției de votare pentru câteva ore. La Ștefănești s-au vehiculat sume semnificative, până la 300 dolari pentru un vot, plătite de candidați alegătorilor. Biroul Electoral Central a anulat primul tur al alegerilor de la Ștefănești, din cauza fraudelor constatate pe 1 iunie și a decis repetarea lui. Alegerile au fost anulate și în comuna Vidra, datorită unor incidente similare în satul Sintești, aparținând acesteia.

Ca urmare a anulării alegerilor în localitățile menționate mai sus, rezultatele finale ale votului pentru Consiliului Județean și președinția Consiliului Județean au putut fi aflate doar după repetarea scrutinului în cele două comune.

Nu întâmplător fiecare dintre organizațiile partidelor importante erau conduse de oameni cu greutate semnificativă în interiorul formațiunilor lor politice. În PSD organizația **Ilfov** era condusă de Gabriel Oprea, iar candidatul de președinte pentru Consiliul Județean a fost bine-cunoscutul antrenor de fotbal, generalul în rezervă, Anghel Iordănescu. La național-liberali, filiala era condusă de secretarul de stat în Ministerul Administrației și Internelor Marian Petrache, care a candidat și la funcția de președinte al Consiliului Județean. Fostul său asociat și coleg de partid în timpul Alianței pentru România, Cristache Rădulescu, conducea organizația locală și a câștigat ulterior președinția Consiliului Județean din partea PD-L. Competiția a fost acerbă și în ceea ce privește transferurile politice, mai ales în cazul primarilor din localitățile cu resurse importante. La Voluntari, liberalul Florentin Pandele a devenit PSD-ist, pentru ca ulterior să treacă,

alături de Gabriel Oprea, în Uniunea Națională pentru Progresul României. Unii au dorit să atragă în Ilfov candidaturi spectaculoase. Spre exemplu, în „celebra" localitate Ștefănești, la care ne-am referit anterior, PSD l-a inclus pe lista de consilieri locali pe cunoscutul manelist Adrian Copilul Minune.

Nu aceeași intensitate a avut-o competiția în județul **Vâlcea**, chiar dacă și ea a născut un sistem politic relativ echilibrat, cu trei forțe de egală pondere. În urma rezultatului alegerilor, cele 3 partide (PSD, PNL, PD-L) au fost despărțite de mai puțin de 2% (PNL – 27,03%, PSD – 27,59%, PD-L – 28,93%). Președinția CJ a revenit PSD, în timp ce Primăria Râmnicu-Vâlcea PD-L. Cel de-al doilea municipiu al județului, Drăgășani a revenit PSD. PNL deține însă cele mai multe orașe mici (care nu sunt municipii) – 4, în comparație cu 2 PSD și 3 PD-L. PNL a fost câștigător și în mediul rural, având primarii din 31 de localități, mai mult decât PSD care a obținut 28 de primării comunale, iar PD-L doar 9.

La situația de la **Maramureș** ne-am referit mai sus.

Județe atipice

Există câteva județe, pe care le-am numit atipice, deoarece aici o serie de factori au făcut ca pe scena politică locală să conteze într-o măsură importantă alte formațiuni decât cele trei partide mari – PD-L, PSD și PNL. Astfel, într-un număr de județe, datorită populației de origine maghiară, UDMR a obținut rezultate semnificative. Există,

desigur, și alte zone ale țării unde UDMR a obținut voturi, însă ponderea sa nu a produs mutații în ecuația politică locală. Prin urmare, am considerat la categoria „județelor atipice", doar pe cele în care Uniunea s-a clasat pe un loc fruntaș, iar scorul său a fost de natură de a modifica ierarhia „tipică". În **Harghita** și **Covasna**, unde maghiarii sunt majoritari, UDMR a repurtat victorii totale. În **Mureș**, **Satu Mare** și **Sălaj** a fost o competiție în patru, UDMR alăturându-se PD-L, PSD și PNL.

La **Mureș**, candidatul UDMR a câștigat președinția Consiliului Județean, la foarte mică distanță de candidatul PNL. În acest județ, UDMR a ocupat primul loc și la votul pentru consilierii județeni, cu 31,57%, urmat de PNL cu 19,29%, PD-L – 16,04% și PSD – 14,11%. Totuși, primăria reședință de județ a revenit candidatului PD-L din primul tur, cu 52,52%.

În județul **Satu Mare**, UDMR s-a clasat pe primul loc 36,60%, fiind urmat de PSD cu 20,6%, PNL cu 16,36% și PD-L cu 14,26%. De asemenea, UDMR și-a reînnoit mandatul de președinte al Consiliului Județean, deținut și anterior și a câștigat ambele municipii (Satu Mare și Carei), un oraș și 15 comune.

În județul **Sălaj**, la care ne-am referit și anterior, deși PNL a câștigat Primăria Zalău, iar PSD președinția Consiliului Județean, UDMR deține o pondere importantă prin creșterea de la 21,71% în 2004 la 22,37% în 2008 și are primari în 14 comune.

În afara județelor în care UDMR deține o pondere importantă, un caz aparte îl reprezintă **Sibiul**. Acesta este fieful unui singur om – primarul de originie germană Klaus Johannis, a cărui influență s-a resimțit la nivelul întregului județ în rezultatele Forumului German la nivelul

Consiliului Județean – 24,58%, precum și prin câștigarea președinției Consiliului Județean. Dacă PD-L și PSD au reușit rezultate relativ bune, aproape de media partidului (PD-L 26,84%; PSD 22,15%), rezultatul PNL la Sibiu a fost un eșec – 9,96%.

În fine, un caz atipic este și **Timișul**, datorită prezenței în prim-planul scenei locale a național-țărănistului Gheorghe Ciuhandu, primarului Timișoarei. Orașul de pe malul Begăi rămâne singurul fief al PNȚCD, după ieșirea acestuia de pe scena parlamentară. PNL, PNȚCD și Forumul Democratic al Germanilor au mers pe liste comune sub forma „Alianței pentru Timiș", ceea ce nu le-a asigurat succesul și la nivel județean. Dacă Ciuhandu a reușit să recâștige un nou mandat, președinția Consiliului Județean a revenit PD-L, care a câștigat și votul politic la Consiliul Județean cu 33,7%, urmat de PSD cu 25,13%. Alianța pentru Timiș s-a clasat pe locul trei, cu 20,85%.

Este greu de estimat cât din rezultatul pe județ se datorează PNL și cât PNȚCD (mai precis primarului Timișoarei, Gheorghe Ciuhandu) sau dacă prin prezentarea separată la alegeri rezultatul însumat al celor două partide ar fi depășit scorul Alianței.

Cheltuieli de campanie

Analiza cheltuielilor de campanie, pe datele oficiale furnizate de Autoritatea Electorală Permanentă, permite câteva concluzii care vin în completarea și confirmarea strategiilor electorale descrise anterior și analizei rezultatelor.

PD-L a cheltuit cel mai mult, mai precis 27.172.296, față de PSD 25.978.235 și PNL 18.542.125. În structura cheltuielilor, observăm, de asemenea, că nu publicitatea electorală ocupă locul cel mai important, ceea ce denotă concentrarea partidelor și candidaților pe alte tipuri de interacțiuni electorale, în special pe cele directe. În cazul PSD, doar 28% din fonduri au fost destinate publicității, în timp ce procentele au fost de 38% în cazul PNL și 47% al PD-L. În ce privește tipurile de publicitate, cea prin intermediul presei (scrise și audiovizuale) a beneficiat de alocări mai mari de fonduri în comparație cu publicitatea stradală, de tip *outdoor*. PNL a alocat 1.449.162 RON pentru *outdoor* și 5.613.591 RON pentru publicitatea în presă; PD-L 5.957.620 RON, respectiv 6.721.202 RON; PSD 1.920.866 RON, respectiv 5.280.968. RON.

Într-un studiu despre alegerile locale din 2008[1], realizat sub egida INSOMAR, există câteva cifre interesante cu privire la eficiența cheltuielilor în raport cu voturile obținute, altfel spus care a fost costul unui vot. Calculele relevă răspunsuri foarte variate, care însă confirmă opțiunile strategice ale partidelor. **Alocările de fonduri sunt un bun indicator pentru strategiile diferențiate de campanie, care au presupus concentrarea pe zonele cu potențial de creștere și un efort uman și financiar mai restrâns în localitățile considerate fie cauze pierdute, fie câștiguri certe.**

Constanța este un foarte bun exemplu în acest sens. Nici Radu Mazăre, nici contracandidații săi nu au investit sume

[1] Todor Arpad, „Anul electoral 2008: alegeri strategice și evoluția câmpului politic" în Gheorghe Teodorescu (coord.), *Alegeri 2008. Vol. II, Continuitate și schimbare*, Editura Polirom, Iași, 2009, pp. 37–67.

foarte mari, cel puțin după cum arată datele oficiale. Sumele variază între 48.008 RON cheltuiți de PNL, 125.790 RON PD-L și 180.439 RON cheltuiți de PSD. Ceea ce înseamnă că Radu Mazăre a câștigat investind 1,9 lei pentru fiecare vot primit. Suma este și mai mică pentru președintele CJ Constanța, raportul fiind de 0,2 lei pe vot în ce-l privește pe Nicușor Constantinescu. Exemple similare pot fi date în cazul primarilor Neculai Onțanu (1,2 lei) și Liviu Negoiță (2 lei).

La polul opus se situează orașele și județele echilibrate politic, unde bătălia pentru câștigarea Consiliului Județean sau a primăriei municipiului reședință a fost strânsă și dificilă. Este cazul Iașiului, unde PSD a cheltuit 932.248 RON, față de 247.305 RON PD-L și 174.824 RON PNL, ceea ce a rezultat într-un cost de 15 lei pe vot primit pentru Gheorghe Nichita.

În București, dacă în cazul sectoarelor 2 și 3 ecuația era ca și rezolvată încă dinainte de alegeri, victoria primarilor în funcție nefiind practic nicicând sub semnul întrebării, cele mai complicate competiții au fost în sectoarele 1 și 6, lucru vizibil nu doar din rezultatele finale, ci și din cheltuielile candidaților intrați în turul II. Miza mare a câștigării sectorului 1, spre exemplu și scorul strâns din primul tur a făcut ca pentru Andrei Chiliman costul pe vot să fie de 18 lei, iar pentru contracandidatul său Răzvan Murgeanu de 19,8 lei. La sectorul 6, costul votului primit de Cristian Poteraș a fost de 14,7.[1]

[1] Alte exemple pot fi citite în același studiu.

Cuprins

Cuvânt înainte 5

CONTEXTUL POLITIC AL ANULUI 2007 11

Frontul din interiorul PNL – formarea PLD 13

Frontul din interiorul guvernării 20

Schimbarea de strategie a PNL 23

Frontul din interiorul Parlamentului 38

De ce alegeri europene în 2007. Amânarea alegerilor europene 53

REFERENDUMUL PENTRU SUSPENDAREA PREȘEDINTELUI 59

Retorica de campanie a lui Traian Băsescu. Poporul, oligarhii și „cei 322" 60

Desfășurarea campaniei 64

Referendumul în sondajele de opinie 79

Rezultatele referendumului 81

Concluzii post-referendum 85

VOTUL UNINOMINAL 92

Abordarea populistă a temei votului uninominal 92

Cum s-a ajuns la acest sistem – cronologia dezbaterilor pe tema votului uninominal 94

ALEGERILE EUROPARLAMENTARE 108
Contextul politic la începutul toamnei 2007 108
Primele alegeri europene – provocări pentru partide 114
Legea de organizare a alegerilor europene 118
Configurarea listelor pentru europarlamentare 121
Partidul Democrat 123
UDMR și Tőkés László 125
Partidul Național Liberal 128
Partidul Social Democrat 131
Partidul Liberal Democrat 135
Alte partide 136
Campania electorală 137
Teme naționale versus teme europene. Strategiile și ofertele partidelor politice 137
Slogane de campanie 142
Candidații în campanie 147
Sondaje de opinie 159
Rezultatele alegerilor 161
Referendumul pentru votul uninominal 164
Concluzii 166

CONTEXTUL POLITIC LA ÎNCEPUTUL ANULUI 2008 173
Schimbări în componența executivului: bătălia pentru justiție și semnificațiile ei 173
Sfârșitul experimentului PLD-ist 193
Odiseea uninominalului spre final 203
Pregătirea campaniei pentru locale 214
PDL – Singuri împotriva tuturor 217
PNL – coagularea dreptei și utilizarea guvernării 218
PSD – recuperarea greilor 220
Strategii naționale de campanie 222

CAMPANIA ELECTORALĂ – STUDII DE CAZ .. 229
BUCUREȘTI 230
Context preelectoral 230
Principalii candidați 234
Campania electorală în linii generale 248
Rezultatele 260
Turul II de scrutin 261
Concluzii 269
NEAMȚ 272
De la dominația roșie la dominația portocalie 272
Campania electorală – derulare de forțe portocalii 281
Rezultate și concluzii 291
CONSTANȚA 291
„Echipa Mazăre" și istoricul ei 292
O campanie fără surprize 298
MARAMUREȘ 305
Un județ echilibrat din punct de vedere politic 305
Surprizele competiției pentru Consiliul Județean 309
Primăria Baia Mare – o victorie din primul tur „la mustață" 316
Concluzii privind alegerile din Maramureș 321
IDEI AMUZANTE DE CAMPANIE 322
ALEGERILE LOCALE 2008 – MODELE DE ANALIZĂ 327
PD-L A SCHIMBAT IERARHIA PARTIDELOR ÎN ADMINISTRAȚIE 331
PSD – UN REZULTAT SUB AȘTEPTĂRI 336
PNL – A TREIA FORȚĂ ÎN ADMINISTRAȚIA LOCALĂ 346
PERSPECTIVA REGIONALĂ ÎN MOD SINTETIC 353
JUDEȚELE DE ECHILIBRU 356
JUDEȚE ATIPICE 358
CHELTUIELI DE CAMPANIE 360

Stéphane Hessel

INDIGNAȚI-VĂ!

traducere din limba franceză de Adriana Bădescu

„Trebuie să înțelegem că violența întoarce spatele speranței. E de dorit să preferăm speranța, o speranță a nonviolenței."

Stephane Hessel, *Indignați-vă!*

Francez născut în Germania, erou al Rezistenței, deportat la Buchenwald, condamnat la moarte prin spânzurare, membru al comisiei care a redactat Declarația Universală a Drepturilor Omului, ambasador al Franței la ONU, evreu propalestinian, Anti-Sarko, *Bătrânul Indignat* de 94 de ani continuă să uluiască și să-și contrarieze contemporanii.

„Prin definiție, guvernele nu au conștiință."

Albert Camus, *Mărturii* nr. 5, 1954

Valentin Nicolau

DUMNEZEU E ÎN SENS INVERS

„Scriitorii mint pentru a spune adevărul, politicienii o fac pentru a-l ascunde. [...] Spre deosebire de politicieni, pentru care scopul scuză mijloacele, pentru scriitor mijloacele chiar contează. Intenționalitatea contează. Dacă vrei să păcălești, vei fi păcălit. Minciuna nu e un mijloc pentru a povesti, pentru a zugrăvi o lume. Scriitorul este doar pe deplin subiectiv, lumea se întâmplă prin ochii lui, prin trăirile și gândurile lui.

Amuzându-mă, mi-aș fi putut numi volumul *Când mă enervez*, pentru că doar atunci când nu mi-am reprimat revolta și nu am reușit să mă închid în carapacea mea, am răbufnit scriind. În rest, asemenea celor mai mulți dintre convivii mei, am deprins starea de cetățean autist care se protejează scutind a cheltui inutil energii, văzându-și liniștit de treabă într-o țară unde, în ciuda hărmălaiei, indignarea oamenilor nu schimbă nimic."

Valentin Nicolau

PIERRE ROSANVALLON

CONTRADEMOCRAȚIA

Politica în epoca neîncrederii

traducere din limba franceză de Alexandra Ionescu

Idealul democratic nu mai are astăzi rival. Regimurile care își spun democratice suscită însă numeroase critici. Diminuarea încrederii în reprezentanții politici constituie, fără îndoială, una dintre problemele majore ale timpului nostru. Totuși, chiar dacă cetățenii participă în mai mică măsură la vot, nu înseamnă că ei au devenit cu adevărat pasivi: îi vedem manifestând în stradă, îi auzim protestând, îi urmărim mobilizându-se pe internet... Prezentul volum își propune să înțeleagă fețele acestui nou Ianus civic. Pierre Rosanvallon ne prezintă astfel o istorie și o teorie a rolului structurant al neîncrederii în democrații, dezvăluind geografia surprinzătoare a unui continent politic rămas multă vreme neobservat, cel al „contrademocrației".

PIERRE ROSANVALLON

CONTRADEMOCRAȚIA

Politica în epoca neîncrederii

traducere din limba franceză de Alexandra Ionescu

Idealul democratic nu mai are astăzi rival. Regimurile care își spun democratice suscită însă numeroase critici. Diminuarea încrederii în reprezentanții politici constituie, fără îndoială, una dintre problemele majore ale timpului nostru. Totuși, chiar dacă cetățenii participă în mai mică măsură la vot, nu înseamnă că ei au devenit cu adevărat pasivi: îi vedem manifestând în stradă, îi auzim protestând, îi urmărim mobilizându-se pe internet... Prezentul volum își propune să înțeleagă fețele acestui nou Janus civic. Pierre Rosanvallon ne prezintă astfel o istorie și o teorie a rolului structurant al neîncrederii în democrații, dezvăluind geografia surprinzătoare a unui continent politic rămas multă vreme neobservat, cel al „contrademocrației".